สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540)

นางสาวธีรดา โสมะนันทน์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2549
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RIGHTS AND LIBERTY OF PERSONS WITH VISUAL IMPAIRMENT UNDER THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND (B.E. 2540)

Miss Theerada Somanand

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540)
โดย	นางสาวธีรดา โสมะนันทน์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์มณเฑียร บุญตัน

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์มณเฑียร บุญตัน)

..... กรรมการ
(อาจารย์ณรงค์เดช สรุโฆษิต)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธีรดา โสมะนันทน์ : สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540). (RIGHTS AND LIBERTY OF PERSONS WITH VISUAL IMPAIRMENT UNDER THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND (B.E. 2540)) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ อ. ที่ปรึกษาร่วม : อ. มณเฑียร บุญตัน, 287 หน้า.

ด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2540) ได้บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และรับรองให้บุคคลทุกคนเสมอกันและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยมิให้นำความพิการมาเป็นเหตุผลในการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่าคนพิการทางการมองเห็น (คนตาบอดและคนสายตาเลือนราง) ไม่สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาบทบัญญัติแห่งกฎหมายของประเทศไทยที่มีความเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นทั้งในแง่การส่งเสริมและการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ประกอบกับการศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติแห่งกฎหมายต่างประเทศในระดับสังคมโลก สังคมภูมิภาค และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดและวิธีการในการส่งเสริมและการสนับสนุนให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงสิทธิและเสรีภาพ ในมิติที่เป็นสากล

ผลการศึกษาพบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2540) ได้วางหลักการสำคัญเพื่อคุ้มครองและรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันของบุคคลไว้อย่างครบถ้วนแล้ว ปัญหาที่แท้จริงที่ทำให้คนพิการทางการมองเห็นไม่สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ เนื่องจากกฎหมายที่อยู่ภายใต้บังคับแห่งหลักการตามรัฐธรรมนูญขัดหรือแย้งต่อหลักการดังกล่าว และเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจในการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการแห่งรัฐธรรมนูญ

ผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้หลายกรณี โดยเสนอให้มีการยกเลิกเพิกถอนหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้มีการวางกรอบแห่งการใช้อำนาจดุลพินิจให้มีความชัดเจนเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และเสนอให้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อขจัดอุปสรรคและส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิเสรีภาพโดยคำนึงถึงความต้องการจำเป็นของคนพิการทางการมองเห็นเป็นสำคัญ เพื่อให้บุคคลกลุ่มนี้ได้รับความเสมอภาคและความเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมยิ่งขึ้น

สาขาวิชานิติศาสตร์ ลายมือชื่อนิสิต .....
ปีการศึกษา 2549 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

468 62533 34 : MAJOR LAWS

KEY WORD : RIGHTS / LIBERTY / VISUAL IMPAIRMENT / CONSTITUTION / BLIND

THEERADA SOMANAND : RIGHTS AND LIBERTY OF PERSONS WITH VISUAL IMPAIRMENT UNDER THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND (B.E. 2540). THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. KRIENGKRAI CHAROENTHANAVAT, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR : MR.MONTHIAN BUNTAN, 287 pp.

As the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540 recognizes human dignity, equality before the law and equal protection without discrimination on the basis of disability. However, in practice, persons with visual impairment (the blind and the low vision) cannot exercise their rights and liberty in par with the others, in spite of the spirit of the constitution. Therefore, this thesis focuses at the study on the provision of Thai laws and regulations related to rights and liberty of persons with visual impairment, both on the promotion and the limitation aspects. The research includes the comparative study of the provisions in foreign countries of world standing and regional standing and the US Laws, particularly on the provisions which protect and recognize rights and liberty of the persons with visual impairment. This comparative study will enable us to learn about the universal concepts and procedures which support persons with visual impairment to exercise their rights and liberty.

The result of this study reveals that the Thai constitution provided all essential principles that protect and recognize human dignity and equality. The actual obstacles to exercise their rights and liberty springs from the conflict between the existing laws and the principles of the constitution as well as the exercise of discretionary power made by any authorized person probably can constitute unjust discrimination, and thereby also not go along with the principles of the constitution.

The author presents various resolutions to the problems as follows. First, to repeal or to amend the existing laws in order to become consistent with the constitution principles; second, to emphasis the scope of discretion to eliminate unjust discrimination and to call for an action to provide laws or regulations to eliminate obstacle and to promote accessibility to rights and liberty of the person with visual impairment should be provided. The consideration of the special needs of persons with visual impairment is dispensable in order to serve them like others in the society.

Field of study Laws

Academic year 2006

Student's signature T-rada S.

Advisor's signature K. Charoenthanavat

Co-advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตากรุณาจากคณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และท่านอาจารย์มณเฑียร บุญตัน นายกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยให้ความเอาใจใส่ คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ และคอยติดตามผลการดำเนินงานของผู้เขียนด้วยดีเสมอมา ผู้เขียนรู้สึกสำนึกในความเมตตากรุณาของท่านเหล่านี้และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ธงทอง จันทรางศุ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ที่ได้เมตตาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านอาจารย์ณรงค์เดช สรุโฆษิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านทั้งสองได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ และขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์พิชัยศักดิ์ หรยางกูร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการสืบค้นข้อมูลในส่วนของกฎหมายต่างประเทศและตรวจแก้บทคัดย่อภาษาอังกฤษให้กับผู้เขียน จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อธนา และคุณแม่ผกาวัลย์ โสมะนันทน์ บิดามารดาที่รักยิ่งของผู้เขียน ซึ่งท่านได้อบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษา คอยให้กำลังใจ เฝ้าติดตามความคืบหน้าในทำงานอย่างใกล้ชิด และคอยให้การสนับสนุนผู้เขียนในทุก ๆ เรื่องอย่างสม่ำเสมอตลอดมา รวมทั้งญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา เพื่อนสนิทมิตรสหาย และเพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนมาโดยตลอด รวมทั้งผู้มีอุปการคุณหลาย ๆ ท่าน ทั้งจากสำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย และจากหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งผู้เขียนไม่อาจกล่าวถึงในที่นี้ได้อย่างครบถ้วน

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและประโยชน์ประการใดบ้างแล้ว ผู้เขียนขอเทิดทูนบูชาพระคุณแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ส่วนความบกพร่องทั้งหลายของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว และกราบขออภัยมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... **ง**

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... **จ**

กิตติกรรมประกาศ ..... **ฉ**

สารบัญ ..... **ช**

สารบัญตาราง ..... **ฌ**

สารบัญภาพ ..... **ด**

บทที่ 1 บทนำ **1**

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3

1.3 สมมติฐานการวิจัย 3

1.4 ขอบเขตของการวิจัย 4

1.5 วิธีการวิจัย 4

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย 4

บทที่ 2 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ : รากฐานแห่งสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น **6**

2.1 ข้อพิจารณาเบื้องต้นเกี่ยวกับคนพิการทางการมองเห็น 6

2.1.1 ความหมายของคำว่า “คนพิการ” 6

2.1.1.1 ความหมายทั่วไป 6

2.1.1.2 ความหมายในเชิงกฎหมาย และข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำในกฎหมาย นอกเหนือไปจากคำว่า “คนพิการ” 9

2.1.1.3 ข้อสังเกตเกี่ยวกับผลกระทบต่อคนพิการ จากการให้คำจำกัดความ คำว่า “คนพิการ” ที่ปรากฏในกฎหมาย 11

2.1.2 ข้อมูลและลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับความพิการทางการมองเห็น 12

2.1.2.1 ความหมายของความพิการทางการมองเห็น 13

หน้า

2.1.2.2 ประเภทของความพิการทางการมองเห็น 15

- ระดับของความพิการทางการมองเห็น 15

- หลักเกณฑ์การวัดระดับความพิการทางการมองเห็น และข้อสังเกตเกี่ยวกับเกณฑ์การแบ่งระดับความพิการทางการมองเห็นตามกฎหมายไทยกับมาตรฐานสากล 17

- ความแตกต่างระหว่าง “ความพิการทางการมองเห็น” กับ “ความบกพร่องทางการมองเห็น” และผลทางกฎหมาย 20

2.1.2.3 สาเหตุของความพิการทางการมองเห็น 21

2.1.2.4 ความสามารถของคนพิการทางการมองเห็น 23

- ข้อพิจารณา “ความสามารถ” ทางกายภาพ 23

- ข้อพิจารณา “ความสามารถ” ในเชิงกฎหมาย 25

2.1.3 พัฒนาการด้านทัศนคติของสังคมต่อคนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทย 27

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 30

2.2.1 แนวความคิดทางประวัติศาสตร์ และความเชื่อทางศาสนา 31

2.2.1.1 แนวความคิดทางประวัติศาสตร์ 31

2.2.1.2 แนวความคิดตามความเชื่อในทางศาสนา 32

1) ความเชื่อในทางศาสนาคริสต์ 32

2) ความเชื่อในทางพุทธศาสนา 35

2.2.2 แนวความคิดในทางกฎหมาย 38

2.2.2.1 แนวความคิดของสำนักกฎหมาย 38

2.2.2.2 แนวความคิดของนักกฎหมายในกลุ่มประเทศต่างๆ 39

2.2.3 ทฤษฎีกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองสิทธิเสรีภาพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการทางการมองเห็น 43

2.2.3.1 หลักความเสมอภาค (Equality before the Law) 44

2.2.3.1.1 ความหมายของหลักความเสมอภาค 44

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน้า

2.2.3.1.2 ประเภทของหลักความเสมอภาค 46

2.2.3.1.3 หลักความเสมอภาคที่ปรากฏอยู่ใน
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 48

2.2.3.1.4 กรณีการกระทำต่อคนพิการทางการมองเห็น
ที่ถือว่าไม่ขัดกับหลักความเสมอภาค 50

2.2.3.2 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น 51

2.2.3.2.1 ความหมายของ “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” 52

2.2.3.2.2 ความหมายของหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ 54

2.2.3.2.3 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่ปรากฏอยู่ใน
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 55

(1) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่
รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยอาศัยอำนาจตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่
รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ 56

(2) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพภายใต้รูปแบบของ
“กฎหมาย” ทำได้เฉพาะเท่าที่จำเป็นและ
ไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและ
เสรีภาพมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและ
ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง
หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง
และต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไว้ด้วย 58

ก. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกระทำได้แต่โดยอาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ
เพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ 59

ข. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีการระบุ
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจ
ในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิ 60

ค. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลเป็น
การทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง 61

ง. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้ 61

จ. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญต้องกระทำเท่าที่จำเป็น 62

บทที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นตามกฎหมายต่างประเทศ 66

3.1 กฎหมายระหว่างประเทศในระดับสังคมโลก 66

3.1.1 วิวัฒนาการการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นโดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations) 66

3.1.2 กฎหมายและความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับสังคมโลก ในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในยุคปัจจุบัน 72

3.1.2.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) 76

3.1.2.2 ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการนำเข้าวัสดุอุปกรณ์ในทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม (Agreement on the Importation of Educational Scientific and Cultural Materials) 80

3.1.2.3 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Declaration and the Rights of Disabled Persons) 82

3.1.2.4 กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการ พ.ศ. 2537 (The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities, 1994) 83

3.1.2.5 อนุสัญญาว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการจ้างงานสำหรับคนพิการ ค.ศ. 1983 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ

(Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons) Convention, 1983) 85

3.1.2.6 อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ (International Convention on the Rights of Persons with Disabilities) 87

3.1.3 สภาพบังคับของเอกสารระหว่างประเทศในระดับสังคมโลก ในการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น 95

3.2 กฎหมายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค: ภูมิภาคยุโรป 97

3.2.1 วิวัฒนาการการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในภูมิภาคยุโรป 97

3.2.2 กฎหมายและความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรป ในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในยุคปัจจุบัน 103

3.2.2.1 ด้านสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน 104

3.2.2.2 ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม 108

3.2.3 สภาพบังคับของเอกสารระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรป ในการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น 112

3.3 กฎหมายสหรัฐอเมริกา 113

3.3.1 วิวัฒนาการการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในสหรัฐอเมริกา 113

3.3.2 กรอบความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา 114

3.3.3 กฎหมายต่าง ๆ ที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในสหรัฐอเมริกา 116

3.3.3.1 ด้านการประกอบอาชีพ 116

ก. รัฐบัญญัติแรนดอร์ฟแชพเพิร์ด ค.ศ. 1936 (Randolph-Sheppard Act of 1936) 117

ข. รัฐบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ ค.ศ. 1973 (The Rehabilitation Act of 1973) 119

ค. รัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990
(The Americans with Disabilities Act of 1990)
ลักษณะ 1 ด้านการจ้างงาน (Title I) 122

3.3.3.2 ด้านการศึกษาและการข้อมูลข่าวสาร 125

ง. กฎหมายแม่แบบว่าด้วยอักษรเบรลล์ (Model Braille Bill) 125

จ. รัฐบัญญัติการส่งเสริมการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการ ค.ศ. 2004 (The Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004) 126

ฉ. รัฐบัญญัติลิขสิทธิ์ (The Copyright Act) 129

3.3.3.3 ด้านการเดินทาง คมนาคมขนส่ง และอาคารสถานที่ 132

ช. รัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990
(The Americans with Disabilities Act of 1990)
ลักษณะ 2 ด้านการคมนาคมขนส่งสาธารณะและ
ด้านกิจกรรมการทำงานของรัฐบาลสหรัฐและ
รัฐบาลมลรัฐ (Title II) 132

ซ. รัฐบัญญัติการเข้าถึงการขนส่งทางอากาศ ค.ศ. 1986
(Air Carrier Access Act of 1986) 135

ฌ. กฎหมายแม่แบบว่าด้วยไม้เท้าขาว
(Model White Cane Law) 137

ญ. กฎหมายแม่แบบของมลรัฐว่าด้วยสุนัขสำหรับช่วยเหลือคนพิการ (Assistance Dog Model State Law) 141

ฎ. รัฐบัญญัติการขจัดอุปสรรคทางสถาปัตยกรรม
(The Architectural Barriers Act) 143

3.3.3.4 ด้านการเคหะ 144

ฎ. รัฐบัญญัติความเสมอภาคในการเคหะ ค.ศ. 1988
(Fair Housing Act of 1988) 145

ฐ. รัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990
(The Americans with Disabilities Act of 1990)

หน้า

ลักษณะที่ 3 ด้านสถานที่พักอาศัยสาธารณะและ
สิ่งอำนวยความสะดวก 146

3.3.3.5 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง 147

ฒ. รัฐบัญญัติการเข้าถึงสิทธิในการเลือกตั้งสำหรับคนชรา
และคนพิการ ค.ศ. 1984 (Voting Accessibility for
the Elderly and Handicapped Act of 1984) 147

ณ. รัฐบัญญัติการลงทะเบียนเลือกตั้งแห่งชาติ ค.ศ. 1993
(National Voter Registration Act of 1993) 147

3.3.3.6 ด้านบริการทางการแพทย์และสุขอนามัย 148

ด. รัฐบัญญัติสวัสดิการสังคม (Social Security Act) 148

3.3.4 สภาพบังคับของกฎหมายสหรัฐอเมริกา ในการคุ้มครองและรับรอง
สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น 149

บทที่ 4 สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นตามกฎหมายไทย 151

4.1 กรอบความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) 151

4.1.1 สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองแก่ประชาชน 152

4.1.2 สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้โดยเฉพาะ
สำหรับคนพิการ 155

4.1.2.1 สิทธิในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ
และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ 157

4.1.2.2 สิทธิที่จะได้รับการสงเคราะห์จากรัฐให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี
และพึ่งตนเองได้ 161

4.2 การจำแนกประเภทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของคนพิการ
ทางการมองเห็น 164

4.2.1 กลุ่มกฎหมายที่ให้การคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการ
ทางการมองเห็น 164

ก. เรื่องความสามารถในการใช้สิทธิทางแพ่ง 164

หน้า

ข. เรื่องสิทธิที่จะได้รับการดูแล 166

ค. เรื่องสิทธิในการได้รับการชดเชยจากการกระทำที่ทำให้เกิดความพิการ 166

4.2.2 กลุ่มกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น 168

ก. เรื่องการอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิทางการศึกษา 168

ข. เรื่องการอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้ง 175

ค. เรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะและบริการสาธารณะ 178

ง. เรื่องการให้มีการสงเคราะห์คนพิการเป็นกรณีพิเศษและให้เงินช่วยเหลือเนื่องจากการต้องกลายเป็นคนพิการ 193

จ. เรื่องการสนับสนุนให้มีการจ้างงานคนพิการ 196

4.2.3 กลุ่มกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น 197

1) ถ้อยคำที่ว่า “กายพิการ” “กายทุพพลภาพ” “ไม่สมประกอบ” 198

2) ถ้อยคำที่ว่า “หย่อนความสามารถหรือสมรรถภาพ” “สูญเสียสมรรถภาพ” 199

3) ถ้อยคำที่ว่า “แพทย์ได้ตรวจรับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์ควรรับเข้าทำงานได้หรือรับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง” 199

4) ถ้อยคำที่ว่า “มีกายหรือจิตไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการหรืออัยการ” 200

5) ถ้อยคำที่ว่า “พิการทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้” 206

6) ถ้อยคำที่ว่า “คนเสมือนไร้ความสามารถ” 208

4.3 วิเคราะห์บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการลิดรอนหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการทางการมองเห็น 215

4.4 วิเคราะห์สภาพบังคับของกฎหมายไทยในการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น 216

หน้า

4.5 วิเคราะห์การดำเนินการในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศของไทย
ในการส่งเสริมและบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิของคนพิการทางการมองเห็น 220

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ 225

5.1 บทสรุป 225

5.2 ข้อเสนอแนะ 231

รายการอ้างอิง 236

ภาคผนวก 246

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์ 287

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง *หน้า*

ตารางที่ 1 : ตารางแสดงการประเมินระดับความผิดปกติทางการมองเห็น 15

ตารางที่ 2 : ตารางแสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการมองเห็นตามระยะทาง กับอัตราเฉลี่ยของความสามารถในการมองเห็นเป็นร้อยละ (%) 19

ตารางที่ 3 : ตารางแสดงการเปรียบเทียบอัตราส่วนของความสามารถในการมองเห็น ของคนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และ โดยองค์การอนามัยโลก 19

ตารางที่ 4 : ตารางเปรียบเทียบลักษณะและประเภทของอาคารตามกฎกระทรวงแห่ง กฎหมายฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและกฎกระทรวงแห่งกฎหมาย ควบคุมอาคาร 179

ตารางที่ 5 : ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารโดยตรง แก่คนพิการตามกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการกับมาตรฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการตามกฎหมายควบคุมอาคาร 181

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ *หน้า*

รูปภาพที่ 1 : ภาพตัวอย่าง Snellen eye chart 18

รูปภาพที่ 2 : ภาพตัวอย่างสัญลักษณ์สากลที่แสดงให้เห็นว่าอาคารสถานที่ดังกล่าว มีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการทางการมองเห็น 190

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวความเชื่อของสังคมไทยตั้งแต่ดั้งเดิมมักเชื่อว่าความสามารถในการมองเห็นเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการดำรงชีวิตและการใช้ชีวิตประจำวัน บางคนถึงกับมองว่าหากต้องกลายเป็นคนตาบอดเท่ากับชีวิตไปถึงจุดสิ้นสุดแล้ว เพราะคงไม่สามารถจะทำสิ่งใด ๆ หรือช่วยเหลือตนเองได้อีกต่อไป ซึ่งเป็นมุมมองของคนที่เอาชีวิตผูกติดอยู่กับความสามารถในการมองเห็นแต่เพียงอย่างเดียว ความคิดในลักษณะดังกล่าวนี้ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดมาเป็นระยะเวลายาวนานจนทำให้สังคมและตัวคนพิการเองเชื่อว่าคนพิการทางการมองเห็นเป็นกลุ่มคนที่เป็นภาระของสังคม น่าเวทนาสงสาร จึงควรได้รับการสงเคราะห์ให้มีชีวิตอยู่รอดไปวัน ๆ จากรัฐบาล และได้รับการดูแลจากสังคม จากทัศนคติในเชิงลบดังกล่าวมานี้ส่งผลให้มีการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทางการมองเห็นด้วยการออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม โดยมิได้พิจารณาถึงความสามารถที่แท้จริงและศักยภาพที่พวกเขามีอยู่ เป็นผลทำให้คนพิการทางการมองเห็นขาดโอกาสที่จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ หรือพัฒนาความสามารถเพื่อทดแทนข้อบกพร่องทางการมองเห็น ขาดโอกาสในการมีงานทำ รวมทั้งขาดโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ ของสังคม ในปัจจุบันยังมีคนพิการทางการมองเห็นอีกเป็นจำนวนมากที่มีความเชื่อว่าความพิการของตนไม่ต่างอะไรไปจากข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ที่แต่ละคนต่างก็มีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้นไม่ว่าอย่างใดก็อย่างหนึ่ง เช่น เด็กมีข้อจำกัดในด้านอายุและประสบการณ์ คนชรามีข้อจำกัดในด้านความแข็งแรงของสุขภาพร่างกาย คนที่ไม่เรียนหนังสือมีข้อจำกัดในด้านความรู้ คนจนมีข้อจำกัดในด้านทรัพย์สินเงินทอง คนพิการทางการมองเห็นเป็นเพียงบุคคลที่มีข้อจำกัดในการมองเห็นแต่เพียงเท่านั้น การที่เขามองไม่เห็นไม่ได้หมายความว่าเขาจะไม่สามารถเรียนรู้หรือรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ แต่ในทางตรงกันข้ามเขายังสามารถใช้ประสาทสัมผัสอย่างอื่นที่มีอยู่เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภายนอก ยังสามารถใช้สมองและสติปัญญาคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ ได้ไม่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป ยังมีแขนขาที่สามารถเคลื่อนไหวและเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ได้โดยอิสระ เมื่อได้มีการจัดสภาพแวดล้อมและสื่อต่าง ๆ ในรูปแบบที่คนพิการทางการมองเห็นจะสามารถเข้าถึงได้ และเปิดโอกาสให้พวกเขาได้พัฒนาความสามารถของตนจนเต็มตามศักยภาพ คนพิการทางการมองเห็นก็จะมีความสามารถไม่แตกต่างไปจากผู้ที่สามารถมองเห็นได้ และยังสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติได้ด้วยเช่นเดียวกัน

ในยุคปัจจุบัน สังคมโลกยอมรับในศักยภาพและศักดิ์ศรีความเท่าเทียมกันของมนุษย์ต่อคนพิการทางการมองเห็นมากขึ้น ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สังคมและหน่วยงานภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้คนพิการทางการมองเห็นเข้าถึงบริการสาธารณะได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ไม่ว่าในด้านการบริการทางการแพทย์ การศึกษา การขนส่งสาธารณะ รวมทั้งด้านการประกอบอาชีพ ประเทศไทยก็ได้รับเอาแนวคิดดังกล่าวนี้เข้ามาโดยสะท้อนให้เห็นผ่านทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้บัญญัติรับรองในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และความเสมอภาคกันของบุคคลในสายตาของกฎหมาย มิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพทางกายหรือสุขภาพ อีกทั้งยังสนับสนุนให้รัฐดำเนินการขจัดอุปสรรคและส่งเสริมเพื่อให้สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นด้วย แต่ในสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยยังคงปรากฏว่า คนพิการทางการมองเห็นยังอยู่ภายใต้การเลือกปฏิบัติและถูกกีดกันจากสังคม ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ ความก้าวหน้าในอาชีพ การศึกษา การแสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถ ซึ่งเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และลิดรอนสิทธิมนุษยชนและขัดแย้งต่อเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญอย่างชัดแจ้ง นอกจากนั้น กฎหมายฉบับต่าง ๆ ที่มีลำดับชั้นต่ำกว่ารัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติ กฎกระทรวง หรือระเบียบข้อบังคับทั้งที่ใช้บังคับอยู่ก่อนหรือหลังการมีผลใช้บังคับของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังคงมีการใช้ถ้อยคำที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของคนพิการโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญอย่างชัดแจ้ง และมีการใช้ถ้อยคำที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจเพื่อเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ซึ่งมีแนวโน้มไปในทางจำกัดสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น เนื่องจากผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจส่วนใหญ่มีความเชื่อและทัศนคติในเชิงลบต่อความพิการ จึงส่งผลให้คนพิการทางการมองเห็นถูกจำกัดและลิดรอนสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ อยู่เรื่อยมา

ดังนั้น หากได้มีการศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ทราบว่ามีกฎหมายในลักษณะใดบ้างที่ขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับหลักการแห่งรัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นไว้ และทราบถึงข้อบกพร่องของมาตรการที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันที่รัฐได้กำหนดไว้เพื่อมุ่งส่งเสริมการใช้สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น จะทำให้สามารถหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายต่าง ๆ เหล่านั้น ให้สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการทางการมองเห็น ตลอดจนหาข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ที่มากระทบสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น และเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของมาตรการส่งเสริมการใช้สิทธิเสรีภาพให้เกิดประสิทธิผลและมีความเหมาะสมกับระบบกฎหมาย สภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และสิทธิอื่น ๆ ของคนพิการทางการมองเห็นที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้การรับรองและคุ้มครองไว้

2) เพื่อศึกษาถึงแนวความเชื่อและทัศนคติของสังคมไทยที่มีต่อคนพิการทางการมองเห็น พร้อมประเด็นปัญหาที่สังคมไทยควรตระหนักต่อคนพิการทางการมองเห็น รวมตลอดถึงการดำเนินการให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐที่ได้กำหนดไว้

3) เพื่อศึกษาบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ถือว่าขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือมีลักษณะเป็นฐานในการใช้ดุลพินิจเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม อันมีลักษณะเป็นการจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น รวมถึงสภาพปัญหาอื่น ๆ ที่อาจถือได้ว่าเป็นการกีดกันคนพิการทางการมองเห็นในการใช้สิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ

4) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเกี่ยวเนื่องการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

5) เพื่อเสนอแนะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันและป้องกันไม่ให้มีการบัญญัติกฎหมายที่จะมีขึ้นต่อไปในอนาคต โดยมีลักษณะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม และเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมการใช้สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นอย่างมีประสิทธิผล

1.3 สมมติฐานการวิจัย

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะได้บัญญัติรับรองให้บุคคลเสมอกันและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างจากสภาพทางกายหรือสุขภาพ แต่ในทางปฏิบัติยังมีกฎหมายเป็นจำนวนมากที่ทำให้คนพิการทางการมองเห็นซึ่งมีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไปเพราะเหตุแห่งความบกพร่องของสภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ ไม่สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคนพิการในปัจจุบันบัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมถึงคนพิการทุกประเภท แต่มิได้คำนึงถึงความต้องการพิเศษของคนพิการทางการมองเห็นที่มีความแตกต่าง

ไปจากความต้องการของคนพิการประเภทอื่น หากได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่จำกัดหรือลิดรอนสิทธิของคนพิการทางการมองเห็น และวางมาตรการเพิ่มเติมเพื่อขจัดอุปสรรคและส่งเสริมการใช้สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น จะทำให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของบุคคลในสังคมมากขึ้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของคนพิการเฉพาะกรณีของคนพิการทางการมองเห็น ไม่ศึกษารวมไปถึงสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นที่มีความพิการซ้ำซ้อนหรือคนพิการประเภทอื่น ๆ โดยจะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รวมทั้งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ความร่วมมือระหว่างประเทศกับกฎหมายไทยในการส่งเสริมและบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิของคนพิการทางการมองเห็น ตลอดจนกฎหมายในระดับสังคมโลกขององค์การสหประชาชาติ กฎหมายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคของภูมิภาคยุโรป และกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ตามความเหมาะสม

1.5 วิธีการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้จะเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยเน้นการศึกษาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกฎหมายในลำดับต่ำกว่ารัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับการค้นคว้าจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร ข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต ทั้งทางนิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ เพื่อนำเอกสารทั้งหมดนี้มาวิเคราะห์หาข้อสรุปและแนวทางในการแก้ไขกฎหมายต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1) ทำให้ทราบถึงสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการทางการมองเห็น ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและกฎหมายฉบับอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่คนพิการทางการมองเห็นและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทางการมองเห็นในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

2) เพื่อให้ทราบถึงข้อบกพร่องของกฎหมายสำหรับคนพิการที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันว่าในทางปฏิบัติ คนพิการทางการมองเห็นสามารถใช้ประโยชน์จากกฎหมายต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างแท้จริงหรือไม่ เพียงใด เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เกิดประสิทธิผลต่อคนพิการทางการมองเห็นมากขึ้นในทางปฏิบัติ

3) เพื่อให้ทราบแนวความคิด ทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติในแง่มุมของกฎหมายระหว่างประเทศทั้งในระดับสังคมโลก ระดับภูมิภาค และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ที่ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นไว้

4) เพื่อกระตุ้นเตือนให้รัฐและองค์กรต่าง ๆ ในสังคม ตระหนักถึงคุณค่า ศักยภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการทางการมองเห็นในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ว่าบุคคลเหล่านี้มีสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในการที่จะได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพ ความเสมอภาคเท่าเทียม และความยุติธรรม โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขและมีศักดิ์ศรีเทียบเท่าบุคคลอื่น ๆ ในสังคม

5) เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย และแนวทางในการปฏิบัติต่อคนพิการทางการมองเห็นสำหรับหน่วยต่าง ๆ ของสังคม รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สอดคล้องตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในอันที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ : รากฐานแห่งสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

2.1 ข้อพิจารณาเบื้องต้นเกี่ยวกับคนพิการทางการมองเห็น

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นกฎหมายซึ่งได้วางรากฐานในการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลไว้อย่างชัดแจ้ง ซึ่งรวมถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้พิการหรือทุพพลภาพด้วย แต่รัฐธรรมนูญมิได้กล่าวถึง **"คนพิการทางการมองเห็น"** ไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง หากแต่เพียงใช้ถ้อยคำว่า **"ผู้พิการหรือทุพพลภาพ" "บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ"** และ **"เหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพทางกายหรือสุขภาพ"**[*] ซึ่งเป็นถ้อยคำกลาง ๆ สื่อถึงคนพิการหรือทุพพลภาพโดยทั่วไป ดังนั้น เพื่อที่จะทราบถึงสิทธิและเสรีภาพซึ่งคนพิการทางการมองเห็นจะพึงได้รับตามรัฐธรรมนูญ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างคนพิการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญกับคนพิการทางการมองเห็น โดยจะได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า "คนพิการ" และลักษณะเฉพาะของความพิการทางการมองเห็น ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของคำว่า "คนพิการ"

2.1.1.1 ความหมายทั่วไป

ในสังคมตะวันตกสมัยอดีตมองความพิการอย่างเป็นปัจเจกบุคคล โดยถือเอาความสมบูรณ์ครบถ้วนของอวัยวะในร่างกายของแต่ละบุคคลมาเป็นตัวชี้วัดความพิการ

---

[*] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติว่า

มาตรา 30 วรรค 3 "การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ **สภาพทางกายหรือสุขภาพ** สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้"

มาตรา 55 "บุคคลซึ่ง**พิการหรือทุพพลภาพ** มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

มาตรา 80 วรรค 2 "รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ **ผู้พิการหรือทุพพลภาพ**และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้"

ซึ่งมีลักษณะเดียวกับการให้ความหมายความพิการในรูปแบบเชิงการแพทย์ (medical model)* ที่มองความปกติของบุคคล คือ การมีอวัยวะครบถ้วนสมบูรณ์ หรือไม่มีอวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดบกพร่อง บุคคลที่ไม่มีอวัยวะหรือมีอวัยวะแต่บกพร่อง ถือได้ว่ามีความพิการและสมควรที่จะได้รับการรักษาเยียวยาให้เป็นเหมือนคนปกติทั่วไป ฉะนั้น แนวทางการแก้ปัญหาจึงเป็นการแก้ไขที่อวัยวะของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ การให้ความหมายความพิการตามรูปแบบในเชิงการแพทย์สามารถนำผู้มีความบกพร่องไปสู่การฟื้นฟูสมรรถภาพก็จริง แต่รูปแบบดังกล่าวไม่สามารถนำไปสู่การมีคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของบุคคลได้เนื่องจากในบางกรณีก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้อวัยวะกลับมาใช้การได้ ทำให้บุคคลดังกล่าวต้องถูกแบ่งแยกด้วยความแตกต่างทางสภาพร่างกายและถูกกีดกันออกไปจากสังคม การมองความพิการตามแนวคิดนี้จึงถูกกล่าวหาว่าเป็นการลดคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ที่มีความบกพร่องทางสภาพร่างกาย

ในยุคถัดมา สังคมจึงเริ่มนำปัจจัยภายนอกและสภาพแวดล้อมต่างๆ เข้ามาพิจารณาประกอบกับความบกพร่องทางสภาพร่างกายของแต่ละบุคคลในการให้ความหมายความพิการ ซึ่งเปรียบเทียบได้กับการให้ความหมายความพิการตามรูปแบบเชิงสังคม (social model) การพิจารณาตามรูปแบบนี้มองว่าความพิการไม่ได้เกิดขึ้นจากความบกพร่องของอวัยวะ หากแต่เกิดขึ้นเพราะเงื่อนไขปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ในกรณีของบุคคลที่มองไม่เห็นยังไม่ถือว่าเป็นผู้พิการ จนกว่าบุคคลดังกล่าวจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีแต่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ตัวอักษรหรือรูปภาพ ความพิการของบุคคลนั้นจึงเกิดขึ้น หรือในกรณีของบุคคลพิการแขนขาซึ่งต้องใช้รถเข็น (wheel chair) ยังไม่ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้พิการ จนกระทั่งบุคคลนั้นตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีแต่บันไดและไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็น ความพิการของบุคคลดังกล่าวจึงจะเกิดขึ้น จากแนวความคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสังคมเริ่มคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคลมากขึ้น โดยเริ่มเปลี่ยนจากแนวความคิดที่ว่า *"ความพิการเกิดจากความบกพร่องของแต่ละบุคคล"* มาสู่

---

* การจำแนกประเภทตาม**รูปแบบเชิงการแพทย์** เป็นการจัดแยกคนพิการตามลักษณะพยาธิวิทยาและลักษณะชีววิทยาของบุคคล จัดเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น บกพร่องทางการได้ยิน บกพร่องทางการมองเห็น บกพร่องทางสติปัญญา เป็นต้น

การจำแนกประเภทตาม**รูปแบบเชิงสังคม** เป็นการจัดแยกคนพิการตามลักษณะนิเวศวิทยาและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปทัสถานของสังคม เช่น ความบกพร่องทางการพูดการสื่อสาร ภาวะทางอารมณ์แปรปรวนรุนแรง ปัญญาอ่อนขนาดพอสอนได้ เป็นต้น

(นงลักษณ์ วิรัชชัย, รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลัง: การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม[ออนไลน์], 2542, แหล่งที่มา: http://www.onec.go.th/publication/4315014/[20 ธันวาคม 2548], หน้า 81)

แนวความคิดที่ว่า *"ความพิการเกิดขึ้นเพราะสภาพแวดล้อมที่สังคมสร้างขึ้น"* อันจะนำไปสู่การจัดสภาพแวดล้อมและปัจจัยอื่น ๆ ในสังคมให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น บุคคลที่มองไม่เห็น บุคคลที่ต้องใช้รถเข็น ให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความเท่าเทียม อาจกล่าวได้ว่าการให้ความหมายความพิการตามรูปแบบในเชิงการแพทย์เป็นการนำผู้ที่มีความบกพร่องไปสู่การฟื้นฟูสมรรถภาพก็จริง แต่รูปแบบดังกล่าวไม่สามารถนำไปสู่คุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของบุคคลได้

แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันอยู่ในการสรรหาคำจำกัดความที่ใช้เป็นเกณฑ์กำหนดความพิการ ในปี ค.ศ. 1980 องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้เสนอนิยามความหมาย "ความพิการ" ไว้ในการกำหนดประเภทนานาชาติเกี่ยวกับความพิการ ความทุพพลภาพ และความด้อยสถานะ[1] (The International Classification of Impairments, Disabilities, and Handicaps หรือ ICIDH) ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. 2000 องค์การอนามัยโลกได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวความคิดโดยเพิ่มมิติทางด้านสภาพแวดล้อมและมิติในเชิงบวก คือ การมองความสามารถของคนพิการเข้าไปด้วย หลักการดังกล่าวได้บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันภายใต้การกำหนดประเภทระดับนานาชาติเกี่ยวกับการทำหน้าที่ ความทุพพลภาพและสุขภาวะ (International Classification of Functioning Disability and Health หรือ ICF)[2] โดยให้ความหมาย "ความบกพร่อง" ว่าหมายถึงสภาวะความผิดปกติซึ่งเกิดขึ้นจากการแปรปรวนหรือการเสียหายอย่างสำคัญของระบบการทำงานของร่างกายหรือของอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย[*]

ในบริบทของสังคมไทย เมื่อกล่าวถึง "คนพิการ" คนทั่วไปมักนำไปใช้ควบคู่ไปกับคำว่า "ทุพพลภาพ" โดยคิดว่าเป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน และนึกถึงบุคคลที่มีอวัยวะบางส่วนในร่างกายไม่สมประกอบ เช่น ตาบอด หูหนวก เป็นใบ้ ขาขาด แขนขาด และคิดว่าบุคคลเหล่านี้คงไม่สามารถช่วยเหลือตนเองหรือประกอบกิจการงานอย่างใด ๆ ได้ แต่หากได้พิจารณาความหมายของคำทั้งสองตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

---

[1] ปกรณ์ สิงห์สุริยา, "ผู้พิการจากมุมมองทางปรัชญา," ใน สรุปผลการวิจัยชุดโครงการวิจัยศาสนากับคนพิการในประเทศไทย, เจนจิรา เทศทิม และนิตยา รอดยูร, บรรณาธิการ (นครปฐม: หจก.ไอเดียสแควร์, 2549), หน้า 27.

[2] พิมพา ขจรธรรม., "สภาวะความพิการของเด็กวัยเรียนในประเทศไทย," วารสารวิทยาลัยราชสุดา 1,1 (ม.ป.ป.): 22.

[*] Impairments are problems in body function or structure such as a significant deviation or loss ("Introduction of ICF"[Online], (n.d.), Available from: http://www3.who.int/icf/intors/ICF-Eng-Intro.pdf[August 20, 2005], p. 10.)

จะพบว่าได้ให้ความหมายคำศัพท์ทั้งสองไว้แยกต่างหากจากกันและมีความหมายแตกต่างกัน* โดยคำว่า “พิการ” ต้องการสื่อถึงการสูญเสียอวัยวะ รวมทั้งสมรรถภาพของอวัยวะส่วนต่าง ๆ ส่วนคำว่า “ทุพพลภาพ” ต้องการสื่อถึงสภาวะของบุคคลผู้ซึ่งขาดกำลังความสามารถในการประกอบการงานต่าง ๆ ได้ตามปรกติ โดยไม่คำนึงว่าจะสูญเสียอวัยวะด้วยหรือไม่ ซึ่งการให้คำจำกัดความตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานมีลักษณะเดียวกับการจัดประเภทความพิการในรูปแบบเชิงการแพทย์ และเป็นไปในแนวทางเดียวกับการนิยามความหมายความพิการขององค์การอนามัยโลกตามการกำหนดประเภทระดับนานาชาติเกี่ยวกับการทำหน้าที่ ความทุพพลภาพและสุขภาวะ หรือ ICF

2.1.1.2 ความหมายในเชิงกฎหมาย และข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำในกฎหมาย นอกเหนือไปจากคำว่า “คนพิการ”

ในทางกฎหมาย ได้มีการให้คำนิยามคำว่า “คนพิการ” และ “ทุพพลภาพ” ไว้อย่างหลากหลาย ในทางตำรานิติศาสตร์ปรากฏว่ามีให้ความหมายถ้อยคำดังกล่าวไว้ในพจนานุกรมกฎหมายโดยขุนสมาหารหิตะคดี (โป๊ โปรคุปต์) ว่า “คนพิการ” หมายความว่า เสียอวัยวะที่ใช้การ เสียไปจากปกติเดิม “ทุพพลภาพ” หมายความว่า ความเป็นคนมีกำลังน้อย ซึ่งการให้ความหมายดังกล่าวมีลักษณะเดียวกับการให้ความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศก็มีการให้ความหมายไว้ด้วยเช่นกัน โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ การให้คำนิยามของคำว่า “คนพิการ” ที่ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการขององค์การสหประชาชาติ** พระราชบัญญัติคนพิการอเมริกัน ค.ศ. 1990 ของสหรัฐอเมริกา*** และพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

---

* คำว่า **“พิการ”** หมายถึง เสียอวัยวะ มีแขนขา เป็นต้น เสียไปจากสภาพเดิม เช่น แขนพิการ ตาพิการ คำว่า **“ทุพพลภาพ”** หมายถึง หย่อนกำลังความสามารถที่จะประกอบการงานตามปรกติได้

** Article 1 of Declaration on the Rights of Disabled Persons “The term "disabled person" means any person unable to ensure by himself or herself, wholly or partly, the necessities of a normal individual and/or social life, as a result of deficiency, either congenital or not, in his or her physical or mental capabilities.”

*** Section 3 of Americans with Disabilities Act, 1990 “As used in this Act: (1) …
(2) Disability.--The term "disability" means, with respect to an individual--

(A) a physical or mental impairment that substantially limits one or more of the major life activities of such individual; (B) a record of such an impairment; or (C) being regarded as having such an impairment.

พ.ศ. 2534[*] ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของไทย[**] กฎหมายกลุ่มนี้ได้ให้ความหมายไว้โดยมุ่งสื่อถึงความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจของบุคคล ซึ่งความบกพร่องที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดอุปสรรคและความยากลำบากขึ้นในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพของคนพิการให้มีมากกว่าบุคคลทั่วไป

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ การให้คำนิยามของคำว่า “คนพิการ” ที่ปรากฏอยู่ในอนุสัญญาว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพในการประกอบอาชีพและการจ้างงานคนพิการ ค.ศ. 1983ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ[***] พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542[†] และระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการจ่ายเบี้ยยังชีพคนพิการ พ.ศ. 2539ของไทย[††] กฎหมายกลุ่มนี้ได้ให้ความหมายไว้โดยมุ่งสื่อถึงความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจของบุคคลและความบกพร่องดังกล่าวเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้คนพิการไม่สามารถพึ่งตนเองหรือประกอบการงานเลี้ยงตนเองได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าการให้คำนิยามตามแนวความคิดของกลุ่มนี้เป็นการให้ความหมายที่ใกล้เคียงกับคำว่า “ทุพพลภาพ” มากกว่าคำว่า “พิการ”

---

[*] มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า “คนพิการ” หมายความว่า คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

[**] “คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีความสามารถถูกจำกัดให้ปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันและการมีส่วนร่วมทางสังคมได้โดยวิธีการทั่วไป เนื่องจากมีความบกพร่องทางการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญาและการเรียนรู้และมีความต้องการจำเป็นพิเศษด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2546 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, “รายงานสถานการณ์ทางสังคมความก้าวหน้าการพัฒนาคนพิการ 2547”[ออนไลน์], 2547, แหล่งที่มา: http://www.m-society.go.th/mso/doc/no_33/sc03.pdf[29 ธันวาคม 2548], หน้า 7.)

[***] Article 1 of Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons) Convention, 1983 “For the purposes of this Convention, the term ***disabled person*** means an individual whose prospects of securing, retaining and advancing in suitable employment are substantially reduced as a result of a duly recognised physical or mental impairment.”

[†] มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 บัญญัติว่า “คนพิการ” หมายถึง บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายที่พิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล

[††] ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการจ่ายเบี้ยยังชีพคนพิการ พ.ศ. 2539 กำหนดให้ “คนพิการ” หมายถึง คนพิการที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และมีความพิการจนไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

นอกจากนี้ ในบทบัญญัติของกฎหมายยังปรากฏว่ามีการใช้ถ้อยคำอื่นที่ต้องการสื่อถึงความพิการ เช่น ในพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 ได้ให้คำนิยามคำว่า “สูญเสียสมรรถภาพ”* ไว้ โดยมีลักษณะเดียวกับแนวความคิดกลุ่มที่ 1 และพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ทุพพลภาพ”** โดยมีแนวความคิดตามแบบกลุ่มที่ 2 เป็นต้น

2.1.1.3 ข้อสังเกตเกี่ยวกับผลกระทบต่อคนพิการ จากการให้คำจำกัดความ คำว่า “คนพิการ” ที่ปรากฏในกฎหมาย

จากทัศนคติของคนทั่วไปที่มีต่อคนพิการและแนวความคิดกลุ่มที่ 2 เป็นแนวความคิดที่มองว่า “คนพิการ” ทั้งหลายเปรียบเสมือนบุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็น “คนเสมือนไร้ความสามารถ” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*** ไม่สามารถจัดการงานต่าง ๆ ได้ และไม่สมควรที่จะกระทำการใด ๆ ด้วยการตัดสินใจอย่างอิสระของตนเอง หากแต่ยังต้องร้องขอความยินยอมและรอรับความช่วยเหลือจาก “ผู้พิทักษ์” ซึ่งมีหน้าที่ปกป้องดูแลเสียก่อน การมองคนพิการตามทรรศนะดังกล่าวนี้เป็นให้ความหมายความพิการตามรูปแบบเชิงการแพทย์ แม้ในปัจจุบันจะมีแนวความคิดในการให้ความหมายความพิการตามรูปแบบเชิงสังคม และสังคมเริ่มมองเห็นถึงศักยภาพในตัวคนพิการมากขึ้น แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีการนำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมในกฎหมายไทย จึงยังพบว่าคนพิการส่วนใหญ่ยังคงถูกกีดกันออกไปจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม และยังส่งผลไปจำกัดตัดสิทธิคนพิการทำให้ไม่ได้รับความเสมอภาค ความเท่าเทียม และสิทธิต่างๆ

---

* มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 บัญญัติว่า “สูญเสียสมรรถภาพ” หมายถึง การสูญเสียอวัยวะหรือการสูญเสียสมรรถภาพในการทำงานของร่างกายหรือจิตใจภายหลังการรักษาด้วยวิธีทางการแพทย์สิ้นสุดแล้ว

** มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 บัญญัติว่า “ทุพพลภาพ” หมายถึง การสูญเสียอวัยวะหรือสูญเสียสมรรถภาพของอวัยวะหรือของร่างกายหรือสูญเสียสภาวะปกติของจิตใจจนไม่สามารถทำงานได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด

*** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32 บัญญัติว่า

“บุคคลใดมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือประพฤติสุรุ่ยสุร่ายเสเพลเป็นอาจิณ หรือติดสุรายาเมา หรือมีเหตุอื่นใดทำนองเดียวกันนั้น จนไม่สามารถจะจัดทำการงานโดยตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้”

ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และดำเนินกิจการอื่น ๆ อันจะพึงมีพึงได้เหมือนอย่างบุคคลทั่วไป

อย่างไรก็ดี การให้คำนิยามของคำว่า “คนพิการ” ในกฎหมายฉบับต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นมีลักษณะแตกต่างกันไปก็เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานหรือจัดบริการแก่คนพิการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมครอบคลุมตามภารกิจของตน เช่น คนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ต้องเป็นคนพิการที่มีสภาพความพิการอย่างเด่นชัดตามที่กำหนดไว้ แต่หากตาบอดเพียงข้างเดียว หรือหูหนวกเพียงข้างเดียว หรือนิ้วขาดบางส่วน บุคคลเหล่านี้ไม่ถือว่าเป็นคนพิการตามพระราชบัญญัตินี้ แต่หากบุคคลเหล่านี้มีสถานะเป็นลูกจ้างก็จะถือว่าเป็น “คนทุพพลภาพ” ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และเป็น “บุคคลผู้สูญเสียสมรรถภาพ” ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 เพราะกฎหมายกลุ่มหลังมุ่งชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น แม้กายพิการเพียงเล็กน้อยก็ต้องได้รับการชดเชยความเสียหาย[3] เป็นต้น

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การให้ความหมายของคำว่า “คนพิการ” ที่เหมาะสม ควรเป็นไปในแนวทางเดียวกับการให้คำนิยามของกฎหมายในกลุ่มที่ 1 โดยอาจกำหนดใหม่เพื่อให้คนพิการได้รับบริการตามความจำเป็นและเหมาะสมในแต่ละประเภทความพิการและในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน และสามารถเข้ารับบริการได้อย่างทั่วถึง โดยอาจให้คำนิยามว่า *“คนพิการ” หมายถึง บุคคลซึ่งความสามารถถูกจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และการมีส่วนร่วมทางสังคมได้โดยวิธีการทั่วไป เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา หรือการเรียนรู้ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป โดยความต้องการจำเป็นพิเศษอาจเป็นความต้องการจำเป็นพิเศษในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป*[4]

2.1.2 ข้อมูลและลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับความพิการทางการมองเห็น

ดวงตาจัดเป็นอวัยวะที่สำคัญอย่างหนึ่งของร่างกาย ทำหน้าที่ในการรับข้อมูลข่าวสารทั้งที่เป็นรูปภาพ ตัวอักษร แสง แล้วส่งผ่านไปยังสมองเพื่อทำการประมวลผล มีผู้กล่าวว่าดวงตาเป็นอวัยวะที่รับสิ่งเร้าที่มาจากภายนอกถึงร้อยละ 70 ของสิ่งเร้าที่เข้ามาสู่ร่างกาย

---

[3] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ[ออนไลน์], 2546, แหล่งที่มา: http://www.lawreform.go.th/[24 กันยายน 2548], หน้า 10.

[4] เรื่องเดียวกัน, หน้า 12-13.

ในแต่ละวัน ดังนั้น หากเกิดความผิดปรกติขึ้นจนถึงขั้นสูญเสียสมรรถภาพการทำหน้าที่ของดวงตา ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลเป็นอย่างมากทั้งในด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพการงาน การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม[5] แต่ในหลาย ๆ กรณีเราก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการตกอยู่ในสภาพดังกล่าวได้ เช่น เป็นผลมาจากการประสบอุบัติเหตุ หรือจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือจากความบกพร่องทางพันธุกรรม ทำให้บุคคลต้องตกอยู่ในสภาวะเป็นผู้มีความพิการทางการมองเห็น

2.1.2.1 ความหมายของความพิการทางการมองเห็น

เมื่อพูดถึงความพิการทางการมองเห็นหรือความพิการทางสายตา คนส่วนใหญ่จะนึกถึงคนตาบอดที่ไม่สามารถมองไม่เห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ หรืออาจเห็นแค่เพียงแสงสว่าง แต่ในทางวิชาการยังมีการให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่ละสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

ในทางภาษาศาสตร์ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การให้ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 โดยให้ความหมายคำว่า “เห็น” ไว้ว่าหมายถึง *อาการของตาที่ประสบรูป ปรากฏแก่ตา ปรากฏแก่ใจ คิดรู้* หรือ คำว่า “สายตา” หมายถึง *ระยะที่ตาจะมองเห็นได้* หากแปลความหมายในทางกลับกันว่าบุคคลที่สูญเสียสายตาคือบุคคลซึ่งไม่มีระยะที่ตาจะมองเห็นได้ จะได้ความหมายเดียวกับคำว่า “ตาบอด” * แต่ในพจนานุกรมฉบับดังกล่าวยังได้ให้ความหมายคำว่า “สายตาพิการ” ไว้โดยเฉพาะ โดยให้ความหมายไว้ว่าหมายถึง *ความพิการในการมองเห็น สายตาที่บกพร่อง มองไม่เห็นเหมือนคนปรกติ เช่น ตาบอดสี การเห็นไม่ดีจนเป็นอุปสรรคต่อการงานซึ่งต้องใช้การมองเห็นเป็นหลัก* จากคำนิยามข้างต้นผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า คำว่า “สายตาพิการ” ตามพจนานุกรมฉบับนี้มีความหมายทั้งในลักษณะของ “ตาบอด” และ “ตาบอดสี”* คำว่า “สายตาพิการ” จึงเป็นคำที่มีความหมายกว้าง ๆ สื่อถึงความบกพร่องของประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ของดวงตาในทุกรูปแบบ มิได้จำกัดแต่เพียงความสามารถด้านระยะการมองเห็นเพียงเท่านั้น

---

[5] สำนักงานประกันสังคม, “การประเมินความสูญเสียอย่างถาวรทางจักษุ,” ใน คู่มือการประเมินการสูญเสียสมรรถภาพของผู้ประกันตนที่ขอรับประโยชน์ทดแทน กรณีทุพพลภาพตามพระราชบัญญัติประกันสังคม (นนทบุรี: กองประสานการแพทย์และฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์, 2542), หน้า 84.

* ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 **“ตาบอด”** หมายความว่า ตามืด ตามองไม่เห็น **“ตาบอดสี”** หมายความว่า ตาที่มองเห็นสีผิดไปจากสีที่เป็นจริง เนื่องจากประสาทตาที่รับรู้สีพิการหรือเจริญไม่เต็มที่ แต่ความชัดเจนในเรื่องระยะของการมองเห็นของคนที่ตาบอดสีนั้นยังคงเหมือนคนที่มีสายตาปกติทั่วไป

ในทางการแพทย์ หากพิจารณาตามหลักการให้ความหมายความพิการในรูปแบบเชิงการแพทย์ (medical model) คนพิการทางการมองเห็นจะหมายถึงคนที่สูญเสียดวงตาหรือสมรรถภาพในการมองเห็นของดวงตา โดยจะประเมินความสูญเสียการมองเห็นของดวงตาจากสิ่งสำคัญ 3 ประการประกอบกัน ได้แก่ สายตาที่ได้รับการแก้ไขแล้วทั้งใกล้และไกล (Corrected visual acuity for objects at distance and near) ลานสายตา (Visual field) และการเคลื่อนไหวของตาโดยไม่เกิดภาพซ้อน (Ocular motility without diplopia) และรวมถึงความผิดปกติอื่น ๆ ของดวงตา เช่น ความผิดปกติในการรับรู้สี (color perception) การปรับตัวต่อความมืดและความสว่าง (Adaptation to dark and light) การมองใกล้ (Accomodation) การเห็นภาพต่างไปจากปกติ (Metamorphopsia) ก็ต้องนำมาประเมินร่วมกันด้วยเช่นกัน[6] ซึ่งการพิจารณาความพิการในรูปแบบเชิงการแพทย์นั้นจะมีความแตกต่างจากการพิจารณาในรูปแบบเชิงสังคม (social model) ซึ่งมองว่าคนที่สูญเสียดวงตาหรือสมรรถภาพในการมองเห็นมิใช่คนพิการ ความพิการจะเกิดขึ้นกับบุคคลดังกล่าวก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่จำเป็นต้องใช้สายตาหรือประสาทสัมผัสทางการมองเห็นเพื่อรับรู้ข้อมูลต่างๆ เป็นสำคัญ

ในทางกฎหมายมีการใช้ถ้อยคำในการสื่อความหมายถึงความพิการทางการมองเห็นไว้แตกต่างกันไป เช่น คำว่า “คนตาบอด” “คนเห็นเลือนราง” “สูญเสียลูกตา” “สูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็น” “สูญเสียความสามารถในการมองเห็น” ซึ่งกฎหมายส่วนใหญ่ได้ให้ความหมายถ้อยคำดังกล่าวโดยใช้หลักเกณฑ์การวัดระดับความสามารถในการมองเห็นตามระยะทางเมื่อเปรียบเทียบกับคนที่มีการมองเห็นเป็นปกติ มาเป็นมาตรฐานในการให้ความหมาย เช่น มีความสามารถในการมองเห็นน้อยกว่า 6/60 หรือ 20/200[*] จนมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง เป็นต้น ในกฎหมายของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศส่วนใหญ่ในทวีปยุโรป รวมทั้งองค์การอนามัยโลกก็ได้ให้คำจำกัดความของความพิการทางการมองเห็นโดยใช้วิธีการเดียวกันนี้ในการวัดระดับความพิการ ซึ่งเป็นการให้คำนิยามตามรูปแบบในเชิงการแพทย์

---

[6] เรื่องเดียวกัน, หน้า 84-96.

[*] 6/60 หรือ 20/200 หมายถึง คนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตร หรือ 20 ฟุต ในขณะที่คนปกติสามารถมองเห็นวัตถุเดียวกันในระยะห่าง 60 เมตร หรือ 200 ฟุต (หรือประมาณ 10 เท่าจากระยะการมองเห็นของคนสายตาปกติ) (คู่มือการจำแนกคัดแยกเด็กพิการของกระทรวงศึกษาธิการ อ้างถึงในวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 14.)

อนึ่ง เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงกฎหมาย โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงความพิการทางการมองเห็นหรือความพิการทางสายตา จะยึดถือความหมายในเชิงกฎหมายเป็นสำคัญ

2.1.2.2 ประเภทของความพิการทางการมองเห็น

- ระดับของความพิการทางการมองเห็น

ในทางการแพทย์มีการประเมินระดับความผิดปกติทางการมองเห็น โดยลักษณะความผิดปกติของสายตาออกเป็น 3 ลักษณะ คือ สายตาเลือนราง สายตาพิการ และตาบอด ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 **: ตารางแสดงการประเมินระดับความผิดปกติทางการมองเห็น**[7]

ระดับที่	ลักษณะความผิดปกติ	รายละเอียด
1	สายตาเลือนราง (ผิดปกติที่สายตา)	- การมองเห็นของสายตาตั้งแต่ 6/18 ลงไปถึง 6/60 - ลานสายตาแคบกว่า 30 องศา จนถึง 10 องศา
2	สายตาพิการ (ผิดปกติที่ลานสายตา)	- การมองเห็นของสายตาน้อยกว่า 6/60 ลงไปถึง 3/60 - ลานสายตาแคบกว่า 30 องศา จนถึง 10 องศา
3	ตาบอด ชั้นหนึ่ง	- การมองเห็นของสายตาน้อยกว่า 3/60 ลงไปถึง 1/60 - ลานสายตาแคบกว่า 10 องศา จนถึง 5 องศา
4	ตาบอด ชั้นสอง	- การมองเห็นของสายตาน้อยกว่า 1/60 ลงไปถึงเห็นเพียงแสงสว่าง - ลานสายตาแคบกว่า 5 องศา ลงไป
5	ตาบอด ชั้นสาม	มองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง

ความผิดปกติของสายตาในระดับที่ 1 เรียกว่า “สายตาเลือนราง” เป็นความผิดปกติที่สายตา ในระดับที่ 2 เรียกว่า “สายตาพิการ” เป็นความผิดปกติที่ลานสายตา ส่วนความผิดปกติของสายตาในระดับที่ 3 ถึง 5 เรียกว่า “ตาบอด”

---

[7] มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย, “การประเมินระดับความผิดปกติ”[ออนไลน์] (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: http://www.tddf.or.th/library/doctor/การประเมินระดับความผิดปกติ.doc[10 กุมภาพันธ์ 2549]

ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ ของไทย มีการกล่าวถึงลักษณะของความพิการทางการมองเห็นเอาไว้อย่างหลากหลายเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานหรือจัดบริการให้เหมาะสมครอบคลุมตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน และเพื่อเป็นการจำกัดจำนวนผู้ใช้บริการให้สอดคล้องกับความสามารถของหน่วยงานที่จะให้บริการได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมิฉะนั้นแล้ว หากกำหนดลักษณะของความพิการไว้อย่างกว้างขวางอาจทำให้เกิดปัญหามีผู้มาติดต่อขอรับบริการจำนวนมาก ซึ่งอาจทำให้ผู้ที่มีความจำเป็นต้องได้รับบริการอย่างแท้จริงนั้นไม่สามารถเข้าถึงบริการดังกล่าวได้

เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์การประเมินระดับความผิดปกติทางการมองเห็นเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2537) ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้ออกตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 อันเป็นกฎหมายหลักด้านคนพิการของไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ ได้จำแนกประเภทความพิการไว้อย่างเป็นทางการ โดยกำหนดให้คนพิการทางการมองเห็นเป็นคนพิการประเภทหนึ่งในจำนวนคนพิการ 5 ประเภท โดยมีลักษณะดังนี้ คือ เป็นคนที่มีสายตาข้างที่ดีกว่าเมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้วมองเห็นน้อยกว่า 6/18 หรือ 20/70 ลงไปจนมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา ซึ่งพบว่าลักษณะคนพิการทางการมองเห็นตามกฎกระทรวงฯ ครอบคลุมลักษณะตามหลักเกณฑ์การประเมินระดับความผิดปกติทางการมองเห็นในทางการแพทย์ ตั้งแต่ระดับที่ 1 ถึง 5 และยังครอบคลุมตามลักษณะของ “นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น” ทั้งในกลุ่มคนตาบอดและกลุ่มคนเห็นเลือนรางตามคำจำกัดความของคณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความต้องการเพื่อการศึกษา (พ.ศ. 2543)* ด้วยเช่นกัน

---

* คณะอนุกรรมการคัดเลือกและจำแนกความต้องการเพื่อการศึกษา (พ.ศ. 2543) ได้ให้คำจำกัดความ “นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น” ว่าหมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยถึงตาบอดสนิท อาจแบ่งได้ 2 กลุ่มย่อย คือ

(1) คนตาบอด หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องใช้การอ่านอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการฟังเทป หรือหนังสือเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างที่ดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) ลงมาจนถึงตาบอดสนิท (หมายถึง คนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตร หรือ 20 ฟุต ในขณะที่คนปกติสามารถมองเห็นวัตถุเดียวกันในระยะห่าง 60 เมตร หรือ 200 ฟุต) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 20 องศา (หมายถึง สามารถมองเห็นได้กว้างน้อยกว่า 20 องศา)

(2) คนเห็นเลือนราง หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับระหว่าง 6 ส่วน18 เมตร (6/18) หรือ 20 ส่วน 70 ฟุต (20/70) ถึง 6 ส่วน 60 เมตร (6/60) หรือ 20 ส่วน 200 ฟุต (20/200) หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา (6/18 ถึง 6/60 เมตร หรือ 20/70 ถึง 20/200 ฟุต)

นอกจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 แล้ว ยังปรากฏว่าในกฎหมายฉบับอื่นของไทยได้มีการกำหนดกรณีทุพพลภาพซึ่งเกี่ยวข้องกับดวงตาไว้ในประกาศสำนักงานประกันสังคม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ในกรณีทุพพลภาพ ลงวันที่ 23 มีนาคม 2536[*] ซึ่งประเมินโดยอาศัยการมองเห็นแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของลานสายตา จึงครอบคลุมเฉพาะเพียงลักษณะความพิการเนื่องจากระยะของการมองเห็นในระดับตาบอด แต่ไม่รวมถึงตาบอดเนื่องจากความบกพร่องของลานสายตาและกรณีสายตาเลือนรางด้วยแต่อย่างใด

- หลักเกณฑ์การวัดระดับความพิการทางการมองเห็น และข้อสังเกตเกี่ยวกับเกณฑ์การแบ่งระดับความพิการทางการมองเห็นตามกฎหมายไทยกับมาตรฐานสากล

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากฎหมายไทยและกฎหมายของต่างประเทศทั้งสหรัฐอเมริกา ประเทศส่วนใหญ่ในทวีปยุโรป รวมถึงองค์การอนามัยโลกได้ใช้หลักเกณฑ์การวัดระดับความพิการทางการมองเห็นโดยประเมินจากความสามารถในการมองเห็นตามระยะทางของคนพิการทางการมองเห็นเปรียบเทียบกับระยะทางในการมองเห็นของผู้ที่มีสายตาปกติมาเป็นมาตรฐานในการพิจารณา การตรวจสอบตามมาตรฐานดังกล่าวสามารถทำได้โดยการใช้แผ่นทดสอบความผิดปกติของสายตา (eye chart) ซึ่งได้รับการพัฒนาต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลาช้านาน รูปแบบของแผ่นทดสอบความผิดปกติของสายตาที่เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ แผ่นทดสอบสายตาสเนลเลน (Snellen eye chart) ซึ่ง ดร. เฮอร์แมน สเนลเลน ได้พัฒนาขึ้นมาในปี ค.ศ. 1862 บนพื้นฐานความคิดที่ว่า “ขนาดของตัวอักษรที่เรามองเห็นได้อย่างชัดเจนมีความสัมพันธ์กับระยะห่างที่มีความคงที่”[**]

แผ่นทดสอบสายตาสเนลเลน (Snellen eye chart) เป็นแผ่นทดสอบความผิดปกติของสายตาประกอบด้วยอักษรเป็นแถว ๆ แต่ละแถวจะมีอักษร “E” ซึ่งมีขนาด

---

[*] คณะกรรมการการแพทย์ได้กำหนดหลักเกณฑ์การวินิจฉัยทุพพลภาพในกรณีที่เกี่ยวกับตา โดยกำหนดว่ากรณีดังต่อไปนี้ถือเป็นการทุพพลภาพ ได้แก่

- การสูญเสียลูกตาทั้งสอง หรือ
- สูญเสียตาข้างหนึ่ง กับ สูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือสูญเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่า ของตาอีกข้างหนึ่ง หรือ
- สูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือสูญเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่า ของตาทั้งสองข้าง

[**] *“There was a relationship between the sizes of certain letters viewed at certain distances.”* (Wendy Strouse Watt, O.D., “How Visual Acuity Is Measured”[Online], (n.d.), Available from: http://www.mdsupport.org/library/acuity.html[2005, August 20])

แต่ละตำแหน่งที่แตกต่างกันออกไป แต่ละแถวจะมีขนาดของอักษรพอเหมาะกับระยะทางที่คนปกติสามารถอ่านได้ เช่น แถวที่กำหนดว่า 20 ฟุต นั่นหมายความว่าถ้าให้คนปกติยืนห่างออกไป 20 ฟุต ก็สามารถจะอ่านออกได้ ถ้าหากว่าผู้ใดสามารถอ่านได้ในแถวแรกนี้ แสดงว่าผู้นั้นสามารถอ่านได้ในระดับ 20/20 แต่ถ้าผู้ใดยืนอยู่ห่าง 20 ฟุต ไม่สามารถอ่านตัวอักษรที่แถวซึ่งกำหนด 70 ฟุต (70-foot line) ได้ แสดงว่าผู้นั้นสามารถอ่านได้ในระดับ 20/70 (ซึ่งคนปกติยืนอยู่ห่าง 70 ฟุต ก็สามารถอ่านตัวอักษรที่แถวที่กำหนด 70 ฟุตได้)

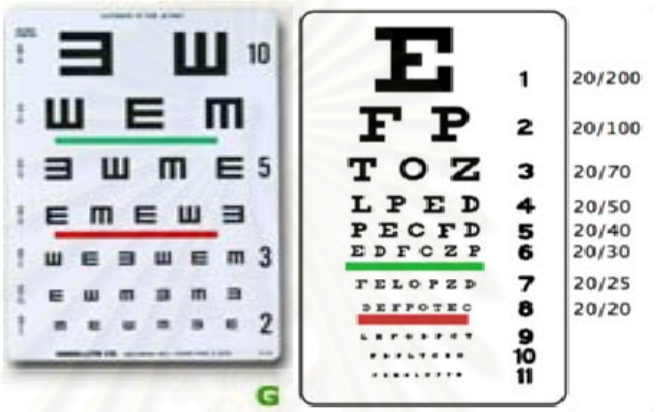

***รูปภาพที่ 1* : ภาพตัวอย่าง Snellen eye chart**[8]

คำบรรยายรูปภาพ: รูปภาพทางซ้ายเป็นรูปแบบแผ่นทดสอบสายตาสเนลเลนที่ใช้ตัวอักษร "E" วางในลักษณะต่าง ๆ กัน รูปภาพทางขวาเป็นรูปแบบแผ่นทดสอบสายตาสเนลเลนที่ใช้ตัวอักษรพยัญชนะภาษาอังกฤษแทนการใช้แต่เพียงอักษร "E" โดยในแต่ละบรรทัดของตัวอักษรแต่ละขนาดจะมีตัวเลขแสดงความสามารถในการมองเห็นในแต่ละระดับกำกับไว้ เช่น 20/200 20/100 20/70 เป็นต้น

หรือถ้าจะเปรียบเทียบระหว่างความสามารถในการมองเห็นตามระยะทางกับอัตราเฉลี่ยของความสามารถในการมองเห็นเป็นร้อยละ (%) สามารถเปรียบเทียบได้ดังตารางต่อไปนี้[9]

---

[8] "Snellen eye chart"[Online], (n.d.), Available from: http://premieremedical.safeshopper.com/ and http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Snellen06.png[2005, August 30]

[9] วงพักตร์ ภู่พันธ์ศรี, จิตวิทยาเด็กพิเศษ (PC 396) (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), หน้า 144 – 145.

ตารางที่ 2 **: ตารางแสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการมองเห็นตามระยะทางกับอัตราเฉลี่ยของความสามารถในการมองเห็นเป็นร้อยละ (%)**[10]

ความสามารถในการมองเห็นตามระยะทาง	อัตราเฉลี่ยของความสามารถในการมองเห็นเป็นร้อยละ (%)
20/20	สามารถมองเห็นได้ 100%
20/50	สามารถมองเห็นได้ 75%
20/70	สามารถมองเห็นได้ 60%
20/100	สามารถมองเห็นได้ 50%
20/200	สามารถมองเห็นได้ 20%
20/400	สามารถมองเห็นได้ 10%

เมื่อเปรียบเทียบเป็นอัตราส่วนร้อยละ (%) ของความสามารถในการมองเห็นตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ได้ผลปรากฏว่า สหรัฐอเมริกาและองค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของการเป็นคนพิการทางการมองเห็นไว้โดยจำกัดเฉพาะคนตาบอด ซึ่งเป็นการให้ความหมายในวงแคบกว่าการให้ความหมายของประเทศไทยที่รวมถึงผู้มีสายตาเลือนรางด้วย ดังปรากฏตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 **: ตารางแสดงการเปรียบเทียบอัตราส่วนของความสามารถในการมองเห็นของคนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และโดยองค์การอนามัยโลก**

	ความสามารถของการมองเห็น	ลานสายตา
ประเทศไทย*	น้อยกว่า 60 %	แคบกว่า 30 องศา

[10] มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย, “การประเมินระดับความผิดปกติ”

* ข้อ 2 ของกฎกระทรวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2537 ออกตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดว่า “คนพิการทางการมองเห็น ได้แก่

(ก) คนที่มีสายตาข้างที่ดีกว่าเมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้วมองเห็นน้อยกว่า 6/18 หรือ 20/70 ลงไปจนมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง หรือ

(ข) คนที่มีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา”

	ความสามารถของการมองเห็น	ลานสายตา
สหรัฐอเมริกา[11]	น้อยกว่า 20 %	แคบกว่า 20 องศา
องค์การอนามัยโลก (WHO)[12]	น้อยกว่า 10 %	แคบกว่า 10 องศา

- ความแตกต่างระหว่าง “ความพิการทางการมองเห็น” กับ “ความบกพร่องทางการมองเห็น” และผลทางกฎหมาย

จากการศึกษาความหมายของคำว่า “ความพิการทางการมองเห็น” ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถพิจารณาได้ว่า บุคคลที่ถือว่าเป็นคนพิการทางการมองเห็นตามกฎหมายไทย ได้แก่ ผู้ที่มีสายตาข้างที่ดีกว่าเมื่อใช้แว่นสายตาธรรมดาแล้วสามารถมองเห็นได้น้อยกว่า 6/18 หรือ 20/70 ลงไปจนมองไม่เห็นแม้แต่แสงสว่าง หรือมีลานสายตาแคบกว่า 30 องศา ซึ่งครอบคลุมทั้งกรณีสายตาเลือนรางไปจนถึงขั้นตาบอดสนิท ส่วนคำว่า “ความบกพร่องทางการมองเห็น” จะมีลักษณะการใช้ที่แตกต่างกันไปในบางบริบท เช่น เพื่อการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการ “นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น” จะมีความหมายในลักษณะเดียวกับคำว่า “คนพิการทางการมองเห็น” แต่โดยทั่วไปแล้วเมื่อกล่าวถึง “ความบกพร่องทางการมองเห็น” จะมีความหมายในอีกลักษณะหนึ่ง กล่าวคือ เป็นความบกพร่องหรือสูญเสียความสามารถในการมองเห็นในระดับที่ต่ำว่าเกณฑ์ความพิการทางการมองเห็น เช่น สายตาสั้น สายตายาว สายตาเอียง ตาบอดสี ตาบอดกลางคืน รวมทั้งกรณีตาบอดข้างเดียวด้วย

ความแตกต่างของระดับความสูญเสียดังกล่าวมีผลทำให้ผู้ที่มีความพิการทางการมองเห็นกับผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นได้รับผลทางกฎหมายที่แตกต่างกัน โดยผู้ที่มีความพิการทางการมองเห็นจัดอยู่ในประเภทของคนพิการตามกฎหมายประเภทหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะมีสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายเฉกเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปแล้ว คนกลุ่มนี้ยังได้รับสิทธิพิเศษบางประการที่กฎหมายสร้างขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคและส่งเสริมสนับสนุนให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นโดยไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา 30) แต่ในขณะเดียวกันบุคคลกลุ่มนี้ก็อาจถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพบางประการอันเนื่องมาจากความพิการ เช่น การขออนุญาตมีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ เป็นต้น ในทางกลับกัน ผู้มีความบกพร่องทางการมองเห็นสามารถใช้

---

[11] Kenneth Jernigan, “A Definition of blindness”[Online], (n.d.), Available from: http://www.nfb.org/definition.htm[2005, December 31]

[12] “What Is Legal Blindness?”[Online], (n.d.), Available from: http://vision.about.com/od/severevisionloss/f/legalblind.htm[2005, December 31]

สิทธิและเสรีภาพในลักษณะเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ไม่จัดอยู่ในกลุ่มบุคคลที่จะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเป็นพิเศษจากกฎหมายเพื่อขจัดอุปสรรคจากความบกพร่องทางการมองเห็นที่มีอยู่นั้น แต่ก็จะไม่ถูกจำกัดตัดสิทธิเนื่องจากความบกพร่องที่ไม่ถึงขั้นพิการ เว้นเสียแต่ว่ากฎหมายจะได้กำหนดเกณฑ์การจำกัดสิทธิไว้นอกเหนือไปจากความพิการทั่วไป เช่น ผู้ที่มีสายตาสั้นกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไม่สามารถสมัครเข้ารับราชการตำรวจได้ เป็นต้น

2.1.2.3 สาเหตุของความพิการทางการมองเห็น

โดยทั่วไปแล้วสาเหตุของความพิการทางการมองเห็นที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัยของบุคคลอาจมีสาเหตุที่แตกต่างกันไป เช่น ตาบอดในเด็กมักมีสาเหตุมาจากพันธุกรรม หรือจากการคลอดก่อนกำหนด ในช่วงหนุ่มสาววัยฉกรรจ์มักเกิดจากอุบัติเหตุ ในวัยผู้สูงอายุมักเกิดจากการเสื่อมของเนื้อเยื่อ ซึ่งมักเป็นในผู้สูงอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป เป็นต้น อาจกล่าวถึงสาเหตุของความพิการทางการมองเห็นโดยรวมได้ดังนี้[13]

1. เกิดจากการถ่ายทอดทางพันธุกรรม โรคทางกรรมพันธุ์มีผลทางตาเป็นอย่างมาก เช่น พ่อแม่เป็นโรคบางอย่างซึ่งเป็นให้สาเหตุถ่ายทอดไปยังเด็ก ทำให้เด็กเกิดมามีตาที่ไม่สมประกอบ ไม่สามารถมองเห็นได้ สาเหตุนี้อาจเกิดมาจากความปกติของโครโมโซม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงของยีนส์ในร่างกายเด็กหรืออาจเกิดมาจากพันธุกรรมในลักษณะเด่น ลักษณะด้อยตามกฎแห่งพันธุกรรม

2. เกิดจากการได้รับเชื้อโรคต่าง ๆ จากครรภ์มารดา ได้แก่

- มารดามีโรคในระยะตั้งครรภ์ ในระยะสามเดือนแรก เด็กในครรภ์จะได้รับผลกระทบกระเทือนจากโรคของมารดาได้ง่าย เช่น โรคหัดเยอรมัน สามารถทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของลูกตาในเด็กได้ เด็กที่เกิดมาอาจจะตาเล็กกว่าปกติ ตาฝ่อ หรือไม่มีลูกตา หรือตาอาจจะเป็นต้อกระจก ต้อหิน หรือไม่มีตาดำ หรือทำให้เกิดตาเหล่

- มารดาเป็นโรคเกี่ยวกับเชื้อราในเลือด เชื้อรานั้นสามารถผ่านเข้าไปถึงเด็กได้ ทำให้เส้นประสาทตาของเด็กเกิดการอักเสบ เมื่อเด็กคลอดออกมาแล้วประสาทตาของเด็กนั้นจะเสีย และเด็กก็จะมองไม่เห็น

- มารดาเป็นโรคซิฟิลิส เชื้อซิฟิลิสในเลือดของแม่จะผ่านไปถึงเด็ก ทำให้เด็กมีเชื้อซิฟิลิสขึ้นที่ตาจะทำให้แก้วตาเป็นฝ้าขาว เป็นต้อกระจกหรือประสาทตาอักเสบ เด็กจะตามัวหรือตาบอดได้ หรืออาจติดจากช่องคลอดมารดาของเด็กขณะคลอด

---

[13] อารีย์ เพลินชัยวาณิช, "การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา"[ออนไลน์], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: http://203.170.173.156/deformed/[10 กุมภาพันธ์ 2549]

3. เกิดจากโรคตาบางชนิด ซึ่งมีทั้งชนิดที่ไม่ร้ายแรง และชนิดที่ร้ายแรงเป็นอันตราย สามารถทำให้ตาบอดได้ถ้าไม่ได้รับการรักษาหรือรักษาอย่างไม่ถูกต้อง หรือรักษาไม่ทันการซึ่งอาจจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

- โรคที่เกิดจากความผิดปกติของดวงตา เช่น โรคต้อหินทั้งชนิดเฉียบพลันและเรื้อรัง เกิดจากทางระบายน้ำในลูกตาอุดตันทำให้เกิดความดันในลูกตาสูง ทำลายจอตาและเส้นประสาท จะมีอาการปวดตา ตาค่อย ๆ มัวลงทุกที ตาแดงอยู่เสมอ เคืองตามาก เมื่อหลับตาแล้วเอานิ้วกดที่ลูกตาจะแข็งกว่าปกติ ไม่สามารถรักษาได้โดยการกินยา หรือหยอดยา ถ้าเป็นมากต้องใช้วิธีผ่าตัด[14]

- โรคที่เกี่ยวกับเส้นประสาทตาหรือจอประสาทตา โรคที่พบเสมอ คือ โรคเส้นประสาทตาบวม เส้นประสาทตาอักเสบ โรคเส้นประสาทตาฝ่อ หรือจอประสาทตาลอก ฉีก หรือขาด[15]

- โรคขาดสารอาหาร เกิดจาก การขาดวิตามินเอ ส่วนใหญ่เกิดในเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กทารกที่ไม่ได้กินนมแม่ และได้รับนมที่มีคุณภาพต่ำ เด็กจะมีอาการ คือ อาจมีเกร็ดกระดี่เกิดที่เยื่อตาขาว ถ้าเป็นมากขึ้นตาดำจะเป็นฝ้าเปื่อยยุ่ยเป็นแผลติดเชื้อ เด็กจะมีอาการตาฟางมองเห็นไม่ชัดเจนในที่มีแสงสลัวบางคนเป็นมากทำให้ตาบอดได้

- โรคตาอื่น ๆ เช่น ต้อกระจก ต้อเนื้อ กุ้งยิง โรคตาดำอักเสบหรือตาดำเป็นแผล โรคม่านตาอักเสบ โรคแทรกซ้อนอันเกิดจากริดสีดวงตา มะเร็งดวงตา ซึ่งหากไม่ได้รับการรักษาจะทำให้ตาบอดได้ทั้งสิ้น

4. เกิดจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่มีผลแก่ตาโดยตรง หรือประสาทในการมองเห็น เช่น การเล่นดอกไม้ไฟและยิงปืน[16] สิ่งแปลกปลอดพวกสารเคมีหรือสารโลหะละลายที่ร้อน กรด - ด่าง เข้าตา ซึ่งจะทำอันตรายต่อลูกตาอย่างมากและตามักจะบอดจากการอักเสบหรือเยื่อตาเป็นแผล หรือแสงจากการหลอมแก้วเข้าตา ทำให้เลนส์ตาเสื่อมและกลายเป็นต้อกระจก หรือจากอุบัติเหตุอื่น ๆ เช่น รถชนกัน อาจทำให้ของมีคมบาดเข้าตา ทำให้ขอบตาเยื่อบุตา ตาดำหรือตาขาว ฉีกขาด ลูกตาแตก เป็นต้น[17]

---

[14] สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, "ความพิการทางการเห็น สาเหตุ การป้องกัน และการดูแล" [ออนไลน์], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: http://www.tab.or.th [10 กุมภาพันธ์ 2549]

[15] อารีย์ เพลินชัยวาณิช, "การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา"

[16] วงพักตร์ ภู่พันธ์ศรี, จิตวิทยาเด็กพิเศษ (PC 396), หน้า 145.

[17] สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, "ความพิการทางการเห็น สาเหตุ การป้องกัน และการดูแล"

5. เกิดจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น การอักเสบของตาจากพิษสารเคมีหรือรังสี โรคจิต เชื้อพยาธิ เชื้อรา ฯลฯ หรือกรณีการคลอดก่อนกำหนด เด็กทารกที่คลอดก่อนกำหนดบางรายต้องอยู่ในตู้อบนานมาก ทำให้เด็กมีภาวะความเสี่ยงสูง เนื่องจากมีโอกาสที่จะได้รับออกซิเจนมากเกินไป และเมื่อออกจากตู้อบแล้วทำให้เกิดปัญหาการปรับตัวกับสภาพแวดล้อม หรือมีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เด็กตาบอดได้ เป็นต้น[18]

2.1.2.4 ความสามารถของคนพิการทางการมองเห็น

- ข้อพิจารณา “ความสามารถ” ทางกายภาพ

ความสามารถในทางกายภาพเกิดขึ้นจากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การดมกลิ่น และการรับรสชาติ ผ่านทางอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาระดับความผิดปกติทางการมองเห็นจะเห็นได้ว่าคนพิการทางการมองเห็นระดับต่าง ๆ มีความสามารถในการมองเห็นในระดับที่แตกต่างกันไป ตั้งแต่ในระดับที่ยังสามารถมองเห็นได้บ้างในระยะใกล้ ๆ มองเห็นได้แต่เพียงแสงสว่าง จนกระทั่งในระดับที่มองไม่เห็นอะไรเลยแม้แต่แสงสว่าง อาจกล่าวได้ว่าคนพิการทางการมองเห็นตามกฎหมายไทย คือผู้ที่มีความสามารถทางการมองเห็นอยู่ในระดับ 0 – 60% โดยประมาณ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับความสามารถของบุคคลทั่วไปจะเห็นได้ว่าความสามารถในการรับรู้ด้านการมองเห็นของคนพิการทางการมองเห็นนั้นอยู่ในระดับที่น้อยมาก อาจมีความจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์พิเศษช่วยเหลือให้สามารถใช้สายตาได้บ้าง เช่น แว่นขยายหรือตัวอักษรขนาดใหญ่พิเศษสำหรับคนพิการประเภทสายตาเลือนราง หรืออาจใช้ประโยชน์จากความสามารถในการรับรู้แสงสว่างที่ยังพอมีอยู่บ้าง เป็นต้น

แม้ความสามารถในการใช้ประสาทสัมผัสทางการมองเห็นของคนพิการทางการมองเห็นจะไม่เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป แต่พวกเขาก็ยังคงสามารถใช้ประสาทสัมผัสด้านอื่น ๆ ได้อยู่ จนถึงขนาดทำให้มีผู้เข้าใจผิดว่าคนพิการทางการมองเห็นจะมีประสาทสัมผัสด้านอื่น ๆ ดีกว่าคนที่มีสายตาปกติ แต่ในความเป็นจริงแล้วเนื่องจากคนพิการทางการมองเห็นมีความสนใจและเอาใจใส่ในการใช้อวัยวะที่เหลืออยู่ มากกว่าคนทั่วไปเพราะเหตุว่าเขา

---

[18] อารีย์ เพลินชัยวาณิช, “การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา”

ไม่สามารถใช้ประสาทสัมผัสทางการมองเห็นได้ จึงทำให้เขาสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางอื่นได้ดีกว่าบุคคลที่สามารถมองเห็นได้เท่านั้นเอง[19]

ประสาทสัมผัสทางอื่นที่กล่าวถึงนี้ได้แก่การใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการสัมผัสเพื่อรับรู้รายละเอียดของสิ่งที่สัมผัส ใช้หูสำหรับการฟังเสียง ใช้จมูกในการดมกลิ่น และใช้ลิ้นในการรับรสชาติ โดยขึ้นอยู่กับว่าข้อมูลข่าวสารและสื่อต่าง ๆ นั้นจะมาในรูปแบบใด และจากการศึกษายังพบว่าความพิการทางการมองเห็นไม่ได้มีผลต่อระดับสติปัญญาของคนพิการทางการมองเห็นแต่อย่างใด การที่เด็กมีความพิการทางการมองเห็นไม่ได้ทำให้ระดับสติปัญญาของเด็กเหล่านั้นลดต่ำลงไปด้วย การที่เด็กอาจเรียนได้ไม่ดีเท่าที่ควรหรือไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคม ไม่ได้เป็นเพราะความสามารถทางสมองผิดปกติไป หากแต่เพราะสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ไม่อำนวยให้เขากระทำได้เช่นนั้น[20] จะเห็นได้ว่าคนพิการทางการมองเห็นก็มีศักยภาพในการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องใช้สายตาได้ดีเทียบเท่ากับบุคคลทั่วไป ดังนั้น อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากความพิการดังกล่าวจึงสามารถขจัดได้โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยกับความพิการทางการมองเห็น หรือจัดให้มีอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ แทนการใช้สายตา เช่น ป้ายบอกทางในอาคารหรือลิฟต์ที่เป็นอักษรเบรลล์หรือข้อความเสียง ไม้เท้าขาวสำหรับการเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ได้โดยอิสระ หนังสือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นในรูปแบบอักษรเบรลล์หรือข้อความเสียง รวมตลอดถึงการจัดให้มีการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการทางการมองเห็นให้สามารถใช้อวัยวะที่เหลืออยู่ให้ได้ประโยชน์สูงสุด เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เป็นตัวอย่างการขจัดอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับคนพิการทางการมองเห็นที่จะทำให้สามารถใช้ความสามารถทางกายภาพได้เต็มตามศักยภาพและสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

สิ่งที่เป็นเครื่องยืนยันถึงความสามารถทางกายภาพของคนพิการทางการมองเห็นให้เป็นที่ประจักษ์ ได้แก่ ความสามารถในการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ได้โดยอิสระโดยใช้ไม้เท้าขาว และความสามารถในการประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น เป็นนักวิชาการ อาจารย์สอนกฎหมาย นักพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ หมอนวดแผนไทย หรือแม้กระทั่งอาชีพซึ่งคนส่วนใหญ่ต้องอาศัยสายตาเป็นสำคัญ เช่น ทำการเกษตร ก่อสร้าง ซ่อมจักรยาน งานไม้ งานเย็บหนัง ซ่อม และทำรองเท้า ทำเครื่องเรือนเครื่องจักสาน หรืองานฝีมืองานประดิษฐ์ต่าง ๆ

---

[19] อารีย์ เพลินชัยวาณิช, "การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา"

[20] เรื่องเดียวกัน.

งานทั้งหลายเหล่านี้คนพิการทางการมองเห็นก็สามารถทำได้ดีไม่แพ้ผู้มีสายตาปรกติเช่นกัน[21] แต่สังคมยังคงไม่ตระหนักถึงศักยภาพของคนพิการทางการมองเห็น เนื่องจากสังคมจะเชื่อว่าคนพิการทางการมองเห็นสามารถทำได้ก็ต่อเมื่อได้มีการพิสูจน์หรือได้เห็นประจักษ์ถึงความสามารถดังกล่าวแล้ว แต่คนพิการจำนวนไม่มากนักที่มีโอกาสแสดงให้สังคมได้รับรู้ถึงศักยภาพของพวกเขา จึงทำให้สังคมส่วนใหญ่ยังคงไม่เชื่อในความสามารถคนพิการ นายจ้างหรือสถานประกอบการทั้งหลายจึงไม่ค่อยเปิดโอกาสให้คนพิการทางการมองเห็นเข้าทำงาน ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กพิการทางการมองเห็นได้เรียนรู้หนังสือเหมือนเด็กทั่วไปและการฟื้นฟูสมรรถภาพและฝึกอาชีพเพื่อให้สามารถเลี้ยงตนเองได้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนพิการทางการมองเห็น ในอันที่จะสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่สังคม เพื่อนำมาซึ่งการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อความสามารถของคนพิการในด้านลบ ไปสู่ทัศนคติในด้านบวกมากยิ่งขึ้น

- ข้อพิจารณา “ความสามารถ” ในเชิงกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเกี่ยวกับ “ความสามารถ” ของบุคคลไว้ โดยแบ่งออกเป็น *“ความสามารถในการมีสิทธิ”* กับ *“ความสามารถในการใช้สิทธิ”* ซึ่งโดยปกติบุคคลทุกคนมีความสามารถที่จะมีสิทธิต่าง ๆ ได้ตั้งแต่เป็นทารกในครรภ์มารดา* เมื่อมีสิทธิแล้วจะมีความสามารถในการใช้สิทธินั้นหรือไม่เพียงใด เป็นเรื่องที่กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้ เพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้มีสิทธิเองและเพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอก

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดเรื่องความสามารถในการใช้สิทธิของคนพิการไว้ต่างหากโดยเฉพาะเจาะจง โดยปกติความสามารถในการใช้สิทธิของคนพิการทางการมองเห็นจึงไม่มีความแตกต่างไปจากความสามารถในการใช้สิทธิของบุคคลทั่วไป แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายยังคงกำหนดข้อยกเว้นไว้สำหรับคนพิการบางคนที่อาจตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ จึงได้มีบทบัญญัติในเรื่องการร้องขอให้ศาลสั่งให้*“ผู้มีกายพิการ**ที่ไม่สามารถจะจัดทำการงานได้ด้วยตนเอง หรืออาจจัดกิจการไปในทางที่จะเสื่อมเสีย**แก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว”* ให้เป็น*“คนเสมือนไร้ความสามารถ”* ซึ่งต้องอยู่ในความดูแลของ *“ผู้พิทักษ์”* กฎหมายดังกล่าวมีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง ช่วยเหลือ และ

---

[21] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 21.

* ยกเว้นกรณีของสิทธิบางประการที่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เป็นพิเศษ เช่น เกณฑ์อายุในกรณีของสิทธิในการทำพินัยกรรม สิทธิดังกล่าวจะมีขึ้นต่อเมื่ออายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ เป็นต้น

ป้องกันมิให้บุคคลอื่นมาทำนิติกรรมสัญญาอันเป็นเหตุที่จะทำให้คนพิการตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบอันอาจมีผลกระทบต่อทรัพย์สินหรือสิทธิหน้าที่อื่น ๆ ของคนพิการ โดยกำหนดให้บุคคลที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคนพิการตามมาตรา 28 ซึ่งได้แก่ คู่สมรส ผู้บุพการี* ผู้สืบสันดาน** ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์ ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ และพนักงานอัยการสามารถร้องขอให้ศาลสั่งให้คนพิการเป็น “คนเสมือนไร้ความสามารถ” ได้ตามมาตรา 32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*** และเมื่อคนพิการอยู่ในฐานะที่เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว หากต้องการทำนิติกรรมที่มีความสำคัญ ๆ ตามมาตรา 34† เช่น

---

* ผู้บุพการี ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวด

** ผู้สืบสันดาน ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ลื่อ

*** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32 บัญญัติว่า “บุคคลใดมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือประพฤติสุรุ่ยสุร่ายเสเพลเป็นอาจิณ หรือติดสุรายาเมา หรือมีเหตุอื่นอันใดทำนองเดียวกันนั้น จนไม่สามารถจัดการงานโดยตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้

ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสิ้นสุดของความเป็นผู้ปกครองในบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของการเป็นผู้พิทักษ์โดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

† ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 34 บัญญัติว่า “คนเสมือนไร้ความสามารถนั้น ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนแล้วจึงจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ได้

(1) นำทรัพย์สินไปลงทุน

(2) รับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น

(3) กู้ยืมหรือให้กู้ยืม ยืมหรือให้ยืมอสังหาริมทรัพย์อันมีค่า

(4) รับประกันโดยประการใด ๆ อันมีผลให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้

(5) เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าหกเดือน หรืออสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าสามปี

(6) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานานุรูปเพื่อการกุศล การสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา

(7) รับการให้โดยเสน่หาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสน่หา

(8) ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า

(9) ก่อสร้างหรือดัดแปลงโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นหรือซ่อมแซมอย่างใหญ่

(10) เสนอคดีต่อศาลหรือดำเนินกระบวนพิจารณาใด ๆ เว้นแต่การร้องขอตามมาตรา 35 หรือการร้องขอถอนผู้พิทักษ์

เอาทรัพย์สินไปลงทุน ให้ผู้อื่นกู้ยืมเงิน หรือดำเนินคดีในศาล จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์เสียก่อน หากกระทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจะมีผลทำให้นิติกรรมสัญญาที่ทำขึ้นดังกล่าวตกเป็นโมฆียะ กล่าวคือ เป็นนิติกรรมที่มีผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายโดยสมบูรณ์แต่อาจถูกบอกล้างให้ตกเป็นโมฆะได้ในภายหลัง ทำให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องกลับคืนสู่สถานะเดิมเหมือนไม่ได้มีการทำสัญญามาตั้งแต่ต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้เสียเวลาและเกิดความไม่มั่นคงในการทำนิติกรรมระหว่างคู่สัญญาได้

โดยสรุปแล้วสามารถพิจารณาได้ว่า หากได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการทางการมองเห็นได้ใช้ศักยภาพของตนที่มีอยู่อย่างเต็มความสามารถแล้ว บุคคลดังกล่าวจะมีความสามารถทั้งในทางกายภาพและในเชิงกฎหมายแทบจะไม่แตกต่างจากบุคคลทั่วไปสักเท่าไรนัก สิ่งสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงก็คือทัศนคติของสังคมที่เป็นตัวแปรสำคัญในการก่อให้เกิดการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการทางการมองเห็นได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในสังคมมากยิ่งขึ้น

2.1.3 พัฒนาการด้านทัศนคติของสังคมต่อคนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทย

ตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมาสังคมไทยมีความเชื่อและความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการโดยเชื่อมโยงไปสู่ความเชื่อในทางศาสนา ทัศนคติในทางลบของสังคมในอดีตเชื่อว่าคนที่เกิดมาพิการ คือ ผู้ที่สร้างบาปและสร้างเวรกรรมไว้แต่ชาติปางก่อน ความพิการที่มีนั้นเป็นผลผลิตของบาปกรรมหรือความชั่วที่บุคคลนั้นหรือครอบครัวของเขาได้กระทำไว้ บ้างก็เชื่อว่าเป็นการลงโทษจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทางศาสนา[22] จากความเชื่อในลักษณะดังกล่าวจึงมักทำให้ครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นคนพิการมักเก็บคนพิการซุกซ่อนไว้ภายในบ้าน ซึ่งมีทั้งครอบครัวที่ให้ความ

---

(11) ประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย

ถ้ามีกรณีอื่นใดนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถอาจจัดการไปในทางเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว ในการสั่งให้บุคคลเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถหรือเมื่อผู้พิทักษ์ร้องขอในภายหลัง ศาลมีอำนาจสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถนั้นต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะกรทำการนั้นได้

ในกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่กล่าวมาในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้ด้วยตนเอง เพราะเหตุมีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการนั้นแทนคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้นำบทบัญญัติที่เกี่ยวกับผู้อนุบาลมาใช้บังคับแก่ผู้พิทักษ์โดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การใดกระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรานี้ การนั้นเป็นโมฆียะ”

[22] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, สู้ชีวิต เคราะห์สร้างโอกาส (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2541), หน้า 55-56.

เวทนาสงสารโดยพยามยามช่วยเหลือทุกอย่าง ไม่ให้คนพิการแตะต้องทำอะไรทั้งสิ้น และครอบครัวที่ไม่เอาใจใส่ดูแล ทำให้คนพิการไม่ได้รับการศึกษา ไม่ได้รับการฝึกฝนให้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ จึงทำให้คนพิการกลายเป็นบุคคลที่ไร้ความสามารถไปโดยสิ้นเชิง ในที่สุดก็กลายเป็นภาระของครอบครัว บ้างก็ถูกทอดทิ้งให้ต้องมานั่งขอทานเป็นภาระของสังคม ทัศนคติของสังคมดังกล่าวหล่อหลอมให้ตัวคนพิการเองเกิดความเชื่อและความเข้าใจว่าตนเองไม่มีความสามารถที่จะทำอะไรได้ จึงไม่คิดที่จะดิ้นรนต่อสู้เพื่อมีชีวิตที่ดีขึ้นเหมือนอย่างคนอื่น ความเชื่อดังกล่าวเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้คนพิการไม่ได้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับความพิการที่มีอยู่ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ภาพคนพิการขอทานกลายเป็นภาพสะท้อนความสามารถของคนพิการที่แจ่มชัดที่สุดในสังคม ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นการตอกย้ำถึงความสามารถของคนพิการในเชิงลบ เมื่อสังคมมองว่าคนพิการเป็นบุคคลที่ไร้ความสามารถแล้ว การพัฒนาสังคมจึงก้าวเดินไปโดยทิ้งคนพิการเอาไว้เบื้องหลัง กฎหมายระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ จึงออกมาจำกัดสิทธิและกีดกันคนพิการไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของสังคม ในการประกอบอาชีพหรือดำรงตำแหน่งทางราชการต่าง ๆ ปล่อยให้ดำเนินวิถีชีวิตไปตามยถากรรม และรอรับการสงเคราะห์จากผู้ที่เมตตาสงสาร คนพิการจึงต้องตกอยู่ในวงจรอุบาทว์ที่สังคมและคนพิการได้ร่วมกันสร้างขึ้นมา ซึ่งนับเป็นการลงโทษคนพิการโดยความเชื่อและทัศนคติของสังคม โดยคนพิการทางการมองเห็นซึ่งมักถูกมองว่าเป็นผู้ที่ได้รับความยากลำบากในการดำรงชีวิตมากที่สุดในบรรดาความพิการประเภทต่าง ๆ จึงได้รับผลกระทบโดยตรงจากทัศนคติในเชิงลบดังกล่าวของสังคมเป็นอย่างมาก

แม้ต่อมาในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นยุคที่ทำให้มีจำนวนคนพิการมากขึ้น ประกอบกับมีการพัฒนาวิชาการสังคมศาสตร์และวิชาแขนงต่าง ๆ ทำให้คนทั่วไปได้รับการศึกษามากขึ้น ความเชื่องมงายต่าง ๆ ลดลง และทราบถึงสาเหตุที่แท้จริงของความพิการ จึงส่งผลให้ทัศนคติในระดับสังคมโลกที่มีต่อคนพิการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สังคมจึงเกิดความสำนึกและผลักดันให้เกิดความรับผิดชอบและตระหนักถึงภาระหน้าที่ที่พึงมีต่อเพื่อนมนุษย์หรือมนุษยธรรมที่จะต้องร่วมมือกันขจัดปัดเป่าความทุกข์ทรมาน ความสูญเสีย และความพิการที่เกิดกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่ในประเทศไทยเพิ่งเริ่มที่จะตระหนักถึงคนพิการในช่วงปี พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นปีคนพิการสากลของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเราได้จัดทำแผนการดำเนินงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายปีคนพิการสากลอย่างนานาอารยประเทศ

หลังจากการจัดทำแผนการดำเนินงานมาแล้วเป็นเวลาถึง 10 ปี รัฐสภาจึงได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับคนพิการฉบับแรกขึ้นใช้บังคับ นั่นคือ พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 แต่หลังจากนั้นก็ไม่มีการออกกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับคนพิการโดยเฉพาะมาใช้บังคับอีกเลย จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2540 ซึ่งได้บัญญัติรับรองการห้ามเลือกปฏิบัติโดยเหตุอันไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางสภาพร่างกายหรือสุขภาพ (มาตรา 30 วรรคสาม) และกำหนดรับรองสิทธิของคนพิการที่จะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ แต่สิทธิดังกล่าวจะมีขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการออกกฎหมายรองรับอีกครั้งหนึ่ง (มาตรา 55) ซึ่งจนกระทั่งปัจจุบันก็ยังไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้น จึงมีแต่เพียงพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เป็นกฎหมายฉบับเดียวที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับคนพิการโดยเฉพาะ แต่ก็มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดเมื่อกล่าวถึงกฎหมายไทยในบทที่ 4

ที่กล่าวมาเป็นพัฒนาการด้านทัศนคติของสังคมในภาพรวมที่มีต่อคนพิการ โดยไม่ว่าจะมีความพิการทางการมองเห็นหรือพิการทางด้านอื่น สังคมต่างก็มีทัศนคติไปในเชิงลบเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามนับตั้งแต่มิสเจนีวีฟ คอลฟิลด์ (Miss Genevive Caufield) สตรีตาบอดชาวอเมริกัน ได้ก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพขึ้นในปี พ.ศ. 2482 ซึ่งเป็นโรงเรียนสำหรับคนพิการโดยเฉพาะแห่งแรกในประเทศไทย นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการปรับเปลี่ยนทัศนคติในเชิงลบของสังคมมีต่อคนพิการทางการมองเห็นที่มีมาตั้งแต่ในครั้งอดีตให้เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น และต่อมาคณะศิษย์เก่าโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพก็ได้มีความพยายามที่จะจัดตั้งเป็นสมาคมเพื่อคนตาบอดขึ้น แต่ก็ต้องพบกับอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาจากความไม่เชื่อมั่นในองค์กรของคนตาบอด เนื่องจากระบบราชการไทยมองว่ากลุ่มคนตาบอดเป็นภาระของสังคมและเกรงว่าการจัดตั้งสมาคมคนตาบอดขึ้นมา จะมีผู้ที่ไม่ประสงค์ดีอาศัยคนตาบอดบังหน้าในการแสวงหาผลประโยชน์จากคนตาบอดในรูปแบบต่างๆ เมื่อจัดตั้งสมาคมไม่สำเร็จคณะศิษย์เก่าโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพจึงรวมตัวกันในรูปแบบชมรมตามคำแนะนำของมิสคอลฟิลด์แทน เป็น “ชมรมศิษย์เก่าโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) จัดกิจกรรมเพื่อระลึกถึงมิสเยเนวีฟ คอลฟิลด์ ในฐานะผู้ให้กำเนิดการศึกษาของคนตาบอดในประเทศไทย

2) สร้างจิตสำนึกให้สมาชิกใฝ่ใจในการพัฒนาตนเอง ตลอดจนคำนึงถึงเกียรติคุณของโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ และมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์

3) ให้ศิษย์ตาบอดได้ปรับปรุงบุคลิกภาพ และมาตรฐานการดำรงชีวิตให้มีส่วนร่วมในสังคมอย่างเสมอภาค และสามารถแก้ปัญหาพื้นฐานโดยจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

4) ประสานงานการพัฒนาคนตาบอดระหว่างสมาชิกชมรมและศิษย์ปัจจุบันของโรงเรียน องค์กรคนพิการ หน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

และในชั้นที่สุดด้วยความช่วยเหลือติดต่อประสานงานของคุณหญิงกระจ่างศรี กีรติบุตร ซึ่งท่านเป็นหนึ่งในคณะกรรมการมูลนิธิเพื่อคนตาบอดกรุงเทพ จึงทำให้สามารถจัดตั้งเป็นสมาคมคนตาบอดกรุงเทพได้สำเร็จอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2510 และได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย” เพื่อให้เป็นสมาคมระดับประเทศและเปิดกว้างสำหรับคนตาบอดอื่นที่อยู่ในส่วนภูมิภาคมากยิ่งขึ้นในปี พ.ศ. 2524[23] จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2527 รัฐบาลในสมัยพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของคนพิการทางการมองเห็นและเข้ามาช่วยเหลือดูแลเพื่อจัดตั้งสำนักงานถาวรของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยขึ้นแทนที่ทำการชั่วคราวของสมาคมคนตาบอดกรุงเทพต่อไป[24]

แม้ในช่วงเวลาหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าทัศนคติของสังคมที่มีต่อคนพิการทางการมองเห็นมีแนวโน้มที่จะเป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้น แต่หากพิจารณาถึงพัฒนาการทางด้านกฎหมายและกิจกรรมทางสังคมในภาพรวม จะยังคงเห็นได้ว่า ตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งปัจจุบันสังคมไทยยังคงไม่ได้ตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพและการเข้าไปมีส่วนร่วมของคนพิการทางการมองเห็นอย่างแท้จริง แม้เขาเหล่านั้นจะได้แสดงศักยภาพของตนเองให้สังคมได้รับรู้ แต่ทัศนคติของสังคมในเชิงลบและความเข้าใจผิด ๆ ที่มีต่อความพิการของคนพิการทางการมองเห็นก็ยังคงฝังแน่นสืบต่อกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นผ่านการออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของคนพิการ การใช้ดุลพินิจเพื่อปฏิเสธการให้สิทธิในด้านต่าง ๆ แก่คนพิการ เป็นต้น

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เมื่อพิจารณาถึงพื้นฐานทางธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่มีอยู่บนโลกนี้จะพบว่ามีอยู่อย่างหลากหลาย ทั้งประเภทที่มีกระดอง ประเภทที่มีเปลือกที่แข็งแรง หรือประเภทที่มีเขี้ยวเล็บและหนามแหลมคมสำหรับปกป้องตนเองจากภยันตรายภายนอกได้ในระดับหนึ่ง ในขณะที่มนุษย์ไม่มีเครื่องป้องกันดังกล่าวนี้ ธรรมชาติจึงได้สร้างสมองและปัญญาให้กับมนุษย์เป็นการทดแทน จากพื้นฐานทางธรรมชาติของมนุษย์ที่แตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เช่นว่านี้ ทำให้มนุษย์มีศักดิ์ศรี ซึ่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้จะมีอยู่เฉพาะที่ตัวมนุษย์เท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นวิธีการสร้างเกราะป้องกันตัวที่ไม่สามารถมองเห็นได้

---

[23] มณเฑียร บุญตัน, 3 ทศวรรษสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 2-9.

[24] สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, “ประวัติและวัตถุประสงค์ของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย”[ออนไลน์] (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: http://www.tabod.net/[10 กุมภาพันธ์ 2549]

ด้วยตา แต่สามารถรับรู้ได้โดยการใช้เหตุผลและความรู้สึกผิดชอบ[25] อันเป็นการป้องกันตัวของมนุษย์ให้รอดพ้นจากอำนาจจากภายนอกซึ่งอาจเป็นภยันตรายต่อมนุษย์ได้

คำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นคำที่แปลมาจากคำว่า “Human Dignity” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นศัพท์ทางวิชาการที่นักปรัชญาของประเทศตะวันตกได้บัญญัติขึ้นในยุคที่มีการเรียกร้องสิทธิมนุษยชน[26] แต่อาจเป็นการยากสำหรับคนทั่วไปที่จะเข้าใจความหมายที่ถูกต้องของคำ ๆ นี้ เนื่องจากถ้อยคำดังกล่าวไม่ได้สื่อความหมายที่ชัดเจนไว้ในตัวเอง อีกทั้งยังไม่มีการให้คำนิยามไว้ในเอกสารใด ๆ ว่ามีความหมายครอบคลุมเพียงใด ในปัจจุบันนี้ถือกันว่าแนวความคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานสำคัญของสิทธิเสรีภาพทั้งปวงของบุคคล[27] มีการบัญญัติรับรองคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ รวมทั้งของประเทศไทย หากมีการใช้อำนาจรัฐโดยมีผลกระทบหรือเข้ามาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว การใช้อำนาจและการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวนั้นย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ และหากมีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเกิดขึ้น บุคคลนั้นย่อมสามารถอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้ในคดีได้ ดังนั้น จึงควรได้ทำความเข้าใจแนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อในทางศาสนา รวมทั้งแนวความคิดในทางกฎหมาย เพื่อทราบถึงกรอบความคิดพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเป็นที่มาของการรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นซึ่งได้มีการรับรองไว้ตามกฎหมายในยุคปัจจุบัน

2.2.1 แนวความคิดทางประวัติศาสตร์ และความเชื่อทางศาสนา

2.2.1.1 แนวความคิดทางประวัติศาสตร์

หากพิจารณาในแง่ประวัติศาสตร์ทางความคิดของชาวโรมัน ซึ่งถือว่าเป็นชนชาติที่ได้สร้างระบบกฎหมาย ที่มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายและความคิดในด้าน

---

[25] อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิสุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2544) หน้า 61.

[26] อิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ, “คำนิยม” ใน การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2544).

[27] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547), หน้า 111.

นิติศาสตร์ของโลกในปัจจุบันเป็นอย่างมากนั้น[28] จะพบว่าชาวโรมันได้ให้ความหมายของ คำว่า “ศักดิ์ศรี” โดยหมายถึง เกียรติในทางส่วนบุคคลที่ปรากฏต่อสาธารณะ อาจกล่าวได้ว่า ศักดิ์ศรีในความหมายของชาวโรมันไม่ใช่เรื่องที่ทุกคนจะได้รับ แต่หมายถึงเฉพาะตัวบุคคลที่ได้รับเกียรติจากสาธารณะเท่านั้นจึงจะเป็นบุคคลที่มีศักดิ์ศรี[29]

ในส่วนของประวัติศาสตร์ไทย ไม่ปรากฏการให้ความหมายของคำว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เอาไว้อย่างชัดเจน หากพิจารณาความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานจะพบว่า คำว่า “ศักดิ์ศรี” หมายถึง เกียรติศักดิ์ ซึ่งก็ยังไม่ให้ความหมายที่ชัดเจน เราอาจแปลโดยรวมจากความหมายของแต่ละคำดังกล่าวว่าหมายถึง การยอมรับนับถือสถานภาพของบุคคล[30] ซึ่งในสำนวน โวหาร สุภาษิต คำพังเพย และอุปมาอุปมัยในวรรณกรรมไทยได้สะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยตั้งแต่ในอดีตรับรู้ถึงสถานภาพของบุคคลอย่างชัดเจน เช่น ในสำนวนที่ว่า “คนล้มอย่าข้าม” “วัวไม่กินหญ้าอย่าข่มเขา” ฯลฯ แม้ว่าสถานะระหว่างบุคคลอาจจะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่ความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ก็ยังเป็นไปในลักษณะที่เอื้ออาทรเห็นอกเห็นใจและเคารพนับถือซึ่งกันและกัน จากสำนวนโวหารต่าง ๆ อาจเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงรูปแบบการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนไทยที่มีมาตั้งแต่ในสมัยอดีต[31]

2.2.1.2 แนวความคิดตามความเชื่อในทางศาสนา

1) ความเชื่อในทางศาสนาคริสต์

ในส่วนของแง่มุมความเชื่อในทางศาสนา นับได้ว่ามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อคนพิการทางการมองเห็นตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมา ในทางศาสนาคริสต์มีความเข้าใจคำว่า “ศักดิ์ศรี” ว่าหมายถึง ความเมตตาของพระเจ้า อันมีพื้นฐานมาจากหลักของศาสนาที่ว่ามนุษย์นั้นถูกสร้างขึ้นตามความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้นศักดิ์ศรีของมนุษย์ในความหมายของศาสนาคริสต์จึงตกแก่บุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และมิอาจถูกทำลายหรือถูกพรากไปได้โดยบุคคลที่สามหรือบุคคลอื่น ๆ หากแต่จะถูกทำลายได้โดยบาปของตนเอง ด้วยเหตุนี้ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ในความหมายของศาสนาคริสต์จึงเป็น

---

[28] ประชุม โฉมฉาย, หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 13.

[29] บรรเจิด สิงคะเนติ, “หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์,” สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 1 (2543): 34.

[30] นพนิธิ สุริยะ, “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์: มุมมองจากบริบทของไทย,” วารสารนิติศาสตร์ 30,3 (กันยายน 2543): 507.

[31] เรื่องเดียวกัน, หน้า 508-509.

เรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า[32] คำสอนของศาสนาคริสต์กล่าวว่า ทุกคนเสมอเหมือนกันในสายตาของพระผู้เป็นเจ้า มนุษย์ทั้งหลายต่างก็เป็นบุตรของพระผู้เป็นเจ้าด้วยกันทุกคน แนวความคิดทางศาสนาคริสต์มองว่าอำนาจสูงสุดอยู่ที่พระเจ้า ๆ เป็นผู้สร้างโลก[33] คำสอนในเรื่องศักดิ์ศรีหรือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ในความหมายที่มนุษย์คือสัตว์โลกที่พระผู้เป็นเจ้าสร้างขึ้นตามรูปแบบฉายาของพระองค์ (Image of God) มนุษย์จึงไม่อาจยอมให้อำนาจรัฐอยู่เหนือมนุษย์ชนิดที่ปราศจากเงื่อนไขได้ โดยนัยดังกล่าวเมื่อถือว่ามนุษย์คือฉายาของพระเจ้า มีศักดิ์ศรีอันศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับจากพระเจ้า ความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่สูงส่ง เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง มนุษย์จึงไม่อาจปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกันเหมือนไม่ใช่มนุษย์หรือมองมนุษย์ด้วยกันเหมือนเป็นสัตว์ แต่ตรงกันข้าม มนุษย์จักต้องมีความเคารพต่อกันหรือรู้จักรับใช้ซึ่งกันและกัน[34]

พระคัมภีร์ไบเบิ้ลภาคพันธสัญญาเดิมของชาวยิว ซึ่งเป็นภูมิหลังที่มีความสำคัญเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าใจคำสอนที่แท้จริงของพระเยซูคริสต์เจ้าเกี่ยวกับคนพิการ แต่เดิมเข้าใจว่า มนุษย์ดำเนินชีวิตควบคู่กับพระเจ้าเสมอ กล่าวคือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับมนุษย์มีความสัมพันธ์กับพระเจ้าที่เป็นผู้สร้างหรือเป็นปฐมเหตุของทุกสิ่งทุกอย่างในโลก ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดีทั้งสิ้น ข้อคำสอนเกี่ยวกับมนุษย์ตามพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมเชื่อว่าพระเจ้าทรงสร้างมนุษย์ตามรูปแบบและภาพลักษณ์ของพระองค์ กล่าวคือ มนุษย์เป็นผู้ที่แสดงให้ทราบถึงรูปแบบและภาพลักษณ์ของพระเจ้าที่สามารถสัมผัสและจับต้องได้บนโลก ดังนั้นมนุษย์จึงเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรีเพราะมนุษย์มีรูปแบบและภาพลักษณ์ของพระเจ้าสถิตอยู่ ชาวยิวอธิบายถึงต้นตอหรือสาเหตุของความเจ็บป่วย ทุกข์ทรมานและความชั่วร้ายต่าง ๆ ว่าเป็นผลมาจากบาปหรือการกระทำผิดของมนุษย์ และบาปก่อให้เกิดการลงโทษที่พระเจ้าทรงมีต่อมนุษย์คนนั้นที่ได้เคยกระทำความผิด จึงต้องรับผลของบาปกำเนิด ซึ่งบาปที่ทำให้เกิดความทุกข์ยากและความชั่วร้าย คือบาปที่มนุษย์เป็นกบฏต่อพระเจ้า ไม่นบนอบเชื่อฟังพระองค์โดยมีความมักใหญ่ใฝ่สูงที่จะเป็นพระเจ้าเสียเอง หรืออีกนัยหนึ่ง ศาสนายิวพยายามเชื่อมโยงสาเหตุของความพิการกับการทำบาปหรือการเชื่อมโยงความพิการกับการเป็นมลทิน ซึ่งเป็นความคิดที่มองคนพิการในแง่ลบ เป็นการเข้าใจคนพิการว่าเป็นคนบาป เป็นบุคคลที่มีมลทิน ซึ่งเราสามารถพบการกีดกัน

---

[32] บรรเจิด สิงคะเนติ, "หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์," สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 1: 34.

[33] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547), หน้า 37.

[34] จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545), หน้า 99 อ้างถึงใน บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 105.

คนพิการไม่ให้มีส่วนร่วมในพิธีกรรมในพระคัมภีร์ไบเบิ้ลภาคพันธสัญญาเดิม ตัวอย่างเช่น ในหนังสือเลวีนิติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพระคัมภีร์ไบเบิ้ลภาคพันธสัญญาเดิมที่บรรจุกฎเกณฑ์ระเบียบเกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ของศาสนายิว หนังสือเลวีนิติมีกฎห้ามไม่ให้คนพิการเข้ามาในพระวิหารหรือถวายเครื่องบูชาแด่พระเจ้า เพราะความพิการก่อให้เกิดความเป็นมลทิน[35]

ในพระคัมภีร์ไบเบิ้ลภาคพันธสัญญาใหม่ยังคงพบว่า ในสมัยพระเยซูคริสตเจ้านั้น คนส่วนหนึ่งก็ยังมีความคิดว่าความพิการเป็นผลที่เกิดมาจากความบาป ทำให้คนพิการมักถูกมองข้ามศักดิ์ศรีและคุณค่าของพวกเขาถูกตัดออกจากสังคม พระเยซูคริสตเจ้าทรงปฏิเสธความเชื่อดังกล่าวและทรงมีทัศนคติใหม่สำหรับคนพิการ ทรงพบกับความยากลำบากในการปฏิเสธว่า ความพิการไม่ใช่ผลของบาปที่พระเจ้าลงโทษเพราะได้ละเมิดกฎบัญญัติ เนื่องจากความคิดดังกล่าวได้สั่งสมมาอย่างช้านาน ครั้งหนึ่งศิษย์ของพระองค์ได้ถามถึงสาเหตุที่ทำให้คนเกิดมาตาบอดแต่กำเนิดว่าเป็นความผิดของใคร พระองค์ทรงตอบว่า ไม่ใช่ความผิดของเขาหรือของบิดามารดา แต่ที่เขาเกิดมาตาบอดเพื่อว่าฤทธิ์อำนาจของพระเจ้าจะได้สำแดงออกในการรักษาเขาให้หาย (ยน. 9:2-3)[36] ไม่เพียงแต่ทรงเทศนาสั่งสอนแต่พระองค์ยังทรงสนพระทัยที่จะรักษาคนพิการให้หาย มากกว่าที่จะตอบคำถามถึงสาเหตุของความพิการ พระเยซูคริสตเจ้าทรงเป็นผู้ที่ให้ความสนใจในความต้องการต่าง ๆ ของคนพิการ และทรงนำพวกเขากลับเข้ามาในสังคม ทำให้คนพิการเป็นจุดศูนย์กลางแห่งความสนใจอีกครั้งหนึ่ง พระองค์ทรงตระหนักว่าคนพิการเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าในฐานะเป็นบุคคลที่ไม่สามารถละเมิดหรือละเลยได้[37]

คำสอนของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเกี่ยวกับศักดิ์ศรีและคุณค่าของคนพิการสามารถพบได้ในเอกสารจากสันตะปาปาสำนักวาติกันในโอกาสปีสากลแห่งคนพิการ* ซึ่งสมเด็จพระสันตะปาปายอห์นปอลที่ 2 (Pope John Paul II) ทรงกล่าวย้ำว่า “คนพิการมีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ พร้อมด้วยสิทธิอันไม่อาจละเมิดหรือทำลายได้

---

[35] บาทหลวงเชิดชัย เลิศจิตรเลขา, เซอร์สุภาพร ดาวดี และ Katherine Crabtree, “ศักดิ์ศรีและความต้องการด้านศาสนาของคนพิการ จากมุมมองคริสต์ศาสนาในสังคมไทย,” ใน สรุปผลการวิจัยชุดโครงการวิจัยศาสนากับคนพิการในประเทศไทย, เจนจิรา เทศทิม และนิตยา รอดยูร, บรรณาธิการ (นครปฐม: หจก.ไอเดีย สแควร์, 2549), หน้า 41-42.

[36] เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

[37] เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

* “A Statement from the Catholic Bishops of New Zealand for the International Year of Disabled Persons”[Online], 1981, Available from: http://www.catholic.org.nz/statements/81_disabled.php [2005, July 26]

ข้อจำกัดจากความบกพร่องของเขามิใช่สิ่งที่เป็นสาระสำคัญ"* และพื้นฐานแห่งศักดิ์ศรีของคนพิการตั้งอยู่บนมโนทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ในพระคัมภีร์ไบเบิ้ลที่กล่าวว่า "มนุษย์ถูกสร้างตามรูปแบบและภาพลักษณ์ของพระเจ้า" ศักดิ์ศรีของมนุษย์ไม่ได้ตั้งอยู่ที่ความสามารถของมนุษย์ แต่ตั้งอยู่ที่ความเป็นมนุษย์ในตัวที่ถูกสร้างตามรูปแบบของพระเจ้า ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกสอนให้ทุกคนเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าของคนพิการอย่างเสมอต้นเสมอปลายจนตลอดชีวิต[38] คำสอนจากเอกสารต่าง ๆ ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการสามารถสรุปไว้ใน 6 ประเด็นที่สำคัญ คือ 1) คนพิการเป็นบุคคลที่มีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์และมีสิทธิที่ผู้อื่นไม่สามารถล่วงละเมิดได้ 2) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีสุขภาพดีเท่านั้น 3) ความพิการแสดงให้เห็นว่าชีวิตมนุษย์นั้นมีพื้นฐานในองค์พระเจ้า 4) พระเจ้าทรงเอาใจใส่ผู้อ่อนแอและผู้ที่ทนทุกข์ทรมาน 5) คนพิการเป็นส่วนหนึ่งของพระกายทิพย์ของพระเจ้าในพระศาสนจักร 6) พระเจ้าทรงรักมนุษย์ทุกคนแม้ว่าเข้าจะมีความพิการ[39] สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ศาสนาคริสต์มีความเชื่อว่าบุคคลทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ไม่ว่าผู้นั้นจะมีความพิการหรือไม่ ก็ไม่ได้ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวเขามาตั้งแต่กำเนิดลดลงไปแต่อย่างใด คนพิการทางการมองเห็นตามความเชื่อของศาสนาคริสต์ จึงเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

2) ความเชื่อในทางพุทธศาสนา

ถึงแม้จะมิได้มีการพูดถึงคำว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" ไว้โดยตรงในทางพุทธศาสนา แต่ในพระไตรปิฎกซึ่งรวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และในส่วนของพระสุตตันตปิฎกหรือประมวลพุทธพจน์หมวดพระสูตรที่รวบรวมพระธรรมเทศนา คำบรรยายธรรมต่าง ๆ ไว้นั้น มีพระสูตรบางบทที่แสดงให้เห็นถึงหลักปรัชญาความเชื่อในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ โดยพระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในอัคคัญสูตรตอนหนึ่งว่า *"วรรณะทั้งสี่ประกอบด้วย กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทรนั้น สามารถประพฤติได้ทั้งในทางธรรมที่ดำและขาว ดังนั้น วรรณะหรือชนชั้นจึงไม่ใช่เครื่องวัดความผิดถูกดีชั่วของบุคคล"* และได้ตรัสว่า *"ทั้งพราหมณ์ แพศย์ ศูทร ย่อมเกิดจากพวกนั้นมิใช่เกิดจากพวกอื่น เกิดจากคนที่เสมอกัน มิใช่*

* "The disabled person is a fully human subject, no matter how severe the disabilities, with the corresponding sacred and inviolable rights"

[38] เรื่องเดียวกัน, หน้า 45.

[39] เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

เกิดจากคนที่ไม่เสมอกัน เกิดขึ้นโดยธรรม มิใช่เกิดขึ้นโดยอธรรม"[40] นอกจากนั้น ยังปรากฏในอัพพัฏฐสูตรตอนหนึ่งว่า *"ใครก็ตามยังถือชาติ ถือโคตร ถือตัว ถืออาวาหะ (การสมรส) คนเหล่านั้นย่อมอยู่ห่างไกลจากความรู้และความประพฤติอันยอดเยี่ยม ต่อเมื่อละความถือชาติ ถือโคตร ถือตัว ถืออาวาหะได้ จึงจะทำให้แจ้งได้ซึ่งความรู้และความประพฤติอันยอดเยี่ยม"* [41] จากคำสอนของพระพุทธเจ้าในพระสูตรต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า ตามหลักพุทธศาสนา คุณค่าของบุคคลขึ้นอยู่กับความรู้และความประพฤติ ดังนั้น บุคคลไม่ว่าวรรณะใดที่ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติและเป็นผู้ปราศจากอวิชชาแล้วบุคคลนั้นย่อมเป็นผู้ประเสริฐสุด[42]

จากที่กล่าวมาเบื้องต้นจะเห็นได้ว่าพุทธศาสนาจะมีหลักปรัชญาความเชื่อในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์โดยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ แต่ทัศนคติของสังคมชาวพุทธที่มีต่อคนพิการยังมักมีการแบ่งแยกและมีข้อสรุปในลักษณะที่ว่าพระพุทธศาสนามองคนพิการในเชิงลบโดยเชื่อว่าเป็นเรื่องของเวรกรรม ซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการปฏิบัติที่ไม่ให้คุณค่ากับคนพิการอันเป็นการขัดแย้งต่อหลักปรัชญาความเชื่อในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่าสังคมชาวพุทธยังมีความสับสนกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาค่อนข้างมาก

หลักคำสอนต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนานับได้ว่าเป็นหลักคำสอนที่มีความเป็นสากล สามารถใช้ได้กับทุก ๆ คนโดยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ ไม่จำกัดว่าจะเป็นคนที่มีเชื้อชาติใดหรือนับถือศาสนาใด และนอกจากนี้ ยังมีหลักคำสอนที่จำเพาะเจาะจงไปที่คนพิการ ได้แก่ หลักคำสอนเรื่องความเท่าเทียมกัน โดยพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่แสดงให้เห็นภาวะที่เท่าเทียมกันของบุคคลในการที่จะเปลี่ยนแปลงภาวะจากความพิการสู่ภาวะอื่นทั้งที่ดีขึ้นและเลวลง มีลักษณะเช่นเดียวกันกับคนที่ปกติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการกระทำ (กรรม) ที่แต่ละคนได้ประกอบตลอดระยะเวลาที่ยังมีชีวิต ประกอบกับหลักคำสอนเรื่องการฝึกฝนพัฒนาตนเองและความสามารถในการบรรลุธรรม แสดงให้เห็นว่า คนพิการสามารถที่จะบรรลุธรรมได้ด้วยความพยายามของตนเอง อันจะช่วยพัฒนาความสามารถของตนเองกระทั่งบรรลุธรรมขั้นสูงขึ้น

---

[40] "อัคคัญสูตร," พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน (มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ม.ป.ป.), หน้า 352 อ้างถึงใน บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 105.

[41] "อัพพัฏฐสูตร," พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน (มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ม.ป.ป.), หน้า 352 อ้างถึงใน บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 106.

[42] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 105-106.

ซึ่งปัจเจกบุคคลทุกคน ไม่จำกัดเพศ วัย เชื้อชาติ วรรณะ ต่างก็มีความสามารถในการที่จะกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพานตามแนวแห่งไตรสิกขา หรืออริยมรรคมีองค์แปดได้อย่างเท่าเทียมกัน[43]

นอกจากหลักคำสอนข้างต้นแล้ว ในทางพระพุทธศาสนายังได้วางแนวทางข้อพึงปฏิบัติและข้อห้ามในการปฏิบัติของชาวพุทธต่อคนพิการไว้ โดยหลักการทั่วไปพระพุทธศาสนามองว่าคนพิการถือเป็นผู้ดำรงชีวิตด้วยความยากลำบากกว่าคนปกติ อันเนื่องมาจากเหตุแห่งความพิการ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ซึ่งมีร่างกายปกติหรือแม้คนพิการด้วยกันที่มีความพิการน้อยกว่า จะต้องให้ความช่วยเหลือเมื่อคนพิการต้องการ และมีข้อห้ามในการกระทำที่ไม่เหมาะสมต่อคนพิการในทุกทางทั้งทางกาย วาจา และใจ เช่น ในทางกาย ชาวพุทธจะต้องปฏิบัติต่อคนพิการอย่างเหมาะสม ไม่เบียดเบียนให้คนพิการได้รับความทุกข์เดือดร้อน ในทางวาจาชาวพุทธจะต้องไม่ใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมพาดพิงถึงคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นการสบถ การแช่ง หรือการด่าทอ และในทางใจชาวพุทธจะต้องละเว้นจากความเชื่อถือที่ผิด ๆ เกี่ยวกับคนพิการ เช่น เชื่อว่าการเห็นคนพิการไม่เป็นมงคล เป็นต้น[44]

ในส่วนข้อห้ามในพระพุทธศาสนาที่มีต่อคนพิการนั้น ไม่อาจกล่าวได้อย่างชัดเจนว่าพระพุทธศาสนามีข้อห้ามเป็นการเฉพาะสำหรับคนพิการ หรือเป็นข้อห้ามโดยตรงสำหรับคนพิการ แต่มีลักษณะที่เป็นข้อห้ามโดยอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาข้อห้ามที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกเกี่ยวกับการให้โอกาสคนพิการได้รับการบรรพชาและอุปสมบท คือ บทบัญญัติที่ว่าด้วยการห้ามไม่ให้พระอุปัชฌาย์และสงฆ์ให้บรรพชาและอุปสมบทแก่คนพิการหลายประเภท เช่น ผู้ที่ตาบอดข้างเดียวหรือทั้งสองข้าง แต่หากพระอุปัชฌาย์และสงฆ์ได้ให้บรรพชาและอุปสมบทแก่คนพิการเหล่านี้แล้ว ถือว่าการบรรพชาอุปสมบทนั้นสมบูรณ์ คนพิการเหล่านี้เป็นภิกษุหรือสามเณรโดยสมบูรณ์ (ไม่ต้องให้ลาสิกขา) แต่พระอุปัชฌาย์และสงฆ์ที่บวชให้แก่คนพิการเหล่านี้มิอาจพ้นจากอาบัติได้ กล่าวคือต้องอาบัติทุกกฏ (ทำไม่ดี) จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อห้ามสำหรับคนพิการโดยทางอ้อม ซึ่งแตกต่างไปจากการบัญญัติที่ห้ามบุคคลอีกจำพวกหนึ่งบวชโดยเด็ดขาด และหากตรวจพบก็ต้องให้ลาสิกขาทันที บุคคลจำพวกที่ว่าได้แก่ บัณเฑาะก์ (กระเทย หรือคนไม่ปรากฏว่าเป็นเพศชายหรือเพศหญิง) คนลักเพศ (แต่งตัวปลอมเพศ) คนเข้ารีตเดียรถีย์ สัตว์ดิรัจฉาน คนผู้ฆ่าบิดามารดา คนผู้ฆ่าพระอรหันต์

---

[43] พระมหา ดร.บุญช่วย สิรินธโร, "การศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับคนพิการ," ใน สรุปผลการวิจัยชุดโครงการวิจัยศาสนากับคนพิการในประเทศไทย, เจนจิรา เทศทิม และนิตยา รอดยูร, บรรณาธิการ (นครปฐม: หจก.ไอเดีย สแควร์, 2549), หน้า 58-59.

[44] เรื่องเดียวกัน, หน้า 59

คนผู้ประทุษร้ายภิกษุณี คนผู้ทำสังฆเภท (ทำสงฆ์ให้แตกแยก) คนผู้ทำโลหิตตุปบาท (ทำพระโลหิตพระพุทธองค์ให้ห้อ) และอุภโตพยัญชนก (คนมีทั้งสองเพศ)[45]

สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเชื่อว่าบุคคลทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน บุคคลจะสามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองให้บรรลุธรรมได้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับกรรมของแต่ละคน ซึ่งเป็นเรื่องของการกระทำและผลแห่งการกระทำที่บุคคลนั้นได้ประกอบขึ้นตลอดระยะเวลาที่มีชีวิตอยู่เป็นสำคัญ

จากการศึกษาทำให้มั่นใจยิ่งขึ้นว่า ทั้งศาสนาคริสต์และพุทธศาสนาต่างก็มีแนวความคิดที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการทางการมองเห็นโดยไม่แตกต่างไปจากศักดิ์ศรีของผู้ซึ่งไม่มีความพิการแต่อย่างใด

2.2.2 แนวความคิดในทางกฎหมาย

2.2.2.1 แนวความคิดของสำนักกฎหมาย

แนวความคิดในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีแนวความคิดของสำนักกฎหมายที่เห็นแตกต่างกันออกเป็นสองแนวทางด้วยกัน

แนวทางแรก คือ แนวความคิดของนักปรัชญาสำนักกฎหมายธรรมชาติที่มีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและจักรวาลซึ่งมีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองโดยไม่มีผู้ใดบงการซึ่งเรียกว่า “เหตุผลของเรื่อง” (Nature of Thing) และสิ่งเดียวกันนี้ก็มีอยู่ในตัวมนุษย์ด้วยเช่นกัน ทำให้มนุษย์สามารถที่จะใช้เหตุผลที่ว่านี้ในการเรียนรู้ศึกษาธรรมชาติและใช้กระบวนการเดียวกันนี้ในการศึกษาเพื่อเข้าใจตัวมนุษย์เองและสังคมของมนุษย์นั่นเอง ดังที่ อริสโตเติ้ล กล่าวไว้ว่า *“มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล ย่อมมีเสรีภาพในการเลือก และด้วยเหตุผลที่ถูกต้องย่อมช่วยให้เขาเข้าถึงกฎธรรมชาติได้ และ ณ จุดนี้เอง คือ เสรีภาพที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์”* ตามแนวทางนี้มนุษย์ก็สามารถที่จะเรียนรู้และเข้าใจถึงคำว่า “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” ว่าเป็นสิ่งที่มีมาพร้อมกับการเกิดขึ้นและมีอยู่ของมนุษย์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์นั่นเอง[46] และสำนักกฎหมายธรรมชาติยังมีแนวความคิดที่เชื่อว่านอกเหนือจากกฎหมายที่ฝ่ายบ้านเมืองกำหนดขึ้น ยังมีกฎหมายอีกประการหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้สร้างขึ้น เป็นกฎหมายที่ใช้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

---

[45] เรื่องเดียวกัน, หน้า 60-61.

[46] อุดม รัฐอมฤต และคณะ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, หน้า 34.

และมีฐานะอยู่เหนือรัฐ[47] นั่นก็คือ กฎหมายธรรมชาติ จากอิทธิพลความคิดของปรัชญากฎหมายธรรมชาติที่มีจุดยืนดั้งเดิมที่เน้นความมีอยู่และการดำรงอยู่ของกฎหมายที่เชื่อมโยงอย่างแยกไม่ได้จากศีลธรรมหรือหลักความยุติธรรมและเชื่อมั่นศรัทธาใน “เหตุผล” ความมีมโนธรรมของมนุษย์ หรือศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ทำให้พื้นฐานความคิดที่ตั้งอยู่บนการเคารพนับถือในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้เองเป็นที่มาของสิทธิมนุษยชนในยุคปัจจุบัน และด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองจึงมีนักนิติศาสตร์ตะวันตกบางท่านยืนยันว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนโดยเนื้อแท้แล้วก็คือเอกสารเรื่องกฎหมายธรรมชาติชิ้นหนึ่ง[48] ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนต่อไปในส่วนของกฎหมายต่างประเทศในบทที่ 3

แนวทางที่สอง คือ แนวความคิดของนักปรัชญาสำนักกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง ซึ่งมองว่า การที่มนุษย์มีสิทธิหรือไม่นั้นจะต้องขึ้นอยู่กับการบัญญัติเรื่องนั้น ๆ ไว้ในกฎหมายบ้านเมืองอย่างไร นั่นคือการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีสิทธิกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่นั้น ต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ การกระทำการนอกเหนือกว่าที่กฎหมายได้กำหนดสิทธิไว้อาจเป็นความผิดได้[49] กฎหมายจึงเป็นเรื่องของอำนาจรัฐ และเป็นการปฏิเสธความมีอยู่ของสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์นั่นเอง ดังนั้น สิทธิเสรีภาพของบุคคล ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ซึ่งเป็นเครื่องแสดงออกถึงการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น จะมีได้ก็ต่อเมื่อกฎหมายบ้านเมืองได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองเอาไว้เท่านั้น

2.2.2.2 แนวความคิดของนักกฎหมายในกลุ่มประเทศต่าง ๆ

หากกล่าวในมิติทางสากล หลักอุดมคติเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความเชื่อมโยงกับเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างลึกซึ้ง เอกสารสำคัญด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ขององค์การสหประชาชาติ นับตั้งแต่กฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนล้วนกล่าวพาดพิงถึงศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ทั้งในแง่เป็นหลักการพื้นฐาน จุดกำเนิดหรือจุดหมายแห่งสิทธิมนุษยชน ในทำนองเดียวกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นอกจากจะเน้นย้ำความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ยังได้เชื่อมโยงความสำคัญ

---

[47] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, หน้า 38.

[48] จรัญ โฆษณานันท์, รัฐธรรมนูญ 2540 : จาก “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” สู่ “ธัมมิกสิทธินุษยชน” (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544), หน้า 21.

[49] อุดม รัฐอมฤต และคณะ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, หน้า 35.

ดังกล่าวกับการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพจำนวนมากที่มีนัยของสิทธิมนุษยชน[50] ซึ่งแนวความคิดที่ชัดเจนในเรื่องสิทธิมนุษยชนก็คือ การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเป็นหลักการสำคัญที่มีลักษณะสากล เป็นหลักการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาซึ่งความสุขและความสงบสันติของสังคมมนุษย์โดยรวม แนวคิดหรือหลักการเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นเพียงเครื่องมือหรือวิธีในการปฏิบัติที่เป็นทั้งมาตรฐานของการประกันและมาตรการคุ้มครองศักดิ์ศรีของมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ดังนั้น สิทธิมนุษยชนจึงกลายเป็นหลักการสำคัญในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพหรือเพื่อความมีศักดิ์ศรีอันเท่าเทียมกันของมนุษย์ และในที่สุดได้กลายมาเป็นอุดมการณ์ในทางโลกรูปแบบใหม่ที่ยืนยันความมีสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ในด้านต่างๆ[51]

นักกฎหมายในกลุ่มประเทศเสรีนิยมประชาธิปไตยมองว่ามนุษย์มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสามารถในการสร้างชีวิตบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังนั้น เพื่อเห็นแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะต้องทำให้เกิดความมั่นคงแก่บุคคลในการพัฒนาลักษณะส่วนบุคคลให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จึงได้มีการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการรับรองถึง “คุณค่า” ความเป็นมนุษย์ที่ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา สถานที่ และควรจะต้องทำให้คุณค่าดังกล่าวนั้นมีผลในทางกฎหมายอย่างแท้จริง “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ตามนัยของนักกฎหมายกลุ่มเสรีนิยมประชาธิปไตยจึงถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดอันมิอาจก้าวล่วงได้ เป็นสิ่งที่จะต้องได้รับความเคารพและความคุ้มครองจากรัฐ[52] ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศเยอรมนีถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการกระทำของรัฐทั้งหลายจึงต้องสอดคล้องกับหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญด้วย โดยต้องถือว่ามนุษย์เป็นเป้าหมายในการดำเนินการของรัฐ มิใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการดำเนินการของรัฐ การที่รัฐมีอยู่นั้นก็เพื่อมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการวางรากฐานของหลักเสรีภาพและหลักความเสมอภาคของบุคคลในประเทศเยอรมนี[53] ในส่วนของประเทศไทยก็ได้นำหลักการเกี่ยวกับ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” มารับรองคุ้มครองไว้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[50] จรัญ โฆษณานันท์, รัฐธรรมนูญ 2540 : จาก “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” สู่ “ธัมมิกสิทธินุษยชน”, หน้า 8-9.

[51] อุดม รัฐอมฤต และคณะ, การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, หน้า 43.

[52] บรรเจิด สิงคะเนติ, “หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์,” สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 1: 36-37.

[53] เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ด้วยเช่นกัน* โดยได้บัญญัติให้องค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหลายผูกพันโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 27) และบัญญัติให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ (มาตรา 28 วรรคสอง)[54] ดังนี้ ย่อมถือได้ว่าสถานะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญของไทย เป็นคุณค่าหรือวัตถุในทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่ได้รับความคุ้มครองแยกต่างหากจากสิทธิและเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญของไทยนอกจากจะเป็นสิ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง ยังถือว่าเป็นรากฐานของสิทธิและเสรีภาพทั้งปวงด้วย เพราะโดยสภาพพื้นฐานแล้ว สิทธิและเสรีภาพต่างๆ นั้น เป็นเพียงผลของการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั่นเอง[55]

นักกฎหมายในกลุ่มประเทศเสรีนิยมและสังคมนิยมต่างก็มีแนวความคิดในเรื่องเสรีภาพเหมือนกัน โดยมีแนวความคิดอันเป็นรากฐานร่วมกันแต่มีวิธีคิดที่แตกต่างกัน ซึ่งนักกฎหมายในกลุ่มประเทศสังคมนิยมมีแนวความคิดในทางสิทธิมนุษยชนในแนวเสรีภาพโดยส่วนรวม รัฐธรรมนูญของประเทศสังคมนิยมมีพื้นฐานอยู่บนการมีส่วนร่วมของสังคม สารัตถะของชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีทางวัตถุขั้นต่ำ แต่มิได้ถือเอาการมีสมบัติเป็นองค์ประกอบเดียวของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปัจเจกชนจะมีศักดิ์ศรีต่อเมื่อเขาเป็นผู้กำหนดความเป็นตัวเขาเอง (self-determining) และมีชีวิตที่ปรารถนาการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมี

---

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติว่า

มาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

มาตรา 26 “การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

มาตรา 27 “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง”

มาตรา 28 “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้”

[54] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 125.

[55] ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ, ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (นนทบุรี: ม.ป.ท., 2546), หน้า 20.

ลักษณะริเริ่มสร้างสรรค์[56] ในขณะที่แนวความคิดของฝ่ายเสรีนิยมถือสารัตถะแห่งความเป็นมนุษย์อยู่ที่โลกภายใน การมีอิสรเสรีภาพในความคิดเห็น สิทธิของความเสมอภาคเท่าเทียมกับสิทธิแห่งเสรีภาพ[57] แนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาคของสังคมนิยมจึงแตกต่างไปจากแนวความคิดของกลุ่มประเทศเสรีนิยม โดยสังคมนิยมจะเน้นความเสมอภาคในทางเนื้อหาหรือในทางความเป็นจริง[58] ยกตัวอย่างเช่น ตามรัฐธรรมนูญของสหภาพโซเวียตได้ประกาศสิทธิของประชาชนผู้ใช้แรงงานซึ่งมิได้เป็นการประกาศถึงสิทธิของปัจเจกบุคคล หากแต่เป็นการประกาศถึงสิทธิของส่วนรวม เป็นการประกาศให้ประชาชนเป็นผู้ทรงสิทธิ การได้รับสิทธิในเสรีภาพที่แท้จริงตามแนวคิดแบบสังคมนิยมจะต้องวางบทสันนิษฐานอยู่บนพื้นฐานของโอกาสที่แท้จริง สิทธิของประชาชนมีความมุ่งหมายที่จะโต้แย้งต่อสังคมชนชั้นซึ่งฝ่ายสังคมนิยมมองว่าเป็นสังคมที่มนุษย์มีความเห็นแก่ตัว[59]

ที่กล่าวมานี้เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อในทางศาสนา และแนวความคิดในทางกฎหมาย โดยอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าอันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์ เป็นคุณค่าที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนโดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใด ๆ เพื่อให้มนุษย์มีอิสระในการพัฒนาและรับผิดชอบตนเอง[60] ซึ่งแท้จริงแล้วคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นี้ อาจจะไม่สามารถทำให้มนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันได้ในความเป็นจริง แต่อย่างน้อยที่สุดในทางนามธรรมก็มีความเป็นไปได้ที่บุคคลแต่ละบุคคลอาจสามารถบรรลุเป้าหมายของตนในทางกฎหมายได้อย่างเท่าเทียมกัน กล่าวคือ แม้ว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะไม่มีความสามารถที่จะกำหนดตนเองได้โดยอิสระตั้งแต่เริ่มต้น อันเนื่องมาจากความมีจิตบกพร่อง ร่างกายพิการ หรือจะด้วยเหตุผลอื่นใดก็ตาม ในที่นี้ยังต้องถือว่าในทางกฎหมายแล้วบุคคลนั้นมีความสามารถที่จะกำหนดตนเองได้ และบุคคลนั้นมี

---

[56] จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545), หน้า 126 , อ้างถึงใน วนิดา ไชยชเนตรตี, “ข้อความคิดเกี่ยวกับมาตรการควบคุมผู้ต้องขังกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”[ออนไลน์], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: http://www.pub-law.net/article/ac130447.html[26 กรกฎาคม 2549]

[57] Alan S. Rosenbaum (Ed), “The Philosophy of Human Rights International Perspective” (London, Aldwych, Press, 1980), p.18 อ้างถึงใน จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม, หน้า 126 – 127 อ้างถึงใน วนิดา ไชยชเนตรตี, “ข้อความคิดเกี่ยวกับมาตรการควบคุมผู้ต้องขังกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

[58] ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ, ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, หน้า 22.

[59] เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

[60] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 151.

สิทธิที่จะใช้เสรีภาพนั้นอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งย่อมมีผลว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังดำรงอยู่กับบุคคลนั้นอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องพิจารณาความจริงว่าบุคคลนั้นสามารถใช้เสรีภาพนั้นได้หรือไม่ และแม้ว่าบุคคลนั้นได้ตัดสินใจอย่างอิสระ ยินยอมให้รัฐทำการแทรกแซงอันเป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ แต่ด้วยเหตุที่รัฐมีภาระหน้าที่ต้องให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รัฐย่อมไม่มีอำนาจที่จะไปขอความยินยอมจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อการแทรกแซงในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หากแต่ต้องปกป้องมิให้มีการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์[61] ซึ่งการรับรองสิทธิมนุษยชนในปัจจุบันก็เกิดขึ้นมาจากการเชื่อถือในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เห็นได้จากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ซึ่งได้ยืนยันไว้ว่า “ศักดิ์ศรีและสิทธิที่มวลมนุษย์มีอยู่อย่างเท่าเทียมกันและที่มนุษย์ไม่อาจสละทิ้งไปเสียได้ เป็นรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพของโลก”[62] ซึ่งได้พัฒนาต่อมาในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในด้านอื่น ๆ ที่มีอยู่ในยุคปัจจุบัน

2.2.3 ทฤษฎีกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองสิทธิเสรีภาพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการทางการมองเห็น

จากแนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้ศึกษามาในเบื้องต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงสิทธิอันเป็นสารัตถะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้แก่ สิทธิในชีวิตร่างกายและสิทธิที่จะได้รับความเสมอภาค[63] หลักกฎหมายซึ่งถือเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญในการคุ้มครองและรับรองสิทธิดังกล่าวนี้ คือ “หลักความเสมอภาค” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันตามธรรมชาติ และทุกคนจะต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน แม้รัฐธรรมนูญจะให้การรับรองและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ แต่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ดังกล่าวย่อมไร้ความหมายถ้าหากรัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติรับรองหลักความเสมอภาคไว้ด้วย เพราะหลักความเสมอภาคถือเป็นรากฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์[64] ในอันที่จะทำให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถดำเนินชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม แต่อย่างไรก็ดี ในบางกรณีรัฐอาจมีความจำเป็นที่จะต้องตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพหรือให้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน

---

[61] ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ, ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, หน้า 15-16.

[62] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2543), หน้า 43-44.

[63] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 151.

[64] เรื่องเดียวกัน, หน้า 186.

เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อประโยชน์ในการจัดระเบียบการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ไปกระทบกระเทือนหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น[65] โดยรัฐจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตาม “หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ” ซึ่งถือเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างหนึ่งที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญของไทย

ทฤษฎีกฎหมายที่มีความสำคัญและเกี่ยวเนื่องกับการรับรองสิทธิเสรีภาพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการทางการมองเห็น จึงได้แก่ “หลักความเสมอภาค” และ “หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ” ซึ่งจะทำให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้ได้อย่างเท่าเทียมกันกับบุคคลทั่วไป

2.2.3.1 หลักความเสมอภาค (Equality before the Law)

หลักความเสมอภาคถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งคนพิการทางการมองเห็นย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ โดยมิต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา สภาพทางร่างกายหรือจิตใจ และขณะเดียวกันก็ถือได้ว่าหลักความเสมอภาคนี้เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจ โดยการใช้อำนาจของรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง รัฐต้องสามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดรัฐจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นโดยเฉพาะ หากการให้เหตุผลไม่อาจรับฟังได้แสดงว่าการใช้อำนาจของรัฐนั้นเป็นไปตามอำเภอใจ ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสามารถนำมาตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการได้[66]

2.2.3.1.1 ความหมายของหลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมายในที่นี้ หมายถึง การที่คนพิการทางการมองเห็นย่อมมีสิทธิและหน้าที่ในทางกฎหมายเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ แต่ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องมีความเสมอภาคในการมีวัตถุสิ่งของ และความเสมอภาค

---

[65] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, หน้า 31.

[66] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, “หลักความเสมอภาค”[ออนไลน์], 2547, แหล่งที่มา: http://www.pub-law.net/article/ac010147a.html[5 พฤษภาคม 2549]

ในกฎหมายนี้อาจเป็นได้ทั้งในทางสิทธิและในทางหน้าที่หรือภาระ[67] ซึ่งความเสมอภาคในทางหน้าที่หรือภาระ ได้แก่ ความเสมอภาคในการเสียภาษีอากรตามความสามารถของแต่ละบุคคล หรือความเสมอภาคในการรับราชการเป็นทหาร[68] เป็นต้น หากจะมองในอีกแง่มุมหนึ่ง หลักความเสมอภาคก็คือ สิทธิของราษฎรที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งรัฐเสรีประชาธิปไตยแทบทุกรัฐจะมีการบัญญัติรับรองหลักดังกล่าวเอาไว้ในรัฐธรรมนูญเสมอ[69] รวมทั้งในรัฐธรรมนูญของไทยก็ได้บัญญัติรับรองไว้ด้วยเช่นกัน

หลักความเสมอภาคไม่ได้เรียกร้องให้ทุกคนต้องเท่าเทียมกันทุกกรณี จะเข้าเกณฑ์เฉพาะภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด หลักความเสมอภาคเรียกร้องแต่เพียงว่ารัฐต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญต่างกันให้แตกต่างกัน ถ้ามีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญให้แตกต่างกัน หรือปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันย่อมเป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคอันจะก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องทางศาลแก่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำนั้น[70] แต่การที่จะแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภท ๆ แล้วปฏิบัติต่อบุคคลต่างประเภทให้มีความแตกต่างกันออกไป ที่เรียกว่า “การปฏิบัติต่อบุคคลแตกต่างกัน” (different treatment) นั้น ใช่ว่าจะสามารถกระทำได้เสมอไปในทุกกรณี อาจทำให้กลายเป็น “การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม” ได้ ซึ่งการปฏิบัติต่อบุคคลต่างกันเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายภาพหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรืออีกนัยหนึ่ง การแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภท ๆ โดยนำเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ มาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งแยก แล้วปฏิบัติต่อบุคคลต่างประเภทกันแตกต่างกัน

---

[67] ประดิษฐมนูธรรม, หลวง, “คำอธิบายกฎหมายปกครอง, ” ใน ประชุมกฎหมายมหาชนและเอกชนของปรีดี พนมยงค์ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), หน้า 154 อ้างถึงใน บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 186.

[68] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 186.

[69] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2, หน้า 94-96.

[70] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 188.

ออกไป จะชอบด้วยเหตุผลควรค่าแก่การรับฟังและถือเป็น “การเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรม” ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ[71]

(1) การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในกรณีนั้นมีความมุ่งหมายที่ชอบธรรม กล่าวคือ มีความมุ่งหมายเพื่อรักษาหรือก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์สาธารณะดังกล่าวเป็นประโยชน์สาธารณะที่กฎหมายฉบับที่ให้อำนาจประสงค์จะให้ความคุ้มครองหรือให้เกิดขึ้น

(2) การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในกรณีนั้นเป็นมาตรการที่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรมนั้นได้จริงในทางปฏิบัติ และ

(3) การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในกรณีนั้นเป็นมาตรการที่จำเป็นแก่การดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรมนั้น

ผู้ใช้อำนาจรัฐจะต้องเคารพและปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคดังกล่าว ทั้งในกรณีที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเสมอกับพระราชบัญญัติ ออกกฎหมายลำดับรองหรือกฎ เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นใดที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายจะให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือแก่บุคคลใดเป็นการเฉพาะ และในกรณีที่ใช้ดุลยพินิจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเสมอกับพระราชบัญญัติออกคำวินิจฉัยสั่งการที่มีผลบังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ[72]

2.2.3.1.2 ประเภทของหลักความเสมอภาค

ความเสมอภาคภายใต้รัฐธรรมนูญของไทยสามารถแบ่งได้ดังนี้[73]

(1) **หลักความเสมอภาคทั่วไป** เป็นหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย ซึ่งบุคคลไม่ว่าจะมีฐานะทางกฎหมายอย่างไรก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน สถานะทางกฎหมายไม่ก่อให้เกิดเอกสิทธิ์แก่บุคคลเหล่านั้นแต่อย่างใด เช่น ถ้าหาก

---

[71] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2, หน้า 96-98.

[72] เรื่องเดียวกัน, หน้า 95.

[73] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า192-194.

ตำรวจทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย ตำรวจคนนั้นก็ต้องรับโทษเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาทั่วไปกระทำการเป็นตำรวจไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิแก่ตำรวจที่ไม่ต้องรับโทษในทางอาญา เว้นแต่กรณีดังกล่าวจะเข้าเหตุยกเว้นโทษ หรือเหตุยกเว้นความผิดตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา หลักความเสมอภาคทั่วไปจึงเป็นหลักที่บุคคลอาจเรียกร้องจากรัฐเพื่อให้ปฏิบัติต่อตนเช่นเดียวกับที่รัฐปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน

(2) **หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง** คือการที่กฎหมายได้บัญญัติถึงหลักความเสมอภาคในขอบเขตเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น

ก. ความเสมอภาคในการเข้าทำงานในภาครัฐ หมายความว่า บุคคลทุกคนที่เป็นคนไทยมีคุณสมบัติครบถ้วนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม หรือตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ หรือตามกฎหมายอื่นที่กำหนดคุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้าทำหน้าที่ในภาครัฐ ย่อมมีความเสมอภาคที่จะสมัครเข้าทำงานได้ โดยทั่วไปแล้วกระบวนการคัดเลือกจะดำเนินการโดยจัดให้มีการสอบแข่งขันกันเพื่อพิจารณาความรู้ความสามารถ การนำหลักเกณฑ์อื่นมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาแทนการพิจารณาจากความรู้ความสามารถของบุคคล จึงเป็นกรณีที่อาจขัดกับหลักความเสมอภาค ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่คณะกรรมการอัยการใช้ดุลพินิจพิจารณาตัดสิทธิในการสมัครเข้าทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการของนายศิริมิตร บุญมูล ทนายความผู้พิการด้วยโรคโปลิโอ โดยพิจารณาแต่เพียงว่าความพิการทำให้เขามีกายไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการอัยการ มิได้พิจารณาจากความสามารถในการทำงานที่แท้จริงแต่อย่างใด ซึ่งกรณีปัญหาดังกล่าวนี้จะได้กล่าวในรายละเอียดในส่วนของการศึกษากฎหมายไทยในบทที่ 4

ข. ความเสมอภาคในการเลือกตั้ง พิจารณาทั้งกรณีของบุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งและบุคคลผู้มีสิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้ง หมายความว่า บุคคลทุกคนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ย่อมมีสิทธิเลือกตั้งและสิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น เมื่อไม่มีกฎหมายห้ามคนพิการทางการมองเห็นใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงสมัครรับเลือกตั้ง ความพิการทางการมองเห็นจึงไม่ใช่สาเหตุที่รัฐจะนำมาใช้อ้างอิงเพื่อปฏิเสธการใช้สิทธิดังกล่าวของคนพิการทางการมองเห็น หากปรากฏว่ามีปฏิเสธสิทธิดังกล่าวย่อมถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักความเสมอภาคในเรื่องนี้

ค. ความเสมอภาคในการรับภาระของรัฐ ได้แก่ ความเสมอภาคในการชำระภาษีให้แก่รัฐ มากน้อยตามความสามารถของแต่ละบุคคล ความเสมอภาคในการรับราชการทหารของชายไทยทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป จะต้องเข้ารับราชการทหารประจำการ เว้นแต่จะเป็นบุคคลที่ได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องเข้ารับราชการทหาร เช่น ผู้พิการ

ทุพพลภาพ หรือพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่มีสมณศักดิ์ ดังนั้น การกำหนดให้คนพิการทางการมองเห็นไม่ต้องเข้ารับราชการทหารประจำการในกรณีดังกล่าว จึงไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเป็นการพิจารณาจากความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคล มิใช่เป็นการนำเหตุแห่งความพิการมาใช้ในการพิจารณา

ง. ความเสมอภาคในการรับบริการสาธารณะ เช่น บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิเสมอภาคในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี หรือบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้ มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักพื้นฐานในการจัดทำบริการสาธารณะ ดังนั้น เด็กที่มีความพิการทางการมองเห็นจึงจะต้องได้รับโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างไปจากเด็กอื่น กรณีที่ปรากฏว่าโรงเรียนของรัฐบาลบางแห่งปฏิเสธการรับเด็กที่มีความพิการเข้าเรียนร่วมกับเด็กปรกติโดยอ้างว่าโรงเรียนยังไม่มีความพร้อม[74] จึงเป็นกรณีที่ทำให้คนพิการทางการมองเห็นไม่ได้รับความเสมอภาคในการเข้ารับบริการสาธารณะ เป็นต้น

2.2.3.1.3 หลักความเสมอภาคที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสำคัญที่บัญญัติรับรองหลักความเสมอภาคเอาไว้ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติรับรองหลักความเสมอภาคไว้ในมาตรา 5 และมาตรา 30* ตามหลักรัฐธรรมนูญนี้ องค์กรต่างๆ ของรัฐจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญในลักษณะเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญแตกต่างกันก็ดี หรือการปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญในลักษณะเดียวกันก็ดี ย่อมขัดต่อหลักความเสมอภาค จะเห็นได้ว่าหลักความเสมอภาคไม่ได้บังคับให้รัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนเหมือนกันหมด แต่ตรงกันข้าม กลับบังคับให้ต้อง

---

[74] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 47.

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติว่า มาตรา 5 “ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน”

มาตรา 30 “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน เฉพาะแต่บุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญเท่านั้นที่รัฐจะต้องปฏิบัติต่อเขาเหล่านั้นอย่างเดียวกัน[75]

ในทางปฏิบัติมีการแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภท ๆ เช่น ผู้เยาว์ บุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ข้าราชการ ทนายความ วิศวกร เกษตรกร ฯลฯ แล้วปฏิบัติต่อบุคคลประเภทเดียวกันอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลต่างประเภทกันแตกต่างกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภทเช่นนั้นแล้วปฏิบัติต่อบุคคลต่างประเภทกันแตกต่างกันออกไปอาจทำให้กลายเป็น “การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม” ได้ ซึ่งในเรื่องนี้รัฐธรรมนูญได้บัญญัติวางข้อจำกัดการกระทำดังกล่าวไว้ 2 ประการดังต่อไปนี้[76]

ประการแรก ห้ามมิให้แบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภทโดยคำนึงถึงศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา แล้วปฏิบัติต่อบุคคลที่ถือศาสนา นิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนาต่าง ๆ ให้แตกต่างกันออกไป*

ประการที่สอง ถึงแม้ว่าการแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภทโดยพิจารณาจากเรื่องอื่น ๆ นอกจากความเชื่อทางศาสนา แล้วปฏิบัติต่อบุคคลแต่ละประเภทแตกต่างกันนั้นจะสามารถกระทำได้และบางกรณีเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำด้วยก็ตาม การกระทำเช่นว่านี้จะต้องมีเหตุผลที่หนักแน่นควรค่าแก่การรับฟังด้วย มิฉะนั้นแล้ว การแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภทโดยใช้ความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายภาพหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แล้วปฏิบัติต่อบุคคลแต่ละประเภทแตกต่างกันออกไปโดยปราศจากเหตุผลที่ควรค่าแก่การรับฟัง ย่อมถือว่าเป็น “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล” (unfair discrimination) ซึ่งเป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ**

---

[75] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2, หน้า 95.

[76] เรื่องเดียวกัน,หน้าเดียวกัน.

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 38 วรรคสองบัญญัติว่า “ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการอนสิทธิ หรือทำให้เสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนานิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน แตกต่างจากบุคคลอื่น”

** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 30 วรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายภาพหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้”

วรรคสี่ บัญญัติว่า “มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกันกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

แต่อย่างไรก็ตาม หากการแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภทโดยใช้ความแตกต่างดังกล่าวเป็นเกณฑ์ แต่มีจุดมุ่งหมายเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลประเภทต่าง ๆ เหล่านั้น สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เช่น การกำหนดให้บุคคลที่มีความพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้น บทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภทโดยอาศัยเหตุแห่งความ แต่การแบ่งแยกดังกล่าวได้กระทำไปเพื่อส่งเสริมให้คนพิการสามารถใช้สิทธิทางการศึกษาได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป จึงไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

2.2.3.1.4 กรณีการกระทำต่อคนพิการทางการมองเห็นที่ถือว่าไม่ขัดกับหลักความเสมอภาค

การเลือกปฏิบัติที่จะไม่เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ขัดกับหลักความเสมอภาคก็ต่อเมื่อได้กระทำไปโดยมีเหตุผลแห่งการเลือกปฏิบัติที่สามารถรับฟังได้ ซึ่งการเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมอาจเกิดจาก[77]

(1) สถานการณ์หรือสภาพของเรื่องแตกต่างกัน หมายความว่าในเรื่องเดียวกัน ในสถานการณ์เดียวกัน หรือในสภาพอย่างเดียวกัน บุคคลทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกัน หากไม่ใช่สถานการณ์หรือสภาพอย่างเดียวกัน องค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐอาจปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นให้แตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย หรือการตีความกฎหมาย

(2) เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ซึ่งตามหลักกฎหมายมหาชนแล้วเมื่อประโยชน์สาธารณะขัดแย้งกับประโยชน์ของปัจเจกบุคคล ประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของส่วนรวมย่อมอยู่เหนือกว่าประโยชน์ของปัจเจกบุคคล ตัวอย่างเช่น โรงพยาบาลมีข้อกำหนดห้ามนำสัตว์เข้ามาในบริเวณตัวอาคารเพื่อประโยชน์ในด้านสุขอนามัยของผู้ป่วย กรณีนี้ประโยชน์ของคนพิการทางการมองเห็นในการเดินทางโดยอิสระโดยมีสุนัขนำทางย่อมขัดกับประโยชน์ของส่วนรวมที่ต้องการป้องกันเชื้อโรคต่าง ๆ ที่ติดมากับสัตว์ซึ่งอาจแพร่ไปยังผู้ป่วยอื่นได้ ในกรณีเช่นนี้โดยหลักแล้วต้องถือตามประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ แต่ก็ต้องพิจารณาตามหลักแห่งความได้สัดส่วนด้วยว่า ประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับนั้นได้สัดส่วนกันกับความเสียหายที่คนพิการทางการมองเห็นจะได้รับหรือไม่ หากประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับจากการจำกัดสิทธิของคนพิการทางการมองเห็น ไม่ได้สัดส่วนกับประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับย่อม

---

[77] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 209-211.

เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนพิการทางการมองเห็น แต่ในกรณีดังกล่าวนี้จะเห็นว่าหากปล่อยให้ประโยชน์ของคนพิการทางการมองเห็นอยู่เหนือกว่าประโยชน์ของส่วนรวมย่อมทำให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก จึงต้องถือตามประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญและไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมแต่อย่างใด

(3) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่ดำรงอยู่ในสังคม เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญบัญญัติยอมให้รัฐหรือองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐกำหนดมาตรการบางอย่างขึ้น เพื่อเป็นการขจัดอุปสรรคหรือเป็นการส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น การปฏิบัติให้แตกต่างดังกล่าวจึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นหลักเกณฑ์ที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 30 วรรคท้ายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตัวอย่างเช่น กรณีที่คนพิการทางการมองเห็นมีสิทธิได้รับประโยชน์พิเศษจากบทบัญญัติ มาตรา 55 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐตามที่กฎหมายกำหนด อันเป็นการดำเนินการตามกฎหมายที่รัฐจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดหรือส่งเสริมให้คนพิการทางการมองเห็นซึ่งมีข้อจำกัดมากกว่าบุคคลอื่นสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เช่นเดียวหรือใกล้เคียงกับผู้อื่น

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า หลักความเสมอภาคเป็นหลักที่จะทำให้คนพิการทางการมองเห็น ได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ จึงเป็นพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและเป็นหลักประกันในการทำให้สิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นเกิดขึ้นได้จริง[78] อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมายเป็นหลักการที่ทำให้มีการปฏิบัติต่อคนพิการทางการมองเห็นอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

2.2.3.2 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

แม้สิทธิและเสรีภาพจะเป็นเครื่องแสดงออกถึงการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ในบางกรณีรัฐก็อาจมีความจำเป็นที่จะต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อจัดระเบียบมิให้การใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนคนหนึ่งไปกระทบหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของอีกบุคคลหนึ่ง เช่นเดียวกันกับที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 มาตรา 29.2 บัญญัติไว้ว่า “ในการใช้สิทธิและเสรีภาพของตนแต่ละคนจะถูกจำกัดก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นด้วยความมุ่งหมายเฉพาะเพื่อประกันให้มีการยอมรับและเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นและเพื่อตอบสนองความเรียกร้อง

---

[78] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, “หลักความเสมอภาค”.

ต้องการอันชอบธรรมของศีลธรรมอันดี ความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของทุกคนในสังคมประชาธิปไตย"[79] รัฐธรรมนูญจึงได้วางเงื่อนไขในการที่รัฐจะใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่าจะไม่ถูกครอบงำโดยอำนาจตามอำเภอใจของรัฐ ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญก็คือ "หลักในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ" ในเบื้องต้นนี้จะได้ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่าสิทธิและเสรีภาพคืออะไร และหลักจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เข้าใจถึงหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

2.2.3.2.1 ความหมายของ "สิทธิ" และ "เสรีภาพ"

เมื่อพูดถึง "สิทธิ" และ "เสรีภาพ" ทุกคนต่างก็รู้จักคำทั้งสองเป็นอย่างดีและได้รับการกล่าวอ้างถึงอยู่เสมอ ๆ ในชีวิตประจำวัน ในบางครั้งก็ใช้ทั้งสองคำควบคู่กันไป ในบางครั้งก็ใช้แยกกัน และบางครั้งก็ได้ใช้อย่างสลับกันไปมาอยู่เสมอ ๆ จนทำให้รู้สึกได้ว่า คำทั้งสองนั้นไม่มีความแตกต่างกันสักเท่าไรนัก แต่ในทางบริบทแห่งกฎหมายแล้วคำทั้งสองมีความหมายแตกต่างกันและมีการคาบเกี่ยวกันอยู่[80] เราจึงควรมาทำความเข้าใจก่อนว่าอะไรคือสิทธิและเสรีภาพที่เป็นวัตถุแห่งการจำกัดของรัฐ

"สิทธิ" ตามความหมายทั่วไป หมายถึง "อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย[81] ความหมายของสิทธิที่กล่าวข้างต้นเป็น "สิทธิ" ตามความหมายทั่วไป แต่ "สิทธิตามรัฐธรรมนูญ" นั้น ถือว่าเป็น "สิทธิตามกฎหมายมหาชน" หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด การให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในขอบเขตสิทธิของตน ในบางกรณีการรับรองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิตามรัฐธรรมนูญยังหมายรวมถึง การให้หลักประกันในทางหลักการ ซึ่งหมายถึงการมุ่งคุ้มครองต่อสถาบันในทางกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น มุ่งคุ้มครอง "กรรมสิทธิ์" หรือ "เสรีภาพทางวิชาการ" เป็นต้น ดังนั้น สิทธิตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ

---

[79] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, หน้า 31.

[80] เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

[81] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 21 อ้างถึงใน บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 58.

และสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหลายที่จะต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครอง เพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติ[82]

ส่วน “เสรีภาพ” หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตน[83] บุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีเสรีภาพอยู่ตราบเท่าที่เขาไม่ถูกขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งที่เขาไม่ประสงค์จะกระทำ และไม่ถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งที่เขาประสงค์จะกระทำ กล่าวโดยสรุป เสรีภาพ คือ อำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self-determination) โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเองตามใจปรารถนา เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง[84]

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าสิทธิกับเสรีภาพแม้จะคล้ายคลึงกันในข้อที่ว่าต่างก็เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคล แต่ก็แตกต่างกันในข้อสาระสำคัญอันมิอาจมองข้ามเสียได้ กล่าวคือ สิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลใช้ในความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยการเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงให้เกิดประโยชน์แก่ตน แต่ในขณะที่ “เสรีภาพ” นั้นเป็นอำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น ผู้ทรงเสรีภาพคงมีอำนาจตามกฎหมายแต่เพียงที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นละเว้นจากการรบกวนขัดขวางการใช้เสรีภาพของตนเท่านั้น หาได้มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการใช้เสรีภาพของตน หรือเอื้ออำนวยให้ตนใช้เสรีภาพได้สะดวกขึ้นไม่[85]

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ก็ได้มีการใช้คำว่า “สิทธิ” และคำว่า “เสรีภาพ” รวม ๆ กันไป เช่น เรียกบรรดาสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์แต่ละคนพึงจะมีในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์รวม ๆ กันไปว่า “สิทธิมนุษยชน” บางทีเรียก “สิทธิขั้นพื้นฐาน”* กระนั้นก็ตาม พึงระลึกไว้เสมอว่า สิ่งที่เรียกว่า “สิทธิมนุษยชน” ก็ดี “สิทธิขั้นพื้นฐาน” ก็ดี นั้น

---

[82] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 58.

[83] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 22 อ้างถึงใน บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 61.

[84] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 22.

[85] เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

* รัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เรียกบรรดาสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองให้แก่บุคคลรวม ๆ กันว่า “สิทธิขั้นพื้นฐาน” (Basic Right หรือ Fundamental Constitutional Rights) (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 24.)

ส่วนใหญ่แล้วหาใช่สิทธิโดยแท้ ซึ่งเป็นอำนาจของบุคคลที่จะเรียกร้องให้รัฐกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงให้เกิดประโยชน์แก่ตนไม่ แต่จะเป็น “สิทธิในเสรีภาพ” กล่าวคือเป็นอำนาจตามกฎหมายในอันที่จะกระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากการรบกวนขัดขวางของรัฐนั่นเอง[86]

2.2.3.2.2 ความหมายของหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

หลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นมีว่า สิ่งที่จะมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ สิ่งนั้นต้องผ่านการยินยอมหรือการบัญญัติออกมาจากประชาชน อันเป็นไปตามหลักสัญญาประชาคมของรุสโซ การที่ตัวแทนของประชาชนในรัฐสภาออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นก็แสดงให้เห็นว่าเป็นการที่ประชาชนได้ยินยอมให้ตัวแทนของตนออกกฎหมายดังกล่าวมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของตนได้ ดังนั้นฝ่ายบริหารจะออกกฎข้อบังคับใด ๆ มาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ได้ เว้นเสียแต่ว่าฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราบทบัญญัติมอบอำนาจให้แก่ฝ่ายบริหารตราออกกฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหารมาจำกัดสิทธิเสรีภาพ ดั้งนั้น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบข้อบังคับ เหล่านี้ไม่ใช่กฎหมายในความหมายของรัฐธรรมนูญและไม่ใช่กฎหมายในความหมายของสัญญาประชาคมจึงไม่สามารถจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และกฎหมายที่จะออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้นั้นจะต้องทำเพื่อความจำเป็นเท่านั้น กล่าวคือ เพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อการคุ้มครองรัฐธรรมนูญ และเพื่อรักษาศีลธรรมอันดีของประชาชน

อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่จำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนต้องไม่จำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชนชนจนกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพนั้นด้วย ถึงแม้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติจะมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะตรากฎหมายจำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะได้ก็ตาม แต่หาได้มีอำนาจตัดหรือเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วยไม่ รวมถึงกฎหมายที่ออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ล้ำไปกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพ เมื่อพิจารณาในเนื้อหาแล้วจะเห็นว่ามีผลไม่แตกต่างจากการเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนเลยเช่นกัน ซึ่งการที่จะรู้ว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยกฎหมายนั้นเกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพหรือไม่นั้น ต้องใช้หลักแห่งความได้สัดส่วนระหว่างความจำเป็นที่จะต้องจำกัดสิทธิเสรีภาพกับการจำกัดนั้นเอง ถ้าไม่ได้สัดส่วนกันก็ถือว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นเกินความเหมาะสม เมื่อเทียบกับสัดส่วนกับความจำเป็นที่ต้องจำกัด

---

[86] เรื่องเดียวกัน, หน้า 24.

ก็ถือว่าการจำกัดสิทธิสิทธิเสรีภาพดังกล่าวกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพนั้น ซึ่งการออกบทบัญญัติที่มีผลเป็นการตัดหรือเพิกถอนสิทธิเสรีภาพย่อมถือว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อันมิอาจมีผลใช้บังคับได้ และในกรณีดังกล่าวการใช้อำนาจนิติบัญญัติมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้นต้องมีการวางกฎเกณฑ์ที่มีผลเป็นการทั่วไปและต้องไม่ระบุตัวบุคคล เพราะถือว่ากฎหมายที่ตราออกมาจากตัวแทนของประชาชนนั้นต้องใช้กับประชาชนทุก ๆ คน อันเป็นการสอดคล้องกับหลักสัญญาประชาคมของรุสโซไม่ใช่เฉพาะกับคนใดคนหนึ่ง[87]

การจำกัดขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้นมีทั้งในลักษณะที่เป็นลายลักษณ์อักษรและในลักษณะที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ตัวอย่างของขอบเขตการใช้สิทธิและเสรีภาพ เช่น สิทธิของบุคคลอื่น ศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อห้ามในการใช้สิทธิในทางไม่ชอบ ความมั่นคงปลอดภัยของรัฐหรือประโยชน์สาธารณะ หลักพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ การดำรงอยู่ของรัฐและบทบัญญัติของกฎหมายทั่วไป ตามหลักทั่วไปแล้วการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นอาจกระทำได้ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำภายใต้เงื่อนไขตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนด แต่การที่รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพบางเรื่องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายหรือมิได้กำหนดขอบเขตในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างชัดเจนก็ดี กรณีนี้ย่อมมิได้หมายความว่าสิทธิและเสรีภาพนั้นไม่อาจจะถูกจำกัดลงได้ เพราะตามหลักนิติรัฐแล้ว ไม่มีเสรีภาพใดที่ได้รับความคุ้มครองโดยปราศจากขอบเขต เพราะสาระแห่งเสรีภาพก็คือพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งย่อมมีความเกี่ยวพันกับคำถามว่า บุคคลหนึ่งควรปฏิบัติต่ออีกบุคคลหนึ่งอย่างไร หรือปฏิบัติต่อสังคมอย่างไร หรือควรปฏิบัติต่อรัฐอย่างไร อันเป็นขอบเขตที่ได้รับการพิจารณาจากรัฐธรรมนูญ[88] ซึ่งสิ่งที่นักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเงื่อนไขซึ่งควรจะต้องทำการตรวจสอบก่อน คือ ความมุ่งหมายที่สำคัญในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่น (2) เพื่อการดำรงอยู่และเพื่อความสามารถในการทำภาระหน้าที่ของรัฐ และ (3) เพื่อประโยชน์สาธารณะอื่นๆ[89]

2.2.3.2.3 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติวางข้อจำกัดอำนาจของรัฐสภาในการตรากฎหมายจำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารจำกัดสิทธิ

---

[87] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, หน้า 139-141.

[88] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 235.

[89] เรื่องเดียวกัน, หน้า 221.

และเสรีภาพของราษฎรไว้หลายประการ และกำหนดให้บทบัญญัติใดของกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ ข้อจำกัดอำนาจนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ อาจเรียกว่า "เงื่อนไขแห่งความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่จำกัดหรือให้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของราษฎร"[90]

จากการพิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญพบว่ามีสองมาตราที่เป็นหลักในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ได้แก่ มาตรา 28 บัญญัติว่า *"บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน..."* ในมาตราดังกล่าวได้วางกรอบแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อคุ้มครองตนเองและในขณะเดียวกันก็เพื่อคุ้มครองสังคมด้วยเช่นกัน โดยการใช้สิทธิเสรีภาพเพื่อตนเองนั้นต้องไม่กระทบต่อเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้ และในมาตรา 29 วรรคแรกบัญญัติว่า *"การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้"* วรรคสองบัญญัติต่อไปว่า *"กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย"* บทบัญญัติในมาตรา 29 ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ อันเป็นเงื่อนไขเกี่ยวกับลักษณะของกฎหมายที่มาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน[91] หากวิเคราะห์บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ ภายใต้เงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ (1) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ และ (2) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพภายใต้รูปแบบของ "กฎหมาย" ทำได้เฉพาะเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง และต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไว้ด้วย

(1) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้

---

[90] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 114.

[91] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, หน้า 138-139.

สามารถแบ่งได้ 3 กรณีตามระดับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแต่ละประเภทซึ่งมีความแตกต่างกัน[92] ได้แก่

กรณีที่ 1 ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยปราศจากเงื่อนไข กล่าวคือ เป็นสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาการออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสม แต่ทั้งนี้ต้องเป็นการตรากฎหมายที่สอดคล้องกับบทบัญญัตินั้นด้วย การกำหนดในลักษณะดังกล่าวจะปรากฏเพียงข้อความที่ว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” “เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” เช่น ในมาตรา 55 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐ *ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ*” ยกตัวอย่างเช่น การกำหนดรายการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็นที่ปรากฏอยู่ในกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 ซึ่งออกตามความในมาตรา 10 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เท่ากับว่าได้จำกัดกรอบของรายการสิ่งอำนวยความสะดวกที่คนพิการทางการมองเห็นมีสิทธิได้รับตามกฎหมายไว้แล้ว ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาอย่างอื่น แม้จะมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนพิการทางการมองเห็นก็ไม่สามารถอ้างสิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ได้ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ฝ่ายนิติบัญญัติก็จะต้องไม่ออกกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการล้มล้างสิทธิสามารถออกกฎหมายได้เพียงในลักษณะการจำกัดสิทธิเท่านั้น

กรณีที่ 2 ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยมีเงื่อนไขพิเศษที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ดังปรากฏในมาตรา 29 วรรคหนึ่งที่ว่า “...อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนด...” ซึ่งอาจมีเนื้อหาสาระที่เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติ หรืออาจมีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์อย่างหนึ่งอย่างใด เช่น ในมาตรา 50[*] ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการประกอบ

---

[92] ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, หลักและวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีบทบัญญัติว่า “ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2548), หน้า 67-68.

[*] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 50 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบ การประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน”

กิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งกันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมของบุคคล โดยได้วางขอบเขตอันเป็นเงื่อนไขแห่งการจำกัดเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ในวรรคสอง ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้การนวดไทย* เป็นประเภทหนึ่งของสาขาการแพทย์แผนไทย เพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพดังกล่าวให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและไม่เกิดอันตรายแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ว่าการแพทย์แผนไทยเป็นสาขาหนึ่งของการประกอบโรคศิลปะ จึงมีผลทำให้คนพิการทางการมองเห็นที่จะประกอบอาชีพนวดแผนไทยจะต้องขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะเสียก่อนจึงจะสามารถทำอาชีพดังกล่าวได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย การออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพนวดไทยดังที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าถูกต้องตามเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพตามมาตรา 50 วรรคสองแล้ว ***แต่ผู้เขียนขอตั้งข้อสังเกตไว้ว่า*** *การกำหนดลักษณะต้องห้ามของผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะตามมาตรา 32 (6) แห่งพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 ว่าจะต้อง "ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ..." เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่เกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพของคนพิการ อีกทั้งยังเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากพิจารณาจำกัดสิทธิของกลุ่มบุคคลผู้พิการเพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางสภาพร่างกายหรือสุขภาพโดยมิได้คำนึงถึงความสามารถที่แท้จริงของบุคคลดังกล่าวแต่อย่างใด*

กรณีที่ 3 ฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานบางประการ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เนื่องจากเป็นสิทธิซึ่งรัฐธรรมนูญประสงค์จะให้การรับรองไว้อย่างเด็ดขาด

(2) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพภายใต้รูปแบบของ "กฎหมาย" ทำได้เฉพาะเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

---

* ประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2544 เรื่อง การเพิ่มประเภทการนวดไทยในสาขาการแพทย์แผนไทย

ข้อ 1 กำหนดให้ "การนวดไทย" หมายความว่า การตรวจประเมิน การวินิจฉัย การบำบัด การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นฟูสุขภาพ ด้วยวิธีการกด การคลึง การบีบ การจับ การดัด การดึง การประคบ การอบ หรือวิธีการอื่นตามศิลปะการนวดไทย หรือการใช้ยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ทั้งนี้ด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย

ข้อ 2 กำหนดคุณสมบัติและความรู้ในวิชาชีพของผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะ ให้เป็นไปตาม มาตรา 32 และมาตรา 33 (1) แห่งพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118 ตอนที่ 25ง ลงวันที่ 27 มีนาคม 2544 หน้า 2)

เป็นการเฉพาะเจาะจง และต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไว้ด้วย[93] ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยแบ่งหัวข้อในการพิจารณาดังนี้

ก. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกระทำได้แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ข้อพิจารณาตามหลักนี้ประกอบไปด้วยเงื่อนไข 2 ประการ ได้แก่ [94]

1) การจำกัดสิทธิและเสรีภาพกระทำได้แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งเป็นการนำหลักประชาธิปไตยมาสัมพันธ์กับหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากองค์กรตัวแทนของประชาชนตามหลักประชาธิปไตยจึงจะเป็นกฎหมายที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อันเป็นการแสดงถึงลักษณะร่วมกันของหลักประชาธิปไตยกับหลักนิติรัฐ หรือหากพิจารณาจากเงื่อนไขของรัฐสภา หมายความว่า การกำหนดกฎเกณฑ์ในเรื่องที่มีความสำคัญนั้น องค์กรนิติบัญญัติจะต้องพิจารณากำหนดด้วยตนเอง ไม่อาจมอบอำนาจในการกำหนดเรื่องดังกล่าวให้องค์กรอื่นเป็นผู้กำหนดแทนได้ และกรณีการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนถือเป็นเรื่องสำคัญที่องค์กรนิติบัญญัติจะต้องพิจารณากำหนดเอง จะมอบอำนาจให้องค์กรอื่นออกกฎหมายลำดับรองจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้

2) กรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไขไว้เป็นการเฉพาะ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในกรณีนี้ต้องอยู่ในขอบเขตของเงื่อนไขเฉพาะนั้น ๆ ด้วย กล่าวคือ เงื่อนไขการจำกัดสิทธิและเสรีภาพมี 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขทั่วไป และเงื่อนไขเฉพาะ เงื่อนไขทั่วไป คือ กรณีที่สิทธิและเสรีภาพอาจจำกัดได้โดยบทบัญญัติของกฎหมายธรรมดา เงื่อนไขเฉพาะ คือ กรณีที่สิทธิและเสรีภาพอาจจำกัดได้เมื่อเป็นกรณีที่เข้าเงื่อนไขตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเท่านั้น ในกรณีนี้หมายความว่าการจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้น ๆ จะกระทำได้เฉพาะตามขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น ตัวอย่างเช่น เสรีภาพในการเดินทางตามมาตรา 36 ของรัฐธรรมนูญวรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร” และวรรคสองบัญญัติว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ

---

[93] เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

[94] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 257-259.

ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์" เสรีภาพในกรณีนี้เป็นตัวอย่างของเสรีภาพที่จะจำกัดได้เฉพาะตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ใน 4 กรณีเท่านั้น กล่าวคือ เพื่อความมั่นคงของรัฐ เพื่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน เพื่อการผังเมือง และเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์ ดังนั้นหากมีการตรากฎหมายจำกัดเสรีภาพในการเดินทางโดยอาศัยวัตถุประสงค์เพื่อการอื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ 4 ประการดังกล่าว กฎหมายที่ตราขึ้นย่อมขัดกับรัฐธรรมนูญ เพราะมิได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญ

ข. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิ

กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของราษฎรจะต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย เพราะว่ารัฐธรรมนูญต้องการให้ผู้ที่จะออกกฎเกณฑ์ไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น ต้องดูรัฐธรรมนูญเสียก่อนว่ามีบทมาตราใดที่ให้อำนาจไปจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ถ้าไม่มีกฎหมายให้อำนาจดังกล่าวไว้แล้ว จะออกกฎเกณฑ์ดังกล่าวไม่ได้ เช่น การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการเดินทางนั้นทำได้ก็โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 36 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และเข้าเงื่อนไขที่ว่าเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์ การที่ระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายดังกล่าวหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารในการจำกัดสิทธิเสรีภาพประชาชนนั้นได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่ ถ้าไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์แล้วกฎหมายดังกล่าวขัดต่อมาตรา 29 และใช้บังคับมิได้ตามมาตรา 6[95]

แต่อย่างไรก็ตาม มาตรา 335(1) ของรัฐธรรมนูญกำหนดให้ข้อจำกัดอำนาจนิติบัญญัติข้อนี้มิให้นำมาใช้บังคับกับกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้หรือที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ แต่เมื่อมีการตรากฎหมายในเรื่องดังกล่าวขึ้นใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว การดำเนินการนั้นก็ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจตรากฎหมายดังกล่าวด้วย[96]

---

[95] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, หน้า 141.

[96] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 134.

ค. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

ข้อจำกัดอำนาจนิติบัญญัติข้อนี้มีที่มาจากหลักความเสมอภาค อันเป็นหลักรัฐธรรมนูญที่ผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวงนั่นเอง และเนื่องจากรัฐธรรมนูญหลักนี้บังคับว่า “บุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกัน และบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญจะต้องได้รับการปฏิบัติแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน” ดังนั้น ที่กล่าวว่ากฎหมายต้องมีผลบังคับเป็นการทั่วไปจึงไม่ได้หมายความว่า กฎหมายต้องเหมือนกันสำหรับทุกคน คงหมายความแต่เพียงว่า กฎหมายต้องไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงเท่านั้น[97] อย่างไรก็ตาม การที่ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายกำหนดให้ปฏิบัติต่อบุคคลประเภทใดประเภทหนึ่งแตกต่างไปจากที่ให้ปฏิบัติต่อบุคคลประเภทอื่น ๆ นั้น อาจจะขัดต่อหลักความเสมอภาคและใช้บังคับมิได้ก็ได้ ถ้าหากว่าปราศจากเหตุผลอันวิญญูชนพึงรับฟังได้ เข้าข่ายเป็นการเลือกที่รักมักที่ชัง หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เช่น กรณีที่ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตไว้เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิคนพิการในการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ง. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

ถึงแม้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจตามรัฐธรรมนูญ ที่จะตรากฎหมายจำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารจำกัดสิทธิและเสรีภาพของราษฎรแต่ละคนเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น หรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะได้ก็ตาม แต่ฝ่ายนิติบัญญัติก็หาได้มีอำนาจตัดหรือเพิกถอนสิทธิและเสรีภาพของราษฎรด้วยไม่ บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตัดหรือเพิกถอนสิทธิหรือเสรีภาพด้านใดด้านหนึ่งของราษฎรย่อมขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและเป็นอันใช้บังคับไม่ได้ อย่างไรก็ตามอาจมีกรณีที่กฎหมายได้ที่ขีดวงสิทธิหรือเสรีภาพด้านใดด้านหนึ่งของราษฎรโดยการกำหนดเงื่อนไขให้ราษฎรต้องปฏิบัติก่อนที่จะใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ ไว้อย่างเคร่งครัดจนถึงขนาดว่าแทบจะไม่มีราษฎรคนใดปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นได้

---

[97] เรื่องเดียวกัน, หน้า 118-119.

เอาเสียเลย กฎหมายที่ขีดวงสิทธิหรือเสรีภาพล้ำเข้าไปกระทบถึงแก่นหรือสาระสำคัญของสิทธิหรือเสรีภาพเช่นนี้ แม้ตามรูปแบบจะเป็นกฎหมายจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ แต่ตามเนื้อหาแล้วก็มีผลไม่แตกต่างกับกฎหมายที่ตัดหรือเพิกถอนสิทธิหรือเสรีภาพของราษฎรเลย

ดังนั้น การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น รัฐจะต้องไม่ออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนจนกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพซึ่งมีผลไม่แตกต่างไปจากการเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน การที่จะรู้ว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยกฎหมายนั้นเกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพหรือไม่นั้น ให้พิจารณาตามหลักแห่งความได้สัดส่วนระหว่างความจำเป็นที่จะต้องจำกัดเสรีภาพกับลักษณะแห่งการจำกัดนั้นเอง ถ้าไม่ได้สัดส่วนกันก็ถือว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นเกินความเหมาะสม หรือกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพนั้น อันเป็นการขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ[98] นอกจากนั้น ยังได้มีความพยายามในการนำเกณฑ์ของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพด้วย ด้วยเหตุนี้ การแทรกแซงใดที่เป็นการละเมิดต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ย่อมถือว่าเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ในฐานะที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ย่อมถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสารัตถะอันเป็นแก่นของสิทธิและเสรีภาพแต่ละประเภท ซึ่งภายในขอบเขตดังกล่าวรัฐมิอาจล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงมีความมุ่งหมายที่จะปกป้องคุ้มครองจากการแทรกแซงของรัฐ มิให้กระทบต่อสารัตถะแห่งสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล[99]

จ. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญต้องกระทำเท่าที่จำเป็น

หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเท่าที่จำเป็นหรือหลักพอสมควรแก่เหตุ หรือหลักความได้สัดส่วน เป็นหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำมาใช้ควบคุมการใช้อำนาจของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน[100] ซึ่งเป็นหลักที่นำมาใช้ในการพิจารณาว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญใด มีผลเป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพหรือไม่

---

[98] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, หน้า 161.

[99] ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ, ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์, หน้า 18-19.

[100] บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540, 2, หน้า 299.

ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยส่วนใหญ่จะมิได้บัญญัติกำหนดหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) ไว้โดยชัดแจ้ง แต่ในวงการนิติศาสตร์และศาลของประเทศต่าง ๆ ก็ถือกันว่า หลักการพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจกับผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ เป็นหลักรัฐธรรมนูญทั่วไปและมีค่าบังคับเสมอกันกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญทุกประการ ดังนั้น องค์กรต่าง ๆ ของรัฐ ไม่ว่าจะอยู่ในฝ่ายบริหาร ตุลาการ หรือนิติบัญญัติก็ตาม จะต้องเคารพและปฏิบัติตามหลักการนี้ จะกระทำการใด ๆ ที่ขัดหรือแย้งต่อหลักการนี้ไม่ได้ หลักแห่งความได้สัดส่วนมีสาระสำคัญประกอบด้วยหลักการย่อย ๆ 3 หลักการด้วยกัน คือ หลักความสัมฤทธิ์ผล (Principle of Appropriateness) หลักความจำเป็น (Principle of Necessity) และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Principle of Proportionality *strito sensu*) เมื่อใช้หลักรัฐธรรมนูญทั่วไปดังกล่าวนี้บังคับแก่กฎหมายที่จำกัดหรือให้อำนาจฝ่ายบริหารจำกัดสิทธิและเสรีภาพของราษฎรแล้วจะมีผลดังนี้[101]

ประการแรก ใน “หลักความสัมฤทธิผล” หมายความว่ามาตรการที่กฎหมายออกมาใช้บังคับกับประชาชนนั้นต้องเป็นมาตรการที่สามารถทำให้เกิดผลตามที่ผู้บัญญัติกฎหมายนั้นต้องการให้เกิดขึ้นจริง ๆ ดังนั้นหากกฎหมายต้องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชนในเรื่องหนึ่งเรื่องใด หมายความว่าวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองประชาชนในเรื่องดังกล่าวก็ต้องเกิดขึ้นจริงด้วยในทางปฏิบัติ[102] กฎหมายที่กำหนดมาตรการซึ่งไม่สามารถทำให้วัตถุประสงค์ที่ฝ่ายนิติบัญญัติตั้งไว้ปรากฏเป็นจริงขึ้นมาได้โดยแน่แท้ หรือทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงกว่าเดิม ย่อมเป็นกฎหมายที่ไม่เป็นไปตามหลักความสัมฤทธิ์ผล ดังนั้นจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของราษฎรตามหลักรัฐธรรมนูญเสรีประชาธิปไตยนั้น จะกระทำได้ก็เฉพาะแต่เพียงเพื่อจัดระเบียบแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพไม่ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพของราษฎรคนหนึ่งกระทบกระเทือนสิทธิของราษฎรคนอื่น ๆ หรือเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะเท่านั้น ดังนั้น การตรากฎหมายบังคับให้ราษฎรกระทำการใดหรือห้ามมิให้ราษฎรกระทำการใด หรือให้อำนาจฝ่ายบริหารออกคำสั่งบังคับให้ราษฎรกระทำการใดหรือห้ามมิให้ราษฎรกระทำการใด โดยที่สิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นหรือประโยชน์สาธารณะไม่ได้รับการคุ้มครองให้ดีขึ้นมาเลย จึงเท่ากับเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะกระทำมิได้ตามมาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญ[103] เช่น กรณีการบัญญัติห้ามคนพิการขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ไม่ใช่มาตรการที่จะทำให้สวัสดิภาพของประชาชนในการ

---

[101] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 128-129.

[102] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, หน้า 159.

[103] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, หน้า 129-130.

ได้รับบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขจะได้รับความคุ้มครองให้ถูกต้องตามหลักวิชาการเสมอไป เนื่องจากสาเหตุโดยแท้จริงแล้ว สวัสดิภาพของประชาชนจะได้รับความคุ้มครองก็ต่อเมื่อผู้ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนและใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะมีความรู้ความเชี่ยวชาญตามหลักวิชาการอย่างจริงจังหรือไม่ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นผู้มีความพิการหรือไม่ ดังนั้นมาตรการดังกล่าวนี้จะไม่สอดคล้องกับหลักความสัมฤทธิผล

ประการที่สอง ใน “หลักแห่งความจำเป็น” หมายความว่า มาตรการที่กฎหมายบัญญัติมาใช้บังคับกับประชาชนนั้น ต้องเป็นมาตรการที่จำเป็นแก่การดำเนินการให้เจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นสำเร็จไปด้วยดี กล่าวคือ ควรเป็นมาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด ดังนั้น ถ้ามีมาตรการอยู่หลายมาตรการที่สามารถทำให้บรรลุถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายได้จริง แต่ละมาตรการมีระดับแห่งความรุนแรงมากน้อยแตกต่างกัน ผู้ตรากฎหมายก็ต้องเลือกเอามาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด เพราะรัฐจะเรียกร้องให้ประชาชนต้องยอมสละสิทธิเสรีภาพของตนได้เพียงเท่าที่จำเป็นแก่การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นหรือประโยชน์สาธารณะเท่านั้น ดังนั้น ถ้าผู้ตรากฎหมายเลือกเอามาตรการที่สร้างภาระให้แก่ประชนจนมากเกินไปในขณะที่ยังมีมาตรการอื่นที่สร้างภาระน้อยกว่าก็ถือว่ามาตรการที่สร้างภาระหนักกว่านั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพราะเป็นการเกินขอบเขตแห่งความจำเป็นในการให้บรรลุถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย[104] เช่น ในการควบคุมผู้ประกอบโรคศิลปะให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญตามหลักวิชาการ สามารถกระทำได้หลายวิธีการ เช่น โดยการเพิ่มความเข้มงวดของการทดสอบ หรือโดยการกำหนดห้ามบุคคลซึ่งเล็งเห็นว่าอาจจะมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมสำหรับการขึ้นทะเบียน มาตรการเหล่านี้มีระดับแห่งความรุนแรงที่จะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ต้องการประกอบโรคศิลปะแตกต่างกัน ผู้ตรากฎหมายจึงต้องเลือกเอาวิธีการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ต้องการประกอบโรคศิลปะน้อยที่สุด และสามารถสัมฤทธิผลได้มากที่สุด ซึ่งก็คือวิธีการทดสอบความรู้ความสามารถ ดังนั้น หากผู้ตรากฎหมายเลือกเอาวิธีการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพมากกว่าและอาจไม่สัมฤทธิผลย่อมเป็นการขัดแย้งต่อหลักแห่งความจำเป็น

ประการที่สาม ใน “หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ” หมายความว่า มาตรการที่รัฐอาศัยตามกฎหมายมาใช้บังคับกับประชาชนนั้นต้องก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าโทษ ถ้าก่อให้เกิดโทษมากกว่าประโยชน์แล้วมาตรการดังกล่าวย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ ต้องเป็นกฎหมายที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนยิ่งกว่าที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนหรือสังคมส่วนรวม ถึงแม้กฎหมายที่กำหนดมาตรการดังกล่าวจะสามารถบรรลุตามเจตนารมณ์กฎหมายก็ตาม และมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของ

---

[104] เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ, หน้า 160.

ประชาชนน้อยมากที่สุดก็ตาม แต่หากได้ใช้บังคับไปแล้วยังก่อให้เกิดผลเสียหายให้แก่เอกชน หรือแก่สังคมเป็นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับประโยชน์มหาชนจะพึงได้รับแล้ว ก็ถือว่าเป็นกฎหมายที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ[105]

จากที่ได้กล่าวถึงข้อพิจารณาและลักษณะเฉพาะของคนพิการทางการมองเห็น แนวความคิดในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา และทฤษฎีกฎหมายต่าง ๆ ในบทนี้ มีความมุ่งหมายที่จะได้ทำความเข้าใจเพื่อทราบถึงลักษณะเฉพาะและความต้องการพิเศษของคนพิการทางการมองเห็นที่มีความแตกต่างไปจากคนพิการประเภทอื่น และเพื่อให้ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคน ไม่ว่าจะมีความพิการหรือไม่ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญแห่งการรับรองสิทธิและเสรีภาพที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ ทั้งในระดับระหว่างประเทศและภายในประเทศ โดยมีพื้นฐานสำคัญแห่งการรับรองสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนี้ ผ่านหลักความเสมอภาคและหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพ อันเป็นหลักกฎหมายสำคัญที่จะทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคนได้รับความคุ้มครองและรับรองอย่างจริงจัง

โดยในบทต่อไปจะได้ศึกษากฎหมายระหว่างประเทศทั้งในระดับสังคมโลก ระดับภูมิภาค และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา เพื่อให้ทราบถึงการนำหลักกฎหมายดังกล่าวนี้มาใช้ให้เกิดผลจริงในทางปฏิบัติในการคุ้มครองและรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ของคนพิการทางการมองเห็น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[105] เรื่องเดียวกัน, หน้า 160-161.

บทที่ 3

สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น ตามกฎหมายต่างประเทศ

ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นที่มีอยู่ในกฎหมายต่างประเทศ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ กฎหมายระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือในระดับสังคมโลก กฎหมายระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือในระดับภูมิภาค และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา เพื่อให้ทราบถึงวิวัฒนาการในการคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน รวมตลอดถึงกฎหมายและสภาพบังคับของกฎหมายต่าง ๆ ที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน และจะได้นำเสนอกรณีตัวอย่างในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น โดยผลของกฎหมายเหล่านั้น

3.1 กฎหมายระหว่างประเทศในระดับสังคมโลก

3.1.1 วิวัฒนาการการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นโดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations)

ในอดีตที่ผ่านมาคนพิการทางการมองเห็นมักถูกผลักให้อยู่นอกกระแสหลักของสังคม และถูกปฏิเสธการรับรู้ถึงสิทธิมนุษยชนที่พึงมีดังเช่นบุคคลทั่วไป ไม่ว่า ณ จุดใดของโลก คนพิการทางการมองเห็นก็ยังคงเผชิญกับปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดทั้งหลายในทางกายภาพและทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ ทั้งในด้านการเข้ารับศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ การมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสมตามลักษณะแห่งความพิการ การใช้บริการขนส่งและคมนาคม การใช้บริการสถานที่และบริการสาธารณะ การกีดกันโดยการวางข้อจำกัดแห่งความแตกต่างและการกระทำตามอำเภอใจของคนในสังคมนำไปสู่การลบล้างหรือทำลายสิทธิที่จะได้รับความบันเทิงและในการใช้สิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในด้านอื่น ๆ ตามไปด้วย ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ เป็นภัยเงียบที่มีผลกระทบทั้งต่อตัวคนพิการเองและครอบครัว และยังกระทบถึงการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมระหว่างประเทศจะต้องเข้ามาช่วยเหลือในการขจัดให้ภัยเงียบเหล่านี้ให้หมดสิ้นไป

แต่เดิมมาแนวความคิดเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น ถือเป็นเรื่องภายในของรัฐใดรัฐหนึ่งโดยเฉพาะ

ต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 17 ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดไปสู่การร่วมมือกันระหว่างประเทศเพื่อหาทางคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้ดียิ่งขึ้น จนกระทั่งเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สงบลงในปี ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) แม้ฝ่ายสัมพันธมิตรจะเป็นฝ่ายมีชัยชนะต่อฝ่ายอักษะ แต่เหตุการณ์ดังกล่าวก็นำมาซึ่งความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินของพลเมืองโลกอย่างที่สุด ชาวโลกได้ประจักษ์ถึงความทารุณโหดร้ายของพรรคนาซีเยอรมันที่กระทำต่อพลเมืองในประเทศที่ตนเข้ายึดครองระหว่างสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสังหารชาวยิวในยุโรปเป็นจำนวนหลายล้านคน เพื่อมุ่งทำลายเผ่าพันธุ์ชาวยิวให้หมดสิ้นไปนั้น เป็นการเหยียดหยามต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างชัดแจ้ง ผู้นำรัฐบาลประเทศสัมพันธมิตรต่างตระหนักถึงเรื่องนี้ดีและต้องการจะป้องกันมิให้เกิดขึ้นอีกจึงได้มีการประชุมจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้แทนประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างดี[1]

นับแต่องค์การสหประชาชาติได้ถือกำเนิดขึ้นก็ได้มีความพยายามที่จะพัฒนาสถานภาพของคนพิการและการดำรงชีวิตของพวกเขาให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นไปพร้อม ๆ กัน เริ่มมีแนวความคิดที่จะให้คนพิการอยู่ร่วมกับบุคคลทั่วไปและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ส่งผลต่อการสร้างความเข้าใจในเรื่องความสามารถของคนพิการให้แก่บุคคลทั่วไปได้มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามคนพิการยังต้องประสบกับอุปสรรคทางสิ่งแวดล้อมในสังคม เช่น อาคาร สถานที่ บริการขนส่งสาธารณะ ตลอดจนบริการข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารที่ไม่เปิดโอกาสให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก[2] รากฐานความคิดของการดำเนินงานที่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และความเสมอภาคเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคน ทำให้องค์การสหประชาชาติตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวนี้เป็นอย่างดีและได้ถูกเน้นย้ำอยู่ในกฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติกาสากลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง ทางสังคม และวัฒนธรรมของคนพิการทางการมองเห็นให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันกับบุคคลทั่วไป

และนอกเหนือจากนี้ การดำเนินงานด้านคนพิการในระดับสังคมโลกยังได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากทบวงชำนัญพิเศษต่าง ๆ ขององค์การสหประชาชาติในการส่งเสริมให้สถานการณ์ด้านสิทธิของคนพิการทั้งหลายอยู่ในระดับที่ดีขึ้น เช่น **องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ** (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization หรือ UNESCO) ได้ให้ความดูแลเรื่องการบริการการศึกษาพิเศษ

---

[1] กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547), หน้า 22.

[2] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 108.

สำหรับคนพิการ **องค์การอนามัยโลก** (World Health Organization หรือ WHO) ให้ความช่วยเหลือในด้านสุขอนามัยและป้องกันการเกิดความพิการ **กองทุนสหประชาชาติเพื่อสงเคราะห์เด็ก** (United Nations International Children's Fund หรือ UNICEF) ได้จัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อเด็กพิการ และให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ และ**องค์การแรงงานระหว่างประเทศ** (International Labour Organization หรือ ILO) ช่วยเหลือในการพัฒนาศักยภาพคนพิการในการเข้าถึงตลาดแรงงานและเพิ่มการผสมผสานทางด้านเศรษฐกิจผ่านทางกฎมาตรฐานด้านแรงงานระหว่างประเทศ[3]

นอกจากทบวงชำนัญพิเศษต่าง ๆ ขององค์การสหประชาชาติที่กล่าวมาแล้ว ยังมีองค์กรอิสระที่มิได้แสวงหากำไร ไม่สังกัดรัฐบาล พรรคการเมือง หรือศาสนาใด ๆ (Non-Government Organization หรือ NGO) อีกหลายองค์กรที่มีบทบาทเด่นชัดในเวทีระดับนานาชาติ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทั้งหลาย ซึ่งเชื่อว่าคนพิการทางการมองเห็นจะได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานขององค์กรดังกล่าวด้วย เช่น **องค์การคนพิการสากล** (Disabled People International หรือ DPI) **เครือข่ายพันธมิตรองค์การคนพิการสากล*** (International Disability Alliance หรือ IDA) **องค์การด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการสากล*** (Rehabilitation International หรือ RI) เป็นต้น และอีกหนึ่งองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในระดับสังคมโลกสำหรับคนพิการทางการมองเห็นโดยเฉพาะ คือ **สหภาพคนตาบอดโลก*** (World Blind Union หรือ WBU) โดยมีบทบาทในการสอดส่องดูแลและเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนคนตาบอดและผู้มีสายตาเลือนราง ซึ่งมีอยู่ประมาณ 180 ล้านคนทั่วโลก ให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป โดยปราศจากอคติลำเอียงหรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมทั้งในแง่ทัศนคติที่มีต่อคนพิการทางการมองเห็นและในการออกกฎหมายมาใช้บังคับ เพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นมนุษย์[4] ซึ่งประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรดังกล่าวนี้ในปี ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545)[5]

---

[3] United Nations, "United Nations Commitment to Advancement of the Status of Persons with Disabilities"[Online], (n.d.), Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/disun.htm[2006, September 15]

[*] แปลโดยผู้เขียน

[4] World Blind Union, "About us"[Online], (n.d.), Available from: http://www.worldblindunion.org[2006, September 15]

[5] World Blind Union, "WBU Members of East Asia and the Pacific"[Online], (n.d.), Available from: http://www.worldblindunion.org/home.cfm?id=74&nivel=3&orden=4[2006, September 15]

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในช่วงปี ค.ศ. 1945 – 1955 องค์การสหประชาชาติให้ความสนใจในประเด็นการส่งเสริมสนับสนุนสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีความพิการทางร่างกาย เช่น ตาบอด หูหนวก โดยเน้นในด้านการป้องกันและฟื้นฟูสมรรถภาพความพิการ และในปี ค.ศ. 1948 ได้มีการผลักดันให้มีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เป็นมาตรฐานร่วมกันของประเทศต่าง ๆ เพื่อเป็นหลักฐานอันแสดงถึงสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ๆ และควรได้รับความคุ้มครอง และเป็นที่ระลึกในการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลทุกผู้ทุกนามอย่างสม่ำเสมอ ถัดมาในปี ค.ศ. 1950 ได้มีการจัดทำรายงานเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพในทางสังคมของคนตาบอด (The social rehabilitation of the blind) โดยแสดงถึงความจำเป็นในการสร้างมาตรฐานสากลในด้านการศึกษา การบำรุงรักษา การฝึกอบรม และประเมินศักยภาพของคนตาบอด เพื่อทราบถึงระดับที่เหมาะสมสำหรับการดูแลรักษาเป็นพิเศษสำหรับคนตาบอดในเขตประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งต่อมาประเทศต่าง ๆ ก็ได้มีการทำข้อตกลงระหว่างกันเกี่ยวกับการนำเข้าอุปกรณ์ทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม (Agreement on the Importation of Educational Scientific and Cultural Materials) โดยยกเว้นภาษีศุลกากรขาเข้าสำหรับอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับคนตาบอด (Articles for the Blind หรือ AFB)[6] ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

ในช่วงปี ค.ศ. 1970 – 1979[7] องค์การสหประชาชาติได้ริเริ่มที่จะรับรองการขยายแนวความคิดในระดับระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของคนพิการและโอกาสในการได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกันของคนพิการให้มากยิ่งขึ้น แม้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะได้มีการกล่าวถึงสิทธิคนพิการไว้บ้าง แต่ก็ยังมีลักษณะที่กว้างและไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ในปี ค.ศ. 1975 องค์การสหประชาชาติจึงได้ประกาศปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Declaration on the Rights of Disabled Persons) เพื่อให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่าคนพิการมีสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป และเป็นการกำหนดมาตรฐานสำหรับวิธีการปฏิบัติและความสามารถในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งจะมีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพของคนพิการและกระตุ้นการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมของคนพิการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ถัดมาในปี ค.ศ. 1976 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ปี ค.ศ. 1981 เป็นปีคนพิการสากล (International Year of Disabled Persons หรือ IYDP) เพื่อเรียกร้องให้รัฐสมาชิกทั่วโลกได้ตระหนักถึงสิทธิของคนพิการ โดยได้เน้นเรื่องความเสมอภาคแห่งสิทธิและ

---

[6] United Nation, “The United Nations and Disabled Persons: A Chronology”[Online], (n.d.), Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/dis50y00.htm[2006, September 15]

[7] United Nations, “United Nations Commitment to Advancement of the Status of Persons with Disabilities”[Online], (n.d.), Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/disun.htm[2006, September 15]

โอกาส การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการป้องกันความพิการ ซึ่งคนพิการจะต้องสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และเป็นหน้าที่ของสังคมและรัฐที่จะต้องขจัดกฎหมายที่จำกัดสิทธิหรืออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้คนพิการสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่[8] ความสำเร็จที่ได้รับจากการดำเนินงานปีคนพิการสากล คือ การมีแผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการ (World Program of Action concerning Disabled Persons) ซึ่งได้รับการรับรองจากองค์การสหประชาชาติในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1982

ในช่วงปี ค.ศ. 1983 – 1992[9] เพื่อวางกรอบการดำเนินงานให้กับรัฐบาล และองค์การต่าง ๆ ในการดำเนินการให้บรรลุตามแนวทางของแผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการที่ประชุมสมัชชาแห่งองค์การสหประชาชาติจึงได้ประกาศให้เป็นทศวรรษสากลเพื่อคนพิการ (United Nations Decade of Disabled Persons) และได้มีการประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันความพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพ และการสร้างความเสมอภาคในการมีโอกาสที่เท่าเทียมของคนพิการ

และในปี ค.ศ. 1987 ในการประชุมระดับโลกของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทบทวนการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการ ในวาระกึ่งทศวรรษคนพิการขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงสต็อคโฮล์ม ประเทศสวีเดน ได้มีข้อเสนอแนะจากที่ประชุมว่าควรจะค้นคิดปรัชญาที่จะใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดลำดับความสำคัญของเรื่องที่จะดำเนินการในอนาคตข้างหน้า โดยที่ปรัชญาดังกล่าวควรตั้งอยู่บนรากฐานของความตระหนักในสิทธิของคนพิการ ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ ที่ประชุมจึงมีข้อเสนอแนะว่าสมัชชาแห่งองค์การสหประชาชาติควรจะจัดการประชุมพิเศษขึ้น เพื่อทำหน้าที่ร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกรูปแบบขึ้น เพื่อที่รัฐสมาชิกองค์การสหประชาชาติจะได้ให้สัตยาบันเมื่อสิ้นสุดทศวรรษคนพิการขององค์การสหประชาชาติแล้ว ร่างอนุสัญญาฉบับที่ว่านี้จัดทำขึ้นโดยประเทศอิตาลี และได้นำเสนอต่อที่ประชุมสมัชชาแห่งองค์การสหประชาชาติถึงสองครั้ง แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีความเห็นเป็นฉันทามติในเรื่องความเหมาะสมของอนุสัญญาดังกล่าว และมีผู้แทนหลายท่านที่เข้าประชุมได้ให้ข้อคิดเห็นในทำนองว่า

---

[8] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 110.

[9] United Nations, “United Nations Commitment to Advancement of the Status of Persons with Disabilities”

บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ในปัจจุบันดูเหมือนว่าจะได้ให้หลักประกันด้านสิทธิแก่คนพิการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นอยู่แล้ว[10]

จนกระทั่งถึงเวลาสิ้นสุดทศวรรษสากลเพื่อคนพิการก็ไม่ปรากฏว่ามีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกรูปแบบขึ้นใช้บังคับแต่อย่างใด มีแต่เพียงการประกาศขององค์การสหประชาชาติ ให้วันที่ 3 ธันวาคมของทุกปี เป็นวันคนพิการสากล (International Day of Disabled Persons) เพื่อเป็นที่ระลึกการครบรอบวันที่องค์การสหประชาชาติริเริ่มดำเนินการแผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการ

ในปี ค.ศ. 1993 ท่ามกลางผลสำเร็จของทศวรรษสากลเพื่อคนพิการ องค์การสหประชาชาติจึงได้ประกาศกฎมาตรฐานเพื่อความเสมอภาคในโอกาสของคนพิการ (The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางนโยบายและพื้นฐานความร่วมมือทางด้านวิชาการและเศรษฐกิจให้คนพิการได้รับความเสมอภาคและโอกาสอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากกฎมาตรฐานที่สะท้อนแนวคิดที่ก้าวหน้าฉบับนี้ ไม่มีผลผูกพันในทางกฎหมาย จึงมีความเคลื่อนไหวจากองค์กรของและเพื่อคนพิการในระดับสากลร่วมกับรัฐบาลของบางประเทศ พยายามดำเนินการเพื่อให้มีอนุสัญญาว่าด้วย “สิทธิคนพิการ” ขึ้น[11] ซึ่งต่อมาองค์การสหประชาชาติได้ให้ความเห็นชอบให้จัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อทำการศึกษาและจัดทำร่างอนุสัญญาความเข้าใจระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการ (Draft Comprehensive and Integral International Convention on the Protection and Promotion of the Rights and Dignity of Persons with Disabilities) เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 2001 โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการดำเนินงานในด้านการพัฒนาสังคม (social development) สิทธิมนุษยชน (human rights) การห้ามเลือกปฏิบัติ (non-discrimination) ซึ่งได้มีการเจรจาเพื่อร่างอนุสัญญาอย่างยาวนานถึงเกือบ 5 ปี จนกระทั่งคณะกรรมการเฉพาะกิจได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้การรับรองร่างอนุสัญญาฯ ในวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 2006 และเปลี่ยนชื่อเป็น “อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ” (International Convention on the Rights of Persons with Disabilities) เพื่อยุติกระบวนการร่างและจัดส่งไปยังสมัชชาแห่ง

---

[10] จิราลักษณ์ จงสถิตมั่น แปล, “กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการองค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2537”[ออนไลน์], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา http://www.tddf.or.th/library/law0002.pdf [28 ธันวาคม 2547]

[11] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, <u>รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ</u>, หน้า 111.

องค์การสหประชาชาติเพื่อการรับรอง (adoption) ซึ่งที่ประชุมสมัชชาได้มีมติรับรองร่างอนุสัญญาแล้วเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2006 ตามมติที่ 61/106[12] (resolution 61/106) และได้เปิดให้มีการลงนามในอนุสัญญาดังกล่าวตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 2007 โดยอนุสัญญาจะมีผลบังคับใช้เมื่อพ้น 30 วัน นับแต่มีการให้สัตยาบันครบ 20 ประเทศ

3.1.2 กฎหมายและความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับสังคมโลก ในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในยุคปัจจุบัน

จากวิวัฒนาการในการดำเนินการระดับสังคมโลกเพื่อคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น นับเป็นแบบแผนในทางกฎหมายระหว่างประเทศที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดมาตรฐานกลางสำหรับการออกกฎหมายระหว่างประเทศด้านคนพิการ และถือเป็นจุดเริ่มต้นของการคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในระดับสังคมโลก

ภายใต้กรอบแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ จะพบว่ามีเครื่องมืออยู่สองลักษณะที่สามารถนำไปสู่ผลสำเร็จในการคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น ได้แก่ 1) สนธิสัญญาระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐต่าง ๆ และก่อให้เกิดพันธกรณีทางกฎหมายต่อรัฐคู่สัญญาทั้งหลาย และ 2) เอกสารระหว่างประเทศที่ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย เช่น คำประกาศ (declarations) ข้อบังคับ (rules) แต่ก็มีประโยชน์สำหรับการใช้การตีความตามหลักมาตรฐานสากลและการอนุวัติการให้เป็นกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ[13]

1) สนธิสัญญาระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐต่าง ๆ และก่อให้เกิดพันธกรณีทางกฎหมายต่อรัฐคู่สัญญาทั้งหลาย

เอกสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทั้งหลายทั้งมวลนั้น มีผลปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนพิการเฉกเช่นเดียวกับที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิของบุคคลทั่วไป หลักสากลดังกล่าวนี้ได้รับการเน้นย้ำด้วยหลักความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของบุคคล และหลักการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคล ซึ่งมีอยู่ในเอกสารด้านสิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆ

กฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนฉบับหลัก ๆ ได้แก่

---

[12] Office of Legal Affairs, “Opening for Signature: Convention on the Rights of Persons with Disabilities”[Online] 2006, Available from: http://untreaty.un.org[2007,January 18]

[13] UN Enable, “Overview of International Legal Frameworks for Disability Legislation”[Online], (n.d.), Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/disovlf.htm[2004, December 1]

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights)

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)

- อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)

- อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women)

- อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่น ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and other Cruel, Inhuman and Degrading Treatment or Punishment)

- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)

- อนุสัญญาต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางการศึกษา (Convention Against Discrimination in Education)

- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันสิทธิของแรงงานอพยพและสมาชิกในครอบครัว* (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families)

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทั่วไป หรือส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นไว้โดยเฉพาะ ได้แก่

- อนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการจ้างงานสำหรับคนพิการ (ILO Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons))

---

* แปลโดยผู้เขียน

- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)*

- ข้อตกลงว่าด้วยการนำเข้าอุปกรณ์ทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม (Agreement on the Importation of Educational Scientific and Cultural Materials)

- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ (International Convention on the Rights of Persons with Disabilities)

ประเทศคู่สัญญาทั้งหลายที่ได้ลงนามและให้สัตยาบันในสนธิสัญญา/อนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน จะมีความผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญา/อนุสัญญาที่ตนได้ให้สัตยาบันไว้ เอกสารระหว่างประเทศบางฉบับ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) หรือบทบัญญัติบางเรื่อง เช่น หลักการห้ามเลือกปฏิบัติ (principle of non-discrimination) ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งจะมีผลผูกพันรัฐทั้งหลายให้ต้องปฏิบัติตามเอกสารหรือหลักการดังกล่าวแม้ว่าจะไม่เคยลงนามหรือให้สัตยาบันไว้ก็ตามบรรทัดฐานในทางกฎหมายระหว่างประเทศ

---

* มาตรา 23 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้กำหนดไว้ว่า

รัฐภาคียอมรับว่าเด็กที่พิการทางร่างกายหรือจิต ควรมีชีวิตที่สมบูรณ์และปกติสุข ในสภาวะที่ประกันในศักดิ์ศรี ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และเอื้ออำนวยให้เด็กมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในชุมชน

รัฐภาคียอมรับในสิทธิของเด็กพิการที่ได้รับการดูแลเป็นพิเศษ และจะสนับสนุนและประกันที่จะขยายเท่าที่กำลังทรัพยากรจะอำนวย ความช่วยเหลือซึ่งมีการร้องขอ และซึ่งเหมาะสมกับสภาพของเด็ก และสภาพการณ์ของบิดามารดา หรือบุคคลอื่นที่ดูแลเด็ก ไปยังเด็กที่อยู่ในเกณฑ์และผู้ที่รับผิดชอบในการดูแลเด็ก

โดยยอมรับความจำเป็นพิเศษของเด็กพิการ ความช่วยเหลือที่ให้ตามวรรคสองของข้อนี้เป็นการให้เปล่าเท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้ โดยพิจารณาถึงกำลังทรัพย์ของบิดามารดา หรือบุคคลอื่นที่ดูแลเด็ก และความช่วยเหลือเช่นว่าจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อที่จะประกันว่า เด็กพิการจะสามารถอย่างมีประสิทธิผลที่จะเข้าถึงและได้รับการศึกษา การฝึกอบรม การบริการดูแลสุขภาพ การบริการเรื่องการฟื้นฟูสภาพ การตระเตรียมสำหรับการจ้างงาน และโอกาสทางด้านสันทนาการ ในลักษณะที่ส่งเสริมให้เด็กสามารถบรรลุผลสำเร็จอย่างเต็มที่เท่าที่เป็นไปได้ในการเข้าสังคมและการพัฒนาตนเอง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้วย

ภายใต้บรรยากาศความร่วมมือระหว่างประเทศ รัฐภาคีจะส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม ในด้านการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน และด้านการรักษาเด็กพิการทางการแพทย์ ทางจิตวิทยา และทางการฟื้นฟูสมรรถภาพ รวมทั้งการเผยแพร่ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิธีฟื้นฟูการศึกษา และการบริการด้านการฝึกอาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้รัฐภาคีสามารถปรับปรุงความสามารถและทักษะและเพิ่มพูนประสบการณ์ในด้านนี้ ในเรื่องนี้ความต้องการของประเทศกำลังพัฒนาควรได้รับการคำนึงถึงเป็นพิเศษ

2) เอกสารระหว่างประเทศที่ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายต่อรัฐภาคี

เอกสารระหว่างประเทศทั้งหลาย เช่น คำประกาศ (declarations) ข้อมติ (resolutions) หลักการ (principles) แนวทางปฏิบัติ (guidelines) และข้อบังคับ (rules) ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายในเชิงวิชาการ เป็นเพียงการยอมรับในหลักการทั่วไป และเป็นเครื่องหมายแห่งการยอมเข้าผูกพันในทางศีลธรรมและทางการเมืองของรัฐทั้งหลาย ซึ่งรัฐสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการบัญญัติกฎหมายและวางแนวนโยบายของประเทศในด้านคนพิการได้

เอกสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทุกประเภท หรือเกี่ยวกับคนพิการทางการมองเห็นโดยเฉพาะ ที่สามารถนำมาใช้ในเพื่อเป็นแนวทาง แต่ไม่มีผูกพันในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่

- ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Declaration on the Rights of Disabled Persons)
- แผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการ (World Programme of Action concerning Disabled Persons)
- แนวทางสำหรับการดำเนินการเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านคนพิการ (Tallinn Guidelines for Action on Human Resources Development in the Field of Disability)
- กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการ (The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities)
- ข้อแนะที่ 99 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับคนพิการ (R99: ILO Recommendation concerning Vocational Rehabilitation of the Disabled)
- ข้อแนะที่ 168 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการจ้างงานคนพิการ (R168: ILO Recommendation concerning Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons))
- ข้อแนะที่ 150 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ว่าด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (R150: ILO Recommendation concerning Human Resources Development)

- ปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติการและแผนกลยุทธ์ด้านการศึกษา การป้องกัน และการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน* (Sundberg Declaration on Actions and Strategies for Education, Prevention and Integration)

- แถลงการณ์และกรอบปฏิบัติงานสำหรับการปฏิบัติการณ์ด้านการศึกษาพิเศษ* (Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education)

นอกจากนั้น ความเห็นทั่วไปในด้านคนพิการของคณะกรรมาธิการด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Committee on Economic Social and Cultural Rights) ยังถือเป็นคำแถลงการณ์อย่างเป็นทางการซึ่งแสดงออกถึงความเข้าใจในเรื่องสิทธิเสรีภาพของคนพิการที่ได้มีการรับรองไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ความเห็นทั่วไปซึ่งได้รับการพิจารณาให้อยู่ในสนธิสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนนั้น รัฐต่าง ๆ สามารถนำความเห็นนั้นไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการให้เป็นไปตามจารีตประเพณีระหว่างประเทศทางด้านสิทธิมนุษยชนได้ และยังใช้วัดระดับความเอาใจใส่ของรัฐภาคีที่มีต่อสิทธิต่าง ๆ ที่ได้บัญญัติไว้ในอนุสัญญาทางด้านสิทธิมนุษยชนฉบับต่าง ๆ อีกด้วย

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะขอกล่าวในรายละเอียดเฉพาะกฎหมายและเอกสารระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นโดยตรง ดังต่อไปนี้

3.1.2.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)

สิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการเริ่มถูกนำมาบรรจุในเอกสารระหว่างประเทศอย่างชัดแจ้งในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) โดยให้หลักประกันหลายประการ ทั้งในด้านปัจจัยพื้นฐานในการครองชีพ** อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการักษาพยาบาล การบริการสังคมที่จำเป็น และหลักประกันความ

---

* แปลโดยผู้เขียน

** ข้อ 25 วรรคหนึ่ง แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กำหนดไว้ว่า “บุคคลมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพ และความอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาลและบริการสังคมที่จำเป็น และสิทธิในความมั่นคงในกรณีว่างงาน เจ็บป่วย พิการ เป็นหม้าย วัยชรา หรือการขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพอื่นใดในพฤติการณ์อันเกินกว่าที่ตนจะควบคุมได้” (วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 108.)

มั่งคง เช่นในกรณีว่างงาน เจ็บป่วย พิการ เป็นต้น สาระสำคัญของปฏิญญาดังกล่าว คือ การกำหนดถึงสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรี และเสรีภาพขั้นมูลฐานไว้สำหรับบุคคลทุกคนในโลกโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือสถานะอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นสถานะทางสุขภาพร่างกายหรือจิตใจ และสถานะทางสังคม[14] แต่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนถือเป็นเพียงความพยายามขององค์การสหประชาชาติในอันที่จะทำให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น เป็นเพียงขั้นตอนแรกของการทำให้สิทธิมนุษยชนได้มีสถานะเป็นกฎหมายต่อไป โดยปฏิญญาได้รวบรวมสิทธิมนุษยชนที่กระจัดกระจายอยู่ให้เป็นระบบเดียวกัน โดยจัดหมวดหมู่และแจกแจงสิทธิมนุษยชนไว้เป็นประเภทต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้รัฐสมาชิกสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดระบบภายในของตนให้สอดคล้องกับการจัดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากลต่อไป[15]

แม้ปฏิญญาฯ ได้แสดงถึงเจตนารมณ์ร่วมกันของประเทศต่าง ๆ หลายสิบประเทศ ในการกำหนดไว้เป็นหลักฐานว่า สิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ๆ และควรให้ความคุ้มครองนั้นมีอะไรบ้าง อีกทั้งยังเป็นนิมิตหมายอันดีว่าการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ ย่อมจะดีขึ้นเป็นลำดับ และแม้ข้อความต่าง ๆ ของปฏิญญาฯ จะระบุว่า บุคคลทุกคนซึ่งเป็นการบัญญัติขึ้นโดยรวมถึงคนพิการทางการมองเห็นให้เป็นผู้มีสิทธิด้วยแล้ว แต่สิทธิดังกล่าวนี้ก็ยังไม่มีฐานะเป็นสิทธิตามกฎหมายอย่างแท้จริง เป็นแต่เพียงการยอมรับว่าในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์คนหนึ่ง บุคคลนั้นควรมีสิทธิอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับรัฐต่าง ๆ ในการนำไปบัญญัติเป็นสิทธิตามกฎหมายต่อไป สิทธิมนุษยชนจะมีผลบังคับเป็นกฎหมายก็ต่อเมื่อได้นำไปบัญญัติรับรองตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ในรูปของสนธิสัญญา หรืออนุสัญญา หรือตามกฎหมายภายในประเทศ เช่น รัฐธรรมนูญ เป็นต้น[16]

อาจกล่าวได้ว่าปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนไม่ใช่สนธิสัญญา* ดังนั้น

---

[14] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 108.

[15] อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2548), หน้า 91-96.

[16] กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, หน้า 37.

* สนธิสัญญา หมายถึง ข้อตกลงซึ่งปกติทำกันระหว่างรัฐสองรัฐ หรือมากกว่านั้นขึ้นไปภายใต้หลักทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศ ข้อตกลงที่ว่านี้ก็คือ การที่รัฐต่าง ๆ มีความเห็นหรือเจตนาตรงกัน สนธิสัญญาจึงเป็นการมีเจตนาตรงกันของรัฐสองรัฐหรือมากกว่านั้น อันแสดงออกโดยการลงนาม การเจรจา

จึงไม่ก่อให้เกิดความผูกพันหรือพันธะทางกฎหมายแก่สมาชิกด้วยเหตุผลสองประการ คือ[17]

1) วิธีการจัดทำปฏิญญาฯ ไม่ได้ดำเนินการจัดทำตามแบบทั่วไปของสนธิสัญญา คือ ในการจัดทำนั้นองค์การสหประชาชาติได้มอบให้คณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชนไปดำเนินการจัดทำร่างปฏิญญาฯ แล้วนำมาเสนอแก่สมัชชาเพื่อพิจารณาลงมติรับรอง โดยไม่มีการเจรจา ลงนาม ให้สัตยาบัน และลงทะเบียนแต่อย่างใด

2) จากข้อความในคำอารัมภบท* แสดงให้เห็นว่าองค์การสหประชาชาติมุ่งที่จะให้ปฏิญญานี้เป็นเพียงมาตรฐานร่วมกันของบรรดารัฐสมาชิกเท่านั้น การที่มีมติรับรองปฏิญญาฯ ก็เพราะเห็นว่าปฏิญญา ฯ ไม่ใช่สนธิสัญญาเป็นเพียงข้อสรุปกว้าง ๆ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเท่านั้น โดยไม่ประสงค์ให้เกิดพันธะทางกฎหมายแต่อย่างใด

เมื่อปฏิญญาไม่มีฐานะเป็นสนธิสัญญาและไม่มีผลผูกมัดทางกฎหมายแก่รัฐสมาชิกแล้ว อาจกล่าวได้ว่าปฏิญญา ฯ นั้น เป็นเพียงผลของความพยายามขั้นแรกที่จะทำให้สิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นสิทธิตามกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศในอนาคต ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงไม่ใช่ประมวลกฎหมายสิทธิมนุษยชนเพราะไม่ก่อให้เกิดพันธะทางกฎหมาย อีกทั้งถ้อยคำในปฏิญญา ฯ ก็ไม่ใช่กฎหมาย เป็นเพียงข้อความแนะแนวทาง

หรือการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และการแสดงเจตนาของรัฐดังกล่าวนั้นแสดงออกโดยบุคคลซึ่งมีอำนาจกระทำการแทนรัฐ

สนธิสัญญานี้อาจเปรียบเทียบได้กับการแสดงออกของเจตนาระหว่างเอกชน คือในกรณีที่เอกชนแสดงเจตนาตรงกันภายใต้กฎหมายภายในเรียกว่า “สัญญา” ในกรณีที่รัฐต่อรัฐแสดงเจตนารงกันภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ เราเรียกว่า “สนธิสัญญา”

สนธิสัญญาก็เหมือนกับสัญญาระหว่างเอกชน คือเป็นการดำเนินการตามกฎหมายโดยคู่สัญญามีเจตนาจะก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ทางกฎหมายซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะตามหลักทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศได้ให้อำนาจแก่รัฐที่จะทำสนธิสัญญาได้ และผูกมัดรัฐคู่สัญญาทั้งหลายให้เคารพในสนธิสัญญา ซึ่งตนได้ทำขึ้นและจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่บัญญัติไว้ในสนธิสัญญานั้น ๆ หากไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญาแล้ว รัฐคู่สัญญาอื่น ๆ ก็มีสิทธิที่จะดำเนินการลงโทษ (sanction) หรือบังคับให้ปฏิบัติตามได้ (กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, หน้า 43-44.)

[17] กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, หน้า 44.

* คำอารัมภบทในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนบัญญัติว่า

“สมัชชาจึงประกาศว่าปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับบรรดาประชากรและประชาชาติทั้งหลาย เพื่อจุดมุ่งหมายปลายทางที่ว่า เอกชนทุกคนและองค์การของสังคมทุกองค์การโดยการรำลึกถึงปฏิญญาฯ นี้เป็นเนืองนิจ จะบากบั่นพยายามด้วยการสอนและศึกษาในอันที่จะส่งเสริมการเคารพสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการอันก้าวหน้าทั้งในประเทศและระหว่างประเทศในอันที่จะให้มีการยอมรับนับถือและการปฏิบัติตามโดยสากลและอย่างเป็นผลจริงจัง ทั้งในบรรดาประชาชนของรัฐสมาชิกด้วยกันเอง และในบรรดาประชาชนของดินแดนที่อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐนั้นๆ” (กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, หน้า 44.)

คุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่บรรดาประเทศต่าง ๆ และเป็นเครื่องกำหนดสิทธิมนุษยชนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เนื่องจากแม้ประเทศสมาชิกทั้งหลายจะมีจุดมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิมนุษยชนร่วมกัน แต่ประเทศต่าง ๆ เหล่านั้น ก็มีความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบกฎหมาย เศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ อันมีผลสำคัญที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในการหาทางทำให้สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามกฎหมาย ดังนั้น จึงต้องหาทางประนีประนอมกันในขั้นต้นเสียก่อนว่าสิทธิมนุษยชนที่ควรคุ้มครองนั้นมีอะไรบ้างโดยทำในรูปของปฏิญญา ฯ เมื่อตกลงกันได้แล้วจึงค่อยทำกันในรูปของข้อตกลงตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศอันจะมีผลผูกพันระหว่างกันต่อไป

นอกจากนั้น ปฏิญญายังขาดหลักการสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ไม่ได้กล่าวถึงเครื่องมือที่จะใช้ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนว่าถ้าหากประเทศต่าง ๆ ละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ระบุไว้จะมีวิธีการแก้ไขกันอย่างไร แต่อย่างไรก็ดี การขาดพันธะทางกฎหมายและขาดเครื่องมือที่ใช้ในการคุ้มครองก็ไม่ได้หมายความว่าปฏิญญาฯ ไม่มีหลักการซึ่งรัฐทั้งหลายต้องเคารพ เพราะปฏิญญา ฯ ได้รับการรับรองว่าเป็นแผนการทางการเมืองเพื่อหาทางให้ประเทศต่าง ๆ บัญญัติกฎหมายภายใน จึงถือได้ว่าเป็นจุดมุ่งหมายสุดท้ายที่จะต้องทำให้สำเร็จตามกระบวนการของกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม การยอมรับหลักการของปฏิญญา ฯ ไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและกว้างขวางก็จะทำให้สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศขึ้นได้ในที่สุด[18]

ด้วยเหตุนี้ องค์การสหประชาชาติจึงได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการที่จะต้องมีเครื่องมือทางกฎหมายเพื่อใช้บังคับในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยตรงและมีผลผูกพันรัฐภาคีทุกรัฐตามกฎหมายระหว่างประเทศ ด้วยการจัดทำกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) ซึ่งได้รวบรวมสิทธิต่างๆ ที่สำคัญในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาระบุไว้เกือบทั้งหมด พร้อมทั้งจำแนกสิทธิแต่ละประเภทไว้โดยละเอียด เพื่อก่อให้เกิดพันธะแก่รัฐสมาชิกที่จะต้องปฏิบัติตาม และกำหนดวิธีคุ้มครองไว้โดยละเอียด แต่อย่างไรก็ตาม กติการะหว่างประเทศนี้จะมีผลบังคับใช้เฉพาะกับประเทศที่ได้ให้สัตยาบันแล้วเท่านั้น

นอกจากนั้น อำนาจอธิปไตยของรัฐยังอาจกลายเป็นอุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพราะรัฐย่อมอ้างว่าตนมีอธิปไตยเหนือดินแดนและเมืองของตน

---

[18] กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, หน้า 46.

รัฐส่วนมากคงไม่ยอมรับสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่จะไปจำกัดอำนาจอธิปไตยของตนมากเกินไป แม้ว่าการจำกัดนั้นจะกระทำเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนก็ตาม ผลที่ตามมาคือถ้าสนธิสัญญาระหว่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนฉบับใดมีข้อความเข้มงวดโดยระบุประเภทของสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองไว้โดยละเอียด มีเครื่องมือที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ อันอาจเป็นการเข้าไปแทรกแซงอำนาจอธิปไตยของรัฐได้ สัญญาระหว่างประเทศที่มีลักษณะเช่นนี้อาจจะหารัฐที่ต้องการเข้าร่วมเป็นภาคีได้ยาก เพราะรัฐต่างเกรงว่าตนไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้ หรือเมื่อเข้าร่วมเป็นภาคีแล้วก็อาจบอกเลิกไปในภายหลัง เครื่องมือที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิตามข้อตกลงดังกล่าว จึงมีลักษณะเป็นการให้มีการตกลงกันฉันมิตรมากกว่าที่จะใช้มาตรการขั้นเด็ดขาด อีกสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ไม่มีวิธีการลงโทษอย่างแท้จริงก็เนื่องจากปัจจุบันเรายังไม่มีองค์กรระหว่างประเทศที่มีอำนาจทำให้รัฐต่างๆ ประพฤติปฏิบัติตามพันธกรณีในสัญญาระหว่างประเทศได้ด้วยตนเอง ยังจำเป็นต้องอาศัยความสุจริตใจและความยินยอมของรัฐสมาชิกในการปฏิบัติตามพันธกรณี ดังนั้นแม้ว่าในอนุสัญญาจะได้มีการจัดตั้งศาลสิทธิมนุษยชนขึ้นและยินยอมให้เอกชนยื่นคำร้องเรียนต่อศาลได้โดยตรง ผู้ที่จะทำให้คำพิจารณามีผลอย่างแท้จริงก็ยังคงเป็นรัฐอยู่นั่นเอง เอกชนผู้ถูกละเมิดสิทธิและศาลไม่มีทางที่จะบังคับได้ด้วยตนเองแต่อย่างใด หากรัฐสมาชิกไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลแล้วก็จำเป็นต้องอาศัยรัฐสมาชิกอื่น ๆ ที่จะต้องช่วยกันปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้มีผลตามคำพิพากษา แต่ก็ไม่ใช่หน้าที่ที่รัฐต่าง ๆ จะต้องกระทำเสมอไปและทางปฏิบัติจะกระทำก็ต่อเมื่อตนมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องด้วยเท่านั้น[19]

3.1.2.2 ข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการนำเข้าวัสดุอุปกรณ์ในทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม (Agreement on the Importation of Educational Scientific and Cultural Materials)

ความร่วมมือของประเทศต่าง ๆ ในการทำข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการนำเข้าวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม ตามที่ได้กล่าวถึงในหัวข้อก่อนหน้านี้นั้น เป็นข้อตกลงในระดับสังคมโลกที่มีส่วนช่วยส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น โดยข้อตกลงดังกล่าวได้กำหนดเงื่อนไขไว้ 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 คือ การกำหนดให้รัฐภาคีรับรองว่าจะไม่มีการเก็บภาษีศุลกากรหรือค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ในการนำเข้าหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือเอกสารต่าง ๆ ที่ได้จัดทำขึ้น

---

[19] กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, หน้า96-98.)

เทียบเคียงกับต้นฉบับ โดยใช้วิธีการอื่นนอกเหนือจากการพิมพ์เป็นตัวอักษรปกติ* อันเป็นผลิตภัณฑ์ของรัฐภาคีอีกรัฐหนึ่ง จากข้อกำหนดดังกล่าวนี้ สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นการกำหนดให้รวมถึงหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือเอกสารต่าง ๆ ที่ได้จัดทำขึ้นในรูปแบบของหนังสืออักษรเบรลล์ หรือหนังสือเสียง ซึ่งคนตาบอดจะสามารถเข้าถึงเนื้อหาของหนังสือที่อยู่ในลักษณะดังกล่าวได้เช่นเดียวกับการอ่านจากหนังสือที่จัดทำขึ้นเป็นตัวพิมพ์

แต่ข้อกำหนดดังกล่าวนี้ ไม่รวมถึงกรณี

ก) การเก็บภาษีภายในประเทศ หรือค่าธรรมเนียมระหว่างประเทศที่ได้กำหนดไว้ไม่เกินไปกว่าค่าธรรมเนียมในลักษณะเดียวกับที่ได้จัดเก็บจากผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นภายในประเทศผู้รับการนำเข้า ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่กฎหมายของประเทศผู้รับการนำเข้ากำหนดไว้ว่า ให้มีการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากการจำหน่ายหนังสือเสียงที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ การจำหน่ายหนังสือเสียงที่ได้นำเข้ามาจากต่างประเทศซึ่งได้รับยกเว้นภาษีศุลกากรขาเข้า ก็ยังคงมีหน้าที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่มเช่นเดียวกันกับสินค้าที่ผลิตในประเทศ เป็นต้น

ข) การจัดเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากภาษีศุลกากรขาเข้า ซึ่งเป็นการจำกัดจำนวนการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ

ลักษณะที่ 2 คือ การกำหนดให้รัฐภาคีรับรองว่าจะยินยอมออกใบอนุญาตที่จำเป็น และ/หรือให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ สำหรับการนำเข้าสิ่งของสำหรับคนตาบอด (Articles for the blind) อันได้แก่

ก) หนังสือ สิ่งพิมพ์ และเอกสารต่าง ๆ ทุกประเภท ที่ได้จัดทำขึ้นในรูปแบบตัวอักษรพิเศษสำหรับคนตาบอด

ข) สิ่งของอื่น ๆ ที่ได้ออกแบบมาเป็นพิเศษ เพื่อประโยชน์ของคนตาบอดในทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งของเหล่านี้จะต้องเป็นการนำเข้ามาโดยตรงโดยสถาบันหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมของคนตาบอด หรือเป็นสิ่งของที่ได้รับการรับรองให้มีการยกเว้นภาษีอากรขาเข้าจากหน่วยงานที่มีอำนาจ

โดยแม้ว่ารัฐภาคีนั้นจะได้มีการนำมาตรการการจำกัดจำนวนสินค้าขาเข้าหรือมีวิธีการควบคุมการแลกเปลี่ยน มาใช้ ณ เวลาใดก็ตาม รัฐภาคีจะยังรับรองว่าจะให้มีการ

---

* *"Books and documents produced by duplicating processes other than printing"* from article c. in annex A to Agreement on the Importation of Educational, Scientific and Cultural Materials

แลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ และให้มีการออกใบอนุญาตที่จำเป็นสำหรับการนำเข้าสิ่งของต่างๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ข้างต้นนี้

ข้อตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่สังคมระหว่างประเทศได้สร้างขึ้น เพื่อให้มีผลบังคับใช้ระหว่างรัฐคู่สัญญา อันเป็นการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นให้สามารถเข้าถึงสิทธิในทางการศึกษา และเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่

3.1.2.3 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Declaration and the Rights of Disabled Persons)

นอกเหนือไปจากการประกาศรับรองสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันแล้ว องค์การสหประชาชาติยังได้ประกาศรับรองสิทธิของคนพิการทุกประเภท ผ่านทางปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ค.ศ. 1975 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้[20]

1) ด้านการส่งเสริมความเสมอภาคและการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม โดยมองว่าคนพิการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ดังนั้น สิทธิขั้นพื้นฐานที่บุคคลทั่วไปได้รับ คนพิการก็ต้องได้รับสิทธินั้นด้วย ปฏิญญานี้รับรองให้คนพิการมีสิทธิพลเมืองสิทธิทางการเมือง เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ คนพิการมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคม มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการในทุกระดับของการวางแผนด้านเศรษฐกิจและสังคม คนพิการมีสิทธิในการดำรงชีวิตกับครอบครัวและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและสันทนาการต่างๆ

2) ด้านการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งมิใช่เพียงแต่การบำบัดรักษาโดยทางการแพทย์ จิตวิทยา กายภาพบำบัด และการใช้อวัยวะเทียม เท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิทธิที่คนพิการจะได้รับการบำบัดฟื้นฟูทางสังคม การศึกษา และบริการอื่น ๆ ซึ่งทำให้สามารถพัฒนาความสามารถเพื่อการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3) ด้านสิทธิในการประกอบอาชีพ นอกจากรับรองให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพแก่คนพิการแล้ว ปฏิญญานี้ยังรับรองให้คนพิการมีสิทธิหลายประการ เช่น มีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันการแสวงหาและการคงไว้ซึ่งการจ้างงานหรือการประกอบอาชีพ ซึ่งก่อให้เกิด

---

[20] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า109-110.

ผลประโยชน์ ผลผลิต รายได้ นอกจากนี้ ยังรับรองให้คนพิการสามารถเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงานได้ เป็นต้น

โดยภาพรวมแล้ว ปฏิญญานี้ต้องการประกาศให้ทราบโดยทั่วกันอย่างชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง และเป็นการเน้นย้ำถึงสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทุกประเภท ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้คนพิการทางการมองเห็นได้รับความเสมอภาคและเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมโดยผลจากปฏิญญาฉบับนี้ด้วย และสังคมเองก็จะต้องพยายามทำความเข้าใจและเปิดโอกาสให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าไปอยู่ร่วมในสังคมได้โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติอันไม่สมควรต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ดี แม้การประกาศดังกล่าวจะได้กระทำขึ้นในระดับสังคมโลกผ่านทางที่ประชุมองค์การสหประชาชาติ แต่ก็มิได้มีผลผูกพันประเทศสมาชิกในทางกฎหมายระหว่างประเทศ คงเป็นแต่เพียงหลักการพื้นฐาน และกรอบในการอ้างอิงเพื่อให้มีการคุ้มครองสิทธิของคนพิการในระดับระหว่างประเทศและภายในประเทศต่อไป

3.1.2.4 กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการ พ.ศ. 2537 (The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities, 1994)

กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการจัดเป็นเอกสารที่สร้างขึ้นมาในระดับสังคมโลกโดยมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาค คุณภาพชีวิตของคนพิการทางการมองเห็น และยังช่วยให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่เนื่องจากกฎมาตรฐานนี้ได้จัดทำขึ้นโดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ที่ได้รับในช่วงทศวรรษคนพิการขององค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 1983- 1992 ร่วมกับบทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศที่ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อันได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ รวมทั้งแผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการ ซึ่งบทบัญญัติทั้งหลายที่ได้กล่าวมานี้ก็ล้วนแล้วแต่เป็นฐานรากทางการเมืองและศีลธรรมของกฎมาตรฐานฉบับนี้ทั้งสิ้น[21] โดยเปลี่ยนวัตถุประสงค์จากการมุ่งประเด็นในเรื่องการรักษาความพิการ มาเป็นการให้ความสนใจใน

---

[21] จิราลักษณ์ จงสถิตมั่น แปล, “กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการองค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2537”

ประเด็นการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมสำหรับคนพิการแทน เพื่อให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเท่าเทียม[22]

นอกเหนือไปจากข้อกำหนดเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคเท่าเทียมกันสำหรับคนพิการทุกประเภท ในกฎมาตรฐาน ฯ ได้มีการวางข้อกำหนดโดยคำนึงถึงความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการทางการมองเห็น ในเรื่องดังต่อไปนี้

1) โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการติดต่อสื่อสาร โดยกำหนดให้รัฐต้องจัดทำกลยุทธ์เพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงบริการข้อมูลข่าวสารและเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นตัวพิมพ์ได้ โดยควรนำวิธีการจัดทำสื่อต่าง ๆ ในรูปแบบอักษรเบรลล์ สื่อบันทึกเสียง อักษรขยายใหญ่ และนำเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่เหมาะสมมาใช้ด้วย (กฎข้อที่ 5 เรื่อง การเข้าถึงสิ่งต่างๆ)

2) โอกาสในการได้รับการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะ หรือชั้นเรียนและห้องเรียนพิเศษในโรงเรียนแบบเรียนร่วม โดยในระยะเริ่มต้นควรให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อความต้องการจำเป็นที่เน้นในการเรียนการสอนในด้านความรู้สึกทางวัฒนธรรม ซึ่งจะยังผลให้คนพิการทางการมองเห็นมีทักษะในการสื่อสารที่มีประสิทธิผล และมีความเป็นอิสระมากที่สุดด้วย (กฎข้อที่ 6 เรื่อง การศึกษา)

การเปลี่ยนแปลงไปสู่ประเด็นการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมสำหรับคนพิการ เพื่อให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเท่าเทียมนั้น เป็นผลมาจากบทเรียนที่สำคัญในกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิมนุษยชนในอดีต แต่ยังคงมีการถกเถียงกันถึงช่องว่างต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกฎมาตรฐานดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นมิติในเรื่องความแตกต่างทางเพศ ความต้องการของเด็กพิการซึ่งยังกำหนดไว้ไม่เพียงพอ นอกจากนั้น ในด้านที่อยู่อาศัยของคนพิการก็มิได้กล่าวถึงในเอกสารดังกล่าวเช่นกัน ช่องว่างดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในขณะที่ในสังคมโลกได้มีอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention for the Elimination of All Forms of Discrimination against Women) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแล้ว ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นประเด็นที่ได้รับการแนะนำให้มีการพิจารณาในการร่างอนุสัญญาเพื่อป้องกันสิทธิคนพิการต่อไป[23]

---

[22] Human Rights Features, “Rights of the Disabled Towards a New UN Convention”[Online], 2003, Available from: http://www.hrdc.net/sahrdc/hrfeatures/HRF77.htm[2006, September 15]

[23] Ibid.

อย่างไรก็ดี สถานะของกฎมาตรฐานดังกล่าวนี้มิใช่ข้อบังคับให้ปฏิบัติและไม่มีผลผูกพันในทางปฏิบัติแก่ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ แต่ก็ยังถือเป็นมาตรฐานสากลที่นานาอารยประเทศใช้เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้คนพิการไม่ว่าเพศใด วัยใด ได้รับความเสมอภาคและโอกาสอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม อุปสรรคใด ๆ ที่กีดขวางทางแห่งโอกาสอย่างเสมอภาคนี้เป็นภารกิจและความรับผิดชอบของรัฐที่จะขจัดออกไปให้หมดสิ้น การขจัดปัญหาเหล่านี้ คนพิการและองค์กรคนพิการจะต้องมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุผล[24] ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงมีความเคลื่อนไหวจากองค์การของคนพิการและเพื่อคนพิการในระดับสากลร่วมกับรัฐบาลบางประเทศในการพยายามผลักดันให้มีอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการขึ้น ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดในหัวข้อต่อ ๆ ไป

3.1.2.5 อนุสัญญาว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการจ้างงานสำหรับคนพิการ ค.ศ. 1983 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons) Convention, 1983)

องค์การแรงงานระหว่างประเทศซึ่งเป็นทบวงชำนัญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ ถือเป็นผู้ดำเนินงานหลักในด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพด้านการประกอบอาชีพและการจ้างแรงงานของบุคคลทุกคนในระดับสังคมโลก ซึ่งรวมตลอดถึงคนพิการทางการมองเห็นด้วยเช่นกัน ความพยายามที่จะมีกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อรับรองสิทธิคนพิการในด้านการประกอบอาชีพและการจ้างงานได้มีการดำเนินการเรื่อยมา ดังปรากฏในเอกสารสำคัญระหว่างประเทศหลายฉบับ ได้แก่[25]

1) ข้อแนะที่ 99 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับคนพิการ ค.ศ. 1955 (R99 Vocational Rehabilitation (Disabled) Recommendation) ซึ่งถือได้ว่าเป็นเอกสารระหว่างประเทศที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในศักยภาพการทำงานของคนพิการ และเป็นเอกสารฉบับแรกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการรับรองถึงสิทธิโอกาสและบริการในการฟื้นฟูสมรรถภาพสำหรับการประกอบอาชีพที่คนพิการทุกคนควรจะได้รับอย่างเท่าเทียมกันตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยไม่ควรมีผลทำให้คนพิการต้องสูญเสียสวัสดิการต่าง ๆ ที่เคยได้รับ รวมถึงสิทธิ

---

[24] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 111.

[25] เรื่องเดียวกัน, หน้า 112 – 113.

ประโยชน์ด้านการประกันสังคม และควรได้รับการฝึกอาชีพและการจ้างงานบนเงื่อนไขเดียวกันกับบุคคลทั่วไป

2) ข้อแนะที่ 150 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ว่าด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ค.ศ. 1975 (R150 Human Resources Development Recommendation, 1975) เป็นข้อแนะว่าด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยทั่วไป แต่มีเนื้อหาที่มุ่งเน้นให้ประเทศสมาชิกกำหนดนโยบายและมาตรการด้านการให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพ ตลอดจนการประกอบอาชีพและการจ้างงานที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มในสังคมซึ่งรวมถึงคนพิการด้วย โดยได้กล่าวถึงคนพิการไว้อย่างชัดแจ้งเกี่ยวกับการเสนอให้ประเทศสมาชิกขยายระบบบริการแนะแนวอาชีพและระบบสารสนเทศเกี่ยวกับการจ้างงานให้ครอบคลุมความต้องการของคนพิการ และมีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของบุคคล และยังได้เสนอให้ประเทศสมาชิกกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้คนพิการได้รับบริการแนะแนวและฝึกอาชีพที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีโอกาสในการอาชีพได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนสามารถประสานกับสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมได้

3) ข้อแนะที่ 168 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ว่าด้วยการฟื้นฟูอาชีพและการมีงานทำสำหรับคนพิการ ค.ศ. 1983 (R168 Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons) Recommendation, 1983) โดยเน้นถึงการกำหนดมาตรการฟื้นฟูอาชีพที่เหมาะสมแก่บุคคลพิการทุกประเภท โดยต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปจากบริการที่จัดให้แก่คนงานทั่ว ๆ ไป นอกจากนั้น คนพิการจะต้องได้รับโอกาสและการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันกับบุคคลทั่วไปในการมีงานทำ ความมั่นคงและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน แต่หากได้มีการกำหนดมาตรการเป็นพิเศษสำหรับบุคคลพิการ ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนงานอื่นๆ[26]

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อแนะที่กล่าวมาทั้งสามฉบับนี้ แม้จะสะท้อนแนวคิดที่เชื่อในศักยภาพและความสามารถของคนพิการ วางมาตรการพิเศษเพื่อฟื้นฟูอาชีพ และวางหลักประกันในการประกอบอาชีพของคนพิการ แต่ก็ไม่ได้มีผลบังคับในเชิงกฎหมาย เป็นแต่เพียงข้อเสนอเพื่อให้ประเทศสมาชิกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศนำไปปฏิบัติ ซึ่งแม้ว่าเวลาจะผ่านมาเกือบ 50 ปีแล้ว ประเทศส่วนใหญ่ก็ยังไม่สามารถนำเจตนารมณ์ตามข้อแนะขององค์การแรงงานระหว่างประเทศไปปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ จึงเป็นแรงผลักดันให้มีอนุสัญญาฉบับที่ 159 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการจ้างงาน

---

[26] สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, “สรุปสาระสำคัญข้อแนะฉบับที่ 168 ว่าด้วยการฟื้นฟูอาชีพและการมีงานทำ (บุคคลพิการ)”[ออนไลน์], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา http://www.nectec.or.th/org/tab/job/recommend.htm[29 พฤษภาคม 2549]

สำหรับคนพิการ ค.ศ. 1983 (C159 Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons) Convention, 1983) เพื่อให้มีผลผูกพันต่อประเทศสมาชิกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศที่ได้ร่วมลงนาม ให้ต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าว ซึ่งได้อาศัยหลักการและแนวคิดจากข้อแนะฉบับต่าง ๆ ข้างต้นมาใช้ โดยให้ความสำคัญต่อหลักการแห่งความเสมอภาคด้านการประกอบอาชีพและการจ้างงานระหว่างคนพิการและบุคคลทั่วไป และยังถือว่ามาตรการที่มุ่งสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันระหว่างคนพิการกับผู้ใช้แรงงานทั่วไป ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เน้นย้ำถึงหลักการที่มุ่งให้คนพิการมีโอกาสด้านการประกอบอาชีพและการจ้างงานในตลาดแรงงาน และนอกจากนี้ ยังได้ให้องค์กรของผู้ใช้แรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรของและเพื่อคนพิการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการกำหนดนโยบายในทางสังคมและการพัฒนา

3.1.2.6 อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ (International Convention on the Rights of Persons with Disabilities)

จากที่ได้กล่าวถึงเครื่องมือด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งทำหน้าที่ปกป้องสิทธิเสรีภาพของบุคคลทุก ๆ คน รวมทั้งคนพิการด้วยแล้วนั้น ประกอบกับมีแผนปฏิบัติการระดับโลกว่าด้วยคนพิการ และกฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการ ซึ่งมีขึ้นเพื่อปกป้องสิทธิคนพิการทุกประเภทอยู่แล้วนั้น อาจทำให้มีผู้สงสัยว่าเหตุใดจึงยังจำเป็นต้องมีอนุสัญญาฉบับใหม่นี้อีก เหตุผลเนื่องมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน[27]

ประการแรก คือ ปัจจุบันยังไม่มีเอกสารในทางระหว่างประเทศด้านคนพิการฉบับใดเลยที่มีผลผูกพันประเทศสมาชิกในทางกฎหมายอย่างแท้จริง

ประการที่สอง คือ การมีอนุสัญญาจะทำให้สิทธิมนุษยชนสำหรับคนพิการเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

และประการสุดท้าย คือ แม้จะได้มีการรับรองสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุก ๆ คน ซึ่งได้ครอบคลุมถึงคนพิการด้วยแล้ว แต่ในทางปฏิบัติ สิทธิเหล่านั้นของคนพิการไม่ได้รับการเคารพเท่าที่ควรนัก คนพิการมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มบุคคลชายขอบและมักถูกเพิกเฉยและปฏิเสธการมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ อยู่เป็นกิจวัตร

ปัจจุบันนี้ ข้อบทของร่างอนุสัญญาความเข้าใจระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและศักดิ์ศรีของคนพิการได้มีการพิจารณาจนเป็นที่ยุติแล้ว โดยที่ประชุมคณะกรรมาธิการเฉพาะกิจซึ่งได้ทำหน้าที่ยกร่างดังกล่าวนี้ ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ มีการ

---

[27] Human Rights Features, “Rights of the Disabled Towards a New UN Convention”

รับรองร่างอนุสัญญาดังกล่าวเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม ค.ศ. 2006 และมีมติเปลี่ยนชื่อเป็น “อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ” ซึ่งที่ประชุมสมัชชาแห่งองค์การสหประชาชาติได้มีมติรับรองร่างอนุสัญญาแล้วเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2006 และได้เปิดให้มีการลงนามในอนุสัญญาเมื่อวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 2007 โดยมีผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ จำนวน 81 ประเทศ และสหภาพยุโรป ได้ร่วมลงนามในวันนั้น[28] ซึ่งอนุสัญญาจะมีผลใช้บังคับในวันที่ 30 นับแต่วันที่มีการให้สัตยาบันครบ 20 ประเทศแล้ว (มาตรา 45)

อนุสัญญาฉบับใหม่นี้ต้องการให้ประเทศต่าง ๆ รับประกันเสรีภาพของคนพิการจากการแสวงหาประโยชน์และกระทำไปในทางมิชอบต่อคนพิการ และปกป้องสิทธิที่เขามีอยู่แต่เดิมมาแล้ว เช่น สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งของคนพิการทางการมองเห็น เป็นต้น ซึ่งหากได้ผ่านกระบวนการเยียวยาความเสียหายจากองค์กรภายในประเทศของตนจนหมดสิ้นแล้ว ในข้อตกลงพิเศษ (Optional Protocol) ก็ได้อนุญาตให้นำเสนอเรื่องต่อคณะกรรมการตามที่ได้บัญญัติไว้ในอนุสัญญาได้ อนุสัญญาตระหนักดีว่ารัฐต่าง ๆ อาจจะต้องการเวลาระยะหนึ่งสำหรับการดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติอย่างสมบูรณ์ และยังตระหนักอีกว่าการเปลี่ยนทัศนคติเป็นสิ่งที่สำคัญ หากจะให้คนพิการอยู่ในสถานะที่เท่าเทียมตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาจะต้องต่อสู้กับความคิดในแง่ลบและอคติลำเอียงที่มีต่อคนพิการ และยังต้องส่งเสริมความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับศักยภาพของคนพิการและสิ่งที่คนพิการได้ช่วยเหลือสนับสนุนสังคม[29] โดยมีหลักการอันเป็นพื้นฐานแห่งอนุสัญญา 8 ประการ ดังต่อไปนี้[30] (มาตรา 3)

1) การเคารพต่อศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด อิสรภาพของปัจเจกชนในการปกครองตนเอง รวมถึงเสรีภาพในการตัดสินใจด้วยตนเอง และความเป็นอิสระของบุคคล ซึ่งบุคคลแต่ละคนมีสิทธิในการที่จะเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยการตัดสินใจของตนเอง และได้รับความช่วยเหลือในการกระทำดังกล่าวเมื่อถึงคราวจำเป็น

2) การห้ามเลือกปฏิบัติ (Non-discrimination) นับเป็นแนวความคิดพื้นฐานของกฎหมายสิทธิมนุษยชน และเป็นรากฐานของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนทุกฉบับ โดยไม่อาจยอมให้มีการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม การเลือกปฏิบัติโดยตรง

---

[28] UN Enable, “List of Signatory States and Regional Integration Organizations”[Online], 2007, Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/conventionsign.htm[2007, April 10]

[29] Ad Hoc Committee on Convention on Persons with Disabilities, “Ad hoc Committee agrees on new UN Convention to Protect Disabled Persons’ Rights”[Online], 2006, Available From http://www.un.org/News/Press/docs/2006/soc4716.doc.htm[2006, August 30]

[30] UN Enable, “Guiding Principles of the Convention”[Online], 2007, Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/convinfoguide.htm[April 15, 2007]

เช่น การที่นายจ้างปฏิเสธที่จะจ้างงานบุคคลหนึ่งด้วยสาเหตุมาจากความพิการของเขา เนื่องจากเงื่อนไขที่ว่าบุคคลดังกล่าวจะสามารถปฏิบัติการงานได้เมื่อนายจ้างได้จัดให้มีการให้ความช่วยเหลืออย่างสมเหตุสมผลแล้ว หรือการเลือกปฏิบัติโดยอ้อม เช่น ในระหว่างระยะเวลาการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ของหน่วยการเลือกตั้ง ไม่ได้การจัดเตรียมอุปกรณ์พิเศษสำหรับคนพิการทางการมองเห็นที่จะใช้สิทธิเลือกตั้ง ในการเข้าถึงบัตรเลือกตั้งได้ เป็นต้น

สังคมจะต้องจัดให้มีการให้ความช่วยเหลืออย่างสมเหตุสมผล (reasonable accommodation) สำหรับคนพิการ การเพิกเฉยต่อการจัดให้มีสิ่งดังกล่าวถือเป็นการเลือกปฏิบัติรูปแบบหนึ่ง การให้ความช่วยเหลืออย่างสมเหตุสมผล หมายถึง การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแก้ไขสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อให้คนพิการสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่นๆ

3) การเข้ามีส่วนร่วมและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างเต็มที่และได้ผลอย่างแท้จริง ซึ่งในอนุสัญญาได้กล่าวถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมของคนพิการไว้ในลักษณะที่เป็นหลักการอันเป็นรากฐานสำคัญแห่งอนุสัญญาและปรากฏอยู่ในมาตราต่าง ๆ โดยเฉพาะเจาะจงอีกด้วย โดยกำหนดให้เป็นพันธกรณีของรัฐและสังคมที่จะต้องทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าคนพิการจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรม ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมนี้ถือเป็นสิทธิตามกฎหมายของคนพิการที่สามารถเรียกร้องให้เป็นไปตามสิทธิดังกล่าวนั้นได้ การที่จะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกแง่มุมของสังคมนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างอำนาจให้กับปัจเจกชนเพื่อให้บรรลุถึงศักยภาพในฐานะที่เป็นพลเมืองคนหนึ่งและเป็นหนึ่งในสมาชิกที่ประกอบขึ้นมาเป็นชุมชน

4) การเคารพต่อความแตกต่างและการยอมรับคนพิการในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งแห่งความแตกต่างของมนุษย์และมนุษยชาติ

5) ความเสมอภาคทางโอกาส (Equality of opportunity)

6) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) เป็นแนวความคิดที่ได้กล่าวถึงเอาไว้อย่างเฉพาะเจาะจงในมาตรา 9 และยังเป็นหลักการอันเป็นรากฐานสำคัญแห่งอนุสัญญาด้วย อนุสัญญาฉบับนี้ได้กำหนดเรื่องความสามารถในการเข้าถึงไว้อย่างชัดเจนขึ้นเป็นครั้งแรกในเอกสารระหว่างประเทศทางด้านสิทธิมนุษยชน และยังได้ให้คำจำกัดความไว้ในอนุสัญญาในลักษณะที่ครอบคลุมสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

การกำหนดให้สิทธิแก่บุคคลไว้เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ แต่จะต้องทำให้มั่นใจได้ว่าบุคคลดังกล่าวสามารถที่จะเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากการกำหนดให้สิทธิดังกล่าวไว้ด้วย หากไม่อาจเข้าถึงสิทธิดังกล่าวได้จริงแล้วก็จะเป็นเพียงเรื่องในทางทฤษฎี เมื่อกล่าวถึงความสามารถในการเข้าถึง คนส่วนใหญ่มักคิดถึงกรณีการจัดให้มีทางลาดในการเข้าสู่อาคาร

สำหรับผู้ใช้รถเข็น แต่อย่างไรก็ตามความสามารถในการเข้าถึงยังกินความมากไปกว่าเรื่องของทางลาดสำหรับรถเข็น สังคมจะต้องทำให้เกิดความแน่นอนในการเข้าถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น ถนน ระบบขนส่งสาธารณะ ป้ายสำหรับคนเดินเท้า สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ (อาทิ โรงเรียน โรงพยาบาล คลินิก การเคหะ สถานที่ทำงาน) ข้อมูลและการสื่อสาร (อาทิ เว็บไซท์ ระบบโทรศัพท์) หากผู้คนเหล่านั้นได้หยุดคิดถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เขาก็จะเริ่มตระหนักได้ว่าสังคมที่เป็นอยู่มีลักษณะที่ทำให้สมาชิกบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงสิ่งต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงไร แนวความคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าถึงตามที่ได้ให้คำจำกัดความไว้ในอนุสัญญาถือเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่อนุสัญญาได้แสดงออกถึงวิวัฒนาการทางความคิดในเรื่องการพัฒนาและความพิการ

7) ความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง (Equality between men and women)

8) การเคารพต่อวิวัฒนาการในด้านความสามารถของเด็กที่มีความพิการและการเคารพต่อสิทธิของเด็กที่มีความพิการในการที่จะรักษาเอกลักษณ์ของตนเองเอาไว้

หลักการอันเป็นพื้นฐานแห่งอนุสัญญาทั้ง 8 ประการที่กล่าวมานี้ปรากฏอยู่ในมาตราต่าง ๆ แห่งอนุสัญญา ฯ รวมทั้งสิ้น 50 มาตรา โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของอนุสัญญาได้ดังต่อไปนี้

1) รัฐภาคีรับรองที่จะทำให้เกิดความแน่นอนและส่งเสริมการตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนพิการ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากสาเหตุแห่งความพิการ โดยจะได้ยอมรับและนำเอาบรรดากฎหมาย วิธีการทางปกครอง และมาตรการต่าง ๆ มาใช้ เพื่อคุ้มครองบรรดาสิทธิซึ่งได้รับการรับรองโดยอนุสัญญานี้ เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานแห่งความพิการ และเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ จารีตประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ โดยคำนึงถึงการปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของคนพิการ ทั้งในด้านการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารในรูปแบบที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ การให้บริการสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (มาตรา 4)

2) รัฐภาคีตระหนักถึงความเสมอภาคของบุคคลทุกคนต่อหน้าและภายใต้กฎหมาย และย่อมได้รับความคุ้มครองและประโยชน์จากกฎหมายอย่างเสมอภาคโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และห้ามมีการเลือกปฏิบัติอย่างใด ๆ บนพื้นฐานแห่งความพิการ รัฐภาคีจะดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อทำให้มั่นใจว่าได้จัดให้มีการให้ความช่วยเหลืออย่างสมเหตุสมผลเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติ ซึ่งมาตรการพิเศษที่จำเป็นสำหรับการ

ดำเนินการให้บรรลุถึงความเสมอภาคของคนพิการในทางข้อเท็จจริงนี้ ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติตามอนุสัญญานี้ (มาตรา 5)

3) รัฐภาคีรับรองว่าจะได้นำเอามาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของสังคมและเคารพต่อสิทธิ ศักดิ์ศรี และศักยภาพของคนพิการ และเพื่อตอบโต้กับความคิดในเชิงอคติและภาพลักษณ์ในทางลบที่มีต่อคนพิการ (มาตรา 8)

4) รัฐภาคีจะต้องนำมาตรการที่เหมาะสมมาใช้เพื่อทำให้มั่นใจว่าคนพิการจะสามารถเข้าถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในทางกายภาพ การคมนาคมขนส่ง ข้อมูลข่าวสารและการโทรคมนาคม รวมไปถึงระบบและเทคโนโลยีสารสนเทศ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่ได้จัดไว้ให้อย่างเป็นสาธารณะ อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป เพื่อสร้างเสริมให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระและเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่ในทุกแง่มุมของการดำเนินชีวิต (มาตรา 9)

5) รัฐภาคีจะต้องทำให้คนพิการมั่นใจถึงความเสมอภาคกับบุคคลอื่นในการมีเสรีภาพและความปลอดภัย และจะไม่ถูกพรากเสรีภาพดังกล่าวนั้นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยพลการ (มาตรา 14)

6) รัฐภาคีจะต้องตระหนักถึงสิทธิของคนพิการที่จะมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหว เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ และเสรีภาพในการเลือกสัญชาติ อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป เด็กที่มีความพิการจะต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีที่คลอด และมีสิทธิที่จะมีชื่อ สิทธิที่จะได้สัญชาติ และสิทธิที่จะได้รู้และได้รับการดูแลจากบิดามารดาของตน (มาตรา 18)

7) รัฐภาคีจะต้องตระหนักถึงสิทธิในความเสมอภาคของคนพิการที่จะดำเนินชีวิตในชุมชน โดยมีโอกาสอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปที่จะเลือกอยู่ ณ ที่ใด หรืออยู่กับผู้ใด และสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของชุมชนที่อยู่อาศัย รวมถึงได้รับความช่วยเหลือที่จำเป็นสำหรับส่งเสริมการดำรงชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และป้องกันการกีดกันหรือแบ่งแยกออกไปจากชุมชน ซึ่งการจัดทำบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนสำหรับประชาชนทั่วไปจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคสำหรับคนพิการตามลักษณะแห่งความต้องการจำเป็นของเขาด้วย (มาตรา 19)

8) รัฐภาคีจะต้องนำเอามาตรการที่มีประสิทธิผลเพื่อทำให้คนพิการมั่นใจได้ว่าจะสามารถเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้โดยอิสระ โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ในรูปแบบและในช่วงเวลาที่คนพิการสามารถเลือกใช้บริการได้ โดยจัดให้มีเครื่องช่วยในการเคลื่อนไหว อุปกรณ์ต่าง ๆ และเทคโนโลยีสำหรับช่วยเหลือคนพิการ ในอัตราค่าบริการที่เหมาะสม จัดให้มีการฝึกอบรมทักษะในการเคลื่อนไหวแก่คนพิการและเจ้าหน้าที่

เฉพาะทางที่ทำงานกับคนพิการ รวมทั้งส่งเสริมหน่วยงานที่เป็นผู้ผลิตเครื่องช่วยในการเคลื่อนไหว อุปกรณ์ต่าง ๆ และเทคโนโลยีสำหรับช่วยเหลือคนพิการ โดยคำนึงถึงการเคลื่อนไหวในทุก ๆ รูปแบบสำหรับคนพิการ (มาตรา 20)

9) รัฐภาคีจะต้องนำมาตรการที่เหมาะสมทั้งหลายมาใช้เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าคนพิการสามารถใช้สิทธิในด้านเสรีภาพในการสื่อสารและแสดงความคิด รวมไปถึงเสรีภาพในการค้นหา ได้รับ และแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับข้อมูลและความคิด บนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่น ผ่านทางการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดให้ข้อมูลที่เผยแพร่สำหรับสาธารณชนในรูปแบบต่าง ๆ และใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่คนพิการแต่ละประเภทสามารถเข้าถึงได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม มีการนำภาษามือ อักษรเบรลล์ และการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ มาใช้ สนับสนุนให้หน่วยงานเอกชนที่ให้บริการสาธารณะทั่วไป เช่น บริการอินเตอร์เน็ต จัดทำข้อมูลและบริการในรูปแบบที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้บริการได้ สนับสนุนให้สื่อมวลชนทั้งหลายจัดทำบริการข้อมูลข่าวสารผ่านทางอินเตอร์เน็ตเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการดังกล่าวได้ (มาตรา 21)

10) คนพิการจะต้องไม่ถูกละเมิดความเป็นส่วนตัว ชีวิตครอบครัว เคหสถาน การติดต่อสื่อสาร โดยพลการหรือโดยการแทรกแซงโดยผิดกฎหมาย และจะต้องได้รับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับสุขภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป (มาตรา 22)

11) รัฐภาคีจะต้องนำมาตรการที่มีประสิทธิผลและเหมาะสมมาใช้ในการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุก ๆ ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการสมรส และความสัมพันธ์ในครอบครัวและส่วนบุคคล คนพิการจะต้องมีความเสมอภาคทางโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์ในการเป็นพ่อแม่ การแต่งงาน การสร้างครอบครัว การตัดสินใจเรื่องงจำนวนและระยะเวลาในการมีบุตร สามารถเข้าถึงการการเรียนรู้และวางแผนครอบครัว และมีความเสมอภาคเท่าเทียมในสิทธิและความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นผู้ปกครอง ผู้ดูแล ผู้พิทักษ์ และการรับบุตรบุญธรรม

เด็กพิการทั้งหลายจะต้องได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน จะต้องไม่ถูกแยกไปจากบิดามารดาโดยเด็กนั้นไม่ยินยอม เว้นแต่รัฐเห็นว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเด็ก และไม่ว่าในกรณีใด ๆ ไม่สามารถแยกเด็กออกจากพ่อแม่ได้เพราะเหตุแห่งความพิการของเด็กหรือของบิดามารดาก็ตาม (มาตรา 23)

12) รัฐภาคีตระหนักถึงสิทธิของคนพิการในการได้รับการศึกษา โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคทางโอกาส รัฐจะต้องให้หลักประกันในความเสมอภาคในการเข้าถึงระบบในทุกระดับชั้นและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทักษะในทางสังคม เพื่อให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาและในฐานะที่เป็น

สมาชิกของชุมชน รวมไปถึงการนำมาตรการที่เหมาะสมมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อักษรเบรลล์ ภาษามือ รวมไปถึงการจ้างครูที่มีความรู้ความสามารถในด้านอักษรเบรลล์ ภาษามือ เพื่อทำให้มั่นใจได้ว่าเด็กที่มีความพิการจะได้รับการเรียนรู้ภาษาที่เหมาะสมที่สุดในรูปแบบและวิธีการในการสื่อสารของแต่ละบุคคลและในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาทางวิชาการและทางสังคม (มาตรา 24)

13) รัฐภาคีตระหนักว่าคนพิการมีสิทธิในการได้รับมาตรฐานด้านสุขภาพอย่างสูงที่สุดโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ และได้รับมาตรฐานบริการด้านสุขภาพที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือในราคาที่เหมาะสม ในระดับและคุณภาพเดียวกับที่ได้จัดให้กับบุคคลอื่น ๆ และห้ามมีการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในบทบัญญัติด้านการประกันสุขภาพและการประกันชีวิตด้วย (มาตรา 25)

14) รัฐภาคีจะนำมาตรการที่มีประสิทธิผลและเหมาะสมมาใช้เพื่อส่งเสริมให้คนพิการสามารถบรรลุและดำรงไว้ซึ่งความเป็นอิสระ ความสามารถในทางกายภาพ ทางจิตใจ ทางสังคม และทางอาชีพ และมีส่วนร่วมในทุกแง่มุมของการดำเนินชีวิต และรัฐภาคีจะต้องจัดให้มีบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ และโครงการต่าง ๆ ทั้งในด้านสุขภาพอนามัย การจ้างงาน การศึกษา และการบริการสังคม (มาตรา 26)

15) รัฐภาคีตระหนักถึงสิทธิของคนพิการในการทำงานอย่างเสมอภาคกับบุคคลอื่น ๆ โดยรัฐจะต้องป้องกันและส่งเสริมการตระหนักถึงสิทธิในการทำงานของคนพิการ โดยห้ามมีการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานแห่งความพิการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจ้างงาน เงื่อนไขการสรรหาบุคคลเข้าทำงาน การจ้างงาน การต่ออายุการจ้าง ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สุขภาวะและความปลอดภัยในการทำงาน สนับสนุนการประกอบอาชีพอิสระ การประกอบธุรกิจหรือกิจการของตัวเอง ส่งเสริมให้มีการจ้างงานคนพิการในส่วนราชการและในธุรกิจเอกชน และทำให้มั่นใจว่า ได้จัดให้ความช่วยเหลืออย่างสมเหตุสมผลในสถานที่ทำงานแล้ว (มาตรา 27)

16) รัฐภาคีตระหนักถึงสิทธิของคนพิการในมาตรฐานการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว มีการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจะต้องดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อปกป้องและส่งเสริมการตระหนักถึงสิทธิดังกล่าวนี้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานแห่งความพิการ และตระหนักถึงสิทธิของคนพิการในการได้รับความคุ้มครองทางสังคมและสามารถใช้ประโยชน์จากสิทธิดังกล่าวได้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานแห่งความพิการ โดยให้คนพิการสามารถเข้าถึงการประปา และความช่วยเหลืออื่น ๆ ตามต้องการเฉพาะของแต่ละประเภทความพิการ ให้คนพิการสามารถเข้าถึงโครงการการเคหะสงเคราะห์ (มาตรา 28)

17) รัฐภาคีจะต้องประกันสิทธิทางการเมืองและโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนพิการ และส่งเสริมให้คนพิการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการสาธารณะได้อย่างเต็มที่ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติและตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคกับผู้อื่น (มาตรา 29)

18) รัฐภาคีตระหนักถึงสิทธิของคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคกับผู้อื่นในด้านวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต นำมาตรการที่เหมาะสมมาใช้เพื่อส่งเสริมให้คนพิการมีโอกาสที่จะพัฒนาและใช้ประโยชน์จากความสามารถในเชิงความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะ และสติปัญญา โดยมิใช่เพื่อประโยชน์ของตนเองเท่านั้น แต่เพื่อทำให้สังคมมีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้น และนำมาตรการที่เหมาะสมมาใช้เพื่อส่งเสริมคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกับผู้อื่นในด้านความบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจ และการกีฬา (มาตรา 30)

จากสาระสำคัญของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการที่ได้ยกมากล่าวข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า อนุสัญญาดังกล่าวไม่ได้สร้างสิทธิเสรีภาพใดขึ้นมาใหม่ แต่เป็นการห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในทุก ๆ ด้านของการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพลเมือง สิทธิในการศึกษา การบริการด้านสุขภาพ และการเข้าถึงบริการด้านคมนาคม โดยบังคับให้ประเทศทั้งหลายพิจารณาดูกฎหมายภายในของตนที่เกี่ยวกับคนพิการ ซึ่งจะทำให้สามารถบรรจุสมาชิกผู้พิการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการนิติบัญญัติภายในประเทศได้ด้วย ดังนั้น จึงเป็นการทำหน้าที่เสริมในส่วนที่กลไกลทางด้านสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่แต่เดิมนั้นยังขาดไป มิใช่เป็นการเข้ามาแทนที่กลไกที่มีอยู่เดิม แต่จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของกลไกที่มีอยู่เดิมในการปกป้องสิทธิของคนพิการให้ดียิ่งขึ้น[31] จากถ้อยคำที่กล่าวถึงสื่ออักษรเบรลล์ สื่อที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ แสดงให้เห็นว่าอนุสัญญาได้คำนึงความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภท ซึ่งเชื่อได้ว่าคนพิการทางการมองเห็นจะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบที่เหมาะสม ได้รับการสิ่งอำนวยความสะดวก การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งในด้านสุขภาพ การศึกษา สังคม และวัฒนธรรม อย่างเหมาะสมกับสภาพความพิการที่มีอยู่ซึ่งมีความแตกต่างไปจากความต้องการของคนพิการประเภทอื่น ๆ และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค่อนข้างสูง ในปัจจุบันยังพบว่ามีคนพิการทางการมองเห็นเพียงส่วนน้อยที่สามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้ ส่วนคนพิการทางการมองเห็นที่เหลืออีกจำนวนมากมักถูกปล่อยปละละเลยไม่ได้รับการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความพิการ หรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมจากรัฐ ทำให้พวกเขาไม่สามารถดึงเอาศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ส่งผลทำให้ขาดโอกาสในการใช้สิทธิเสรีภาพในด้านต่าง ๆ อีกหลายประการตามไปด้วย การประกาศใช้อนุสัญญา

---

[31] Human Rights Features, “Rights of the Disabled Towards a New UN Convention”

ฉบับนี้จึงเป็นนิมิตหมายอันดีที่จะทำให้คนพิการทางการมองเห็นทั้งหลายสามารถเข้าถึงสิทธิและเสรีภาพได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไปมากขึ้น

3.1.3 สภาพบังคับของเอกสารระหว่างประเทศในระดับสังคมโลก ในการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

เมื่อพิจารณาจากการนำปฏิญญา ข้อบังคับ ข้อแนะ กฎมาตรฐาน และอนุสัญญาต่างๆ ซึ่งได้แปลมาจากเอกสารระหว่างประเทศ เพื่อมาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศและใช้บังคับภายในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่ามีความล่าช้าและสลับซับซ้อน แต่ก็เป็นรากฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งในการทำให้สิทธิเสรีภาพที่ได้รับการรับรองในระดับสังคมโลกกลายมาเป็นสิทธิที่มีอยู่จริงในทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐทั้งหลายในการแปลงเป็นกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เพื่อส่งเสริมให้คนพิการทางการมองเห็น สามารถใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

รัฐที่ได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศ มีความผูกพันตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องนำบทบัญญัติที่ปรากฏอยู่ในอนุสัญญา ฯ มาใช้ให้เกิดผลจริงในเขตอำนาจอธิปไตยของตนเอง โดยกฎหมายระหว่างประเทศเปิดโอกาสให้เป็นหน้าที่ของรัฐต่างๆ ที่จะรับเอากฎหมายและมาตรการเหล่านั้นไปใช้ตามกระบวนการที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของตน

การอนุวัติการกฎหมายระหว่างประเทศให้เป็นกฎหมายภายในประเทศมี 3 วิธีหลักๆ ได้แก่[32]

1) การนำเอาสิทธิเสรีภาพที่บัญญัติอยู่ในเอกสารระหว่างประเทศไปบัญญัติโดยตรงเป็นกฎหมายภายในประเทศเพื่อรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

2) การออกมาตรการทางกฎหมายแยกต่างหาก ทั้งในกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา และกฎหมายปกครอง เพื่อให้เป็นไปตามสิทธิเสรีภาพที่กำหนดไว้ในเอกสารทางกฎหมายระหว่างประเทศ

3) การปฏิบัติการตามบทบัญญัติแห่งเอกสารระหว่างประเทศนั้น ตามระเบียบแบบแผนให้เป็นกฎหมายภายในประเทศโดยตรง

วิถีแห่งกระบวนการการออกกฎหมายของแต่ละประเทศอาจจะมีความแตกต่างกันไปบ้าง โดยผันแปรไปตามระบบกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ การอนุวัติการกฎหมายภายใน

---

[32] UN Enable, “Overview of International Legal Frameworks for Disability Legislation”

ของประเทศหนึ่งอาจแตกต่างไปจากวิธีการของอีกประเทศหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างในด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และระดับการพัฒนาของประเทศนั้น ๆ ซึ่งแต่ละประเทศต่างต้องการแผนการดำเนินงานที่ช่วยสนับสนุนพันธกรณีของรัฐภาคีตามเอกสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในการตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพที่กล่าวมานี้ที่จะนำไปสู่จุดสูงสุดของสิทธิที่มีอยู่ ซึ่งจะสำเร็จได้ต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากรัฐบาลมากกว่าการใช้เพียงมาตรการในการละเว้นมิให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อคนพิการ

นอกจากนั้น สิทธิในการริเริ่มกฎหมายอาจจะเริ่มจากฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติที่จะกระทำการโดยคำนึงถึงการร่าง การบังคับใช้ และการพัฒนากฎหมายคนพิการ ศาลยุติธรรมยังสามารถสนับสนุนกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในการริเริ่มกฎหมายนี้ให้มีผลบังคับ โดยยิ่งสามารถขยายขอบเขตการเป็นที่รู้จักของแบบแผนระหว่างประเทศด้านความพิการให้เป็นที่แพร่หลายมากขึ้นเท่าไหร่ ก็ยิ่งทำให้มีโอกาสที่ศาลภายในประเทศจะยินยอมให้เป็นไปตามแบบแผนดังกล่าวมากขึ้นเท่านั้น ถือเป็นการยินยอมให้ศาลมีบทบาทสำคัญในการตีความและพัฒนาแบบแผนระหว่างประเทศและมาตรฐานต่าง ๆ โดยนำมาตรฐานระหว่างประเทศเข้ามาใช้ภายในประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความพิการ ซึ่งบทบาทของศาลยุติธรรมภายในประเทศที่จะต้องร่วมมือกันกับแบบแผนในทางระหว่างประเทศ ถือว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการนำไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการ ทั้งในกรณีที่ศาลยุติธรรมภายในประเทศนำบทบัญญัติตามกฎหมายระหว่างประเทศไปบังคับใช้โดยตรง หรือพิจารณาโดยอนุโลมตามมาตรฐานระหว่างประเทศและบรรทัดฐานที่ได้อ้างถึงในเขตอำนาจของรัฐอื่น ซึ่งไม่ว่าจะใช้วิธีใดก็ตามก็จะต้องดำเนินการไปตามหลักความชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน

เอกสารระหว่างประเทศและอนุสัญญาต่าง ๆ ในระดับสังคมโลกที่ได้กล่าวถึงข้างต้นส่วนใหญ่ล้วนเป็นผลมาจากการดำเนินการขององค์การสหประชาชาติและทบวงชำนัญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งต่างก็มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ในการปฏิบัติงานจึงมีอำนาจในการแสดงเจตนาต่อปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่ภายในขอบอำนาจหน้าที่ของตน เราเรียกการแสดงเจตนาดังกล่าวนี้ว่า ข้อมติ (Resolution) ข้อมติที่ปรากฏในกฎบัตรสหประชาชาติมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน เช่น คำประกาศหรือปฏิญญา (Declaration) กฎบัตร (Charter) คำวินิจฉัย (Decision) ข้อแนะ (Recommendation) ตัวอย่างเช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งข้อมติที่มีชื่อแตกต่างกันนี้ ย่อมมีผลทางกฎหมายผูกพันรัฐสมาชิกแตกต่างกันออกไป[33]

---

[33] อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน, หน้า 78-79.

แม้บทบาทขององค์การสหประชาชาติจะเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมและสนับสนุนให้รัฐสมาชิกได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน แต่องค์การสหประชาชาติก็ไม่มีอำนาจที่จะควบคุมรัฐสมาชิกให้เคารพต่อสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจัง เนื่องจากขาดพื้นฐานทางกฎหมายที่จะเป็นเครื่องมือในการสนับสนุน มีความพยายามที่จะทำให้มีผลผูกพันรัฐสมาชิกในทางปฏิบัติมากขึ้นโดยเริ่มจากมีการร่วมกันจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขึ้น ถึงแม้ว่าโดยเนื้อหาของปฏิญญาดังกล่าวจะไม่ก่อให้เกิดความผูกพันตามกฎหมายแก่รัฐสมาชิกที่ร่วมลงนามรับรองก็ตาม แต่ยังพอที่จะถือได้ว่าปฏิญญานี้เป็นเสมือนมาตรฐานที่ประเทศทั้งหลายพึงใช้เป็นแนวทางในการจัดระบบภายในของตนให้สอดคล้องกับการจัดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากลต่อไป[34]

จากเอกสารระหว่างประเทศในระดับสังคมโลกทั้งหลายที่ได้กล่าวถึงมาข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่ามีเพียงแต่เฉพาะเอกสารระหว่างประเทศที่อยู่ในรูปของสนธิสัญญา/อนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศเท่านั้นที่จะมีผลผูกพันในทางกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ก็ยังคงผูกพันเฉพาะรัฐที่ได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกในเอกสารฉบับดังกล่าวเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วมีเพียงสนธิสัญญา/อนุสัญญาไม่กี่ฉบับที่มีผลเป็นการคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงสิทธิที่คนพิการทางการมองเห็นจะพึงมีพึงได้ในฐานะที่เป็นบุคคลคนหนึ่งที่มีสิทธิและเสรีภาพอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลอื่น แต่ในอนาคตอันใกล้นี้ เชื่อว่าอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ (International Convention on the Rights of Persons with Disabilities) ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการโดยเฉพาะ จะได้มีผลใช้บังคับ และเป็นการสร้างมิติใหม่แห่งการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทุกประเภท ที่จะมีขึ้นในระดับสังคมโลก ซึ่งส่งผลให้รัฐภาคีสมาชิกทั้งหลายมีความผูกพันที่จะต้องดำเนินการให้เกิดผลในสังคมภายในประเทศของตนต่อไปด้วย

3.2 กฎหมายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค : ภูมิภาคยุโรป

3.2.1 วิวัฒนาการการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในภูมิภาคยุโรป

จากสภาพบังคับของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในระดับสังคมโลกซึ่งยังพบปัญหาอยู่อีกหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ปฏิญญา

---

[34] เรื่องเดิม, หน้า 91-92.

สากลและคำประกาศฉบับต่าง ๆ ขององค์การสหประชาชาติไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายต่อรัฐสมาชิก จึงยังขาดเครื่องมือทางกฎมายที่จะใช้ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะเจาะจง ทำให้ต้องอาศัยวิถีทางในทางการเมือง โดยอาศัยกฎบัตรสหประชาชาติมาเป็นมาตรการบังคับ ซึ่งไม่มีความมั่นคงแน่นอนและยังอาจก่อให้เกิดข้อโต้แย้งอำนาจขององค์การสหประชาชาติในหลายประการ เช่น กรณีที่องค์การสหประชาชาติเข้าแทรกแซงเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ขัดต่อกฎบัตรมาตรา 2 (7)* ที่ได้เน้นย้ำว่ากฎบัตรไม่ได้ให้อำนาจองค์การสหประชาชาติในการเข้าแทรกแซงกิจการภายในประเทศของรัฐสมาชิกโดยแท้ แต่องค์การสหประชาชาติมักอ้างว่าตนมีอำนาจเข้าแทรกแซงเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศต่าง ๆ แต่ผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจนัก เพราะขาดความร่วมมือจากรัฐสมาชิกที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร

การจะทำให้สิทธิมนุษยชนตามหลักการแห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนกลายมาเป็นสิทธิตามกฎหมายที่มีผลครอบคลุมทุกประเทศทั่วโลก ย่อมต้องใช้เวลานานมากและจะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคนานัปการ ดังนั้น การจะทำให้สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามกฎหมายด้วยการรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านสภาพภูมิศาสตร์ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม หรือมีผลประโยชน์ด้านในต่าง ๆ ใกล้ชิดกัน อาจมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการรวมกลุ่มในระดับโลก **ในปี ค.ศ. 1949** กลุ่มประเทศในทางทวีปยุโรปจึงได้ร่วมมือกันในระดับภูมิภาคจัดตั้งเป็น **"สภายุโรป"** (Council of Europe) เพื่อดำรงไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา และหลักนิติรัฐ เพื่อให้เกิดการพัฒนาข้อตกลงแห่งภูมิภาคอย่างกว้างขวาง สร้างมาตรฐานทางด้านสังคมและแนวปฏิบัติทางกฎหมายให้กับรัฐสมาชิก ส่งเสริมการตระหนักถึงความเป็นภาคพื้นยุโรปร่วมกัน และขจัดความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งได้พยายามนำหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพภายในบรรดารัฐสมาชิกของตน โดยการจัดทำเป็นอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)[35] ในการดำเนินงานด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามอนุสัญญาดังกล่าวของสภายุโรปนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ามี

---

* Article 2 (7) of The UN Charter:

"Nothing contained in the present Charter shall authorize the United Nations to intervene in matters which are essentially within the domestic jurisdiction of any state or shall require the Members to submit such matters to settlement under the present Charter; but this principle shall not prejudice the application of enforcement measures under Chapter VII."

[35] กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, หน้า 112-113.

ประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก จึงมีการเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ร่วมกันดำเนินการตามแบบอย่างที่สภายุโรปปฏิบัติ

ในปัจจุบันสภายุโรปได้รับความร่วมมือจากบรรดารัฐสมาชิกจำนวน 46 ประเทศ ประกอบไปด้วยประเทศต่าง ๆ ทั้งในทวีปยุโรปและประเทศข้างเคียงที่อยู่นอกทวีปยุโรป* ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวความคิดในเรื่องเขตอำนาจภายในของรัฐได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ จากเดิมที่ยึดถือหลักเคร่งครัดว่า ภายในเขตแดนของรัฐใดรัฐนั้นเป็นเสมือนเจ้าของบ้านมีอำนาจที่จะกำหนดและบังคับใช้กฎหมายเพื่อปกครองบรรดาบุคคลและสิ่งของได้ตามที่ตนเห็นสมควร โดยเขตอำนาจของรัฐแสดงให้เห็นถึงอำนาจรัฐและเขตแดนรัฐไปพร้อม ๆ กัน และยังเป็นการป้องกันรัฐให้พ้นจากอิทธิพลหรือการแทรกแซงจากต่างประเทศ มาสู่การสร้างแนวทางของกฎหมายระหว่างประเทศ ให้บรรดารัฐต่าง ๆ ทำข้อตกลงเพื่อยกเว้นหรือสละเขตอำนาจของตนบางส่วน เพื่อความสะดวกในการมีความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกัน ดังนั้น รัฐสมาชิกของสภายุโรปจึงได้จัดทำอนุสัญญาและก่อตั้งศาลสิทธิมนุษยชน โดยยอมให้รัฐร้องเรียนกล่าวหากันเองหรือยอมให้เอกชนมีสิทธิยื่นคำร้องเรียนต่อองค์การระหว่างประเทศดังกล่าวนี้ และเมื่อศาลสิทธิมนุษยชนได้วินิจฉัยเป็นประการใด ก็ผูกพันรัฐที่เกี่ยวข้องให้ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับอนุสัญญานั้นๆ การปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปตามอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานและสัญญาระหว่างประเทศอื่น ๆ ไม่ได้ทำให้รัฐภาคีต้องสูญเสียอำนาจอธิปไตยของรัฐไป เพียงแต่รัฐยอมรับว่า หลักการเดิมที่ว่ารัฐย่อมมีอำนาจสูงสุดภายในเขตแดนของตนในอันที่จะกระทำสิ่งใดก็ได้ทุกประการนั้น ไม่อาจใช้ได้กับสภาวการณ์ในปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ในเรื่องนี้จึงต้องยอมยกเว้นเปลี่ยนแปลงหรือจำกัดขอบเขตอำนาจภายในของตนลงไปบ้าง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมนานาชาติได้อย่างสงบสุข[36]

ต่อมา**ในปี ค.ศ. 1984** ได้มีการก่อตั้ง **“สหภาพคนตาบอดยุโรป”** (European Blind Union หรือ EBU) เป็นหน่วยงานในระดับภูมิภาคของสหภาพคนตาบอดโลก (World Blind Union หรือ WBU) ในฐานะตัวแทนผลประโยชน์ของคนพิการทางการมองเห็นในยุโรป โดยเน้นการขจัดปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทางการมองเห็นในสามแง่มุมหลักอันได้แก่ ด้านการ

---

* ได้แก่ แอลเบเนีย อันดอร์รา อาร์เมเนีย ออสเตรีย อาเซอร์ไบจาน เบลเยียม บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา บัลแกเรีย โครเอเชีย ไซปรัส สาธารณเช็ก เดนมาร์ก เอสโตเนีย ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส จอร์เจีย เยอรมนี กรีซ ฮังการี ไอซ์แลนด์ ไอร์แลนด์ อิตาลี ลัตเวีย ลิกเตนสไตน์ ลิทัวเนีย ลักเซมเบิร์ก มอลตา มอลโดวา โมนาโก เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ โปแลนด์ โปรตุเกส โรมาเนีย สหพันธรัฐรัสเซีย ซานมารีโน เซอร์เบีย สโลวะเกีย สโลวีเนีย สเปน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ มาซิโดเนีย ตุรกี ยูเครน สหราชอาณาจักร ข้อมูลจากเว็บไซต์ของสภายุโรป http://www.coe.int/T/E/Com/About_Coe/Member_states/ default.asp [13 ธันวาคม 2549]

[36] กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, หน้า133-134.

จ้างงาน ด้านการเดินทางและเข้าถึงการคมนาคมขนส่ง และด้านการเข้าถึงเทคโนโลยี เพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป โดยสหภาพคนตาบอดยุโรปได้ร่วมกับหน่วยงานด้านคนพิการในภูมิภาคยุโรปและสภาคนพิการยุโรป (European Disability Forum หรือ EDF) ในการผลักดันให้มีกฎหมายกลางแห่งสหภาพยุโรป (European Union Directive หรือ EU Directive) ในเรื่องเฉพาะด้านความพิการ (Disability Specific Directive) เพื่อทำให้สิทธิมนุษยชนของคนพิการมีความก้าวหน้าขึ้นและส่งเสริมสนับสนุนความเสมอภาคทางโอกาสภายในสถาบันและประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรปเพื่อให้สอดคล้องกับหลักแห่งการไม่เลือกปฏิบัติ (principles of non-discrimination)

ในปี ค.ศ. 1992 ได้มีการจัดตั้ง **"สหภาพยุโรป"** ขึ้น ซึ่งนับเป็นความร่วมมือของกลุ่มประเทศในระดับภูมิภาคที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างกระแสและทิศทางการเมือง ความมั่นคงเศรษฐกิจและสังคมระดับโลก แนวคิดในการก่อตั้งสหภาพยุโรปเกิดขึ้นจากความพยายามที่จะสร้างสันติภาพในทวีปยุโรป ไม่ให้ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปใช้ทรัพยากรในประเทศของตนเพื่อทำสงครามระหว่างกัน โดยในปี ค.ศ. 1951 ประเทศในทวีปยุโรป 6 ประเทศ ได้แก่ เบลเยียม เยอรมันตะวันตก ลักเซมเบอร์ก ฝรั่งเศส อิตาลี และเนเธอร์แลนด์ ได้รวมตัวกันก่อตั้งประชาคมถ่านหินและเหล็กยุโรป (The European Coal and Steel Community หรือ ECSC) ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้า ความร่วมมือนี้มีวิวัฒนาการเกิดเป็นกลุ่มความร่วมมือในชื่อเรียกต่าง ๆ เรื่อยมา และขยายออกไปอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งกลายมาเป็นประชาคมยุโรป (European Community หรือ EC) ต่อมาในปี ค.ศ. 1992 ประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปได้ร่วมกันลงนามในสนธิสัญญาจัดตั้งสหภาพยุโรป (Treaty of the European Union) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า สนธิสัญญามาสทริชท์ (Treaty of Maastricht) และเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่เป็น "สหภาพยุโรป" (European Union หรือ EU) โดยเพิ่มวัตถุประสงค์ในด้านความร่วมมือในทางการทหาร กระบวนการยุติธรรม และกิจการภายในเข้ารวมอยู่ด้วย[37] ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 25 ประเทศ ได้แก่ เบลเยียม ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ สหราชอาณาจักร กรีซ โปรตุเกส สเปน ออสเตรีย ฟินแลนด์ สวีเดน ไซปรัส สาธารณรัฐเช็ก เอสโตเนีย ฮังการี ลัตเวีย ลิทัวเนีย มอลตา โปแลนด์ สโลวะเกีย สโลวีเนีย และในปี ค.ศ. 2007 จะมีสมาชิกเพิ่มอีก 2 ประเทศ คือ บัลแกเรีย และโรมาเนีย

บทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของสหภาพยุโรป คือ มุ่งป้องกันปัญหาความขัดแย้ง โดยเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งต่าง ๆ ทั่วโลก อีกทั้งยังแสดงบทบาทอย่างแข็งขันในการรักษาสันติภาพ ดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างสิทธิมนุษยชน

---

[37] กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, "สหภาพยุโรป"[ออนไลน์], 2547, แหล่งที่มา: http://www.dtn.moc.go.th/web/8/143/658/eu.asp[12 ธันวาคม 2549]

และประชาธิปไตยอย่างเป็นรูปธรรม รัฐสมาชิกต่าง ๆ ไม่ได้ตั้งใจให้จัดตั้งสหภาพยุโรปขึ้นเพื่อมาแทนรัฐที่มีอยู่แต่เดิม แต่เป็นการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศที่มีลักษณะพิเศษไปกว่าองค์การระหว่างประเทศทั่วไป โดยรัฐสมาชิกได้ก่อตั้งสถาบันศูนย์รวมโดยสละอำนาจอธิปไตยบางส่วนของตนในการตัดสินใจบางเรื่องราวที่มีผลประโยชน์ร่วมกันให้สามารถสร้างประชาธิปไตยในระดับภูมิภาคยุโรป การรวมศูนย์อำนาจอธิปไตยดังกล่าวนี้สามารถเรียกได้ว่ามีลักษณะเป็น “การผสานให้เป็นหนึ่งเดียวกันแห่งยุโรป” (European Integration) เป็นการรวมตัวของกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปท่ามกลางความหลากหลายที่ตัดสินใจใช้ความรู้ความชำนาญทรัพยากร ตลอดจนวางจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานร่วมกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยตระหนักถึงประโยชน์ของการทำงานและการแสดงออกร่วมกันเป็นเสียงเดียว มีการจัดการร่วมกันในระดับยุโรปแทนการแยกกันทำโดยแต่ละประเทศซึ่งมีผลผูกพันทางกฎหมายตามสนธิสัญญา และได้มีการก่อตั้งสถาบันหลัก 5 สถาบัน ได้แก่ รัฐสภายุโรป (European Parliament) คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (Council of the European Union) คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ศาลยุติธรรมแห่งยุโรป (European Court of Justice) และศาลผู้ตรวจสอบแห่งยุโรป (European Court of Auditors) โดยมีคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปเป็นสถาบันที่มีอำนาจในการตัดสินใจหลักและทำงานด้านการบัญญัติกฎหมายร่วมกับรัฐสภายุโรป

ในปี ค.ศ. 1996 ได้มีการจัดตั้ง **“สภาคนพิการยุโรป”** (European Disability Forum หรือ EDF) ขึ้น จากการรวมตัวของกลุ่มคนพิการและบิดามารดาของคนพิการซึ่งมีความเป็นอิสระเพื่อเป็นกระบอกเสียงที่แข็งแกร่งให้กับพลเมืองผู้พิการในการเจรจากับสหภาพยุโรป โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการส่งเสริมความเท่าเทียมทางโอกาสให้กับคนพิการทั้งหลาย และสร้างความมั่นใจว่าพลเมืองผู้พิการจะสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิมนุษยชนโดยการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องซึ่งใช้บังคับอยู่ และการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลในสหภาพยุโรป อาจกล่าวได้ว่าการก่อตั้งสภาคนพิการยุโรปเป็นผลผลิตจากการที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศใช้กฎมาตรฐานเพื่อความเสมอภาคในโอกาสของคนพิการ (The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities) ในปี ค.ศ. 1993 ซึ่งในกฎมาตรฐาน ข้อ 18 ได้กำหนดให้รัฐตระหนักถึงสิทธิขององค์การซึ่งเป็นตัวแทนของคนพิการทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค และท้องถิ่น และให้รัฐตระหนักถึงบทบาทในการให้คำแนะนำขององค์การดังกล่าวนั้นในการตัดสินใจในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความพิการ* จึงได้มีการก่อตั้ง

---

* Rule 18 of the United Nations Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities: "States should recognise the rights of organisations of persons with disabilities to represent persons with disabilities at national, regional and local levels. States should also recognise the advisory role of organisations of persons with disabilities in decision-making on disability matters."

สภาคนพิการยุโรปขึ้นในฐานะองค์การระหว่างประเทศที่มิได้แสวงหากำไรภายใต้กฎหมายของประเทศเบลเยียม โดยทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นคณะที่ปรึกษาด้านคนพิการให้กับสหภาพยุโรป อีกทั้งยังส่งเสริมโอกาสสำหรับองค์การด้านคนพิการทั่วทั้งสหภาพยุโรปในการทำงานอย่างใกล้ชิดโดยปราศจากปัญหาเรื่องพรมแดนระหว่างประเทศและความแตกต่างของกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อคนพิการ[38] ซึ่งภายหลังได้มีการจัดทำธรรมนูญของสภาคนพิการยุโรปขึ้นใหม่ในปี ค.ศ. 2004 เพื่อให้รองรับกับการขยายตัวออกไปของสหภาพยุโรป

สภาคนพิการยุโรปเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้มีกฎหมายกลางแห่งยุโรปในเรื่องเฉพาะเกี่ยวกับคนพิการ (Disability Specific Directive) เพื่อต่อสู้กับปัญหาการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการตามเจตนารมณ์แห่งสนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมยุโรป มาตรา 13[*] (แก้ไขเพิ่มเติมโดยสนธิสัญญานีซ - Treaty of Nice) ซึ่งแม้สหภาพยุโรปจะได้นำหลักการดังกล่าวบัญญัติไว้ในกฎหมายกลางแห่งสหภาพยุโรปแล้ว แต่ก็จำกัดอยู่เพียงเฉพาะประเด็นการจ้างแรงงานและการฝึกอบรมวิชาชีพ[**] เพียงเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงคนพิการได้รับความเดือดร้อนจากการเลือกปฏิบัติไม่เพียงแค่ในด้านการจ้างงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดำเนินชีวิตในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะ การศึกษา การเข้าถึงสินค้าและบริการต่าง ๆ เป็นต้น ปัจจุบันกฎหมายดังกล่าวยังคงเป็นเพียงร่างกฎหมาย ไม่มีผลใช้บังคับแต่อย่างใด

ในปี ค.ศ. 2002 ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปได้เริ่มดำเนินการเพื่อจัดทำ **"รัฐธรรมนูญเพื่อยุโรป"** (Constitution for Europe) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะรวมสนธิสัญญาของประชาคมยุโรปและสหภาพยุโรปฉบับต่าง ๆ ที่เคยมีมาให้เป็นเอกสารฉบับเดียวกัน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ อำนาจ กระบวนการตัดสินใจ และสถาบันต่าง ๆ ของสหภาพยุโรปไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความชัดเจนโปร่งใสและเข้าใจได้ง่ายขึ้น ซึ่งเมื่อปี ค.ศ. 2004 ประเทศสมาชิกได้ตกลงยอมรับและลงนามในสนธิสัญญาจัดตั้งรัฐธรรมนูญยุโรป (Treaty Establishing a Constitution for Europe)

---

[38] European Disability Forum , "Introduction to the European Disability Forum"[Online], 2005, Available from: http://www.edf-feph.org/en/about/intro/intro_co.htm[2006,December 18]

[*] Article 13 of The Treaty Establishing The European Community (Article amended by the Treaty of Nice):

"Without prejudice to the other provisions of this Treaty and within the limits of the powers conferred by it upon the Community, the Council, acting unanimously on a proposal from the Commission and after consulting the European Parliament, may take appropriate action to combat discrimination based on sex, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation."

[**] COUNCIL DIRECTIVE establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation (Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000)

แล้ว และรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะมีผลบังคับใช้ต่อเมื่อประเทศสมาชิกทั้ง 25 ประเทศ ได้ให้สัตยาบัน ซึ่ง ณ ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกเพียง 15 ประเทศที่ให้สัตยาบัน และมีสมาชิกจำนวน 2 ประเทศที่คัดค้านรัฐธรรมนูญเพื่อยุโรป (ด้วยการลงประชามติ) ได้แก่ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ ทำให้ประเทศที่เหลือจึงหยุดพักการให้สัตยาบันเอาไว้ก่อน ซึ่งหากทุกประเทศได้ให้สัตยาบันเสร็จสิ้นแล้วจะทำให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย โดยทำให้สหภาพยุโรปกลายเป็นองค์การที่มีสภาพเป็นนิติบุคคล สามารถลงนามในข้อตกลงทางกฎหมายหรือสนธิสัญญาได้ อันเป็นการยกระดับสหภาพยุโรปเข้าสู่เวทีโลก และยังมีกระบวนการช่วยพัฒนาสหภาพยุโรปให้มีความโปร่งใสและเป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น เช่น ปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจให้เป็นระบบเสียงข้างมากสองชั้น (double majority) คือ ประเทศสมาชิกอย่างน้อยร้อยละ 55 ซึ่งมีประชากรรวมแล้วไม่ต่ำกว่าร้อยละ 65 ของประชากรในสหภาพยุโรป ต้องยินยอมให้มีการตัดสินใจในแต่ละเรื่อง ส่งเสริมให้สถาบันต่าง ๆ ทั้งคณะกรรมาธิการยุโรป รัฐสภายุโรป และคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป มีบทบาทและความสำคัญเท่าเทียมกัน มีการแต่งตั้งตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศของสหภาพยุโรปเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งตำแหน่ง ทำให้สหภาพยุโรปมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น และในส่วนของการรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ได้รับรองและระบุว่านโยบายหรือการตัดสินใจของสหภาพยุโรปจะต้องอ้างอิงถึงกฎบัตรแห่งสิทธิขั้นพื้นฐาน (Charter of Fundamental Rights)[39] แต่ ณ เวลานี้รัฐธรรมนูญเพื่อยุโรปก็ยังไม่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแต่อย่างใด

3.2.2 กฎหมายและความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรป ในการรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในยุคปัจจุบัน

กฎหมายเกี่ยวกับคนพิการได้กลายมาเป็นประเด็นในด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ นอกเหนือจากการดำเนินงานขององค์การสหประชาชาติแล้ว ในภูมิภาคยุโรปก็ได้มีความพยายามในการที่จะพัฒนากฎหมายด้านสิทธิเสรีภาพของคนพิการเช่นกัน มีกฎหมายยุโรปจำนวนมากที่มีวัตถุประสงค์ในการปกป้องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แม้สามารถกล่าวได้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นสากล แต่คนพิการทางการมองเห็นและคนพิการประเภทอื่น ๆ ก็ยังไม่ได้รับประโยชน์จากสิทธิดังกล่าวนั้นแต่อย่างใด การเอาใจใส่อย่างจริงจังต่อปัญหาการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนพิการทางการ

---

[39] กองยุโรป 1 กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ, “สหภาพยุโรป”[ออนไลน์], 2549, แหล่งที่มา: http://www.mfa.go.th/web/52.php[10 ธันวาคม 2549]

มองเห็นและคนพิการประเภทอื่น ๆ มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงพบว่ามีการกระทำละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของคนพิการเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง[40]

ในภูมิภาคยุโรปมีเอกสารระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหลายฉบับด้วยกัน เช่น อนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1950 กฎบัตรสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 2000 กฎบัตรแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคม ค.ศ. 1961 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1996) กฎบัตรแห่งประชาคมยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคมขั้นพื้นฐานของผู้ใช้แรงงาน ค.ศ.1989 กฎหมายกลางแห่งยุโรปฉบับต่าง ๆ เป็นต้น แต่จนกระทั่งบัดนี้ ยังไม่มีเอกสารระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรปฉบับใดที่ได้รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นไว้โดยเฉพาะเจาะจง หรือแม้แต่รับรองหรือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนพิการไว้โดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ดี เอกสารระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรปที่ได้กล่าวถึงข้างต้นนั้น ก็มีผลครอบคลุมถึงคนพิการทางการมองเห็นด้วยเช่นกัน จึงขอนำมาพิจารณาในแง่มุมดังต่อไปนี้

3.2.2.1 ด้านสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ในแง่มุมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนพิการทางการมองเห็น มีเอกสารระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรปสองฉบับที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อคุ้มครองและรับรองสิทธิมนุษยชน ได้แก่ อนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1950 และ กฎบัตรสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 2000

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นว่า **อนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 1950** (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) หรือที่รู้จักกันในนามอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights หรือ ECHR) จัดทำขึ้นโดยสภายุโรป โดยพยายามนำหลักการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพภายในบรรดารัฐสมาชิกของตน ซึ่งในอนุสัญญายุโรปดังกล่าวนี้ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนทุกคนในทุก ๆ แง่มุมโดยไม่แบ่งแยก ได้แก่ สิทธิในชีวิตร่างกาย สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัย สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม สิทธิในความเป็นส่วนตัว เสรีภาพในทางความคิดและการนับถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการรวมกลุ่มและก่อตั้งสมาคม สิทธิในการแต่งงาน สิทธิในการได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่าง

---

[40] Geert Freyhoff, Camilla Parker, Magali Coue and Nancy Greig, “Included in Society”[Online], (n.d.), Available From: http://ec.europa.eu/employment_social/index/socinc_en.pdf[2006, April 20] p. 18.

มีประสิทธิภาพ เป็นต้น* อีกทั้งยังกำหนดห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยนำพื้นฐานแห่งความแตกต่างอย่างใด ๆ มาเป็นเหตุผลในการขัดขวางการใช้สิทธิและเสรีภาพอันชอบธรรมตามที่อนุสัญญาได้รับรองไว้ ซึ่งแม้ในอนุสัญญาฉบับนี้จะมิได้รับรองสิทธิของคนพิการทางการมองเห็นไว้เป็นพิเศษและมิได้กำหนดห้ามการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความพิการเอาไว้โดยตรง แต่ก็สามารถพิจารณาได้ว่าอนุสัญญาดังกล่าวครอบคลุมถึงการรับรองสิทธิและการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความพิการหรือเพราะบุคคลนั้นเป็นคนพิการทางการมองเห็นด้วยแล้ว

เมื่อเปรียบเทียบอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก กล่าวคือ ต่างมีจุดประสงค์ที่จะให้รัฐต่างๆ ให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานแก่บุคคลที่อยู่ในเขตแดนของรัฐนั้น ๆ และระบุถึงสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองไว้คล้ายคลึงกัน แต่สิทธิที่ได้ระบุไว้ในอนุสัญญามีรายละเอียดมากกว่าและมีข้อความชัดแจ้งกว่าสิทธิที่ได้ระบุไว้ในปฏิญญาสากลฯ อีกทั้งในอนุสัญญายุโรปยังได้จัดตั้งเครื่องมือที่จะทำให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (The Commissioner for Human Rights) และศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (European Court of Human Rights หรือ ECHR) เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาให้มีการปฏิบัติตามข้อผูกพันต่าง ๆ ระหว่างรัฐภาคี เช่น กรณีตัวอย่างของการฟ้องคดีต่อศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสภายุโรปโดยสตรีชาวโปแลนด์ผู้มีปัญหาเกี่ยวกับสายตา เนื่องจากเธอได้ตั้งครรภ์บุตรคนที่สาม ซึ่งจักษุแพทย์ได้ให้ความเห็นว่าหากเธออุ้มท้องบุตรคนดังกล่าวต่อไปอาจจะทำให้ความสามารถในการมองเห็นของเธอแย่ลงจนถึงขั้นตาบอดได้ แต่แพทย์ก็ไม่ยอมออกใบรับรองปัญหาสุขภาพดังกล่าวเพื่อให้เธอสามารถทำแท้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายของประเทศโปแลนด์ซึ่งกำหนดให้สตรีสามารถทำแท้งได้หากแพทย์ได้รับรองว่าการตั้งครรภ์ต่อไปอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของหญิงนั้น เธอจึงไปตรวจกับแพทย์อีกคนหนึ่ง แต่แพทย์ก็ไม่พบปัญหาที่จะเป็นสาเหตุในการกล่าวอ้างเพื่อให้สามารถทำแท้งได้ และยังให้ความเห็นต่อไปว่าเธอสามารถมีบุตรได้หากใช้วิธีการคลอดโดยผ่าตัด โดยจะไม่มีผลกระทบกับปัญหาเรื่องความสามารถในการมองเห็นของเธอ แต่ผลปรากฏว่าเมื่อเธอไปตรวจดวงตาในระหว่างตั้งครรภ์ ความสามารถในการมองเห็นของเธอกลับลดลง ๆ จนกระทั่งเมื่อคลอดบุตรคนที่สามแล้ว ความสามารถในการมองเห็นของเธอเหลือเพียงแค่ในระยะ 1.50 เมตรเท่านั้น เธอจึงจดทะเบียนเป็นคนพิการเพื่อให้สามารถรับเงินช่วยเหลือจากรัฐได้ในเวลาต่อมา

---

* ปรากฏอยู่ในมาตรา 2 - 18 ของหมวด 1 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ แห่งอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน สามารถดูได้จากเว็บไซต์ http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm

จากเหตุการณ์ดังกล่าวเธอจึงได้ยื่นคำร้องต่อศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปโดยยกข้อกล่าวอ้างว่า การที่เธอไม่สามารถทำแท้งโดยชอบด้วยกฎหมายเพราะเหตุแห่งปัญหาสุขภาพได้นั้น ทำให้เธอไม่สามารถยุติการตั้งครรภ์ซึ่งมีความเสี่ยงต่อสุขภาพของเธอ ถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิที่จะได้รับการเคารพในการใช้ชีวิตส่วนตัวในมาตรา 8* (right to respect for private life) และข้อห้ามการปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามมาตรา 3** (prohibition of inhuman or degrading treatment) แห่งอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน นอกจากนั้น เธอยังกล่าวอ้างต่อไปอีกว่า รัฐโปแลนด์ละเมิดต่อพันธกรณีภายใต้มาตรา 8 เนื่องจากไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่จะให้สตรีมีครรภ์สามารถอ้างสิทธิในการทำแท้งเพราะเหตุแห่งปัญหาสุขภาพอย่างได้ผลจริงในทางปฏิบัติ และเธอยังถูกละเมิดสิทธิที่จะได้รับการแก้ไขเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรา 13*** (right to an effective remedy) อันมีสาเหตุมาจากกรณีการถูกละเมิดสิทธิที่จะได้รับการเคารพในการใช้ชีวิตส่วนตัวอีกด้วย ซึ่งในคดีนี้ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้มีมติรับคำร้องดังกล่าวนี้เพื่อพิจารณาแล้ว แต่ยังไม่ปรากฏผลการตัดสินชี้ขาดแต่อย่างใด[41]

ในส่วนของ**กฎบัตรสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐาน ค.ศ. 2000** (European Union Charter of Fundamental Rights) เป็นเอกสารระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรปซึ่งบรรจุ

---

* Article 8 of the European Convention on Human Rights:

(1) Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

(2) There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

** Article 3 of the European Convention on Human Rights:

"No one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment."

*** Article 13 of the European Convention on Human Rights:

"Everyone whose rights and freedoms as set forth in this Convention are violated shall have an effective remedy before a national authority notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity."

[41] European Court of Human Rights, "Tysiac v. Poland (application no. 5410/03)"[Online], 2006, Available from: http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2006/Feb/AnnouncehearingsFebruary2006.htm[2006, December 16]

บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน โดยรวบรวมสิทธิส่วนบุคคล สิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม เข้าไว้ด้วยกันในเอกสารฉบับเดียวเป็นครั้งแรก โดยจัดแบ่งหมวดหมู่เป็น 6 ส่วน ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับศักดิ์ศรี (dignity) อิสรภาพ (freedoms) ความเสมอภาค (equality) การรวมเป็นปึกแผ่น (solidarity) สิทธิของพลเมือง (citizen rights) และความยุติธรรม (justice) ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1950 (The 1950 European Convention on Human Rights) กฎหมายที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรป (case-law of the Court of Justice of the European Communities) ธรรมเนียมปฏิบัติตามหลักรัฐธรรมนูญภายในประเทศ (national constitutional traditions) กฎบัตรแห่งสภายุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคม (Council of Europe social charter) กฎบัตรแห่งประชาคมยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคมขั้นพื้นฐานของผู้ใช้แรงงาน (Community Charter of Fundamental Social Rights of Workers)

ในขณะนี้กฎบัตรฉบับนี้ไม่ได้มีสถานะเป็นสนธิสัญญา รัฐธรรมนูญ หรือเอกสารทางกฎหมาย และไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญาจัดตั้งสหภาพยุโรปเนื่องจากในสนธิสัญญาดังกล่าวมิได้ให้อำนาจสหภาพยุโรปในการเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาฉบับต่าง ๆ ได้ ซึ่งหากสหภาพยุโรปยังคงลงนามเพื่อเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาฉบับใด จะมีศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสภายุโรป (European Court of Human Rights) ทำหน้าที่คอยตรวจสอบว่าสหภาพยุโรปได้ดำเนินการไปโดยเคารพต่อสิทธิขั้นพื้นฐานหรือไม่ ปัญหาดังกล่าวนี้ได้มีการพยายามแก้ไขโดยปรากฏในร่างอนุสัญญาจัดตั้งรัฐธรรมนูญเพื่อยุโรปโดยเปิดช่องให้สหภาพยุโรปสามารถเข้าร่วมในอนุสัญญายุโรปได้โดยชอบด้วยกฎหมาย[42] แต่อย่างไรก็ดี ความตั้งใจที่จะให้กฎบัตรสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานมีผลใช้บังคับในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อยุโรป และการดำเนินงานให้สหภาพยุโรปสามารถเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนก็ต้องหยุดชะงักลง โดยผลจากคัดค้านการให้สัตยาบันอนุสัญญาจัดตั้งรัฐธรรมนูญเพื่อยุโรปโดยประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปจำนวนสองประเทศ คือ ฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ การประกาศใช้กฎบัตรโดยรัฐสภายุโรป คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป และคณะกรรมาธิการยุโรป จึงเป็นเพียงการประกาศว่าสถาบันเหล่านั้นจะไม่ดำเนินการอย่างใดๆ ไปในทางตรงกันข้ามกับเนื้อหาแห่งกฎบัตรนี้

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเอกสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับด้านสิทธิมนุษยชนทั้งสองฉบับนี้จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องของขอบเขตแห่งการคุ้มครอง โดย

---

[42] European Commission, “The Charter of Fundamental Rights of the EU - all personal, civil, political, economic and social rights in one simple text”[Online], 2003, Available from: http://www.ec.europa.eu/justice_home/fsj/rights/charter/fsj_rights_charter_en.htm[2006, December 18]

อนุสัญญายุโรป ฯ ให้การคุ้มครองเฉพาะในส่วนสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในขณะที่กฎบัตรสหภาพยุโรปได้รวบรวมรากฐานพิเศษอื่น ๆ เข้ามาด้วย เช่น สิทธิในการบริหารจัดการที่ดี (right to good administration) สิทธิทางสังคมของผู้ใช้แรงงาน (workers social rights) การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (personal data protection) หลักจริยธรรมในเชิงชีววิทยา (bio-ethics) โดยยังคงไว้ซึ่งการห้ามเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานแห่งความพิการ* ดังที่ปรากฏในอนุสัญญายุโรป ฯ แต่ได้มีการกล่าวถึงคนพิการชัดเจนมากยิ่งขึ้น และส่งเสริมให้สหภาพ ฯ ตระหนักและเคารพสิทธิของคนพิการในอันที่จะได้รับจากมาตรการที่สร้างขึ้นมาเพื่อรับรองความเป็นอิสระของคนพิการ การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและการทำงาน และมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตร่วมกับชุมชน** ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีรากฐานสำคัญมาจากกฎบัตรแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคม และกฎบัตรแห่งประชาคมยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคมขั้นพื้นฐานของผู้ใช้แรงงาน

3.2.2.2 ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม

ในด้านเกี่ยวกับสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม มีเอกสารระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรปที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองและรับรองสิทธิดังกล่าวของคนพิการทางการมองเห็นไว้ ได้แก่ กฎบัตรแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคม ค.ศ. 1961 (แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 1996) กฎหมายกลางแห่งยุโรปว่าด้วยกรอบปฏิบัติงานทั่วไปสำหรับการปฏิบัติที่เสมอภาคในการจ้างงานและการประกอบอาชีพ และกฎบัตรแห่งประชาคมยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคมขั้นพื้นฐานของผู้ใช้แรงงาน ค.ศ.1989

กฎบัตรแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคม (European Social Charter) เป็นเอกสารระหว่างประเทศซึ่งลงนามโดยประเทศสมาชิกสภายุโรปในปี ค.ศ. 1961 ซึ่งต่างเห็นพ้องกันให้มีการให้หลักประกันแก่พลเมืองของตนเกี่ยวกับสิทธิทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ในการพัฒนามาตรฐานการครองชีพและสวัสดิการสังคม และเพื่ออุดช่องโหว่ของอนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุมเพียงสิทธิพลเมืองและ

---

* Article 21 of Charter of Fundamental Rights of the European Union :

"Any discrimination based on any ground such as sex, race, colour, ethnic or social origin, genetic features, language, religion or belief, political or any other opinion, membership of a national minority, property, birth, disability, age or sexual orientation shall be prohibited."

** Article 26 of Charter of Fundamental Rights of the European Union :

"The Union recognises and respects the right of persons with disabilities to benefit from measures designed to ensure their independence, social and occupational integration and participation in the life of the community."

สิทธิทางการเมืองเท่านั้น[43] อาจกล่าวได้ว่า อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ในขณะที่กฎบัตรแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยได้ให้ความคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำงาน เช่น เงื่อนไขในการจ้างงานที่เป็นธรรม สภาวะการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขอนามัย เสรีภาพในการก่อตั้งสมาคมที่เกี่ยวกับการทำงาน การประกันสังคม และประโยชน์ที่ควรได้รับจากบริการสวัสดิการสังคม เป็นต้น

กฎบัตรแห่งยุโรปฉบับนี้ได้มีการปรับปรุงใหม่ ในปี ค.ศ. 1996 ซึ่งบทบัญญัติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทั่วไปได้มีการบัญญัติถึงสิทธิของบุคคลผู้ซึ่งมีความพิการในอันที่จะเป็นอิสระในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเข้าร่วมในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน* โดยไม่คำนึงถึงอายุ ลักษณะและที่มาแห่งความพิการ เพื่อสร้างมาตรการที่จำเป็นสำหรับการจัดให้มีแนวทางทางการศึกษาและการฝึกอาชีพสำหรับคนพิการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถเข้าถึงการจ้างแรงงานผ่านทางมาตรการต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้นายจ้างมีการจ้างงานคนพิการและดำเนินการจ้างงานต่อไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งในสภาพแวดล้อมการทำงานปกติหรือสภาพแวดล้อมที่ได้ปรับให้เหมาะสมสำหรับคนพิการแล้ว และเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลผู้มีความพิการได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างเต็มที่และเข้าไปมีส่วนร่วม

---

[43] Wikipedia, “European Social Charter”[Online], (n.d.), Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/European_Social_Charter[2006, December 19]

* Article 15 of the European Social Charter (revised 1996) : The right of persons with disabilities to independence, social integration and participation in the life of the community

“With a view to ensuring to persons with disabilities, irrespective of age and the nature and origin of their disabilities, the effective exercise of the right to independence, social integration and participation in the life of the community, the Parties undertake, in particular:

1. to take the necessary measures to provide persons with disabilities with guidance, education and vocational training in the framework of general schemes wherever possible or, where this is not possible, through specialised bodies, public or private;

2. to promote their access to employment through all measures tending to encourage employers to hire and keep in employment persons with disabilities in the ordinary working environment and to adjust the working conditions to the needs of the disabled or, where this is not possible by reason of the disability, by arranging for or creating sheltered employment according to the level of disability. In certain cases, such measures may require recourse to specialised placement and support services;

3. to promote their full social integration and participation in the life of the community in particular through measures, including technical aids, aiming to overcome barriers to communication and mobility and enabling access to transport, housing, cultural activities and leisure.”

ในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน โดยอาจใช้มาตรการและเทคนิคต่าง ๆ ช่วยเหลือ เพื่อเอาชนะต่ออุปสรรคต่าง ๆ ของคนพิการ ทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร การเคลื่อนไหว และช่วยเหลือให้พวกเขาสามารถเข้าถึงการคมนาคมขนส่ง การเคหะ กิจกรรมในทางวัฒนธรรม และการพักผ่อนหย่อนใจได้ ซึ่งผลจากการสำรวจการจ้างงานคนพิการทางการมองเห็นในยุโรปในช่วงปี ค.ศ. 2000 พบว่า พลเมืองในกลุ่มประเทศสมาชิกของสหภาพคนตาบอดยุโรป มีอัตราการเข้าถึงโอกาสในการจ้างงานที่เพิ่มสูงขึ้น[44] อันเป็นเครื่องแสดงให้เห็นประการหนึ่งว่าความร่วมมือในระดับภูมิภาคสามารถผลักดันให้มีการนำไปปฏิบัติในระดับประเทศได้อย่างมีประสิทธิผล ซึ่งนอกเหนือจากกฎบัตรแห่งยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคมแล้ว ก็ยังมีกฎบัตรแห่งประชาคมยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคมขั้นพื้นฐานของผู้ใช้แรงงาน ค.ศ.1989 (The Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers) ได้บัญญัติคุ้มครองและรับรองสิทธิของผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นคนพิการไว้ในทำนองเดียวกัน[*]

นอกจากนี้แล้ว สหภาพยุโรปยังได้ออก**กฎหมายกลางแห่งยุโรปว่าด้วยกรอบปฏิบัติงานทั่วไปสำหรับการปฏิบัติที่เสมอภาคในการจ้างงานและการประกอบอาชีพ** (The Council Directive 2000/78/EC of 27 November establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation) หรือที่รู้จักกันในนามของ “EU Directive” โดยเป็นผลมาจากสนธิสัญญาอัมสเตอร์ดัม ค.ศ. 1999 (Amsterdam Treaty of 1999) มาตรา 13[**] ที่ได้ก่อตั้งรากฐานแห่งกฎหมายในการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อต่อสู้กับการเลือกปฏิบัติอันมีพื้นฐานมาจากความพิการและด้านอื่น ๆ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวยังคงมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้

---

[44] European Blind Union, “Survey on the Employment of Blind and Partially Sighted People in Europe”[Online], (n.d.), Available from: http://www.euroblind.org/fichiersGB/surveymb.htm[2005, August 1]

[*] Article 26 of TITLE I - Fundamental Social Rights of Workers of the Community Charter of the Fundamental Social Rights of Workers 1989:

“All disabled persons, whatever the origin and nature of their disablement, must be entitled to additional concrete measures aimed at improving their social and professional integration. These measures must concern, in particular, according to the capacities of the beneficiaries, vocational training, ergonomics, accessibility, mobility, means of transport and housing.”

[**] Article 13 of the Amsterdam Treaty of 1999:

“Without prejudice to the other provisions of this Treaty and within the limits of the powers conferred by it upon the Community, the Council, acting unanimously on a proposal from the Commission and after consulting the European Parliament, may take appropriate action to combat discrimination based on sex, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation.”

บทบัญญัติดังกล่าวนี้มิได้ให้ไว้เพื่อบุคคล แต่เป็นการอนุญาตให้ประชาคมยุโรปรับรองกฎหมายที่จะนำมาใช้ต่อสู้กับการเลือกปฏิบัติได้

โดยในปี ค.ศ. 2000 สหภาพยุโรปได้รับรองกฎหมายฉบับใหม่ซึ่งอยู่ในรูปแบบพิเศษของการบัญญัติกฎหมายยุโรป ที่เรียกว่า “กฎหมายกลาง หรือ Directive” อันเป็นการกำหนดพันธกรณีที่รัฐสมาชิกจะต้องดำเนินการให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้โดยการนำไปใช้โดยตรงหรือไปดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในของประเทศตน เป็นการวางมาตรฐานขั้นต่ำไว้ ซึ่งรัฐสามารถกำหนดมาตรฐานหรือระดับการคุ้มครองที่สูงกว่านี้ก็ได้ กฎหมายฉบับใหม่ที่กล่าวถึงในที่นี้ก็คือ กฎหมายกลางแห่งยุโรปว่าด้วยกรอบปฏิบัติงานทั่วไปสำหรับการปฏิบัติที่เสมอภาคในการจ้างงานและการประกอบอาชีพ ซึ่งได้ออกแบบมาเพื่อห้ามการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของความพิการหรือเหตุอื่น ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวเนื่องกับการจ้างแรงงาน ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม โดยครอบคลุมถึงการเข้าสู่กระบวนการจ้างแรงงาน การสรรหา การเลื่อนตำแหน่ง เงื่อนไขการทำงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นไล่ออกหรือการจ่ายเงินค่าจ้าง การฝึกอบรมวิชาชีพ แต่ไม่ครอบคลุมถึงโครงการประกันสังคม และนอกจากนี้ ในกฎหมายยังได้บรรจุบทบัญญัติบางประการที่ให้การคุ้มครองและรับรองสิทธิสำหรับคนพิการไว้โดยเฉพาะ เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ การกำหนดให้นายจ้างกำหนดมาตรการในการดำเนินการเพื่อจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมในลักษณะคนพิการสามารถเข้าถึงได้ (reasonable accommodation) เพื่อให้สอดคล้องกับหลักประกันการปฏิบัติด้วยความเสมอภาคและเป็นการขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่กีดขวางคนพิการให้หมดสิ้นไป เช่น การปรับปรุงอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ตารางเวลาการปฏิบัติงาน หรือมีการจัดการฝึกอบรมพิเศษขึ้น เป็นต้น

กฎหมายฉบับนี้ได้วางมาตรการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย ในกรณีที่เกิดการเลือกปฏิบัติอันเป็นการขัดหรือแย้งกับกฎหมายนี้ซึ่งทำให้มีผู้ได้รับความเสียหายเกิดขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับความเสียหายดังกล่าวหรือองค์กรที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย สามารถยื่นฟ้องคดีต่อศาลได้ ซึ่งเมื่อผู้เสียหายได้แสดงพยานหลักฐานเป็นที่พอใจแก่ศาล ว่ามีการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นจริง จะเป็นการสร้างข้อสันนิษฐานทางกฎหมายในเบื้องต้นว่ามีการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้นจริงตามนั้น ทำให้ภาระการพิสูจน์ว่าไม่มีการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้น ตกไปอยู่ที่ฝ่ายนายจ้างผู้ถูกตั้งข้อกล่าวหาแทน ซึ่งหากนายจ้างไม่สามารถนำสืบพิสูจน์หักล้างได้ ศาลจะตัดสินชี้ขาดว่าผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนจากการเลือกปฏิบัติตามที่กล่าวอ้างจริงและสั่งลงโทษฝ่ายนายจ้าง ยิ่งไปกว่านั้นในบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวนี้ยังได้วางมาตรการในการตรวจสอบการรับรองกฎหมายดังกล่าวของรัฐสมาชิกด้วย โดยกำหนดระยะเวลาในการรับรองหรือแก้ไขกฎหมายภายในให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวนี้ไว้ ซึ่งหากรัฐใดไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้อาจถูกคณะกรรมาธิการยุโรปฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมแห่งยุโรป

ซึ่งเคยมีการดำเนินการดังกล่าวกับประเทศสมาชิกแล้วแต่มิใช่กรณีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของคนพิการ นับเป็นมาตรการในการดำเนินการกับรัฐสมาชิกเพื่อให้ปฏิบัติตามพันธะสัญญาที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

3.2.3 สภาพบังคับของเอกสารระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรป ในการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

จากการศึกษาเอกสารระหว่างประเทศที่ได้จัดทำขึ้นในภูมิภาคยุโรปเพื่อคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นพบว่ามีการจัดทำขึ้นในหลายรูปแบบทั้งที่เป็นสนธิสัญญา/อนุสัญญาระหว่างประเทศ กฎบัตร (Charter) และกฎหมายกลางแห่งยุโรป (Directive) ซึ่งเอกสารแต่ละฉบับมีการกำหนดมาตรการและค่าบังคับต่อรัฐสมาชิกในระดับที่แตกต่างกันออกไป โดยสนธิสัญญา/อนุสัญญาระหว่างประเทศ และกฎบัตร (ยกเว้นกฎบัตรสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐาน) เป็นการสร้างพันธะสัญญาให้รัฐต้องดำเนินการเพื่อการบังคับใช้กฎหมายภายในให้สอดคล้องกับหลักการที่ได้กำหนดไว้ในข้อตกลงแต่ละฉบับ และได้สร้างองค์กรดูแลตรวจสอบการดำเนินการของแต่ละประเทศไม่ให้เกิดการขัดแย้งหรือฝ่าฝืนต่อข้อกำหนดตามข้อตกลงต่าง ๆ นั้น ซึ่งกฎหมายกลางแห่งยุโรปจะมีสภาพบังคับในลักษณะเดียวกันกับสนธิสัญญา/อนุสัญญาระหว่างประเทศ และกฎบัตร แต่มีความเข้มข้นกว่าในเรื่องของรายละเอียดและการกำหนดมาตรการบังคับในกรณีที่มีการละเมิดหรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีโดยยอมให้เอกชนหรือองค์กรที่ทำหน้าที่เกี่ยวเนื่องกับเอกชนผู้ได้รับเสียหายสามารถฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมของสหภาพได้ ในขณะที่กฎบัตรสหภาพยุโรปว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานถือเป็นเพียงแนวทางให้รัฐสมาชิกต่าง ๆ ได้ยึดถือปฏิบัติตามโดยไม่มีผลผูกพันในทางกฎหมายแก่รัฐสมาชิก แต่ยังคงผูกพันองค์กรผู้ประกาศใช้กฎบัตรดังกล่าวซึ่งได้แก่ รัฐสภายุโรป คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป และคณะกรรมาธิการยุโรป ให้ต้องดำเนินการใด ๆ โดยไม่ขัดกับหลักการแห่งกฎบัตรนี้

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หลักการคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการในภูมิภาคยุโรปในข้อตกลงระหว่างประเทศส่วนใหญ่ได้บัญญัติไว้ในลักษณะกว้าง ๆ เพื่อคุ้มครองและรับรองสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของบุคคลทุกคน จึงครอบคลุมไปถึงสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นด้วย โดยเน้นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ และการห้ามเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของความพิการ และในส่วนของกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการโดยเฉพาะนั้นจำกัดอยู่แต่เพียงสิทธิเสรีภาพในส่วนที่เกี่ยวกับการจ้างแรงงาน จึงมีความพยายามที่จะผลักดันให้มีการบัญญัติกฎหมายกลางแห่งยุโรปในเรื่องเฉพาะเกี่ยวกับความพิการ (Disability Specific Directive) เพื่อให้สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของคนพิการทุกประเภทได้รับการคุ้มครองและรับรองอย่างครบถ้วนในทุกแง่มุม แต่อย่างไรก็ดี ยังไม่ปรากฏว่ามีนโยบายในระดับภูมิภาคที่จะทำข้อตกลงระหว่าง

ประเทศเพื่อส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพเป็นการเฉพาะเพื่อรองรับความต้องการพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการทางด้านการมองเห็นแต่อย่างใด

3.3 กฎหมายสหรัฐอเมริกา

3.3.1 วิวัฒนาการการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกามีผู้ที่จัดเป็นคนตาบอดตามกฎหมาย (legally blind) ประมาณ 1.3 ล้านคน ซึ่งหมายถึง บุคคลที่มีสายตาข้างที่ดีกว่าซึ่งได้รับการแก้ไขแล้วสามารถมองเห็นได้ตั้งแต่ 20/200 ลงไป หรือมีลานสายตามองเห็นได้ตั้งแต่ 20 องศาลงไป จากผลการสำรวจความเห็นของประชาชนในสหรัฐอเมริกาพบว่า ชาวอเมริกันมองว่าความตาบอดถือเป็นสภาพร่างกายที่น่าเกรงกลัวเป็นอันดับสาม รองลงมาจากโรคมะเร็งและโรคเอดส์เลยทีเดียว ในแต่ละปีจะมีประชาชนในสหรัฐอเมริกากลายเป็นคนตาบอดประมาณปีละ 75,000 คน ส่วนใหญ่มีสาเหตุมากจากโรคตาและความผิดปกติของดวงตาในภายหลัง จะมีเพียงแค่ 1% ของคนตาบอดชาวอเมริกันที่เป็นคนพิการมาตั้งแต่กำเนิด และแม้จะปรากฏว่ารัฐบาลสหรัฐและรัฐบาลมลรัฐมีค่าใช้จ่ายสำหรับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการถึงปีละกว่า 250 ล้านบาท แต่ก็ยังมีคนตาบอดในวัยทำงานที่ว่างงานถึง 70%[45] สาเหตุสำคัญมาจากการเลือกปฏิบัติต่อคนตาบอดที่มีอยู่หลากหลายรูปแบบทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในลักษณะที่การเจตนากีดกันคนตาบอดให้ออกไปจากกระแสหลักของสังคม หรือมีบทบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับการให้บริการซึ่งก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคหรือไม่มีประสิทธิภาพในการให้บริการแก่คนตาบอด เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการรวมตัวของคนพิการเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและโอกาสได้ขยายตัวออกไปในระยะเวลาใกล้เคียงกับยุคแห่งการปฏิรูปนโยบายทางสังคม อิทธิพลจากแนวคิดรัฐสวัสดิการและการประกาศนโยบายจ่ายเงินสวัสดิการสังคมตามรัฐบัญญัติประกันสังคม ค.ศ. 1936 (Social Security Act of 1936) และ รัฐบัญญัติแรนดอร์ฟแชพเพิร์ด ค.ศ. 1936 (Randolph - Sheppard Act of 1936) ของรัฐบาลประธานาธิบดีแฟรงคลิน ดี รูสเวลท์ ทำให้มีการก่อตั้งสหพันธ์คนตาบอดแห่งชาติขึ้น ในปี ค.ศ. 1940 เพื่อทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนคนตาบอดชาวอเมริกัน ส่งเสริมให้คนตาบอดมีความมั่นใจและเคารพในศักยภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังจัดให้มีบริการทางการศึกษา ข้อมูลข่าวสาร การปกป้องสิทธิเสรีภาพ และพัฒนา

---

[45] National Federation of the Blind, “Blindness and Low Vision Fact Sheet”[Online], (n.d.), Available from: http://www.nfb.org/fact_sheet-blindness_and_law_vision.asp[2006, October 31]

เทคโนโลยีสำหรับคนตาบอด[46] พันธกิจสำคัญของสหพันธ์คนตาบอดแห่งชาติ คือ การสร้างให้เกิดการยอมรับอย่างกว้างขวางและมีความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการทางการมองเห็นอย่างแท้จริงว่า “ปัญหาที่แท้จริงของความพิการทางการมองเห็นไม่ใช่การสูญเสียสายตา แต่เกิดจากความเข้าใจผิดและความขาดแคลนข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ในรูปแบบที่คนตาบอดจะสามารถเข้าถึงได้” สหพันธ์ ฯ จึงได้พยายามที่จะทำให้คนตาบอดได้รวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และหาหนทางในการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่อย่างสร้างสรรค์[47]

ในสหรัฐอเมริกาเริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล นับตั้งแต่ที่ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาครั้งที่ 14 ในปี ค.ศ. 1868 (The 14th Amendment) ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้มีบทบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล โดยควบคุมการกระทำของรัฐให้ชอบด้วยกฎหมาย (due process of law) และให้ความสำคัญในเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกับตามกฎหมายของบุคคล แต่หลักการดังกล่าวจะปรากฏขึ้นเด่นชัดอย่างแท้จริงในช่วงปี ค.ศ. 1950 – 1969[48] สังเกตได้จากการมีรัฐบัญญัติสิทธิพลเมือง ค.ศ. 1964 (Civil Rights Act of 1964) และต่อมาได้บังคับใช้รัฐบัญญัติความเสมอภาคในโอกาสของการจ้างงาน ค.ศ. 1972 (Equal Employment Opportunity Act of 1972) ซึ่งห้ามการเลือกปฏิบัติในแง่ของเพศ ผิวพรรณ ศาสนา เชื้อชาติ สัญชาติ และในภายหลังได้ขยายขอบเขตครอบคลุมถึงการไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องอายุ ความบกพร่องทางร่างกายหรือความพิการ สถานภาพสมรส หรือสภาพทางการเมือง โดยมีหน่วยงานอิสระที่เรียกว่าคณะกรรมการเพื่อความเสมอภาคในโอกาสของการจ้างงาน (Equal Employment Opportunity Commission หรือ EEOC) ซึ่งมีหน้าที่สอบสวนเกี่ยวกับการกล่าวหาใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานทั้งระดับมลรัฐและท้องถิ่น หากประนีประนอมกันไม่ได้จึงจะนำเรื่องขึ้นสู่ศาล

3.3.2 กรอบความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา

รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาถือเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรฉบับที่เก่าแก่ที่สุดในยุคปัจจุบัน โดยมีแนวความคิดว่ารัฐบาลที่ดีจะต้องให้การประกันต่อสิทธิและเสรีภาพแก่

---

[46] National Federation of the Blind, “Purpose of the NFB”[Online], (n.d.), Available from: http://www.nfb.org/nfb/Purpose_NFB.asp[2006, October 31]

[47] National Federation of the Blind,”National Federation of the Blind Mission Statement”[Online], (n.d.), Available from: http://www.nfb.org/nfb/Mission_Statement.asp[2006, October 31]

[48] Wikipedia, “Fourteen Amendment to the United States Constitution”[Online], 2006, Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Fourteenth_Amendment_to_theUnited_States_Constitution [2006, November 8]

ประชาชน ซึ่งได้รับอิทธิพลเป็นอย่างมาก จากแนวความคิดของจอห์น ล็อค ในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์[49] สิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติรับรองไว้ปรากฏอยู่ใน Bill of Rights หรือ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เกิดขึ้นจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และได้รับการรับรองให้ประกาศใช้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญสหรัฐ[50] ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาจนถึงปัจจุบัน รวม 27 ครั้ง ซึ่งแม้จะไม่ปรากฏว่ามีการบัญญัติเพื่อรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการหรือคนพิการทางการมองเห็นเอาไว้โดยตรงในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งฉบับใด แต่ในบทแก้ไขที่ 14 (The 14th Amendment) ก็ได้รับรองสิทธิเสรีภาพของชาวอเมริกันทุกคนไว้ว่าจะไม่ถูกลดทอนเอกสิทธิ์และความคุ้มกันในฐานะที่เป็นพลเมืองสหรัฐ และจะไม่ถูกเพิกถอนหรือตัดทอนสิทธิเสรีภาพไปโดยกระบวนการอันมิชอบด้วยกฎหมาย (ข้อ 1) และนอกจากนั้นสภาคองเกรส (The Congress) ยังได้รับอำนาจเพื่อออกกฎหมายสำหรับบังคับการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ด้วย (ข้อ 5)*

นับแต่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 14 ในปี ค.ศ. 1868 อาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งการปฏิรูปกฎหมายในด้านสิทธิเสรีภาพของสหรัฐอเมริกา สภาคองเกรสได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองหลายฉบับ โดยมุ่งเน้นการคุ้มครองประชาชนทุกผู้ทุกนามจากการถูกเลือกปฏิบัติและการถูกจำกัดตัดทอนสิทธิพลเมือง กฎหมายด้านสิทธิพลเมืองที่มีความสำคัญยิ่งฉบับหนึ่ง ได้แก่ รัฐบัญญัติสิทธิพลเมือง ค.ศ. 1964 (The Civil Rights Act of 1964) ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุดในปี ค.ศ. 1991 โดยได้เพิ่มเติมเนื้อหาในส่วนของการห้ามเลือกปฏิบัติต่อลูกจ้างในหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งอาจมีการอ้างถึงในอีกชื่อหนึ่งคือ “รัฐบัญญัติสิทธิของลูกจ้างในหน่วยงานของรัฐบาล ค.ศ. 1991” (Government Employee Rights Act of

---

[49] วิชัย ตันศิริ, “รัฐธรรมนูญของประเทศตะวันตกและไทย: กรณีศึกษาทางประวัติศาสตร์และกฎหมาย”, 2 (กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2540) หน้า 20.

[50] เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

* The Constitution of the United States of America - Amendment XIV

Section 1 - All persons born or naturalized in the United States, and subject to the jurisdiction thereof, are citizens of the United States and of the state wherein they reside. No state shall make or enforce any law which shall abridge the privileges or immunities of citizens of the United States; nor shall any state deprive any person of life, liberty, or property, without due process of law; nor deny to any person within its jurisdiction the equal protection of the laws.

Section 5 - The Congress shall have power to enforce, by appropriate legislation, the provisions of this article.

1991)* กฎหมายดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดให้มีมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างในวุฒิสภาและหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐบาล ให้มีการจ้างแรงงานโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา เพศ ถิ่นกำเนิด อายุ หรือความพิการ ดังนี้ จึงอาจถือได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาได้รับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นชาวอเมริกันไว้โดยภาพรวมแล้วนั่นเอง[51]

3.3.3 กฎหมายต่าง ๆ ที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในสหรัฐอเมริกา

ผลจากการวางมาตรการเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 14 ที่ได้กล่าวมาแล้วนี่เอง มีผลทำให้รัฐบาลได้แก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่เดิมและออกกฎหมายใหม่อีกหลายฉบับ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและมีผลเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในสหรัฐอเมริกา โดยจะได้แบ่งพิจารณาออกเป็นเรื่อง ๆ ดังต่อไปนี้

3.3.3.1 ด้านการประกอบอาชีพ

นอกเหนือไปจากรัฐบัญญัติสิทธิพลเมือง ค.ศ. 1964 และรัฐบัญญัติความเสมอภาคในโอกาสของการจ้างงาน ค.ศ. 1972 ที่ได้กล่าวถึงในข้างต้นนั้น ยังมีกฎหมายที่ให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ รัฐบัญญัติแรนดอร์ฟแชพเพิร์ด ค.ศ. 1936 (Randolph-Sheppard Act of 1936) รัฐบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ ค.ศ. 1973 (The Rehabilitation Act of 1973) และรัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 (The Americans with Disabilities Act of 1990)

---

* The Civil Rights Act of 1991

TITLE III - GOVERNMENT EMPLOYEE RIGHTS

SEC. 301 *[2 U.S.C. 1201]*

(a) Short title. - This title may be cited as the "Government Employee Rights Act of 1991".

SEC. 302 *[2 U.S.C. 1202]*

All personnel actions affecting employees of the Senate shall be made free from any discrimination based on - …

(3) handicap or disability, within the meaning of section 501 of the Rehabilitation Act of 1973 (29 U.S.C. 791) and sections 102-104 of the Americans with Disabilities Act of 1990 (42 U.S.C. 12112-14). ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ http://www.eeoc.gov/policy/cra91.html (October 30, 2006)

[51] Wex (Cornell Law School), “Civil Rights: an overview”[Online], 2006, Available from: http://www.law.cornell.edu/wex/index.php/Civil_rights[2006, October 30]

ก. รัฐบัญญัติแรนดอร์ฟแชพเพิร์ด ค.ศ. 1936 (Randolph-Sheppard Act of 1936)

บังคับใช้ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1936 ในสมัยประธานาธิบดี แฟรงคลิน ดี รูสเวลท์ ควบคู่กับการให้เงินสวัสดิการสังคม (Social Security Income) และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 1954 และ ค.ศ. 1974 เพื่อให้มีการใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเพิ่มโอกาสทางธุรกิจให้แก่คนตาบอด*ที่ประกอบอาชีพด้านการค้าขาย โดยขยายขอบเขตของประเภทกิจการร้านค้า** ให้มากยิ่งขึ้น[52]

นับแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1975 เป็นต้นไป ไม่ว่ากระทรวง หน่วยงาน หรือองค์กรใดของสหรัฐอเมริกา จะต้องตกอยู่ภายใต้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ในกรณีที่ได้มีการเช่า เช่าซื้อ หรือเข้าไปจับจองพื้นที่ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนในอาคารใดๆ เว้นเสียแต่ว่าได้ปรึกษากับหัวหน้าหน่วยงานดังกล่าวและหน่วยงานผู้ออกใบอนุญาตของมลรัฐแล้ว หรืออาคารดังกล่าวได้สร้างเสร็จอยู่ก่อนแล้ว หรือมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงอาคาร หรืออาคารที่หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐได้เข้าไปจับจองพื้นที่ใช้สอยอยู่ก่อนแล้วนั้น มีพื้นที่สำหรับการประกอบกิจการร้านค้าโดยคนตาบอดอย่างเป็นที่น่าพอใจอยู่แล้ว*** โดยหน่วยงานดังกล่าวจะต้องจัดให้มีประกาศแจ้งไปยังหน่วยงานผู้ออกใบอนุญาตถึงแผนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้หน่วยงานออกใบอนุญาตตัดสินใจว่าอาคารดังกล่าวมีพื้นที่สำหรับการประกอบกิจการร้านค้าเป็นที่น่าพอใจแล้วหรือยัง

กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการด้วยกัน คือ (1) เพื่อทำให้คนตาบอดได้รับการจ้างงานโดยมีค่าตอบแทน (2) เพื่อขยายโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับคนตาบอด และ

---

* คนตาบอดตามกฎหมายนี้ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการมองเห็นในตาข้างที่ดีกว่าซึ่งได้รับการแก้ไขแล้วไม่เกินไปกว่า 20/200 หรือมีลานสายตาไม่กว้างไปกว่า 20 องศา ซึ่งการจะตัดสินว่าตาบอดหรือไม่ จะต้องได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรคตาหรือผู้เชี่ยวชาญทางการวัดสายตา

** กิจการร้านค้า (vending facility) หมายถึง เครื่องขายของอัตโนมัติ (vending machines) ร้านขายอาหาร (cafeterias) ร้านขายอาหารจานด่วน (fast-food facilities) ที่ขายอาหารว่าง (snack bar) ร้านขายของขวัญและการ์ด (gift or card shop) ที่บริการรถเข็น (cart service) ศาลาพักผ่อน (shelters) เครื่องนับเงิน (counter) หรือเครื่องมืออื่น ๆ คล้ายคลึงกันตามที่รัฐมนตรีกำหนด

[52] Moore, J.E. and Tucker, A “The need for Reprocity between States in Creating...”[Online], 1994, Available from: http://www. blindmerchants.org[2006, October 30]

*** พื้นที่เป็นที่น่าพอใจ หมายถึง พื้นที่ที่รัฐมนตรีตัดสินว่ามีพื้นที่กว้างเพียงพอ มีไฟฟ้า ประปา และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีได้กำหนดไว้ในข้อกำหนดสำหรับสถานที่และการดำเนินกิจการร้านค้าของคนตาบอด

(3) เพื่อกระตุ้นให้คนตาบอดมีความมานะพยายามยิ่งขึ้นในอันที่จะต่อสู้ฟันฝ่าเพื่อทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้* โดยบัญญัติให้คนตาบอดมีสิทธิก่อนผู้อื่นในการได้รับสัมปทานเป็นผู้ประกอบกิจการร้านค้าในบริเวณที่เป็นทรัพย์สินของรัฐบาลสหรัฐ** โดยที่รัฐเป็นผู้ลงทุนให้ทั้งหมด สิทธิดังกล่าวหมายรวมถึงสิทธิได้รับการฝึกอบรมด้านการบริหารกิจการที่ได้รับสัมปทาน เมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้ว รัฐจะออกใบอนุญาต (license) ซึ่งคนตาบอดสามารถนำไปแสดงสิทธิเพื่อประมูลขอรับสัมปทานให้เป็นผู้มีสิทธิจำหน่ายสินค้าในอาคารของรัฐบาลสหรัฐได้อย่างไม่มีกำหนดระยะเวลา แต่อาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตภายหลัง หากคณะกรรมการเห็นว่าไม่สามารถบริหารจัดการกิจการนั้น ๆ ในระดับที่น่าพอใจ

รัฐบัญญัติแรนดอร์ฟแชพเพิร์ดได้สร้างแบบแผนการประกอบกิจการร้านค้าขึ้น ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในมลรัฐต่าง ๆ ในฐานะที่เป็นโครงการประกอบกิจการธุรกิจ หรือ BEP (Business Enterprise Program) โครงการ BEP ส่วนใหญ่จะดำเนินการในสถานที่ที่ได้จัดให้มีบริการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ในทรัพย์สินของรัฐบาลสหรัฐ มลรัฐ หรือเทศบาล หรือของเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยประกอบอุตสาหกรรมหรือประกอบกิจการในครัวเรือน อาจกล่าวได้ว่า BEP เป็นโครงการที่ผสมผสานระหว่างการประกอบกิจการธุรกิจซึ่งโดยปรกติเป็นการให้บริการอาหาร กับโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพในการประกอบอาชีพ (vocational rehabilitation program) ซึ่งผู้จัดการกิจการอาจไม่ใช่เจ้าของกิจการ แต่เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตที่ออกโดยหน่วยงานออกใบอนุญาตของมลรัฐ และกฎหมายยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลด้านการเงินทั้งหมดของโครงการต่าง ๆ ภายในมลรัฐนั้น ๆ ให้แก่คนตาบอดที่ได้รับใบอนุญาตทุกคน และยังต้องเปิดโอกาสให้คนตาบอดที่มีใบอนุญาตทุกคนได้เลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่กำกับดูแลโครงการทั้งหมดในมลรัฐนั้น โดยมีสำนักงานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือ RSA (The Rehabilitation Service Administration) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายนี้ และเป็นผู้ดำเนินการก่อตั้งหน่วยงานในระดับมลรัฐเพื่อทำหน้าที่ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบการค้าให้กับผู้ขายซึ่งเป็นคนตาบอด และทำงานร่วมกับผู้จัดการทรัพย์สิน

---

* มาตรา 107 (เอ) “เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดให้คนตาบอดได้มีการจ้างงานที่ได้ค่าตอบแทน ขยายโอกาสในทางเศรษฐกิจของคนตาบอด และกระตุ้นให้คนตาบอดมีความมานะพยายามมากขึ้นในการฟันฝ่าเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงให้คนตาบอดที่ได้รับใบอนุญาตตามบทบัญญัตินี้ มีอำนาจในการประกอบกิจการร้านค้าในทรัพย์สินของรัฐบาลสหรัฐได้ โดยได้รับสิทธิได้ก่อนตามบทบัญญัติในส่วนนี้ ซึ่งข้อจำกัดในการติดตั้งหรือประกอบกิจการร้านค้าเนื่องจากขัดกับผลประโยชน์ของสหรัฐ จะต้องมีการให้เหตุผลสนับสนุนอย่างเต็มที่เป็นลายลักษณ์อักษรต่อรัฐมนตรีซึ่งจะเป็นผู้ตัดสินว่าข้อจำกัดดังกล่าวเหมาะสมหรือไม่”

** ทรัพย์สินของรัฐบาลสหรัฐ (federal property) หมายความถึง อาคาร ที่ดิน หรืออสังหาริมทรัพย์อื่น ซึ่งหน่วยงานของสหรัฐ เป็นเจ้าของ เช่า หรือเข้าจับจองเพื่อใช้ประโยชน์

ส่วนกลางในการคัดเลือกทำเลที่ตั้งและประเภทในการประกอบกิจการร้านค้า ซึ่งเป็นหน้าที่ที่กฎหมายถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในอันที่จะบังคับหรือกำหนดให้ผู้จัดการทรัพย์สินส่วนกลางจัดสรรทำเลที่ตั้งสำหรับการดำเนินกิจการร้านค้าตั้งแต่ในขณะที่มีการก่อสร้างหรือออกแบบอาคารใหม่ และกฎหมายยังกำหนดให้หน่วยงานที่ออกใบอนุญาตในมลรัฐ จัดให้มีโครงการอบรมที่มีมาตรฐานการอบรมเช่นเดียวกันกับการอบรมสำหรับคนตาบอดภายใต้โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งโครงการนี้จะรวมถึงการฝึกอบรมในการทำงานและรวมไปถึงการฝึกอบรมในการเคลื่อนไหวขั้นสูงขึ้นไป และจัดต้องให้มีบริการติดตามประเมินผลเพื่อให้มั่นใจได้ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถบรรลุตามศักยภาพขั้นสูงสุดสำหรับการประกอบอาชีพ[53] เงื่อนไขส่วนหนึ่งในการออกใบอนุญาตของมลรัฐ คือ การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการผู้ค้าขายที่เป็นคนตาบอด ทั้งโดยเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในการบริหารจัดการหน่วยงานของโครงการ ซึ่งคณะกรรมการผู้ค้าขายที่ตาบอดถือเป็นผู้แทนของผู้ประกอบกิจการร้านค้าซึ่งได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายของโครงการ

คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายนี้จะต้องทำการสำรวจถึงโอกาสในการได้รับสัมปทานร้านค้าสำหรับคนตาบอดในสถานที่ของรัฐบาลสหรัฐและหน่วยงานอื่นในสหรัฐทุก ๆ ปี และทำการสำรวจอุตสาหกรรมของสหรัฐ เพื่อทราบข้อมูลที่จะช่วยเหลือให้คนตาบอดได้รับการจ้างงาน โดยจัดทำให้ข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจนี้ให้เป็นการสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องจัดให้บุคคลและหน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินงานเพื่อคนตาบอดสามารถเข้าถึงได้

คนตาบอดผู้ได้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่พอใจกับการกระทำใดที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการหรือบริหารจัดการโครงการกิจการร้านค้า สามารถยื่นเรื่องราวได้ต่อหน่วยงานผู้ออกใบอนุญาตของมลรัฐ โดยให้มีการฟังข้อเท็จจริงอย่างเสมอภาค หรือหากยังไม่พอใจก็สามารถยื่นเรื่องต่อรัฐมนตรี* เพื่อให้มีคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการและให้ถือเป็นที่สุดมีผลผูกพันคู่พิพาททั้งหลาย

ข. รัฐบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ ค.ศ. 1973 (The Rehabilitation Act of 1973)

เป็นกฎหมายของรัฐบาลสหรัฐที่กำหนดให้มีโครงการฝึกอบรมเพื่อช่วยเหลือในการฟื้นฟูด้านอาชีพ สนับสนุนให้มีการจ้างงาน การดำรงชีวิตอย่างอิสระ และการสงเคราะห์นายจ้าง และยังได้กำหนดให้มีการฝึกอบรมและบริการหลากหลายรูปแบบ ซึ่ง

---

[53] "Randolph-Sheppard Act Summary"[Online], 2006, Available from: www.michigan.gov [2006, October 30]

* รัฐมนตรี หมายถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการสาธารณสุข การศึกษาและสวัสดิการ

ดำเนินการให้ความช่วยเหลือโดยหน่วยบริหารจัดการงานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation Service Administration) กฎหมายฉบับนี้บัญญัติให้รัฐบาลสนับสนุนให้มีการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้ครอบคลุมทุกกระบวนการ และกำหนดให้หน่วยงานของรัฐรับคนพิการที่ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพแล้วเข้าทำงาน โดยที่รัฐต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อและเทคโนโลยีเพื่อให้คนพิการสามารถทำงานได้ แต่อย่างไรก็ดี แม้กฎหมายฉบับนี้จะมีลักษณะครอบคลุมความพิการและกระบวนการส่งเสริมการประกอบอาชีพแก่คนพิการ แต่ก็จำกัดอยู่เฉพาะภายในหน่วยงานของรัฐเท่านั้น

เมื่อคนพิการเข้าสู่ระบบบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ รัฐจะจัดทำแผนสู่การจ้างงานเฉพาะบุคคลให้ (Individualized Plan for Employment) ส่วนบุคคลที่ไม่ประสงค์จะเข้าสู่ระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพสามารถเลือกรับบริการในโครงการเพื่อการดำรงชีวิตอิสระแทนได้ (Independent Living Program)[54]

มาตรการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้งในลักษณะ 5 (Title V) มาตรา 501 มาตรา 503 และมาตรา 504 แห่งรัฐบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ ค.ศ. 1973[55] โดยกำหนดให้ผู้รับเหมางานจากรัฐบาลสหรัฐในวงเงินมากกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐ ต้องมีมาตรการที่ส่งเสริมโอกาสการจ้างงานคนพิการ เว้นเสียแต่ว่าการจ้างงานคนพิการจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายต่อกิจการ ผู้รับเหมาหรือผู้รับเหมาช่วงอาจละเว้นไม่จ้างงานคนพิการเสียก็ได้ (มาตรา 503) แต่ในการจ้างงานนั้น ห้ามนายจ้างเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความพิการในการให้บุคคลซึ่งมีความพิการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากโครงการทุนอุดหนุนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ โดยในส่วนที่เป็นการจ้างงานนั้นให้ใช้หลักการเดียวกับกฎหมายรัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 (มาตรา 504)

ในส่วนของการดำเนินงานภาครัฐ กำหนดให้มีคณะกรรมการระหว่างกระทรวงว่าด้วยลูกจ้างพิการ มีหน้าที่ร่วมมือกับคณะกรรมการเพื่อความเสมอภาคในโอกาสของการจ้างงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐ รวมถึงมาตรการส่งเสริมการจ้างงาน ความต้องการจำเป็นของลูกจ้างพิการ ฯลฯ โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานการจัดการงานบุคคลและประธานคณะกรรมการเพื่อความเสมอภาคในโอกาสของการจ้างงานเป็นประธานร่วมหรือผลัดกันเป็นประธานคณะกรรมการ สำหรับมาตรการเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือ

---

[54] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 115.

[55] เรื่องเดียวกัน, หน้า 116.

ห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้น ให้ปฏิบัติตามรัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 ตลอดจนมาตรา 501 – มาตรา 504 และ มาตรา 510 ด้วย นอกจากนี้ยังบัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานให้ความร่วมมือต่อคณะกรรมการว่าด้วยการจ้างงานคนพิการ ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ขึ้นตรงต่อประธานาธิบดี เพื่อให้คณะกรรมการดังกล่าวสามารถปฏิบัติงานได้ ในการสรรหาบุคคลมาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการดังกล่าว คนพิการต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษในการได้รับการสรรหา (มาตรา 501)

แต่เนื่องจากยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่กำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคนพิการไว้ กฎหมายฉบับนี้จึงได้บัญญัติให้มีสภาเพื่อการประสานงานด้านคนพิการระหว่างหน่วยงานไว้ ซึ่งสภาดังกล่าวประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (The Secretary of Education) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและบริการมนุษย์ (The Secretary of Health and Human Services) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน (The Secretary of Labor) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการเคหะและพัฒนาเมือง (The Secretary of Housing and Urban Development) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม (The Secretary of Transportation) ปลัดกระทรวงมหาดไทย(ฝ่ายกิจการอินเดียนแดง) (The Assistant Secretary of the Interior for Indian Affairs) อัยการสูงสุด (The Attorney General) ผู้อำนวยการสำนักงานการจัดการงานบุคคล (The Director of the Office of Personnel Management) ประธานคณะกรรมการเพื่อความเสมอภาคในโอกาสของการจ้างงาน (The Chairperson of the Equal Employment Opportunity Commission) ประธานคณะกรรมการว่าด้วยการขจัดอุปสรรคทางสถาปัตยกรรมและคมนาคม (The Chairperson of the Architectural and Transportation Barriers Compliance Board) และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของรัฐตามที่ประธานาธิบดีแต่งตั้ง เพื่อประสานงานเกี่ยวกับการนำนโยบาย ข้อตกลง และกฎหมายไปสู่การปฏิบัติในหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยปราศจากความซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน ตลอดจนเสนอรายงานหรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือกฎหมายร่วมกับสภาแห่งชาติด้านคนพิการ (National Council on Disability) ต่อรัฐสภา (มาตรา 507)

นอกจากนี้ ในการแก้ไขกฎหมายในปี ค.ศ. 1998 ในมาตรา 508 ได้กำหนดว่า เมื่อใดที่หน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐได้พัฒนา จัดหา บำรุงรักษา หรือใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีข้อมูลสารสนเทศ (electronic and information technology) จะต้องจัดทำเทคโนโลยีนั้นในรูปแบบที่พนักงานลูกจ้างในหน่วยงานทั้งที่มีความพิการและไม่มีความพิการจะต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวนั้นได้ รวมทั้งประชาชนผู้เป็นสมาชิกในการใช้บริการของหน่วยงานดังกล่าวซึ่งเป็นผู้ที่มีความพิการก็จะต้องสามารถเข้าถึงและใช้ข้อมูลข่าวสารได้เช่นเดียวกับผู้ที่ไม่พิการสามารถเข้าถึงได้ เว้นเสียแต่ว่าการดำเนินการดังกล่าวนั้นจะ

ก่อให้เกิดภาระเกินสมควร (undue burden) แก่หน่วยงานนั้น ๆ[56] ซึ่งคณะกรรมการว่าด้วยการขจัดอุปสรรคทางสถาปัตยกรรมและคมนาคม (The Architectural and Transportation Barriers Compliance Board หรือ Access Board) ได้กำหนดมาตรฐานเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีข้อมูลสารสนเทศไว้เมื่อปี ค.ศ. 2000 โดยครอบคลุมถึงอุปกรณ์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เว็บไซต์ ระบบโทรศัพท์ เครื่องโทรสาร เครื่องทำสำเนา และอุปกรณ์อื่นทำนองเดียวกันนี้[57] แม้ในบทบัญญัติดังกล่าวนี้จะไม่ได้ระบุโดยเฉพาะเจาะจงเพื่อประโยชน์ของคนพิการทางการมองเห็น แต่จากการกำหนดมาตรการไว้โดยคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างกันไปสำหรับความพิการแต่ละประเภททำให้เชื่อได้ว่าคนพิการทางการมองเห็นจะได้รับประโยชน์จากมาตรการดังกล่าวนี้ในด้านการประกอบอาชีพได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายว่ากฎหมายกำหนดบังคับไว้แต่เฉพาะหน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐให้ดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวนี้

ค. รัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 (The Americans with Disabilities Act of 1990) ลักษณะ 1 ด้านการจ้างงาน (Title I)

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายคุ้มครองสิทธิคนพิการแบบบูรณาการ กล่าวคือมีเนื้อหาที่บัญญัติห้ามการเลือกปฏิบัติเนื่องจากความพิการ ทั้งในด้านการจ้างงาน การเข้าถึงบริการสาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวก อาคาร สถานที่ การเคหะของรัฐ การคมนาคมขนส่งตลอดจนการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้จะต้องเป็นผู้มีความพิการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนพิการ โดยกฎหมายได้ให้คำนิยาม “คนพิการ” ไว้ว่าหมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งทางร่างกายหรือจิตใจ ซึ่งมีผลเป็นการจำกัดการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง รวมถึงบุคคลที่มีประวัติหรือบันทึกข้อมูลประวัติของความบกพร่องในลักษณะดังกล่าว หรือบุคคลที่บุคคลอื่น ๆ เข้าใจว่ามีความพิการเช่นนั้น*

---

[56] National Center on Accessible Information Technology in Education, “What does Section 508 of the Rehabilitation Act of 1973 require?”[Online], (n.d.), Available from: http://www.washington.edu/accessit/articles?233[2007, March 1]

[57] United States Access Board, “Update of the 508 Standards and the Telecommunications Act Guidelines”[Online], (n.d.), Available from: http://www.access-board.gov/sec508/update-index.htm [2007, March 1]

* Americans with Disabilities Act, SEC. 3. DEFINITIONS.

As used in this Act: (1) ...

(2) Disability.--The term "disability" means, with respect to an individual--

กฎหมายไม่ได้ระบุถึงลักษณะของความบกพร่องที่ครอบคลุมถึงเอาไว้โดยเฉพาะเจาะจง แต่จากคำนิยามดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ว่ารวมถึงคนพิการทางการมองเห็นเอาไว้ด้วยเช่นกัน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากฎหมายฉบับนี้มีเนื้อหาคุ้มครองสิทธิคนพิการในหลากหลายด้าน จึงจะขอกล่าวในรายละเอียดเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องในแต่ละหัวข้อ

ด้านการจ้างงาน (ลักษณะ 1)

ในด้านการจ้างงานกฎหมายได้บัญญัติไว้ชัดแจ้งในลักษณะที่ 1 (Title I) โดยกำหนดให้นายจ้างที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป จะต้องให้โอกาสอย่างเท่าเทียมแก่บุคคลที่มีความพิการ ซึ่งมีคุณสมบัติครบตามลักษณะงานที่นายจ้างประกาศรับสมัคร* เพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวเนื่องกับการจ้างแรงงานอย่างเต็มที่ เหมือนดังเช่นที่กำหนดไว้ให้สำหรับบุคคลอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น ห้ามมิให้สถานประกอบการใดเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเนื่องจากความพิการ เช่น ในการรับสมัครเข้าทำงาน ในการจ้างงาน การเลื่อนตำแหน่ง การให้ออกจากงาน การฝึกอบรม การจ่ายค่าตอบแทน การเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม ตลอดจนสิทธิประโยชน์อื่นใดที่เกี่ยวกับการจ้างงาน เป็นต้น**

นอกจากนั้น กฎหมายยังได้วางข้อจำกัดในการสอบถามผู้สมัครงานเกี่ยวกับความพิการก่อนที่จะได้ตกลงจ้างทำงาน และกำหนดให้นายจ้างเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้คนพิการสามารถทำงานได้ และจัดให้มีการ

(A) a physical or mental impairment that substantially limits one or more of the major life activities of such individual;

(B) a record of such an impairment; or

(C) being regarded as having such an impairment.

* บุคคลที่มีความพิการซึ่งมีคุณสมบัติครบตามลักษณะงานที่นายจ้างประกาศรับสมัคร (qualified individuals with disabilities) หมายถึง บุคคลผู้พิการไม่ว่าจะมีหรือไม่มีที่พักอาศัยที่เหมาะสมสำหรับความพิการ อยู่ก่อนแล้วหรือไม่ก็ตาม ซึ่งสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่จำเป็นสำหรับการทำงานในตำแหน่งที่ตนสมัครเข้าทำงาน และเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาตามกฎหมายนี้ ให้นายจ้างเป็นผู้กำหนดว่าหน้าที่ที่จำเป็นสำหรับการทำงานในตำแหน่งนั้นเป็นเช่นไร แต่หากว่านายจ้างได้กำหนดลักษณะงานไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแล้วตั้งแต่ตอนประกาศรับสมัครหรือช่วงสัมภาษณ์งาน ให้ถือว่าลักษณะงานที่ได้กำหนดไว้ดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่จำเป็นสำหรับการทำงานในตำแหน่งนั้น

** Americans with Disabilities Act, SEC. 102. DISCRIMINATION.

(a) General Rule.--No covered entity shall discriminate against a qualified individual with a disability because of the disability of such individual in regard to job application procedures, the hiring, advancement, or discharge of employees, employee compensation, job training, and other terms, conditions, and privileges of employment.

ให้ความช่วยเหลืออย่างสมเหตุสมผลกับสภาพแห่งความพิการสำหรับลูกจ้างนั้นด้วย[*] เว้นเสียแต่ว่าการจัดการให้ในลักษณะเช่นนั้นจะเป็นการสร้างความยากลำบากให้กับนายจ้างเกินสมควร[**]

ในกรณีที่มีการจ้างงานที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายสามารถร้องทุกข์เรื่องราวดังกล่าวต่อคณะกรรมการเพื่อความเสมอภาคในโอกาสของการจ้างงาน หรือ EEOC (U.S. Equal Employment Opportunity Commission) ภายใน 180 วันนับแต่มีการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้น หรือภายใน 300 วันหากเป็นการยื่นเรื่องราวต่อผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนส่วนท้องถิ่นหรือของมลรัฐเพื่อการปฏิบัติที่เป็นธรรมในการจ้างงาน ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจะสามารถฟ้องร้องต่อศาลของรัฐบาลสหรัฐได้ก็ต่อเมื่อได้รับหนังสือแสดงสิทธิในการฟ้องร้อง (right-to-sue letter) จาก EEOC แล้ว ซึ่งข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานเพราะเหตุแห่งความพิการนี้ สามารถยื่นต่อสำนักงานของ EEOC ในพื้นที่ใดก็ได้ทั่วประเทศ[58]

---

[*] การให้ความช่วยเหลืออย่างสมเหตุสมผล (reasonable accommodation) หมายความรวมถึง

(1) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้จัดทำขึ้นไว้แล้ว และพร้อมให้ลูกจ้างได้เข้าใช้ประโยชน์และบุคคลที่มีความพิการสามารถใช้ได้ และ

(2) แผนการทำงานที่จัดทำขึ้นใหม่ ตารางการทำงานนอกเวลาหรือเปลี่ยนแปลงเวลาการทำงาน การกำหนดหน้าที่การทำงานใหม่สำหรับตำแหน่งหน้าที่ที่ว่างอยู่ การดัดแปลงเครื่องมือเครื่องใช้ การปรับเปลี่ยนหรือดัดแปลงวิธีการสอบ อุปกรณ์ประกอบการศึกษา หรือนโยบายการจัดเตรียม ผู้อ่านหรือล่ามที่มีคุณวุฒิ และการสงเคราะห์อื่นในทำนองเดียวกันนี้สำหรับบุคคลที่มีความพิการ

[**] ความยากลำบากเกินสมควร (undue hardship) หมายถึง การกระทำที่แสดงให้เห็นถึงความยากลำบาก หรือมีค่าใช้จ่าย เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบดังต่อไปนี้สามารถถือได้ว่าเป็นการสร้างความยากลำบากในการจัดที่พักให้แก่ลูกจ้างเกินสมควร

(1) ลักษณะและราคาของที่พักอาศัยที่กำหนดไว้ให้เป็นไปตามกฎหมายนี้

(2) ทรัพยากรทางการเงินทั้งหมดสำหรับการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวก หรือสิ่งอำนวยความสะดวกตามลักษณะของที่พักอาศัยที่เหมาะสมกับสภาพแห่งความพิการ จำนวนผู้ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว ผลกระทบในด้านค่าใช้จ่ายและทรัพยากร หรือผลกระทบอื่น ๆ ของที่พักอาศัยที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว

(3) ทรัพยากรทางการเงินทั้งหมดขององค์กร ภาพรวมของขนาดธุรกิจ โดยดูจากจำนวนลูกจ้าง จำนวน ประเภท และสถานที่ตั้งสิ่งอำนวยความสะดวก

(4) ลักษณะการดำเนินงานขององค์กร รวมถึงองค์ประกอบ โครงสร้าง และหน้าที่ในการทำงานขององค์กร ความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ การบริหารจัดการ ความเกี่ยวข้องทางการเงินของสิ่งอำนวยความสะดวกขององค์กร (มาตรา ..)

[58] U.S. Department of Justice, “A Guide to Disability Rights Laws”[Online], 2005, Available from: http://www.usdoj.gov/crt/ada/cguide.htm[2006, October 1]

3.3.3.2 ด้านการศึกษาและการข้อมูลข่าวสาร

ในด้านสิทธิทางการศึกษาของคนพิการทางการมองเห็นในสหรัฐอเมริกามีรัฐบัญญัติการส่งเสริมการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการ เป็นกฎหมายฉบับสำคัญที่ให้หลักประกันทางด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความพิการทางการมองเห็น เพื่อให้ได้รับการศึกษาและสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และมีรัฐบัญญัติลิขสิทธิ์ (The Copyright Act) ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่สนับสนุนให้คนพิการทางการมองเห็นได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ผ่านทางสื่อรูปแบบพิเศษสำหรับคนตาบอด โดยได้รับการยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ อันเป็นการส่งเสริมทางด้านการศึกษาและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนพิการทางการมองเห็นให้ทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป รวมทั้งกฎหมายแม่แบบว่าด้วยอักษรเบรลล์ (Model Braille Bill) ที่ประกาศใช้ในมลรัฐต่างๆ เพื่อให้เด็กตาบอดมีโอกาสในการได้เรียนรู้หนังสือมากขึ้น

ง. กฎหมายแม่แบบว่าด้วยอักษรเบรลล์ (Model Braille Bill)

ได้มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยอักษรเบรลล์ขึ้นครั้งแรกในรัฐมิเนสโซตา (Minnesota) ในปี ค.ศ. 1987 และหลังจากนั้นมลรัฐอื่น ๆ ก็ได้นำแบบอย่างของกฎหมายนี้มาประกาศใช้ในรัฐของตนด้วย เช่น รัฐอาริโซนา (Arizona) รัฐแคนซัส (Kansas) รัฐเคนตักกี (Kentucky) เป็นต้น เพื่อสร้างโอกาสให้กับเด็กตาบอดในการเรียนรู้มากขึ้น โดยกฎหมายแม่แบบว่าด้วยอักษรเบรลล์ได้กำหนดให้มีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบอักษรเบรลล์สำหรับเด็กที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นเด็กตาบอดทุกคน* (all legally blind children) แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าในกฎหมายดังกล่าวไม่มีการกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนหนังสือเบรลล์ให้กับเด็กตาบอด เนื่องจากกฎหมายได้สันนิษฐานไว้ในเบื้องต้นแล้วว่าเด็กบอดจะต้องสามารถอ่านเขียนหนังสือเบรลล์ได้ นอกเสียจากว่าผู้พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิการแต่ละคนจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น และกฎหมายฉบับอื่น ๆ ก็ได้กำหนดไว้ทำนองเดียวกัน คือให้มีการใช้อักษรเบรลล์ในหลักสูตรการเรียนการสอนของเด็กตาบอด อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายแม่แบบว่าด้วยอักษรเบรลล์มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อให้มีการตระหนักถึงความต้องการของเด็กตาบอดที่จะได้มีโอกาสในการเรียนรู้หนังสือเช่นเดียวกับเด็กอื่น ๆ ที่สามารถมองเห็นได้ และใน

---

* กฎหมายแม่แบบได้กำหนดให้ “เด็กนักเรียนตาบอด” หมายความถึง บุคคลที่มีความเหมาะสมที่จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษ และเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการมองเห็นในตาข้างที่ดีกว่าเมื่อได้รับการแก้ไขแล้ว ตั้งแต่ระดับ 20/200 ลงไป หรือมีลานสายตาแคบกว่า 20 องศา หรือเป็นบุคคลที่ได้รับการบ่งชี้ในทางการแพทย์ว่าสามารถเล็งเห็นได้ว่าจะมีระบบการมองเห็นที่เสื่อมลง (National Federation of the Blind, “A Model Braille Bill”[Online], (n.d.), Available from: http://www.blind.net/bg410004.htm[2006, November 16])

ปี ค.ศ. 1991 ปรากฏว่า ในกฎหมายว่าด้วยอักษรเบรลล์ของมลรัฐเท็กซัก ได้กำหนดให้ผู้ผลิตหนังสือเรียน (textbook) ผลิตหนังสือในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถแปลงไปเป็นอักษรเบรลล์ได้ด้วย ซึ่งทำให้การแปลงหนังสือเรียนจากรูปแบบของอักษรตัวพิมพ์ไปเป็นอักษรเบรลล์มีความพร้อมมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา[59]

กฎหมายแม่แบบว่าด้วยอักษรเบรลล์นี้นับเป็นการแสดงออกถึงการกำหนดนโยบายสาธารณะและการประกาศตัวของคนตาบอดที่ตัดสินใจจะดำเนินชีวิตในรูปแบบปกติในฐานะสมาชิกของสังคมที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวนี้เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเพียงในระดับมลรัฐเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมีรัฐบัญญัติการส่งเสริมการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการซึ่งเป็นกฎหมายของรัฐบาลสหรัฐได้บัญญัติข้อกำหนดเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบที่มีความเหมาะสมสำหรับคนตาบอดโดยใช้ชื่อว่า มาตรฐาน NIMAS ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

จ. รัฐบัญญัติการส่งเสริมการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการ ค.ศ. 2004 (The Individuals with Disabilities Education Improvement Act of 2004)

กฎหมายของสหรัฐอเมริกาฉบับแรกที่ได้ให้หลักประกันทางด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความพิการ โดยไม่เสียเสียค่าใช้จ่ายและมีความเหมาะสมตามลักษณะแห่งความพิการ คือ รัฐบัญญัติการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ค.ศ. 1975 (Education for All Handicapped Children Act of 1975) ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. 1997 ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น รัฐบัญญัติการศึกษาเฉพาะสำหรับบุคคลที่มีความพิการ หรือ IDEA (Individuals with Disabilities Education Act) เพื่อเน้นถึงสิทธิในการมีแผนทางการศึกษา (right to an individualized plan) ที่มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของความพิการในแต่ละบุคคล โดยกำหนดให้โรงเรียนของรัฐจะต้องจัดให้มีบริการการศึกษาเป็นการทั่วไป โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และมีความเหมาะสมสำหรับเด็กพิการทุก ๆ คน ตามความต้องการแต่ละประเภทความพิการของแต่ละบุคคล และได้มีการปฏิรูปกฎหมายดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งในปลายปี ค.ศ. 2004 โดยใช้ชื่อว่า รัฐบัญญัติการส่งเสริมศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการ IDEIA หรือ IDEA 2004 (The Individuals with Disabilities Education Improvement Act) ซึ่งได้ปรับปรุงกฎหมายฉบับปี ค.ศ. 1997 ให้มีความสอดคล้องกับรัฐบัญญัติการไม่ทอดทิ้งเด็กไว้เบื้องหลัง (The No Child Left Behind Act) มากยิ่งขึ้น

---

[59] Fredric K. Schroeder, “Braille Bills: What Are They And What Do They Mean?”[Online], (n.d.), Available from: http://www.blind.net/bg410005.htm[2006, November 16]

รัฐบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน หรือ IEP's (Individualized Education Programs)ให้เหมาะสมกับความพิการของเด็กแต่ละคน ซึ่งหลักสูตรการศึกษาเฉพาะบุคคลจะต้องแสดงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับความพิการของแต่ละบุคคลและระบุถึงความต้องการทั้งหมดของเด็กและวิธีการที่โรงเรียนจะดำเนินการให้เป็นไปตามความต้องการดังกล่าวนั้นและวิธีการในการวัดความก้าวหน้าของเด็กตามวัตถุประสงค์ หากไม่มีการกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาเฉพาะบุคคลไว้โดยเฉพาะเจาะจง ไม่สามารถวัดผลหรือไม่มีการกำหนดเป้าหมายในการศึกษาและการดำเนินงานได้แสดงว่าหลักสูตรการศึกษาเฉพาะบุคคลนั้นยังมีความบกพร่องและไม่เป็นไปตามหลักการจัดให้มีการศึกษาอันเป็นสาธารณะที่เหมาะสมกับความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (Free Appropriate Public Education หรือ FAPE)[60] ได้กำหนดให้พัฒนาหลักสูตรการศึกษาเฉพาะบุคคลขึ้นโดยทีมงานผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญประกอบไปด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

1) บิดามารดาของเด็ก

2) ครูของเด็กซึ่งสอนในระบบปกติ ไม่น้อยกว่าหนึ่งคน (หากเด็กนั้นเข้าชั้นเรียนหรืออาจจะเข้าชั้นเรียนในระบบการเรียนปกติ)

3) ครูของเด็กซึ่งสอนในระบบการศึกษาพิเศษ ไม่น้อยกว่าหนึ่งคน หรือผู้ให้บริการการศึกษาพิเศษสำหรับเด็ก ไม่น้อยกว่าหนึ่งคน แล้วแต่ความเหมาะสม

4) ผู้แทนจากหน่วยงานด้านการศึกษาซึ่งมีความรู้ความสามารถในการให้ความรู้หรือคำแนะนำในการจัดเตรียมการศึกษาพิเศษ

5) บุคคลที่สามารถตีความผลการประเมินความสามารถของเด็ก

6) บุคคลอื่น ๆ ตามดุลยพินิจของบิดามารดาและผู้แทนจากหน่วยงานฯ

7) ตัวเด็กนั้นเอง หากเห็นว่าเป็นการสมควรอาจให้เข้าร่วมในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวนี้ด้วย

กฎหมายยังได้กำหนดให้มลรัฐมีความรับผิดชอบที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษตามกฎหมาย มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอันเป็นสาธารณะที่เหมาะสมกับความพิการและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย (FAPE) รวมถึงเด็กที่เข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนก็มีสิทธิได้รับการบริการในลักษณะเช่นเดียวกัน หากบิดามารดาได้ย้ายเด็กที่เข้าศึกษาในโรงเรียนของรัฐอยู่แต่เดิมย้ายมาเข้าศึกษาในโรงเรียนของเอกชนแทนจะสามารถเบิกค่าเล่าเรียนของโรงเรียนเอกชนได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่หรือศาลพิจารณาแล้วว่าเป็น

---

[60] Wayne Steedman, “10 Tips: How to Use IDEA 2004 To Improve Education for Children with Disabilities”[Online], 2005, Available from: http://www.wrightslaw.com[2007, February 20]

กรณีที่โรงเรียนของรัฐไม่สามารถจัดการศึกษาพิเศษที่มีความเหมาะสมกับสภาพความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (FAPE) ให้กับเด็กคนนั้น ในเวลาที่เหมาะสม[61]

นอกจากนั้น รัฐบัญญัติการส่งเสริมศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการยังได้กำหนดเกี่ยวกับการเข้าถึงสื่อการเรียนการสอน (instructional materials) และมาตรฐานสำหรับการเข้าถึงสื่อดังกล่าว (accessibility standards) ซึ่งได้ออกแบบสำหรับการจัดให้มีสื่อการเรียนการสอนสำหรับคนตาบอดและบุคคลอื่นที่มีความพิการในการเข้าถึงสิ่งพิมพ์ โดยได้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรฐาน NIMAS (National Instructional Materials Accessibility Standard) ซึ่งหมายถึง* มาตรฐานที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการตระเตรียมแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสำหรับใช้ในการเปลี่ยนแปลงให้อยู่ในรูปแบบพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบพิเศษที่กล่าวถึงนี้หมายความถึง** อักษรเบรลล์ ข้อความเสียงหรือข้อความดิจิตอล ซึ่งใช้โดยเฉพาะสำหรับคนตาบอดหรือบุคคลซึ่งมีความพิการอย่างอื่น อันได้แก่ เด็กที่ได้รับบริการตามรัฐบัญญัติการส่งเสริมการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการและบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายที่ให้สิทธิเกี่ยวกับการจัดให้มีหนังสือสำหรับคนตาบอดที่เป็นผู้ใหญ่ เพื่อให้ได้รับหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่ผลิตขึ้นในรูปแบบพิเศษ และกำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์ NIMAC*** (National Instructional Materials Access Center) ภายใน 1 ปี นับแต่ที่รัฐบัญญัติการส่งเสริมการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการมีผลใช้บังคับ แต่กฎหมายนี้ก็ไม่ได้บังคับให้มลรัฐต่าง ๆ ที่ได้รับข้อบท (adopt) เกี่ยวกับมาตรฐาน NIMAS เพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดให้มีสื่อการเรียนการสอน (instructional materials) สำหรับคนตาบอดหรือบุคคลอื่นที่มีความพิการในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ ว่าจะต้องเข้าร่วมกับศูนย์ NIMAC หากหน่วยงานทางด้านการศึกษาของมลรัฐ (State Education Agency หรือ SEA) หรือของท้องถิ่น (Local Education Agency หรือ LEA) เลือกที่จะไม่เข้าร่วมกับศูนย์ NIMAC หน่วยงานดังกล่าวก็จะต้องให้การรับรอง

---

[61] Wrightslaw, “What You Need to Know About IDEA 2004 Section 1412: State Eligibiliry (the Catch-All Statue)”[Online], (n.d.), Available from: http://www.wrightslaw.com/idea/art/sec.1412.overview.htm [2007, February 20]

* NIMAS means the standard established by the secretary to be used in the preparation of electronic files suitable and use solely for efficient conversion into specialized formats.

** Specialized formats means Braille, audio or digital text which is exclusively for use by blind or other persons with disability.

*** National Instructional Materials Access Center (NIMAC) means the center established pursuant to section 674(e), which specified that the secretary shall establish and support, through the American Printing House for the Blind, a center to be known as the NIMAC not later than one year after the date of enactment of IDEA 2004.

ในการจัดให้มีสื่อการเรียนการสอนสำหรับคนตาบอดและบุคคลอื่นที่มีความพิการในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ ในระยะเวลาที่เหมาะสม แต่หากหน่วยงานทางด้านการศึกษาของมลรัฐเลือกที่จะร่วมดำเนินการกับศูนย์ NIMAC จะต้องทำสัญญากับผู้พิมพ์สื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้พิมพ์หนังสือจัดเตรียมแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่บรรจุเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนโดยใช้มาตรฐาน NIMAS หรือเพื่อซื้อสื่อการเรียนการสอนซึ่งผลิตขึ้นในรูปแบบพิเศษจากผู้พิมพ์สื่อนั้น[62]

แม้กฎหมายฉบับดังกล่าวจะไม่ได้บัญญัติขึ้นโดยเฉพาะเจาะจงสำหรับประโยชน์ทางการศึกษาของคนพิการทางการมองเห็นเท่านั้น แต่เนื้อหาแห่งบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนพิการทางการมองเห็นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกำหนดให้มีศูนย์ NIMAC ทำให้คนตาบอดสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนต่างๆ ได้ในรูปแบบที่เหมาะสม ทำให้ได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลที่ไม่มีความพิการในการเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ยิ่งขึ้น ซึ่งหากกฎหมายกำหนดไว้แต่เพียงให้มีการจัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับผู้ที่มีความพิการ แต่มิได้คำนึงถึงความต้องการเป็นพิเศษของความพิการแต่ละประเภท คงกลายเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของคนพิการแต่เพียงรูปแบบ แต่ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดผลจริงในทางปฏิบัติแต่อย่างใด

ฉ. รัฐบัญญัติลิขสิทธิ์ (The Copyright Act)[63]

ในปี ค.ศ. 1996 ได้มีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ในชั้นวุฒิสภา เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรขึ้นในรัฐบัญญัติลิขสิทธิ์ โดยมีความมุ่งหมายให้ร่างกฎหมายดังกล่าว เป็นไปตามหลักการแห่งข้อตกลงที่ได้ทำขึ้นระหว่างสหพันธ์คนตาบอดแห่งชาติ (National Federation of the Blind หรือ NFB) และสมาคมผู้พิมพ์หนังสือชาวอเมริกัน (Association of American Publishers หรือ AAP) ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากทั้งสภาคองเกรส หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น

ร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ผ่านวุฒิสภาด้วยมติที่เป็นเอกฉันท์ และผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรในที่สุด โดยประธานาธิบดี บิล คลินตัน ได้ลงนามในร่างกฎหมายประกาศใช้เป็นกฎหมายมหาชนที่ 104-197 (Public Law 104-197) ในวันที่

---

[62] U.S. Department of Education, “IDEA Regulations - NATIONAL INSTRUCTIONAL MATERIALS ACCESSIBILITY STANDARD (NIMAS)”[Online], (n.d.), Available from: http://idea.ed.gov/explore/home [2007, February 20]

[63] National Federation of the Blind, “Important Notice on Copyright Changes”[Online], (n.d.), Available from: http://www.nfb.org/law/copyright.htm[2005, December 20]

16 กันยายน ค.ศ. 1996 โดยในส่วนของการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ได้บรรจุอยู่ในมาตรา 316 ของกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ บทบัญญัติดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรขึ้นในกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา

กฎหมายฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนตาบอดและคนพิการทางด้านอื่น ๆ ซึ่งกำหนดให้หมายถึงบุคคลที่มีสิทธิหรือมีคุณสมบัติครบสำหรับการเข้าใช้บริการพิเศษเฉพาะด้านของห้องสมุด ตามคำนิยามของบริการห้องสมุดแห่งชาติสำหรับคนตาบอดและผู้มีความบกพร่องทางร่างกายของห้องสมุดสภาคองเกรส (The National Library Service for the Blind and Physically Handicapped of the Library of Congress) และเครือข่ายของห้องสมุดที่ได้ร่วมดำเนินการ* สิทธิดังกล่าวนี้ได้รับการสนับสนุนโดยกำหนดให้มี “องค์กรที่ได้รับอนุญาต” (authorized entity) สามารถผลิตผลงานอันมีลิขสิทธิ์ซึ่งต้องมิใช่วรรณกรรมประเภทนวนิยาย (non-dramatic literary work) ขึ้นใหม่ในรูปแบบพิเศษ (specialized formats) เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยของคนตาบอด เช่น ในรูปแบบของอักษรเบรลล์ ข้อความเสียง ข้อความดิจิตอล** และสามารถจำหน่ายจ่ายแจกต่อไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากผู้จัดพิมพ์หนังสือหรือเจ้าของลิขสิทธิ์ผลงานดังกล่าว และไม่ถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์แต่อย่างใด*** ซึ่งองค์กรที่ได้รับอนุญาตในที่นี้หมายถึง องค์กรที่ไม่ได้แสวงหากำไร หรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีพันธกิจหลักในการจัดให้มีบริการรูปแบบพิเศษที่

---

* Copyright Act : Section 121

(c) For purposes of this section, the term—…

(2) 'blind or other persons with disabilities' means individuals who are eligible or who may qualify in accordance with the Act entitled "An Act to provide books for the adult blind", approved March 3, 1931 (2 U.S.C. 135a; 46 Stat. 1487) to receive books and other publications produced in specialized formats; and

** Copyright Act : Section 121

(c) For purposes of this section, the term—…

(3) 'specialized formats' means Braille, audio, or digital text which is exclusively for use by blind or other persons with disabilities."

*** Copyright Act : Section 121

(a) Notwithstanding the provisions of sections 106 and 710, it is not an infringement of copyright for an authorized entity to reproduce or to distribute copies or phonorecords of a previously published, non-dramatic, literary work if such copies or phonorecords are reproduced or distributed in specialized formats exclusively for use by blind or other persons with disabilities.

(b) (1) Copies or phonorecords to which this section applies shall—

(A) not be reproduced or distributed in a format other than a specialized format exclusively for use by blind or other persons with disabilities;

เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม การศึกษา หรือการดัดแปลงการอ่าน (adaptive reading) หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นที่ต้องการโดยเฉพาะสำหรับคนตาบอด และคนพิการทางด้านอื่นๆ*

ผลงานทุกชิ้นที่ได้ผลิตขึ้นใหม่ในรูปแบบพิเศษนี้ จะต้องมีคำประกาศห้ามการผลิตขึ้นใหม่โดยไม่ได้รับการอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ เว้นเสียแต่ว่าจะได้ทำขึ้นใหม่ในรูปแบบพิเศษสำหรับคนพิการ และในคำประกาศนี้จะต้องมีการระบุถึงเจ้าของลิขสิทธิ์และวันที่ในการจัดพิมพ์ฉบับดั้งเดิมด้วย** แต่อย่างไรก็ดี บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ไม่ได้หมายความรวมถึงผลงานอันมีลิขสิทธิ์ที่เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยกฎหมายกำหนดว่าสื่อสองชนิดดังต่อไปนี้ คือ 1) การวัดระดับมาตรฐาน ความปลอดภัย หรือแบบแผนที่มีการอ้างอิง และเครื่องใช้ประกอบกับการวัดระดับ และ 2) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ยกเว้นโปรแกรมที่ใช้ภาษาตามปกติทั่วไปของมนุษย์ คำบรรยายผลงานภาพ และโปรแกรมที่แสดงให้กับผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในคำบรรยายการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทั่วไป***

บทบัญญัติแห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ซึ่งได้สร้างข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์สำหรับการผลิตผลงานอันงานอันมีลิขสิทธิ์ในรูปแบบพิเศษที่คนตาบอดสามารถเข้าถึงได้ไม่ว่าในรูปแบบของอักษรเบรลล์ ข้อความเสียง ข้อความดิจิตอล ฯลฯ นับเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่งอีกฉบับหนึ่งที่ได้เข้ามาช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนสื่อความรู้และข้อมูลข่าวสารในรูปแบบที่คนตาบอดสามารถเข้าถึงได้ บทบัญญัติดังกล่าวนับเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการส่งเสริมสิทธิทางการศึกษาของคนตาบอดให้มีประสิทธิผลและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

---

* Copyright Act : Section 121

(c) For purposes of this section, the term—

(1) 'authorized entity' means a nonprofit organization or a governmental agency that has a primary mission to provide specialized services relating to training, education, or adaptive reading or information access needs of blind or other persons with disabilities;

** Copyright Act : Section 121

(b) (1) Copies or phonorecords to which this section applies shall—…

(B) bear a notice that any further reproduction or distribution in a format other than a specialized format is an infringement; and

(C) include a copyright notice identifying the copyright owner and the date of the original publication.

*** Copyright Act : Section 121

(b) (2) The provisions of this subsection shall not apply to standardized, secure, or norm-referenced tests and related testing material, or to computer programs, except they shall apply to portions thereof that are in conventional human language (including descriptions of pictorial works) and displayed to users in the ordinary course of using the computer programs.

3.3.3.3 ด้านการเดินทาง คมนาคมขนส่ง และอาคารสถานที่

ในสหรัฐอเมริกามีกฎหมายหลายฉบับ ทั้งที่เป็นกฎหมายของรัฐบาลสหรัฐ และกฎหมายของแต่ละมลรัฐ ที่บัญญัติขึ้นเพื่อส่งเสริมให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงบริการคมนาคมขนส่งสาธารณะ รวมทั้งอาคารสถานที่ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างปลอดภัย โดยใช้ไม้เท้าขาวหรือสุนัขนำทางเป็นอุปกรณ์ช่วยเหลือในการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ กฎหมายที่กล่าวถึงนี้ได้แก่

ช. รัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 (The Americans with Disabilities Act of 1990) ลักษณะ 2 ด้านการคมนาคมขนส่งสาธารณะและด้านกิจกรรมการทำงานของรัฐบาลสหรัฐและรัฐบาลมลรัฐ (Title II)

นอกเหนือจากการคุ้มครองสิทธิของคนพิการทางการมองเห็นในด้านการจ้างงานตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.3.3.1 รัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ หรือ ADA ยังได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของคนพิการทางการมองเห็นในการเข้าถึงบริการคมนาคมขนส่งสาธารณะและอาคารสถานที่ของส่วนราชการ โดยวางข้อกำหนดด้านการคมนาคมขนส่งสาธารณะไว้ในลักษณะ 2 แห่งกฎหมายนี้

บริการคมนาคมขนส่งสาธารณะที่กฎหมายนี้ครอบคลุม ได้แก่ การบริการรถประจำทางในเมือง การขนส่งสาธารณะทางรถไฟ เช่น รถไฟใต้ดิน รถราง รถด่วน เป็นต้น โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้จัดทำบริการขนส่งสาธารณะจะต้องไม่วางข้อกำหนดในการให้บริการของตนที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ หากได้มีการจัดซื้อยานพาหนะใหม่ หรือเช่าซื้อรถประจำทางเก่า จะต้องดำเนินการดัดแปลงแก้ไข หรือปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าใช้บริการเหล่านั้นได้ เว้นเสียแต่ว่าการกระทำดังกล่าวจะเป็นการสร้างภาระเกินสมควร ก็ให้ผู้จัดทำบริการคมนาคมขนส่งดังกล่าวจัดให้มีบริการขนส่งแบบคู่ขนาน (paratransit)* ในระบบการเดินรถประจำทางหรือรถไฟ เพื่อเป็นเส้นทางเสริมจากเส้นทางเดินรถปรกติที่ได้กำหนดไว้อย่างแน่นอนมาแต่ดั้งเดิม สำหรับให้ผู้ที่

---

* บริการขนส่งแบบคู่ขนาน หรือ paratransit เป็นบริการที่จัดทำขึ้นเพื่อให้บุคคลที่มีความพิการสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้ โดยจะไม่มีการกำหนดเส้นทางการขนส่งหรือตารางเวลาการเดินรถไว้คงที่ ส่วนใหญ่มักใช้รถตู้หรือรถเมล์เล็กในการให้บริการ แต่ก็ยังมีการให้บริการโดยรถแท็กซี่แบบมีผู้อื่นร่วมเดินทางไปด้วย ผู้โดยสารที่มีสิทธิใช้บริการดังกล่าวสามารถโทรศัพท์เรียกให้ไปรับจากสถานที่แห่งหนึ่งเพื่อให้ไปส่งยังสถานที่ปลายทางในบริเวณที่มีการบริการขนส่งสาธารณะได้ การบริการดังกล่าวนี้มีทั้งที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร และโดยบริษัทเอกชนด้วยเช่นเดียวกัน (Wikipedia, “Paratransit”[Online], (n.d.), Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Paratransit[2006, October 21])

ไม่สามารถใช้บริการคมนาคมขนส่งสาธารณะในระบบปกติได้อย่างอิสระ อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ โดยจะจัดให้มีบริการรับ-ส่งบุคคลดังกล่าวจากต้นทางของเขาไปส่งยังบริเวณที่มีการบริการคมนาคมขนส่งสาธารณะ

ในช่วงก่อนที่จะมีรัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้จัดทำบริการขนส่งสาธารณะยังไม่ได้ให้ความสนใจที่จะซื้อรถประจำทางซึ่งผู้ใช้รถเข็น (wheelchairs) สามารถใช้บริการได้หรือจัดทำระบบบริการขนส่งแบบคู่ขนานที่กล่าวถึงนี้เท่าไรนัก ต่อมาเมื่อมีการบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ได้มีการกำหนดให้องค์กรที่ให้บริการการขนส่งสาธารณะจะต้องจัดให้มีบริการขนส่งแบบคู่ขนานด้วย โดยจัดทำระบบบริการรูปแบบใหม่นี้ผสมผสานไปกับระบบการขนส่งที่มีอยู่เดิม ในพื้นที่และช่วงเวลาเดียวกับให้บริการคมนาคมขนส่งอื่นที่มีอยู่ โดยผู้ใช้บริการไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม อาจกล่าวได้ว่าบริการขนส่งแบบคู่ขนานนี้ได้เริ่มดำเนินการในสหรัฐอเมริกานับแต่ที่มีการใช้บังคับรัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 ฉบับนี้[64]

ผู้ให้บริการขนส่งสาธารณะจะต้องจัดให้มีแบบฟอร์มสำหรับผู้ที่ต้องการขอใช้บริการขนส่งแบบคู่ขนาน และจะต้องดำเนินการตามคำร้องให้แล้วเสร็จภายใน 3 สัปดาห์ โดยที่ผู้ให้บริการ ฯ ไม่สามารถวางข้อกำหนดของตนเองได้ว่าจะให้บริการหรือไม่ให้บริการแก่ผู้ใด ADA ได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้สำหรับให้ผู้ให้บริการขนส่งสาธารณะปฏิบัติตามเอาไว้แล้ว ซึ่งสิทธิในการใช้บริการขนส่งแบบคู่ขนานถือเป็นสิทธิพลเมืองอย่างหนึ่ง มิใช่การบริการพิเศษที่ระบบการขนส่งได้จัดทำขึ้น คนพิการสามารถเข้าใช้บริการนี้ได้ในทุกพื้นที่ทั่วสหรัฐอเมริกา

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าบริการขนส่งแบบคู่ขนานเป็นการให้บริการสำหรับบุคคลที่ไม่สามารถใช้บริการระบบคมนาคมขนส่งที่มีอยู่หรือในเส้นทางปกติที่ให้บริการได้ ซึ่งบางคนอาจมีสิทธิในการใช้บริการขนส่งแบบคู่ขนานตลอดเส้นทางการเดินทาง แต่บางคนอาจจะมีสิทธิที่จะใช้บริการดังกล่าวเพียงบางช่วงของการเดินทางหรือเฉพาะในบางสถานการณ์ ตัวอย่างเช่น เขียวเป็นคนพิการทางการมองเห็นซึ่งโดยปกติสามารถเดินทางโดยใช้ไม้เท้าขาวไปยังป้ายรถเมล์ เพื่อไปขึ้นรถประจำทางสายหนึ่งเพื่อไปทำงานและขึ้นอีกสายหนึ่งสำหรับไปเยี่ยมเพื่อนของเขา โดยถนนที่จะเดินทางไปยังป้ายรถเมล์สำหรับขึ้นรถประจำทางไปยังที่ทำงานของเขียวเป็นเส้นทางที่เรียบไม่มีสิ่งกีดขวางในการใช้ทางเท้า ซึ่งคนพิการทางการมองเห็นสามารถเดินทางไปยังป้ายรถเมล์นั้นได้อย่างสะดวกและปลอดภัย แต่บนถนนที่จะเดินทางไปยังป้ายรถเมล์เพื่อเดินทางไปเยี่ยมเพื่อนของเขาอยู่ในระหว่างการปรับปรุงทางเดินเท้า

---

[64] Wikipedia, “Paratransit”[Online], (n.d.), Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Paratransit[2006, October 21]

ซึ่งไม่อยู่ในสภาพที่เขียวจะสามารถเดินทางไปถึงป้ายรถเมล์ได้โดยปลอดภัย ดังนั้นเขียวจึงมีสิทธิที่จะใช้บริการขนส่งแบบคู่ขนานสำหรับการไปเยี่ยมเพื่อนของเขา แต่ไม่มีสิทธิในการใช้บริการสำหรับการเดินทางไปทำงาน เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ดี ยังมีข้อบังคับที่เรียกว่า “กฎ ¾ ไมล์” ซึ่งกำหนดไว้ว่าสิทธิที่จะใช้บริการขนส่งแบบคู่ขนานนั้นสามารถใช้ได้ในการเดินทางที่มีระยะทางจากจุดเริ่มต้นไปยังปลายทางไม่เกิน ¾ ไมล์ หรือประมาณ 1,207.008 เมตร ของเส้นทางบริการขนส่งที่มีอยู่ แต่ก็อาจมีข้อยกเว้นให้เดินทางเกิน ¾ ไมล์ได้ ซึ่งจะกำหนดไว้ในข้อกำหนดของผู้ให้บริการขนส่งในแต่ละท้องที่

นอกจากบทบัญญัติในด้านการจัดทำบริการคมนาคมขนส่งสาธารณะสำหรับคนพิการแล้ว ลักษณะ 2 แห่งรัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ยังได้กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานและมาตรฐานทางสถาปัตยกรรมในอาคารสถานที่ของรัฐบาลสหรัฐหรือรัฐบาลมลรัฐ โดยครอบคลุมการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างของรัฐบาลสหรัฐและรัฐบาลมลรัฐไม่ว่าจะมีขนาดของรัฐบาลหรือขนาดของเงินกองทุนจำนวนมากหรือน้อยเพียงก็ตาม การดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐก็จะต้องให้โอกาสคนพิการอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในการที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการ บริการ และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การศึกษา การจ้างงาน การคมนาคมขนส่ง การพักผ่อนหย่อนใจ การสาธารณสุข การบริการสังคม ศาล การเลือกตั้ง และการชุมนุมของเมือง เป็นต้น และในการก่อสร้างใหม่หรือดัดแปลงอาคาร รัฐบาลสหรัฐและรัฐบาลมลรัฐจะต้องปฏิบัติให้เป็นตามมาตรฐานสถาปัตยกรรม รวมทั้งจะต้องดำเนินการให้คนพิการสามารถเข้าใช้อาคารเก่าซึ่งแต่เดิมไม่สามารถเข้าใช้ได้นั้นด้วย โดยมีการติดต่อสื่อสารด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับคนพิการทางการได้ยิน ทางการมองเห็น และทางการสื่อสาร แต่รัฐไม่จำเป็นต้องดำเนินการในทางที่จะก่อให้เกิดภาระหน้าที่ทางการเงินหรือภาระในการบริหารจัดการมากเกินสมควร เพียงแต่จะต้องดำเนินการดัดแปลงให้เหมาะสมตามนโยบาย แนวปฏิบัติ และพฤติการณ์ที่จำเป็น เพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการได้ เว้นเสียแต่ว่าหน่วยงานดังกล่าวจะสามารถแสดงให้เห็นว่าการดำเนินการเช่นว่านั้น จะเป็นการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานสำคัญของลักษณะการให้บริการ โครงการ หรือกิจกรรมที่มีอยู่ก่อนหน้านี้

หากมีการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติลักษณะ 2 นี้ ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายสามารถยื่นคำร้องทุกข์ต่อกระทรวงยุติธรรม (Department of Justice) ภายใน 180 วัน นับแต่มีการเลือกปฏิบัติเกิดขึ้น ซึ่งในบางกรณีอาจเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่จัดขึ้นโดยกระทรวงยุติธรรม และกระทรวง ฯ จะยื่นฟ้องข้อพิพาทดังกล่าวเป็นคดีความต่อศาล ก็ต่อเมื่อได้มีการสืบสวนแล้วและปรากฏว่าไม่สามารถที่จะแก้ไขการกระทำอันเป็นการละเมิดกฎหมายนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เสียหายก็สามารถยื่นฟ้องการกระทำที่เป็นการละเมิดต่อ

กฎหมายนี้ต่อศาลได้เองโดยไม่ต้องยื่นข้อร้องเรียนต่อกระทรวงยุติธรรมหรือผู้แทนอื่นใดของรัฐหรือเพื่อให้ได้หนังสือรับรองสิทธิในการฟ้องร้องเสียก่อนที่จะนำคดีไปฟ้องต่อศาล[65]

ซ. รัฐบัญญัติการเข้าถึงการขนส่งทางอากาศ ค.ศ. 1986 (Air Carrier Access Act of 1986)

ทุกสายการบินจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ซึ่งมีกฎระเบียบกำหนดไว้โดยเฉพาะเจาะจงให้สายการบินต้องจัดให้มีความปลอดภัยและเคารพในศักดิ์ศรีของผู้เดินทางที่เป็นคนพิการ ซึ่งกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติในการขนส่งทางอากาศ เพราะสาเหตุแห่งความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งทางอากาศภายในประเทศหรือระหว่างประเทศก็ตาม แต่จะใช้บังคับกับเฉพาะการขนส่งทางอากาศที่มีตารางเวลาการให้บริการต่อสาธารณะเป็นปกติเท่านั้น บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ครอบคลุมอย่างกว้างขวาง โดยรวมถึงพนักงานผู้ให้บริการบนเครื่องบิน สิ่งอำนวยความสะดวกบนอากาศยานที่สร้างขึ้นใหม่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในสนามบินที่สร้างขึ้นใหม่หรือได้มีการปรับปรุงใหม่ โดยกำหนดให้สายการบินของสหรัฐจะต้องจัดให้มีบริการที่เหมาะสมตามจำเป็นสำหรับการเดินทางของคนพิการ ซึ่งกระทรวงการคมนาคมได้บัญญัติกฎกระทรวง หรือ DOT rule* (The Department of Transportation rule) เพื่อวางขอบเขตแห่งสิทธิของผู้โดยสารและหน้าที่ของผู้ขนส่งทางอากาศตามกฎหมายนี้ โดยจะขอกล่าวถึงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทางการมองเห็นดังต่อไปนี้[66]

ข้อห้ามการเลือกปฏิบัติ

1) ผู้ขนส่งไม่สามารถปฏิเสธการให้บริการคมนาคมแก่บุคคลโดยหยิบยกเหตุแห่งความพิการขึ้นมาเป็นข้อพิจารณาได้ แต่สายการบินอาจปฏิเสธไม่รับบุคคลหนึ่งบุคคลใดในการเดินทางได้หากการรับบุคคลดังกล่าวนั้นจะก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในเที่ยวบินนั้นได้ โดยจะต้องจัดทำคำอธิบายการปฏิเสธดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร

2) ผู้ขนส่งไม่สามารถกำหนดให้คนพิการจะต้องเดินทางโดยมีผู้ช่วยเหลือติดตามไปด้วย เว้นแต่ในบางสถานการณ์ที่ได้กำหนดไว้อย่างเฉพาะเจาะจงในกฎกระทรวง

---

[65] U.S. Department of Justice, “A Guide to Disability Rights Laws”

* Title 14 CFR, Part 382

[66] Office of Aviation Enforcement and Proceedings, “Fly-Rights: A Consumer Guide to Air Travel”[Online], (n.d.), Available from: http://airconsumer.ost.dot.gov/publications/disabled.htm[2006, November 14]

หากผู้โดยสารซึ่งเป็นคนพิการและผู้ขนส่งไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องความจำเป็นในการมีผู้ช่วยเหลือ สายการบินสามารถกำหนดให้ต้องมีผู้ช่วยเหลือติดตามไปด้วย แต่ไม่สามารถเก็บค่าโดยสารสำหรับผู้ช่วยเหลือดังกล่าวนั้น

3) สายการบินไม่อาจเปลี่ยนที่นั่งหรือกำหนดที่นั่งไว้โดยเฉพาะเจาะจงสำหรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเพราะเหตุแห่งความพิการ เว้นแต่จะได้กำหนดไว้ตามกฎระเบียบเพื่อความปลอดภัยของสำนักงานการบินแห่งรัฐบาลสหรัฐ หรือ FAA rule (Federal Aviation Administration safety rule) ซึ่งได้กำหนดไว้ว่าผู้ขนส่งอาจกำหนดที่นั่งแถวที่เป็นประตูทางออกให้เฉพาะบุคคลที่สามารถดำเนินการที่จำเป็นในเวลาเกิดเหตุฉุกเฉินได้

4) ผู้ขนส่งไม่สามารถตั้งข้อจำกัดจำนวนการรับผู้โดยสารซึ่งเป็นคนพิการในแต่ละเที่ยวบินได้

<u>การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวก</u>

5) สิ่งอำนวยความสะดวกในสนามบินซึ่งผู้ขนส่งเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ดำเนินการจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานสำหรับการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสนามบิน

6) จะต้องมีการให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประตูทางเข้าออกเครื่องบินโดยสาร การล่าช้าของเที่ยวบิน ความปลอดภัย และเรื่องอื่น ๆ ให้กับผู้โดยสายที่มีความบกพร่องด้านการมองเห็น หรือการได้ยิน เช่นเดียวกับการให้ข้อมูลผู้โดยสารอื่น ๆ ที่สนามบินหรือบนเครื่องบินโดยสาร

<u>บริการอื่นๆ</u>

7) สายการบินจะต้องจัดให้มีผู้ช่วยเหลือในการขึ้น-ลงจากเครื่องบิน และการดำเนินการติดต่อ รวมทั้งผู้ช่วยเหลือในห้องโดยสารของเครื่องบิน แต่ไม่จำเป็นต้องให้บริการเพิ่มเติมส่วนบุคคล

8) ผู้ขนส่งจะต้องอนุญาตให้ผู้โดยสารนำสัตว์ที่ใช้สำหรับให้ความช่วยเหลือคนพิการ เช่น สุนัขนำทางของคนตาบอด สามารถเข้าไปยังห้องโดยสารโดยอยู่กับผู้โดยสารได้ตราบเท่าที่ไม่เป็นการกีดขวางทางเดินหรือเส้นทางออกฉุกเฉิน

9) สัมภาระของผู้โดยสารที่มีความพิการซึ่งเก็บรักษาไว้ภายในห้องโดยสารจะต้องเป็นไปตาม FAA rules ในเรื่องการเก็บรักษากระเป๋าสัมภาระที่ถือขึ้นเครื่องบิน แต่จะไม่

นับรวมเครื่องช่วยเหลือของคนพิการอยู่ในจำนวนที่ได้จำกัดไว้สำหรับกระเป๋าสัมภาระ และเครื่องช่วยเหลือของคนพิการจะได้รับสิทธิในการนำไปเก็บรักษาในที่เก็บสัมภาระก่อนสิ่งของอื่นๆ

10) สายการบินไม่สามารถคิดค่าบริการเพิ่มเติมสำหรับการให้บริการตามข้อกำหนดแห่งกฎกระทรวงนี้ได้

ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดแห่งกฎหมายนี้ สามารถบังคับให้เป็นไปตามสิทธิได้โดยการยื่นข้อเรียกร้องต่อกระทรวงการคมนาคมของสหรัฐ หรือยื่นฟ้องคดีต่อศาลของรัฐบาลสหรัฐ (Federal Court)

ฌ. กฎหมายแม่แบบว่าด้วยไม้เท้าขาว (Model White Cane Law)

ไม้เท้าขาว (White Cane) นอกจากจะเป็นอุปกรณ์สำคัญที่ช่วยเหลือในการเดินทางของคนตาบอด และเป็นสัญลักษณ์ของความสามารถของคนพิการในอันที่จะเดินทางไปในที่ต่าง ๆ ได้อย่างอิสระด้วยตนเองแล้ว ยังเป็นอุปกรณ์ที่ส่งเสริมให้มีการเอื้อเฟื้อและสังเกตเห็นคนตาบอดที่อยู่บนท้องถนนและเส้นทางหลวงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ใช้รถใช้ถนนได้เพิ่มความระมัดระวังเป็นพิเศษต่อคนตาบอดที่ใช้ไม้เท้าขาวมากยิ่งขึ้น ซึ่งในสหรัฐอเมริกาได้มีการประกาศให้วันที่ 15 ตุลาคมของทุกปี เป็นวันปลอดภัยด้วยไม้เท้าขาว (White Cane Safety Day) และมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของไม้เท้าขาวในฐานะที่เป็นไม้เท้าแห่งความเป็นอิสระของคนตาบอด

กฎหมายมลรัฐฉบับแรกเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการที่จะเดินทางอย่างอิสระด้วยไม้เท้าขาวได้ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1930 และต่อมาในปี ค.ศ. 1966 ดร.จาโคบัส เทนโบรค (Dr.Jacobus tenBroek) ผู้ก่อตั้งสหพันธ์คนตาบอดแห่งชาติได้ร่างกฎหมายแม่แบบว่าด้วยไม้เท้าขาวขึ้น ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักกันในนามของร่างกฎหมายว่าด้วยสิทธิพลเมืองสำหรับคนตาบอด คนพิการ และผู้ทุพพลภาพทางร่างกายด้านอื่น ๆ (Civil Rights Bill for the Blind, the Disabled, and the Otherwise Physically Handicapped) ซึ่งในบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้วันที่ 15 ตุลาคมของทุกปีเป็นวันปลอดภัยด้วยไม้เท้าขาว[67] และในปัจจุบันนี้ในแต่ละมลรัฐต่างก็มีกฎหมายว่าด้วยไม้เท้าขาวของตนเอง ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด สามารถสรุปสาระสำคัญในเนื้อหาของกฎหมายแม่แบบว่าด้วยไม้เท้าขาว (Model White Cane Law) ได้ดังต่อไปนี้

---

[67] Marc Maurer, “White Cane Safety Day: A Symbol of Independence”[Online], 2003 Available from: http://www.nfb.org/wcsd_art.htm[2005, August 26]

1) กำหนดให้เป็นนโยบายของมลรัฐในการสนับสนุนและช่วยเหลือให้คนตาบอด คนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น และคนที่มีความพิการทางร่างกายอื่น ๆ สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของมลรัฐอย่างเต็มที่ และสามารถประกอบอาชีพโดยมีรายได้

2) รับรองสิทธิของคนตาบอด คนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น และคนที่มีความพิการทางร่างกายอื่น ๆ ในการใช้ถนน (street) ทางหลวง (highways) ทางเดินเท้า (sidewalks) ทางเดิน (walkways) อาคารสาธารณะ (public buildings) สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ (public facilities) และสถานที่สาธารณะต่าง ๆ (other public places) ได้อย่างเต็มที่และไม่เสียค่าใช้จ่ายเฉกเช่นเดียวกับบุคคลที่มีร่างกายปกติ

3) รับรองสิทธิของคนตาบอด คนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น และคนที่มีความพิการทางร่างกายอื่น ๆ ว่ามีสิทธิอย่างเต็มที่และเสมอภาคเท่าเทียมกันในด้านที่อยู่อาศัย (accommodations) สิทธิประโยชน์ (advantages) สิ่งอำนวยความสะดวก (facilities) และสิทธิพิเศษในยานพาหนะทั่วไปทุกชนิด (privileges of all common carriers) เครื่องบิน (airplanes) พาหนะที่ใช้เครื่องยนต์ (motor vehicles) รถไฟ (railroad trains) รถประจำทาง (motor buses) รถยนต์ (street cars) เรือ (boats) หรือยานพาหนะสาธารณะอื่น ๆ หรือการขนส่งในรูปแบบต่าง ๆ (any other public conveyances or modes of transportation) โรงแรม (hotels) สถานที่พักอาศัยชั่วคราว (lodging places) ที่พักอาศัยสาธารณะ (places of public accommodation) สถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือที่พักตากอากาศ (amusement or resort) และสถานที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นสาธารณสถานสำหรับบุคคลทั่วไป ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดตามกฎหมายเช่นเดียวกับที่บังคับใช้กับบุคคลทุกคน

4) รับรองสิทธิคนตาบอดทุกคนไม่ว่าจะตาบอดสนิทหรือตาบอดเพียงบางส่วน ก็มีสิทธิที่จะเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาในข้อ 3) โดยใช้สุนัขนำทาง (Guide dog) ที่ได้ผ่านการฝึกอบรมสำหรับการนำทางโดยเฉพาะ โดยจะไม่ถูกเรียกเก็บค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับการนำสุนัขเข้าไปด้วย แต่ยังคงต้องรับผิดชอบความเสียหายต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสถานที่หรือสิ่งอำนวยความสะดวก อันเนื่องมาจากการกระทำของสุนัขดังกล่าว

5) กำหนดให้ผู้ที่ขับขี่ยานพาหนะเข้าใกล้คนเดินเท้าที่ตาบอดสนิทหรือตาบอดเพียงบางส่วน ซึ่งได้ถือไม้เท้าอยู่ข้างหน้า ทั้งที่เป็นไม้เท้าขาวหรือโลหะสี (ไม่ว่าที่ปลายไม้เท้าจะมีแดงหรือไม่ก็ตาม) หรือใช้สุนัขนำทาง ผู้ขับขี่ยานพาหนะนั้นจะต้องใช้ความระมัดระวังในทุกๆ ด้าน เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้คนเดินเท้าที่ตาบอดนั้นบาดเจ็บ ผู้ขับขี่ยานพาหนะที่ไม่ใช้ความระมัดระวังดังกล่าวจะต้องรับผิดในค่าเสียหายจากการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นกับคนเดินเท้าที่ตาบอดนั้น แต่หากคนเดินเท้าที่ตาบอดสนิทหรือตาบอดเพียงบางส่วน ไม่ได้ถือไม้เท้าดังกล่าวหรือ

ไม่ใช้สุนัขนำทาง ในสถานที่พักอาศัยหรือบนยานพาหนะที่กำหนดไว้ในข้อ 2) – 4) การเพิกเฉยละเลยของคนเดินเท้าที่ตาบอดสนิทหรือตาบอดเพียงบางส่วนในการที่จะถือไม้เท้าหรือใช้สุนัขนำทางในสถานที่พักอาศัยหรือบนยานพาหนะดังกล่าว จะทำให้คนตาบอดนั้นไม่สามารถกล่าวอ้างพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความประมาทของผู้ขับขี่ยานพาหนะได้

6) กำหนดให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล หน่วยงาน บริษัทห้างร้านต่าง ๆ หรือตัวแทน ซึ่งรบกวนการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือการได้รับประโยชน์ในสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะที่ระบุไว้ในข้อ 2) – 4) หรือแทรกแซงสิทธิตามที่ได้ระบุไว้ในข้อ 2) – 4) ของคนตาบอดสนิทหรือตาบอดเพียงบางส่วน หรือคนพิการ จะมีความผิดทางอาญา (misdemeanour)

7) กำหนดว่าในแต่ละปี รัฐบาลจะต้องแจ้งให้สาธารณะชนทราบด้วยวิธีการที่เหมาะสมว่า ในวันที่ 15 ตุลาคม เป็นวันปลอดภัยด้วยไม้เท้าขาว (White Cane Safety Day) โดยประกาศในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) อธิบายถึงความสำคัญของไม้เท้าขาว

(2) เรียกร้องให้ประชาชนในมลรัฐปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยไม้เท้าขาว และให้ใช้ความระมัดระวังที่จำเป็นเพื่อความปลอดภัยของคนพิการ

(3) ย้ำเตือนประชาชนในมลรัฐถึงนโยบายที่เคารพต่อคนพิการ โดยประกาศและกระตุ้นให้ประชาชนให้ความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลจริง

(4) เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ประชาชนจะต้องรับทราบถึงการมีอยู่ของคนพิการอยู่ร่วมในชุมชน และคอยระมัดระวังความปลอดภัยของคนพิการในถนน ทางหลวง ทางเดินเท้า ทางเดิน อาคารสาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ สถานที่สาธารณะต่างๆ สถานที่พักอาศัยสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือที่พักตากอากาศ และสถานที่อื่น ๆ ซึ่งเปิดให้เข้าได้อย่างเป็นสาธารณะ และเสนอความช่วยเหลือให้กับคนพิการตามโอกาสที่เหมาะสม

8) กำหนดให้เป็นนโยบายของมลรัฐว่า คนตาบอด คนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น และคนที่มีความพิการทางร่างกายอื่น ๆ จะได้รับการจ้างงานในงานบริการของมลรัฐ งานบริการของหน่วยงานย่อยด้านการเมืองของมลรัฐ ในโรงเรียนรัฐบาล และในการจ้างงานอื่น ๆ ที่ได้รับการสนับสนุนทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนจากกองทุนของรัฐ ภายใต้ข้อตกลงและเงื่อนไขต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับบุคคลที่ไม่พิการ เว้นเสียแต่ว่าความพิการในลักษณะดังกล่าว แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่าเป็นการขัดขวางการทำงานที่มีความซับซ้อนนั้น

ในบางมลรัฐ คนตาบอดหรืออีกนัยหนึ่งคือคนพิการ ได้รับความยากลำบากในการเช่า เช่าซื้อ หรือซื้อบ้านที่เหมาะสม บทบัญญัติในข้อ 9) ได้เริ่มดำเนินการสำหรับรัฐดังกล่าวที่ไม่ได้มีมาตรการปกป้องคนพิการในด้านการมีที่อยู่อาศัย

9) รับรองว่าคนตาบอด คนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น และคนที่มีความพิการทางร่างกายอื่น ๆ มีสิทธิอย่างเต็มที่และเสมอภาคเท่าเทียมกับสมาชิกอื่น ๆ ในสังคมในอันที่จะเข้าถึงการเคหะสงเคราะห์ ทั้งที่เสนอให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือที่มีการให้ค่าตอบแทนภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดตามกฎหมายเช่นเดียวกับที่บังคับใช้กับบุคคลทุกคน

10) กำหนดให้ “การเคหะสงเคราะห์” (Housing accommodations) หมายถึงอสังหาริมทรัพย์ต่าง ๆ (real property) หรือการแบ่งส่วนเพื่อใช้หรือครอบครอง หรือที่มุ่งหมายหรือจัดการหรือออกแบบ เพื่อใช้หรือครอบครอง ในฐานะที่เป็นบ้าน ที่พักอาศัย ที่พักผ่อนนอนหลับของบุคคลคนหนึ่งหรือหลายบุคคล แต่ไม่รวมถึงที่พักอาศัยที่ได้กล่าวถึงในข้อ 9) หรือที่อาศัยของครอบครัวเดี่ยวซึ่งผู้ครอบครอบได้เช่า เช่าซื้อ หรือตกแต่งไว้ไม่เกินกว่าหนึ่งห้องเพื่อมีค่าตอบแทน

11) กำหนดว่ากฎหมายนี้ไม่ได้เรียกร้องให้บุคคลผู้ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือจัดให้มีอสังหาริมทรัพย์เพื่อค่าตอบแทน ในอันที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขทรัพย์สินของเขาอย่างใดๆ หรือจัดให้มีระดับการดูแลเป็นพิเศษสำหรับคนตาบอด คนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นและคนที่มีความพิการทางร่างกายอื่น ๆ นอกเหนือไปจากที่ได้จัดไว้สำหรับบุคคลที่ไม่พิการทางร่างกาย

12) รับรองสิทธิของคนตาบอดสนิทหรือตาบอดเพียงบางส่วนทั้งหลายที่มีสุนัขนำทาง หรือได้รับสุนัขนำทาง มีสิทธิอย่างเต็มที่และเสมอภาคในการเข้าถึงการเคหะสงเคราะห์ที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายนี้ โดยที่จะไม่ถูกเรียกร้องให้จ่ายค่าตอบแทนพิเศษสำหรับการมีสุนัขนำทางนั้น แต่ยังคงต้องรับผิดชอบความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสถานที่อันเนื่องมาจากการกระทำของสุนัขดังกล่าวนั้น

แม้จะไม่ปรากฏว่าได้มีการออกบทบัญญัติว่าด้วยไม้เท้าขาวเป็นกฎหมายของรัฐบาลสหรัฐ แต่กฎหมายแม่แบบดังกล่าวก็ได้รับการยอมรับในทุกมลรัฐของสหรัฐอเมริกาและมีการประกาศใช้เป็นกฎหมายภายในของแต่ละมลรัฐ โดยได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดในบางเรื่องให้แตกต่างกันไป แต่ก็ยังคงหลักการสำคัญที่มุ่งคุ้มครองคนตาบอดที่ใช้ไม้เท้าขาวให้ได้รับความปลอดภัยและความเสมอภาคเท่าเทียมในสังคม นอกจากนั้นประเทศออสเตรเลีย แคนาดา กลุ่มประเทศยุโรป (The European Union หรือ EU) และสหราชอาณาจักรอังกฤษ ก็ได้รับเอาหลักการพื้นฐานของกฎหมายแม่แบบว่าด้วยไม้เท้าขาวไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศด้วยเช่นกัน

ญ. กฎหมายแม่แบบของมลรัฐว่าด้วยสุนัขสำหรับช่วยเหลือคนพิการ (Assistance Dog Model State Law)

นอกจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยไม้เท้าขาวซึ่งมีการกล่าวถึงสุนัขนำทางสำหรับคนตาบอดแล้ว ยังมีกฎหมายว่าด้วยสุนัขสำหรับช่วยเหลือคนพิการ ซึ่งสหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศแรกที่มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของคนตาบอดในอันที่จะผ่านเข้าไปยังสถานที่สาธารณะและเดินทางโดยใช้บริการขนส่งสาธารณะรูปแบบต่าง ๆ โดยมีสุนัขนำทางติดตามเข้าไปด้วย กฎหมายฉบับนี้ได้ใช้บังคับประมาณช่วงกลางศตวรรษที่ 20 โดยก่อนหน้าที่จะมีกฎหมายนี้ โรงเรียนฝึกสอนสุนัขนำทางและผู้ใช้สุนัขนำทางต่างก็มีความพยายามที่จะทำให้การใช้สุนัขนำทางเป็นที่ยอมรับในการเข้าใช้บริการสาธารณะต่างๆ

ในช่วงปี ค.ศ. 1960 – 1969 และปัจจุบัน สหพันธ์คนตาบอดแห่งชาติได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการทำให้มีการประกาศใช้กฎหมายเพื่อให้หลักประกันสิทธิในการเดินทางของคนตาบอด โดยการรับรองกฎหมายแม่แบบว่าด้วยไม้เท้าขาว ซึ่งคนจำนวนมากคนคิดว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายรับรองสิทธิของคนตาบอดอย่างแท้จริงแล้ว แต่ด้วยเหตุที่มีจำนวนคดีที่สุนัขนำทางและผู้ใช้สุนัขนำทางที่ถูกโจมตีโดยบุคคลหรือโดยสัตว์อื่นเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีความพยายามที่จะออกกฎหมายเพื่อบัญญัติให้การทำร้ายโดยเจตนาหรือฆ่าสุนัขนำทางเป็นความผิดอาญา และเพื่อที่จะให้คนตาบอดซึ่งสุนัขนำทางของเขาถูกทำร้ายหรือฆ่าตายจากการกระทำความผิดดังกล่าวนี้ ได้รับการเยียวยาจากค่าเสียหายในเชิงลงโทษสำหรับความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับสุนัขนำทาง หรือให้สุนัขนำทางของเขาได้รับการฝึกอบรมอีกครั้งหนึ่ง หรือเปลี่ยนสุนัขนำทางตัวใหม่ให้ รวมทั้งค่าตอบแทนสำหรับการขาดรายได้ และค่าเสียหายเพื่อลงโทษการกระทำความผิดโดยจงใจนั้น ในหลายมลรัฐได้มีการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยสุนัขผู้ช่วยเหลือคนพิการนี้แล้ว เช่น มลรัฐฟลอริด้า มลรัฐเพนซิลวาเนีย มลรัฐเท็กซัส และมลรัฐวอชิงตัน ซึ่งกฎหมายของมลรัฐวอชิงตันเป็นที่รู้จักกันในนามของ Layla's Law ซึ่งเป็นร่างกฎหมายแม่แบบของมลรัฐเพื่อปกป้องสุนัขนำทาง และประเทศต่าง ๆ ก็ได้รับเอาหลักการพื้นฐานของกฎหมายนี้ไปใช้ในบัญญัติเป็นกฎหมายในภายในประเทศของตน เพื่อคุ้มครองสุนัขนำทางและสุนัขสำหรับช่วยเหลือคนพิการประเภทอื่น ๆ จากการถูกทำร้ายหรือฆ่าโดยจงใจจากบุคคลหรือสัตว์อื่นที่เจ้าของบงการ สหพันธ์คนตาบอดแห่งชาติกำลังดำเนินการเพื่อรณรงค์ให้มีการรับเอาหลักการแห่งกฎหมายนี้ไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในมลรัฐต่าง ๆ ที่ยังไม่มีบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อคุ้มครองสุนัขนำทางต่อไป[68]

---

[68] National Federation of the Blind, "United States of America Guide Dog Access Legislation" [Online], (n.d), Available from: http://www.nfb-nagdu.org/laws/usa/usa.php[2006, October 31]

ช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมานี้ กฎหมายของมลรัฐที่คุ้มครองสิทธิของผู้ใช้สุนัขนำทางได้รับการส่งเสริมผ่านทางการใช้บังคับกฎหมายของรัฐบาลสหรัฐ กล่าวคือ ในรัฐบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพ มีบทบัญญัติห้ามการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ รัฐบัญญัติการเข้าถึงการขนส่งทางอากาศ (Air Carrier Access Act) บัญญัติคุ้มครองสิทธิของคนตาบอดให้สามารถนำสุนัขนำทางติดตามไปในการใช้บริการของสายการบินพาณิชย์ได้ และในรัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการได้รับรองสิทธิของคนตาบอดให้สามารถนำสุนัขนำทางติดตามไปในสถานที่ที่ให้บริการอย่างเป็นสาธารณะ[69] เช่น โรงแรม ร้านอาหาร โรงภาพยนตร์ หอประชุม พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด สถานีขนส่ง สวนสนุก สนามกีฬา เป็นต้น[70]

---

[69] National Federation of the Blind, “Americans With Disabilities Act (ADA)”[Online], 2006, Available from: http://www.nfb-nagdu.org/laws/usa/ada.html[2006, October 31]

[70] Americans with Disabilities Act, Section 36.104 of Title 3 specifies that

"service animals," which include dog guides, are covered by the statute. The right of a blind person to be accompanied by a dog guide is guaranteed and the term "public accommodation" is also defined under this provision.

Public Accommodations

1. Hotels, inns, motels or other places of lodging, except where the facility has five available rooms or less and the owner lives on the premises.

2. Restaurants, bars or other establishments serving food or drink.

3. Motion picture houses, theaters, concert halls, stadium or other places of exhibition or entertainment.

4. Auditoriums, convention centers, lecture halls or other places of public gathering.

5. Grocery, clothing or hardware stores, bakeries, shopping centers or other sales or rental establishments.

6. Laundromats, dry cleaners, banks, barber and beauty shops, travel services, shoe repair, funeral parlor, gas station, office of an accountant or lawyer, pharmacy, insurance office or professional office of a health care provider, hospital, or any other service establishment.

7. Terminal, depot or other station used for public transportation.

8. Museums, libraries, galleries or other places of display or collection.

9. Parks, amusement parks or other places of recreation.

10. Nursery, elementary, secondary, undergraduate or post-graduate school or place of education.

11. Day care center, senior citizen center, homeless shelter, food bank, adoption agency or any other social service.

12. Gymnasium, health spa, bowling alley, golf course or other place of exercise.

The above list is illustrative. Facilities not mentioned that fall into these categories are intended for coverage.

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 กระบวนการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสุนัขนำทางได้ตระหนักว่าการจัดให้คนตาบอดมีสุนัขนำทางที่ผ่านการฝึกอบรมมาอย่างดีแล้ว สามารถทำให้คนตาบอดสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเต็มที่ กระบวนการเคลื่อนไหวดังกล่าวจึงแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งคนตาบอดสามารถใช้สุนัขนำทางมาเป็นผู้ช่วยเหลือในการเดินทางอย่างอิสระอีกวิถีทางหนึ่ง และมีผู้ใช้สุนัขนำทางในการเดินทางระหว่างประเทศเพิ่มจำนวนมากขึ้น ในสหรัฐอเมริกามีมลรัฐฮาวายเพียงมลรัฐเดียวที่ได้วางข้อกำหนดให้มีการกักกันสัตว์ที่จะเข้ามาภายในรัฐ[71] แต่ก็มีข้อยกเว้น* สำหรับกรณีที่ชาวอเมริกันซึ่งมีความพิการทางการมองเห็นที่ต้องการเดินทางโดยมีสุนัขนำทางเขาเข้าไปในมลรัฐฮาวายให้สามารถนำสุนัขดังกล่าวเข้าไปได้ โดยที่ไม่ต้องถูกส่งเข้าสถานกักกันสัตว์ด้วยเช่นกัน[72]

ฎ. รัฐบัญญัติการขจัดอุปสรรคทางสถาปัตยกรรม (The Architectural Barriers Act)

กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหลายที่ออกแบบ ก่อสร้างหรือดัดแปลงแก้ไข ด้วยเงินกองทุนของรัฐบาลสหรัฐหรือเช่าพื้นที่โดยหน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐ จะต้องเป็นไปตามมาตรฐานกลางสำหรับการเข้าถึงอย่างเสมอภาค หรือ UFAS (Uniform Federal Accessibility Standards) ซึ่งได้วางข้อกำหนดมาตรฐานในเชิงสถาปัตยกรรมสำหรับอาคารที่สร้างขึ้นใหม่หรือแก้ไขดัดแปลง และสิ่งอำนวยความสะดวกสมัยใหม่ ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการสร้างและขนาดของส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกอาคาร เช่น ทางเดิน ทางลาด ทางเข้าอาคาร ลิฟต์ ห้องน้ำ ที่จอดรถ เป็นต้น ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวนี้เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อให้คนตาบอดสามารถเข้าใช้อาคารสถานที่ได้โดยอิสระ[73] เช่น

---

[71] National Federation of the Blind, “Guide Dog Access Laws of the World”[Online], (n.d.), Available from: http://www.nfb-nagdu.org/laws/laws.html[2006, October 31]

* Hawaii Administrative Rules, TITLE 4, Subtitle 3 – Chapter 29 - Subchapter 6 Entry for Service Dogs and Exempted Guide Dogs

[72] National Association of Guide Dog Users, “Hawaii Quarantine Law”[Online], 2003, Available from: http://www.nfb-nagdu.org/laws/usa/hawaii/hawaii-q.html[2006, November 15]

[73] U.S. Architectural and Transportation Barriers Compliance Board, “The Architectural Barriers Act and other access laws: Filing a Complaint, it’s your right!”[Online], (n.d.), Available from: http://www.makoa.org/gov/g15.htm[2006, November 16]

1) การกำหนดให้ทางเดิน ห้องโถง ระเบียง หรือพื้นที่ซึ่งใช้สำหรับสัญจรได้ จะต้องมีช่องทางที่ไม่มีสิ่งกีดขวางในระดับศีรษะ สูงจากพื้นอย่างน้อย 80 นิ้ว หรือ 2,030 มิลลิเมตร และหากว่าระดับความสูงในเส้นทางเดินลดต่ำลงมาน้อยกว่า 80 นิ้ว จะต้องจัดให้มีเครื่องหมายสำหรับเตือนคนตาบอดให้ทราบด้วย (ข้อ 4.4)

2) การกำหนดให้ลิฟต์โดยสาร – บริเวณผิวสัมผัสบนแผงปุ่มควบคุมลิฟต์ จะต้องมีการจัดทำเป็นตัวหนังสือ ตัวเลข เป็นตัวอักษรเบรลล์ และสัญลักษณ์ตัวนูน และมีสัญญาณเสียงบอกทิศทาง การเปิดปิดประตู และชั้นที่ลิฟต์หยุดด้วย (ข้อ 4.10)

3) การกำหนดให้ประตูทางเข้าซึ่งมุ่งไปสู่บริเวณที่อาจเป็นอันตรายสำหรับคนตาบอด เช่น ชานชาลาสำหรับขนส่ง ห้องที่ติดตั้งเครื่องต้มน้ำ หรือเวที เป็นต้น จะต้องทำให้พื้นผิวสัมผัสบริเวณลูกบิดประตู หรือหูจับประตู เป็นพื้นผิวที่สามารถสังเกตถึงความแตกต่างได้ เช่น เป็นปุ่ม พื้นผิวหยาบ หรือมีวัตถุบางอย่างติดอยู่ ซึ่งพื้นผิวดังกล่าวนั้นจะต้องแตกต่างไปจากพื้นผิวของประตูซึ่งเป็นทางออกฉุกเฉิน หรือประตูอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำไปสู่บริเวณที่อาจเป็นอันตราย (ข้อ 4.29)

4) การกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับป้ายต่าง ๆ ที่มีตัวอักษรและตัวเลข และสัญลักษณ์ต่าง ๆ โดยกำหนดให้ที่จัดทำเป็นตัวนูนจะต้องมีขนาดอย่างน้อยสูง 5/8 นิ้ว หรือ 16 มิลลิเมตร แต่จะต้องไม่สูงไปกว่า 2 นิ้ว หรือ 50 มิลลิเมตร และแผนผังรูปภาพบนป้ายจะต้องมีขนาดอย่างน้อย 1/32 นิ้ว หรือ 0.8 มิลลิเมตร (ข้อ 4.30) และสามารถใช้ตัวอักษรเบรลล์เพิ่มเติมจากตัวอักษรปกติและตัวเลขได้ โดยการวางตัวอักษรเบรลล์ไว้ทางด้านซ้ายของตัวอักษรปรกติเพื่อให้สามารถอ่านได้สะดวกขึ้น โดยสามารถใช้ขนาดตัวอักษรเบรลล์ในขนาดและระยะห่างในลักษณะที่ใช้ในการพิมพ์หนังสือก็ได้ นอกจากนี้ ในอาคารที่มีความสลับซับซ้อนควรมีแผนที่ตัวนูนที่คนตาบอดสามารถทราบตำแหน่งสถานที่ต่าง ๆ โดยการสัมผัส หรือแผนที่ซึ่งสามารถบอกตำแหน่งได้ด้วยการใช้เสียง เป็นต้น

ข้อกำหนดที่ยกมานี้เป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งที่ UFAS ได้กำหนดไว้เป็นประโยชน์สำหรับการเข้าใช้อาคารสถานที่ของคนตาบอดโดยเฉพาะ ซึ่งนอกจากนี้แล้วยังมีข้อกำหนดในรายละเอียดอีกจำนวนมากซึ่งได้วางไว้เป็นมาตรฐานสำหรับการสร้างอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการทุกๆประเภท รวมทั้งเด็กและคนผู้สูงอายุสามารถเข้าใช้อาคารสถานที่ดังกล่าวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

3.3.3.4 ด้านการเคหะ

ในด้านการเคหะหรือเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยนั้น มีกฎหมายที่มีความสำคัญในการคุ้มครองและรับรองสิทธิของคนพิการทางการมองเห็นอยู่สองฉบับด้วยกัน นั่นคือ รัฐบัญญัติ

ความเสมอภาคในการเคหะ ค.ศ. 1988 (Fair Housing Act of 1988) และในลักษณะที่ 3 ของรัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 (The Americans with Disabilities Act of 1990 หรือ ADA) ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ต่างก็ได้ให้ความสำคัญกับการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความพิการ เพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นมีโอกาสในการมีที่อยู่อาศัยอย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่นทั่วไป

ฏ. รัฐบัญญัติความเสมอภาคในการเคหะ ค.ศ. 1988 (Fair Housing Act of 1988)

ในการแก้ไขรัฐบัญญัติความเสมอภาคในการเคหะ เมื่อปี ค.ศ. 1988 ได้บัญญัติเพิ่มเติมในเรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติในด้านการเคหะ โดยอาศัยเหตุแห่งความแตกต่างทางเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา เพศ ความพิการ สถานะทางครอบครัว และถิ่นกำเนิด ซึ่งครอบคลุมทั้งการเคหะของเอกชน การเคหะที่ได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐบาลสหรัฐ การเคหะของมลรัฐ และรัฐบาลมลรัฐ โดยกฎหมายกำหนดให้การเลือกปฏิบัติอย่างใด ๆ ในการขาย การให้เช่า หรือปฏิเสธการให้ที่อยู่อาศัยแก่ผู้ซื้อ ผู้เช่า เพราะเหตุแห่งความพิการของเขาหรือเพราะความพิการของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ซื้อหรือผู้เช่าหรือของบุคคลที่ประสงค์จะพักอาศัยอยู่ในที่นั้นถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และกฎหมายฉบับนี้ยังได้รวมไปถึงกรณีการเลือกปฏิบัติในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น ด้านการเงิน แนวปฏิบัติในการจัดสรรพื้นที่ การออกแบบสิ่งก่อสร้างใหม่ และการขัดขวางการบริการซื้อขายหุ้นอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

กฎหมายกำหนดให้เจ้าของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่อยู่อาศัยจะต้องวางกฎเกณฑ์พิเศษสำหรับนโยบายและการดำเนินงานเพื่อให้คนพิการมีโอกาสอย่างเท่าเทียมในการมีที่อยู่อาศัย ยกตัวอย่างเช่น เจ้าของบ้านที่มีนโยบายห้ามเลี้ยงสัตว์ อาจจะต้องยินยอมให้มีข้อยกเว้นสำหรับกฎเกณฑ์ดังกล่าว โดยอนุญาตให้คนตาบอดสามารถนำสุนัขนำทางของเขาเข้ามาในบริเวณที่พักอาศัยได้ นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้เจ้าของบ้านต้องอนุญาตให้ผู้เช่าที่มีความพิการสามารถปรับปรุงพื้นที่ในส่วนที่พักอาศัยของเขาได้อย่างพอสมควร เพื่อให้เขาสามารถเข้าถึงสถานที่ดังกล่าวได้ รวมถึงพื้นที่ส่วนกลางด้วย แต่เจ้าของไม่จำเป็นต้องออกค่าใช้จ่ายสำหรับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้น

ในกรณีการออกแบบและก่อสร้างที่พักอาศัยใหม่สำหรับหลายครอบครัวจำนวนตั้งแต่ 4 ครอบครัวขึ้นไป อาคารที่พักอาศัยนั้นจะต้องจัดทำให้คนพิการสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งรวมถึงบริเวณที่เป็นพื้นที่ส่วนกลางซึ่งใช้ร่วมกัน ห้องครัว และห้องน้ำ โดยสามารถดัดแปลงแก้ไขให้มีความให้เหมาะสมกับความพิการได้

ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการกระทำที่ละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ สามารถยื่นข้อร้องเรียนต่อกระทรวงการเคหะและพัฒนาเมือง (U.S. Department of

Housing and Urban Development) หรือกระทรวงยุติธรรมสามารถยื่นฟ้องคดีเกี่ยวกับแบบแผนและแนวปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติต่อศาล รวมทั้งเอกชนก็สามารถยื่นฟ้องคดีเองได้เช่นกัน[74]

ฐ. รัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 (The Americans with Disabilities Act of 1990) ลักษณะที่ 3 ด้านสถานที่พักอาศัยสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวก

นอกเหนือจากการคุ้มครองสิทธิของคนพิการในด้านการจ้างงาน การคมนาคมขนส่งสาธารณะ และการเข้าถึงอาคารสถานที่ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น รัฐบัญญัติชาวอเมริกันที่มีความพิการ ค.ศ. 1990 ยังได้รับรองสิทธิของคนพิการในด้านการเคหะหรือสถานที่พักอาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งให้บริการอย่างเป็นสาธารณะ (Public accommodations) ด้วย โดยครอบคลุมทั้งบริการที่พักอาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งให้บริการโดยเอกชน หรือเอกชนเป็นผู้เจ้าของหรือให้เช่า เช่น ร้านอาหาร ร้านค้าปลีก โรงแรม โรงภาพยนตร์ โรงเรียนเอกชน สถานเลี้ยงเด็ก คลินิก ศูนย์ประชุม โรงงาน คลังสินค้า หรือเป็นบริการที่มิได้แสวงหากำไร เช่น สวนสัตว์ สุสาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการพักผ่อนหย่อนใจ เช่น สนามกีฬา สถานออกกำลังกาย เป็นต้น

การให้บริการการเคหะสำหรับประชาชน ผู้ให้บริการจะต้องปฏิบัติตามหลักการห้ามเลือกปฏิบัติ ซึ่งได้วางข้อห้ามการจำกัด กีดกัน และปฏิบัติโดยไม่เสมอภาคเท่าเทียม และจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานทางด้านสถาปัตยกรรมสำหรับอาคารที่สร้างขึ้นใหม่หรือที่ได้มีการแก้ไขปรับปรุง และจะต้องจัดทำสื่อในการให้ข้อมูลข่าวสารหรือสื่อสารกับคนตาบอดได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย และในกรณีของอาคารที่ได้สร้างไว้แล้ว และกำหนดผู้ให้บริการจะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเพื่อขจัดอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางต่าง ๆ สำหรับคนพิการ หากการดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นการยากหรือต้องเสียค่าใช้จ่ายมากนัก

หากมีการกระทำที่เป็นการละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ผู้ได้รับความเสียหายสามารถยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ได้ต่อกระทรวงยุติธรรม ซึ่งอาจมีการส่งเรื่องไปดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งจัดขึ้นโดยกระทรวงยุติธรรม และหากเป็นกรณีที่แนวปฏิบัติหรือการกระทำอันเป็นการเลือกปฏิบัตินี้ได้สร้างประเด็นที่มีความสำคัญต่อสาธารณชน ให้กระทรวงยุติธรรมมีอำนาจในการฟ้องร้องคดีต่อศาลได้ นอกจากนั้น เอกชนก็สามารถฟ้องร้องคดีต่อศาล

---

[74] U.S. Department of Justice, “A Guide to Disability Rights Laws”

ด้วยตนเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องยื่นข้อร้องเรียนต่อกระทรวงยุติธรรมหรือองค์กรใด ๆ ของรัฐบาลสหรัฐ เพื่อที่จะรับหนังสือแสดงสิทธิในการฟ้องคดีก่อนที่จะนำคดีไปฟ้องต่อศาล[75]

3.3.3.5 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

กฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดรับรองสิทธิของคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง โดยให้รัฐมีหน้าที่จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมือช่วยเหลือให้เหมาะสมตามสภาพแห่งความพิการของผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง โดยมีรัฐบัญญัติที่รับรองสิทธิของคนพิการทางการมองเห็นไว้ ได้แก่ รัฐบัญญัติการเข้าถึงสิทธิในการเลือกตั้งสำหรับคนชราและคนพิการ ค.ศ. 1984 (Voting Accessibility for the Elderly and Handicapped Act of 1984) และรัฐบัญญัติการลงทะเบียนเลือกตั้งแห่งชาติ ค.ศ. 1993 (National Voter Registration Act of 1993) ดังต่อไปนี้

ฒ. รัฐบัญญัติการเข้าถึงสิทธิในการเลือกตั้งสำหรับคนชราและคนพิการ ค.ศ. 1984 (Voting Accessibility for the Elderly and Handicapped Act of 1984)

กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดไว้เป็นการทั่วไป ให้จัดสถานที่ในการเลือกตั้งของรัฐบาลสหรัฐในทุกพื้นที่ทั่วทั้งสหรัฐอเมริกาให้อยู่ในลักษณะที่คนพิการสามารถเข้าถึงได้ หากมีพื้นที่ใดที่คนพิการไม่สามารถเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (political subdivision) จะต้องจัดให้มีการลงคะแนนเสียงโดยวิถีทางอื่นใดในวันเดียวกับวันที่มีการเลือกตั้งนั้น และยังได้กำหนดให้มลรัฐจัดให้มีการลงทะเบียนและจัดให้มีเครื่องมือช่วยเหลือในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสำหรับผู้ลงคะแนนที่มีความพิการหรือชราภาพด้วย[76]

ณ. รัฐบัญญัติการลงทะเบียนเลือกตั้งแห่งชาติ ค.ศ. 1993 (National Voter Registration Act of 1993)

หรือที่รู้จักกันในนาม “รัฐบัญญัติการออกเสียงทางอิเล็กโทรนิกส์” เป็นกฎหมายที่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้ชาวอเมริกันซึ่งเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหลายสามารถใช้สิทธิขั้นพื้นฐานในการเลือกตั้งได้ง่ายมากยิ่งขึ้น จุดมุ่งหมายประการหนึ่งของกฎหมายฉบับนี้ คือ เพื่อเพิ่มจำนวนการใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งในอดีตมีผู้ไปใช้สิทธิเป็นจำนวนน้อยและคนพิการส่วนใหญ่ยังถูกเลือกปฏิบัติในการเข้าใช้สิทธิดังกล่าวอีกด้วย โดยกำหนดให้สำนักงานของรัฐทุกแห่งติดตั้งโปรแกรมที่สามารถให้บริการกับคนพิการในการจัดทำคำร้องขอและแบบฟอร์ม

---

[75] เรื่องเดียวกัน.

[76] เรื่องเดียวกัน.

สำหรับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้ความช่วยเหลือในการกรอกแบบฟอร์มให้ถูกต้องสมบูรณ์ และดำเนินการส่งแบบฟอร์มดังกล่าวนั้นไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการต่อไป[77]

3.3.3.6 ด้านบริการทางการแพทย์และสุขอนามัย

กฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของคนพิการทางการมองเห็นในอันที่จะได้รับการดูแลรักษาสุขภาพอนามัยและบริการทางการแพทย์ รวมทั้งให้หลักประกันในการมีรายได้ของคนพิการที่ได้เข้าร่วมโครงการ คือ รัฐบัญญัติสวัสดิการสังคม (Social Security) ซึ่งมีรายละเอียดในประเด็นดังกล่าวดังต่อไปนี้

ด. รัฐบัญญัติสวัสดิการสังคม (Social Security Act)

สำนักงานสวัสดิการสังคมเป็นผู้ดำเนินโครงการด้านสวัสดิการสังคมหลายโครงการ ซึ่งมีทั้งโครงการที่ให้สิทธิสำหรับผู้ที่มีความพิการตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ หรือโครงการที่ให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เช่น โครงการให้หลักประกันแก่ผู้สูงอายุ ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ และคนพิการ หรือ OASDI (Old Age, Survivors and Disability Insurance) โครงการประกันสวัสดิการสังคมสำหรับความพิการ หรือ SSDI (Social Security Disability Insurance) โครงการหลักประกันเสริมในด้านรายได้ หรือ SSI (Supplemental Security Income) เป็นต้น

โครงการประกันสวัสดิการสังคมสำหรับความพิการ หรือ SSDI ได้จัดให้มีการจ่ายผลประโยชน์เป็นเงินในแต่ละเดือน โดยจ่ายให้โดยตรงไปยังบุคคลที่ได้รับสิทธิ์ซึ่งมีความพิการ จำนวนเงินที่จะจ่ายให้กับผู้มีสิทธิ์นี้จะขึ้นอยู่กับประวัติการประกอบอาชีพ ระยะเวลาการจ้างงาน ประกอบกับอายุของบุคคลนั้นในเวลาที่มีความพิการเกิดขึ้น กฎหมายไม่ได้วางข้อจำกัดในการจ่ายเงินดังกล่าวนี้ไว้ แต่ได้กำหนดคุณสมบัติสำหรับผู้ที่จะได้รับสิทธิตามโครงการนี้ไว้ว่า บุคคลนั้นจะต้องได้จ่ายภาษีสวัสดิการสังคมมาแล้วประมาณครึ่งปี นับตั้งแต่มีอายุครบ 21 ปี และไม่มีงานทำหรือมีรายได้ต่ำว่าระดับการทำงานที่มีความมั่นคง (substantial gainful activity) และมีใบรับรองแพทย์ด้านความพิการจากบริการประเมินระดับความพิการของรัฐว่าบุคคลนั้นไม่สามารถเข้าทำกิจการงานที่จะสามารถสร้างความมั่นคงให้กับตนเองได้เพราะเหตุแห่งความพิการทางร่างกายหรือจิตใจที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง หรือคาดว่าจะคงอยู่ต่อไปอย่างนั้นเกินกว่า 12 เดือน หรืออาจเสียชีวิตได้ในเวลาต่อมา

---

[77] เรื่องเดียวกัน.

โครงการหลักประกันเสริมในด้านรายได้ หรือ SSI เป็นโครงการที่บริหารจัดการโดยรัฐบาลสหรัฐ ซึ่งจ่ายผลประโยชน์เป็นเงินสดให้กับบุคคลที่มีความพิการและสามารถแสดงให้เห็นถึงความต้องการทางการเงิน

นอกจากโครงการที่มีการจ่ายเงินช่วยเหลือให้กับคนพิการแล้ว ยังมีโครงการด้านการดูแลทางการแพทย์ ซึ่งเป็นการจัดให้มีการประกันสุขภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐบัญญัติสวัสดิการสังคม เพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่มีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายกำหนดและสำหรับบุคคลที่มีความพิการ โดยจัดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ กลไกสำหรับช่วยเหลือทางด้านค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ ค่ารักษาพยาบาล สำหรับสำหรับบุคคลตามประเภทที่กำหนดหรือบุคคลที่ต้องการบริการด้านการแพทย์ และการจัดให้มีการประกันสุขภาพเพิ่มเติม[78]

3.3.4 สภาพบังคับของกฎหมายสหรัฐอเมริกา ในการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

จากการศึกษากฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่คุ้มครองและรับรองรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในสหรัฐอเมริกาในหัวข้อที่ผ่าน ๆ มา พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มเติมหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคนซึ่งรวมถึงคนพิการทางการมองเห็นไว้ในบทแก้ไขที่ 14 จากการแก้ไขรัฐธรรมนูญในครั้งดังกล่าวนี้มีผลทำให้ต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับต่าง ๆ ที่มีอยู่แต่ดั้งเดิม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รวมทั้งบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

กฎหมายส่วนใหญ่ที่คุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทุกประเภทเป็นการทั่วไป และสำหรับคนพิการทางการมองเห็นโดยเฉพาะเจาะจงได้บัญญัติขึ้นในรูปแบบของรัฐบัญญัติและระเบียบข้อบังคับซึ่งออกตามความในรัฐบัญญัติดังกล่าว โดยเนื้อหาแห่งบทบัญญัติในกฎหมายดังกล่าวมีลักษณะเป็นการบังคับหรือกำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตาม ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนหรือละเมิดบทบัญญัติหรือสิทธิที่กฎหมายได้รับรองไว้ จะมีมาตรการในการเยียวยาความเสียหายกำหนดเอาไว้ รวมทั้งมีการระบุหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ไว้อย่างชัดเจน มีผลทำให้สิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในสหรัฐอเมริกาได้รับการคุ้มครองในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม อันเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการทางการมองเห็นได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางสังคมได้อย่างเต็มที่มากขึ้น

---

[78] เรื่องเดียวกัน.

จากที่ได้ศึกษากฎหมายระหว่างประเทศในบทนี้ จะเห็นได้ว่า กฎหมายส่วนใหญ่ได้นำทฤษฎีกฎหมายในเรื่องหลักความเสมอภาคและหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการทางการมองเห็นมาปรับใช้ โดยเน้นให้เห็นถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการคุ้มครองรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการเอาไว้อย่างชัดเจน และได้คำนึงถึงความต้องการพิเศษตามแต่ละประเภทแห่งความพิการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสิทธิของคนพิการทางการมองเห็นในบริบทของกฎหมายระหว่างประเทศนี้จะได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่

ในบทต่อไปจะได้ศึกษาถึงกฎหมายของไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับคนพิการทางการมองเห็นเพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับการให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายระหว่างประเทศประเทศที่ได้ศึกษามาในบทนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น ตามกฎหมายไทย

4.1 กรอบความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540)

แม้คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549 และประกาศยกเลิกการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ใช้อยู่ในขณะนั้น จึงมีผลทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สิ้นสุดลง[*] โดยคณะปฏิรูปการปกครองฯ ได้ขอพระราชทานพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 จนกว่าจะได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นใช้บังคับแทน ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนี้มิได้บัญญัติรับรองหรือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของปวงชนชาวไทยเอาไว้โดยตรง หากแต่ได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองโดยอ้างอิงไปถึงประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้มีอยู่แล้ว[**] ซึ่งมีผลทำให้บรรดาสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เคยได้มีการรับรองไว้อยู่เดิมในสมัยที่ใช้รัฐธรรมนูญ ปี 2540 มีผลใช้บังคับ รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนี้ก็ยังให้ความคุ้มครองและรับรองอยู่เช่นเดียวกัน ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงจะได้พิจารณาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นสำคัญ

---

[*] เป็นไปตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 19 กันยายน 2549

[**] มาตรา 3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทยที่มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนที่สุดในบรรดารัฐธรรมนูญทั้ง 16 ฉบับที่ผ่านมาในอดีตของไทย และยังกำหนดให้องค์กรของรัฐทุกองค์กรใช้อำนาจโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กำหนดเกี่ยวกับการใช้สิทธิเสรีภาพว่าจะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน นอกจากนั้นยังให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการนิติบัญญัติ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมตลอดถึงการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้ยากไร้และด้อยโอกาส[1] ในที่นี้จึงขอนำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 มาใช้เป็นแนวทางการศึกษาถึงสิทธิเสรีภาพตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งมุ่งให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ปลอดพ้นจากการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐหรือผู้อื่นและการคุ้มครองความเสมอภาคทางกฎหมายของบุคคล

สิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยและบางส่วนได้บัญญัติไว้ในหมวดที่ 8 ว่าด้วยศาล โดยขอแบ่งแยกอธิบายเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองแก่ประชาชน และ 2) สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้โดยเฉพาะสำหรับคนพิการ

4.1.1 สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองแก่ประชาชน

เมื่อกล่าวถึงหลักเกณฑ์การรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็หมายความถึงการทำให้สิทธิมนุษยชนกลายมาเป็นสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายบ้านเมืองและส่งผลให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนใช้ยันทั้งระหว่างกันเองและระหว่างประชาชน รวมถึงใช้ยันกับรัฐและหน่วยงานของรัฐได้ และฝ่ายนิติบัญญัติก็ไม่อาจตรากฎหมายมากระทบสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ได้[2] ซึ่งสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้เป็นการทั่วไปก็คือการให้การรับรองและคุ้มครองแก่ประชาชนทุกคนโดยไม่มีการแบ่งแยกออกเป็นประเภท ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง เด็กหรือคนชรา ผู้มีความพิการหรือไม่ก็ตาม ทุกคนต่างก็มีสิทธิและเสรีภาพที่

---

[1] มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2540), 5 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2546), หน้า 47-48.

[2] ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, หลักและวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีบทบัญญัติว่า “ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”, หน้า 52.

รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน อาจจำแนกสิทธิเสรีภาพเหล่านี้ได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ สิทธิเสรีภาพที่มีลักษณะเป็นสิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพที่เป็นสิทธิของพลเมือง

1) สิทธิเสรีภาพที่มีลักษณะเป็นสิทธิมนุษยชน คือบรรดาสิทธิและเสรีภาพที่ถือกันว่าติดตัวมนุษย์ทุกคนมาแต่กำเนิดและไม่อาจถูกพรากไปโดยไม่เป็นการทำลายความเป็นมนุษย์[3] มีรากฐานสำคัญมาจากแนวความคิดในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้ศึกษามาแล้วในหัวข้อ 2.2

สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่มีลักษณะเป็นสิทธิมนุษยชน ได้แก่

- สิทธิในความเสมอภาคตามกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม (มาตรา 30)

- สิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย หรือความมั่นคงในชีวิตร่างกาย จากการลงโทษด้วยวิธีการทรมาน ทารุณกรรม โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือในการจับกุม คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล ที่เป็นการอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 31) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับใช้กฎหมายอาญาย้อนหลัง (มาตรา 32) สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานในคดีอาญาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (มาตรา 33)

- สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการได้รับการสอบสวนหรือพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม (มาตรา 241) สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาในการมีทนาย (มาตรา 242) สิทธิของบุคคลที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องเป็นคดีอาญา (มาตรา 243) สิทธิของพยานในคดีอาญาในการได้รับความคุ้มครองและค่าตอบแทนที่จำเป็นจากรัฐ (มาตรา 244) สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในการได้รับความคุ้มครองและค่าตอบแทนที่จำเป็นจากรัฐ (มาตรา 245) สิทธิของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีในอันที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายคืนตามสมควร ตลอดจนบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะการนั้นเมื่อปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด (มาตรา 246) สิทธิในการรื้อฟื้นคดีอาญา (มาตรา 247)

---

[3] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2, หน้า 40.

- สิทธิเสรีภาพในชีวิตส่วนตัว ได้แก่ สิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงและความเป็นอยู่ส่วนตัว (มาตรา 34) เสรีภาพในเคหสถาน (มาตรา 35) เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร (มาตรา 37)

- สิทธิเสรีภาพในตัวบุคคล* ได้แก่ เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย (มาตรา 36)

- สิทธิเสรีภาพทางความคิด หรือสิทธิเสรีภาพทางปัญญาและศีลธรรม ได้แก่ เสรีภาพในการนับถือศาสนา นิกาย ลัทธิทางศาสนา และปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน (มาตรา 38) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น (มาตรา39) เสรีภาพในทางวิชาการ (มาตรา 42) สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 43) เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ (มาตรา 44) เสรีภาพในการรวมตัวกันก่อตั้งสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ๆ เป็นต้น (มาตรา 45) สิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (มาตรา 46) สิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ (มาตรา 58) สิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล ในกิจกรรมที่จะมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต และแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว (มาตรา 59)

- สิทธิเสรีภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินและการสืบมรดก (มาตรา 48) สิทธิที่จะได้รับค่าเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ (มาตรา 49) เสรีภาพในการประกอบกิจการ ประกอบอาชีพ และแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม (มาตรา 50) ความคุ้มครองที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน (มาตรา 51) สิทธิในการรับบริการทางสาธารณสุข (มาตรา 52) สิทธิที่จะร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดี (มาตรา 56) สิทธิผู้บริโภค (มาตรา 57) สิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครอง (มาตรา 60) สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ (มาตรา 61) สิทธิในการฟ้องร้องนิติบุคคลของรัฐ (มาตรา 62)

---

* สิทธิเสรีภาพในตัวบุคคลนี้ มีความใกล้เคียงกับสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายอย่างมาก โดยสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายเน้นในเรื่องการคุ้มครองชีวิตและร่างกายของบุคคลจากการกระทำของบุคคลอื่น ในขณะที่สิทธิเสรีภาพในตัวบุคคลมองในแง่ตัวบุคคลที่เป็นผู้ทรงสิทธิเสรีภาพนั้นว่าสามารถกระทำการกับเนื้อตัวร่างกายของเขาได้ตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง และคุ้มครองจากการถูกก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพโดยปราศจากความยินยอม ดูเพิ่มเติมใน เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ (กรุงเทพฯ : วิญญูชน) 2547 หน้า 29.

2) สิทธิเสรีภาพที่เป็นสิทธิของพลเมือง เป็นสิทธิเสรีภาพในอันที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ของรัฐ หรืออีกนัยหนึ่งคือบรรดาสิทธิเสรีภาพทางการเมืองต่าง ๆ อันได้แก่ เสรีภาพในการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (มาตรา 47) สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา105) สิทธิในการเลือกตั้งวุฒิสมาชิก (มาตรา 124) สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 107) สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นวุฒิสมาชิก (มาตรา 125) สิทธิในการต่อต้านการล้มล้างระบอบประชาธิปไตย (มาตรา 65)

แม้สิทธิในลักษณะดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีรัฐแล้ว แต่ก็ถือกันว่าสิทธิเสรีภาพของพลเมืองนี้สืบเนื่องมาจากสิทธิมนุษยชนนั่นเอง เพราะการที่ราษฎรเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ของรัฐไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม ก็เป็นวิธีการเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของตนที่สร้างความมั่นใจได้วิธีการหนึ่งในหลาย ๆ วิธีการ ซึ่งประชาชนจะรู้สึกมีความมั่นใจว่าผู้ปกครองที่มาจากการเลือกตั้งของตนไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมและอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของประชาชนอยู่ตลอดเวลาย่อมไม่อาจกดขี่ขมเหงประชาชนได้ง่ายดังเช่นผู้ปกครองที่สถาปนาตนเองโดยพลการ[4]

4.1.2 สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้โดยเฉพาะสำหรับคนพิการ

นอกเหนือไปจากสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองแก่ประชาชนทุกคนเป็นการทั่วไปดังที่กล่าวมาในข้อ 4.1.1 แล้วนั้น รัฐธรรมนูญยังได้วางมาตรการสำคัญเพื่อเน้นย้ำถึงความเสมอกันตามกฎหมายของบุคคล โดยบัญญัติห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ **สภาพทางกายหรือสุขภาพ** สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายห้ามมิให้มีการจัดแบ่งบุคคลออกเป็นประเภทๆ โดยอาศัยความแตกต่างในเรื่องดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งแยก แล้วปฏิบัติต่อบุคคลที่ได้จัดแบ่งเป็นพวก ๆ นั้น ให้มีความแตกต่างไปจากการปฏิบัติต่อบุคคลทั่วไป

---

[4] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2, หน้า 44-45.

ตัวอย่างเช่น ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2498 (ซึ่งปัจจุบันได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แล้ว) ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไว้ โดยมีข้อห้ามบุคคลหูหนวกหรือเป็นใบ้หรือตาบอดทั้งสองข้าง มิให้มีสิทธิในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้โดยนำเหตุแห่งความแตกต่างทางสภาพร่างกายหรือสุขภาพมาเป็นเหตุในการปฏิบัติให้แตกต่างไปจากบุคคลอื่น ๆ เมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญในยุคปัจจุบัน ย่อมถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกเพิกถอนให้ชอบด้วยกฎหมายต่อไป

แต่ในกรณีที่รัฐได้กำหนดมาตรการบางอย่างขึ้น เพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลบางกลุ่มซึ่งมีข้อเสียเปรียบบางประการมากกว่าบุคคลทั่วไป ให้สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น การเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลตามมาตรการดังกล่าวนั้น ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม* ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวนี้เป็นหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการโดยอาศัยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพทางกายหรือสุขภาพ ฉะนั้น จึงทำให้การเลือกปฏิบัติต่อคนพิการเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้คนพิการสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เฉกเช่นเดียวกับบุคคลอื่น รัฐธรรมนูญให้การรับรองว่าสามารถดำเนินการในลักษณะดังกล่าวได้โดยไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

*อนึ่ง ผู้เขียนขอตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำในมาตรา 30 วรรคสาม เรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ซึ่งใช้ถ้อยคำว่า **"สภาพทางกายหรือสุขภาพ"** เพื่อให้ครอบคลุมถึง **"ความพิการ"** ด้วยนั้น เป็นการมองความพิการในรูปแบบเชิงการแพทย์ดังที่ได้กล่าวมาในหัวข้อ 2.1.1 และต้องอาศัยการตีความจึงจะสามารถทราบได้ว่าสภาพทางกายหรือสุขภาพนั้นหมายความรวมถึงกรณีความพิการด้วยหรือไม่ เพราะในกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรงถึงกรณีความพิการ ซึ่งความพิการบางลักษณะเป็นความพิการที่ไม่เห็นประจักษ์จากสภาพทางกายหรือสุขภาพ ต้องอาศัยการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางจึงจะทราบได้ว่า*

---

* มาตรา 30 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

วรรคสาม บัญญัติว่า "การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้"

วรรคสี่ บัญญัติว่า "มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม"

บุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีความพิการ และในกรณีดังกล่าวนี้อาจทำให้บุคคลกลุ่มนี้ไม่ได้รับประโยชน์จากบทบัญญัติของกฎหมายและขาดโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม จึงสมควรที่จะกำหนดกรณีการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง "ความพิการ" ขึ้นมาเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าคนพิการสามารถรับประโยชน์จากบทบัญญัติของกฎหมายนี้ได้โดยตรง นอกจากนั้น หากพิจารณาในส่วนของกฎหมายต่างประเทศตามที่ได้ศึกษามาในบทที่ 3 จะเห็นได้ว่าได้มีการบัญญัติกรณีการห้ามเลือกปฏิบัติโดยโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความพิการเอาไว้อย่างชัดแจ้งแล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม ณ ปัจจุบันนี้ ยังคงถือว่าหลักรัฐธรรมนูญที่กล่าวมานี้เป็นหัวใจสำคัญสำหรับการขจัดบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ให้หมดสิ้นไป รวมทั้งยังเป็นที่มาแห่งการสร้างมาตรการพิเศษเพื่อส่งเสริมให้คนพิการสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น ๆ และในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็ได้บัญญัติมาตรการพิเศษเพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมในการใช้สิทธิเสรีภาพไว้ด้วยเช่นกัน ได้แก่ สิทธิในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ และสิทธิที่จะได้รับการสงเคราะห์จากรัฐ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

4.1.2.1 สิทธิในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ

เป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญได้รับรองให้กับบุคคลซึ่งมีความพิการหรือทุพพลภาพ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 55* เพื่อให้มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐ แต่ได้ใช้ถ้อยคำลงท้ายว่า "ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" เนื่องจากไม่เป็นการง่ายนักที่จะบัญญัติให้เนื้อความในรัฐธรรมนูญมีความกระจ่างชัด จึงได้กำหนดรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในลักษณะของหลักการทั่วไปในรัฐธรรมนูญ และกำหนดให้ออกกฎเกณฑ์พิเศษขยายความหรือเสริมบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญโดยใช้ถ้อยคำลงท้ายว่า "ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" ซึ่งการกำหนดหลักการเฉพาะในลักษณะ

---

* มาตรา 55 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติว่า "บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

ของการขยายความเนื้อหาสาระหรือการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพดังกล่าวนี้จะกระทำได้ก็แต่โดยการตราเป็นพระราชบัญญัติต่อไป[5]

เหตุที่กล่าวว่า กฎหมายที่จะกำหนดรายละเอียดแห่งสิทธิของบุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ ในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐต้องอยู่ในรูปแบบ “พระราชบัญญัติ” ก็เนื่องมาจากมาตรา 55 เป็นบทบัญญัติที่ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดเนื้อหาสาระรายละเอียดของกฎหมายเองได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และการใช้ถ้อยคำลงท้ายว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” นับเป็นรูปแบบหนึ่งแห่งการ *“จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองไว้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้”* ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 2.2.3.2.3 ซึ่งกฎหมายในความหมายของรัฐธรรมนูญที่รับรองและคุ้มครองหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล หมายถึง กฎหมายในรูปแบบของพระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชกำหนด เท่านั้น[6]

แต่กฎหมายทั้งสามรูปแบบนี้ก็มีเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ในการตรากฎหมายที่แตกต่างกันไป โดยพระราชบัญญัติสามารถตราขึ้นได้ตลอดเวลาผ่านกระบวนการทางนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญสามารถตราขึ้นได้เฉพาะเรื่องที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่าให้ตราเป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ส่วนพระราชกำหนดสามารถตราขึ้นได้ต่อเมื่อมีเหตุการณ์เฉพาะและอยู่ภายใต้เงื่อนไขเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ หรือในกรณีการตรากฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งมีความจำเป็นต้องพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน[7] ดังนั้น การตรากฎหมายเพื่อกำหนดรายละเอียดแห่งสิทธิตามมาตรา 55 จึงสามารถทำได้เฉพาะในรูปแบบของพระราชบัญญัติแต่เพียงเท่านั้น

เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้วจะพบว่า จนกระทั่งปัจจุบันนับเป็นระยะเวลาเกือบสิบปีแล้วนับแต่ที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งพิการหรือ

---

[5] ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, หลักและวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีบทบัญญัติว่า “ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”, หน้า 129.

[6] เรื่องเดียวกัน, หน้า 133 -134.

[7] เรื่องเดียวกัน, หน้า 146.

ทุพพลภาพในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่ารัฐดำเนินการออกกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติเพื่อกำหนดรายละเอียดของสิทธิดังกล่าวให้มีความชัดแจ้ง จะมีก็แต่เพียงการบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้เฉพาะในแง่มุมทางด้านการศึกษา ตามมาตรา 10 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542[*] และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 (ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดในหัวข้อถัดไป) ส่วนการกำหนดให้อาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะ มีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มาตรา 17 (1)[**] และการกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา ตามกฎกระทรวง พ.ศ. 2548 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 8 (1) และ (4)-(9)[***] นั้น ไม่ถือเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดแห่ง

---

[*] มาตรา 10 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 วรรคสาม บัญญัติว่า “การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

[**] มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า “เพื่อเป็นการคุ้มครองและสงเคราะห์คนพิการ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด (1) ลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นที่ต้องมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ”

[***] มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคารพ.ศ. 2522 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร ตลอดจนการอื่นที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคารมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด

(1) ประเภท ลักษณะ แบบ รูปทรง สัดส่วน ขนาด เนื้อที่ และที่ตั้งของอาคาร

(2) …

(4) แบบและวิธีการเกี่ยวกับการติดตั้งระบบประปา ก๊าซ ไฟฟ้า เครื่องกล ความปลอดภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยหรือภัยพิบัติอย่างอื่น และการป้องกันอันตรายเมื่อมีเหตุชุลมุนวุ่นวาย

(5) แบบ และจำนวนของห้องน้ำและห้องส้วม

(6) ระบบการจัดการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของอาคาร เช่น ระบบการจัดแสงสว่าง การระบายอากาศ การปรับอากาศ การฟอกอากาศ การระบายน้ำ การบำบัดน้ำเสีย และการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

(7) ลักษณะ ระดับ ความสูง เนื้อที่ของที่ว่างภายนอกอาคาร หรือแนวอาคาร

(8) ระยะหรือระดับระหว่างอาคารกับอาคารหรือเขตที่ดินของผู้อื่น หรือระหว่างอาคารกับถนน ตรอก ซอย ทางเท้า ทาง หรือที่สาธารณะ

(9) พื้นที่หรือสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่จอดรถ ที่กลับรถ และทางเข้าออกของรถสำหรับอาคารบางชนิดหรือบางประเภท ตลอดจนลักษณะและขนาดของพื้นที่หรือสิ่งที่สร้างขึ้นดังกล่าว”

สิทธิที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองตามนัยแห่งมาตรา 55 เนื่องจากเนื้อหาในพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการออกกฎกระทรวงดังกล่าว มิได้บัญญัติในลักษณะที่เป็นการให้สิทธิแก่คนพิการตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองไว้ ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายด้านการศึกษา เป็นแต่เพียงบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์ในการให้คนพิการได้รับ “การสงเคราะห์” ซึ่งมีความแตกต่างไปจาก “การให้สิทธิ์”* ตามรัฐธรรมนูญ ดั้งนั้น แม้กฎกระทรวงทั้งสองฉบับจะมีการกำหนดเกี่ยวเนื่องกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ แต่ก็หาได้มีความเชื่องโยงมาจากกฎหมายแม่บทในระดับพระราชบัญญัติที่บัญญัติขึ้นตามความในรัฐธรรมนูญ จึงไม่อาจถือได้ว่ากฎกระทรวงทั้งสองฉบับนี้เป็นกฎหมายซึ่งกำหนดรายละเอียดแห่งสิทธิของผู้พิการและทุพพลภาพที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้แต่อย่างใด

นอกจากนั้น ความไม่ชัดเจนของการกำหนดให้บัญญัติรายละเอียดแห่งสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ในกฎหมายอีกฉบับ ทำให้มีผู้เข้าใจผิดไปจนถึงขนาดออกมาให้ความเห็นว่า บทบัญญัติในเรื่องสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 เป็นบทบัญญัติที่ไม่สมบูรณ์ในตัวเอง เพราะในแต่ละมาตราต่างกำหนดให้ต้องมีการออกกฎหมายตามมาโดยใช้คำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งหากพิจารณาตามหลักรัฐธรรมนูญแล้ว สิทธิต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติคุ้มครองหรือรับรองไว้ ย่อมมีความสมบูรณ์ทันทีนับแต่รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวมีผลใช้บังคับ การกำหนดให้ออกกฎหมายตามมาก็เพียงเพื่อกำหนดกลไกหรือวิธีการในการใช้สิทธินั้นให้เป็นระบบเพียงเท่านั้น[8] และเนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัยที่ 62/2545 วินิจฉัยไปในทำนองว่า หากยังไม่มีกฎหมายบัญญัติ ประชาชนก็ยังไม่ได้รับการรับรองสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ จึงทำให้มีผู้เข้าใจไปว่าบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวไม่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ซึ่งในเรื่องนี้ด้วยความเคารพต่อความเห็นของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้เขียนมีความเห็นว่า เนื่องจากรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีความสูงสุดเด็ดขาด และเป็นพื้นฐานแห่งที่มาของสิทธิเสรีภาพที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับอื่น สิทธิและเสรีภาพที่ได้บัญญัติรับรองหรือคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญย่อมมีผลสมบูรณ์ในตัวเองแล้วทันทีที่รัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ การใช้ถ้อยคำว่า “ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” เป็นการกำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ไปกำหนดรายละเอียดแห่งสิทธิดังกล่าวต่อไป และยังถือเป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญเปิดช่องให้ฝ่ายนิติบัญญัติ

---

* **การสงเคราะห์**เป็นลักษณะของการให้ฝ่ายเดียว โดยไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อผู้ให้การสงเคราะห์ และไม่เกิดสิทธิในการเรียกร้องให้มีการปฏิบัติจัดทำให้เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งการสงเคราะห์นั้น การให้การสงเคราะห์จึงมีลักษณะเป็นเพียงกฎหมายเมตตาธรรม มิใช่กฎหมายที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของแต่ละฝ่าย ส่วน**การให้สิทธิ**เป็นการกำหนดสิทธิและหน้าที่ให้เป็นเงื่อนไขซึ่งกันและกัน เมื่อกฎหมายให้สิทธิแก่ฝ่ายหนึ่ง ย่อมก่อให้อีกฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติจัดทำให้เป็นไปตามสิทธิตามที่ได้มีการรับรองไว้

[8] นันทวัฒน์ บรมานันท์, “บทบรรณาธิการครั้งที่ 151 ในเว็บไซต์ www.pub-law.net: รัฐธรรมนูญใหม่ควรมีสาระและประเด็นอย่างไร(3)”[ออนไลน์], 2550, แหล่งที่มา http://www.pub-law.net[20 มกราคม 2550]

สามารถจะบัญญัติให้สิทธิหรือจำกัดสิทธิเพียงใดก็ได้ เพื่อมิให้กลายเป็นการรับรองสิทธิไว้อย่างกว้างขวางจนเกินไป[9] เนื่องจากรัฐธรรมนูญไม่ได้วางกรอบหรือเงื่อนไขแห่งการจำกัดสิทธิดังกล่าวเอาไว้ การกระทำต่าง ๆ จึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองไว้ด้วยเช่นกัน

4.1.2.2 สิทธิที่จะได้รับการสงเคราะห์จากรัฐให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

มาตรา 80 วรรคสอง* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) ได้กำหนดให้รัฐส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นให้กับผู้พิการหรือทุพพลภาพ เช่น การพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านการศึกษาและเทคโนโลยีสำหรับคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพและฝึกอบรมการประกอบอาชีพสำหรับคนพิการ ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ปัจจุบันพบว่าหน่วยงานของรัฐหลายแห่งมีนโยบายในการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการให้ดีขึ้นและให้สามารถพึ่งตนเองได้ เช่น การจัดให้มีศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งจัดขึ้นโดยสำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือการดำเนินการวิจัยและพัฒนาเพื่อจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์สังเคราะห์เสียงพูดจากข้อความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อช่วยพัฒนาระบบอ่านหน้าจอสำหรับคนพิการทางการมองเห็น ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้มากขึ้น โดยศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติหน้าที่ดังกล่าวไว้ในหมวด 5 เป็นแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ เพื่อให้ใช้เป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งคณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินจะต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา 211 โดยจะต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ชัดแจ้งว่าจะดำเนินการใดเพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ** ซึ่งมีสภาพบังคับ

---

[9] มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2540), 5, หน้า 53.

* มาตรา 80 วรรคสอง บัญญัติว่า “รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้”

** มาตรา 88 บัญญัติว่า “บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน

ในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาตามมาตรา 211 คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน ต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ชัดแจ้งว่าจะดำเนินการใดเพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการรวมทั้งปัญหาและอุปสรรค เสนอต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง”

แต่เพียงในแง่การกำหนดพันธกิจให้รัฐสภาและฝ่ายบริหารปฏิบัติจัดทำ แต่ก็ไม่ได้มีผลถึงกับเป็นการก่อให้เกิดสิทธิแก่ราษฎรในการฟ้องเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติจัดทำพันธกิจดังกล่าวแต่อย่างใด[10]

การกำหนดหลักการแห่งนโยบายที่รัฐจะต้องปฏิบัติจัดทำไว้ในรัฐธรรมนูญมิได้หมายความว่าเป็นการห้ามรัฐบาลไม่ให้มีนโยบายเป็นของตนเอง รัฐบาลยังสามารถเลือกและจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายของการบริหารประเทศอันเป็นแนวทางหลักที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญได้ แต่ได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไว้ก็เพื่อช่วยรักษาความต่อเนื่องและความสม่ำเสมอของการบริหารราชการแผ่นดินไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลในแต่ละครั้ง ซึ่งแต่ละรัฐบาลต่างก็มีแนวนโยบายในการบริหารประเทศที่แตกต่างกันไป ทำให้ปรากฏขึ้นบ่อยครั้งว่าหลายโครงการที่ดำเนินการอยู่ในรัฐบาลสมัยหนึ่งได้ถูกรื้อถอนหรือเพิกเฉยในรัฐบาลสมัยถัดไป ดังนั้นจึงมีการกำหนดแนวทางไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อเป็นประกันว่าอย่างน้อยเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เป็นพันธะผูกพันผู้บริหารประเทศในฐานะรัฐบาลว่าจะต้องปฏิบัติซึ่งจะสามารถทำได้มากหรือน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลแต่ละชุด[11]

เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่า การกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดังกล่าวนั้นเป็นการสร้างสิทธิให้กับผู้พิการหรือทุพพลภาพขึ้นมา แม้สิทธิที่ผู้พิการหรือทุพพลภาพจะได้รับจะได้บัญญัติไว้ในฐานะเพียงแค่แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งมีค่าบังคับต่ำกว่าการรับรองให้เป็นสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย แต่บทบัญญัติดังกล่าวของรัฐธรรมนูญก็เป็นหลักประกันได้ในระดับหนึ่งว่ารัฐบาลจะต้องบริหารประเทศไปอย่างสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ หรืออย่างน้อยที่สุดก็จะไม่ดำเนินการไปในลักษณะที่ขัดหรือแย้งกับหลักการดังกล่าวอย่างแน่นอน อันเป็นการช่วยยกระดับสิทธิของผู้พิการหรือทุพพลภาพซึ่งในอดีตไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากรัฐ รวมไปถึงมีการจำกัดตัดสิทธิด้วยในบางส่วน ให้กลับเข้าสู่การมีสิทธิเสรีภาพและพัฒนาไปสู่ความเสมอภาคและเท่าเทียม

---

[10] วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2, หน้า 26.

[11] ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, หลักและวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีบทบัญญัติว่า “ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”, หน้า 71.

นอกเหนือไปจากสิทธิเสรีภาพที่ได้กล่าวถึงข้างต้นนั้น ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพทั้งหลายของบุคคลทุกคนย่อมมีอยู่อย่างบริบูรณ์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรระบุไว้ซ้ำอีก แต่การบัญญัติถึงสิทธิเสรีภาพเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในรัฐธรรมนูญก็มิได้เป็นการลบล้างสิทธิและเสรีภาพที่บุคคลมีอยู่แล้วโดยกำเนิดหรือโดยกฎหมายอื่น[12] หรือในกรณีที่รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนบางเรื่องไว้โดยตรง ก็มิได้หมายความว่ารัฐธรรมนูญปฏิเสธไม่รับรองหรือความคุ้มครองสิทธิดังกล่าว หากแต่เป็นการรับรองสิทธิเสรีภาพโดยปริยายหรือเปิดโอกาสให้มีการรับรองโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ* ซึ่งเมื่อนำไปพิจารณาเปรียบเทียบกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 จะพบว่าเนื้อหาแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในเรื่องสิทธิและเสรีภาพไม่มีส่วนใดที่ขัดหรือแย้งกับหลักสากล

จากการวางหลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ความเสมอภาค และการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศ มีผลทำให้กฎหมายฉบับต่าง ๆ ที่มีลำดับชั้นต่ำกว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญทั้งที่มีอยู่เดิมและที่จะตราขึ้นใหม่ จะต้องมีเนื้อหาที่ไม่ขัดต่อหลักรัฐธรรมนูญ กฎหมายที่มีอยู่แต่เดิมฉบับใดมีเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญก็จะต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงหรือยกเลิกเสีย เพื่อให้ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ นอกเหนือจากความคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแล้ว ในปัจจุบันยังมีกฎหมายอีกจำนวนมากที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับคนพิการทางการมองเห็นทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ทั้งในแง่การคุ้มครอง รับรอง ส่งเสริมสิทธิ และในแง่การจำกัดสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น ในการศึกษาครั้งนี้ขอแบ่งแยกการพิจารณาโดยจัดแบ่งกฎหมายเป็นกลุ่ม ๆ ดังต่อไปนี้

---

[12] ไพศาล กุมาลย์วิสัย, “วิจารณ์กฎหมาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย),” ดุลพาห ฉบับที่ 4 (2511): 96-97 อ้างถึงใน วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2, หน้า 32.

* มาตรา 27 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง”

4.2 การจำแนกประเภทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

4.2.1 กลุ่มกฎหมายที่ให้การคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

นอกจากการรับรองความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคนและสิทธิของคนพิการที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ดังที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว ยังพบว่ามีกฎหมายอีกหลายฉบับที่คุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในบริบทที่แตกต่างกันไป ได้แก่

ก. เรื่องความสามารถในการใช้สิทธิทางแพ่ง

ดังที่ได้กล่าวถึงเรื่องความสามารถของบุคคลในการมีสิทธิและในการใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) ในหัวข้อ 2.1.2.4 เรื่อง “ความสามารถของคนพิการทางการมองเห็น: ข้อพิจารณาความสามารถในเชิงกฎหมาย” นั้น จะเห็นได้ว่า แม้ ป.พ.พ.จะไม่ได้กล่าวถึงความสามารถในการมีสิทธิและในการใช้สิทธิของคนพิการทางการมองเห็นไว้โดยตรง แต่ก็ไม่มีการจำกัดความสามารถของคนพิการทางการมองเห็นเอาไว้แต่อย่างใด* จึงถือได้ว่ากฎหมายก็ได้ให้การรับรองความสามารถของคนพิการทางการมองเห็นไว้ในลักษณะเดียวกันกับความสามารถของบุคคลทั่วไป แต่ในขณะเดียวกันก็ได้สร้างมาตรการเสริมเพื่อคุ้มครองคนพิการทางการมองเห็นที่อยู่ในสภาวะซึ่งไม่สามารถจัดทำการงานต่าง ๆ ด้วยตนเองได้หรืออาจทำไปโดยอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือของครอบครัว โดยให้ศาลสั่งให้เป็น “คนเสมือนไร้ความสามารถ” และอยู่ในความดูแลของผู้พิทักษ์**

---

* ในขณะที่บุคคลบางจำพวกถูกจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิไว้ เพื่อคุ้มครองมิให้บุคคลกลุ่มนี้ถูกเอารัดเอาเปรียบ เนื่องจากโดยสภาพแล้วเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะเสียปรียบกว่าบุคคลทั่วไป บุคคลที่กล่าวถึงนี้ ได้แก่ ผู้เยาว์ คนวิกลจริต คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 32 บัญญัติว่า

“บุคคลใดมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือประพฤติสุรุ่ยสุร่ายเสเพลเป็นอาจิณ หรือติดสุรายาเมา หรือมีเหตุอื่นใดทำนองเดียวกันนั้น จนไม่สามารถจะจัดทำการงานโดยตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว เมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 28 ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้

บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถตามวรรคหนึ่ง ต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติบรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายนี้”

อันเป็นการให้ความคุ้มครองไว้ล่วงหน้า เพื่อมิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ไม่ประสงค์ดีที่จะมาใช้กลอุบายหลอกล่อให้ยอมทำนิติกรรมสำคัญ ๆ* เช่น นำเงินไปลงทุน ให้กู้ยืมเงิน หรือให้ยืมอสังหาริมทรัพย์อันมีค่า เป็นต้น หากฝ่าฝืนทำไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ นิติกรรมดังกล่าวที่คนเสมือนไร้ความสามารถทำขึ้นอาจถูกบอกล้างทำให้ไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาก็ได้

---

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 34 บัญญัติว่า

"คนเสมือนไร้ความสามารถนั้น ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนแล้วจึงจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ได้

(1) นำทรัพย์สินไปลงทุน

(2) รับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น

(3) กู้ยืมหรือให้กู้ยืมเงิน ยืมหรือให้ยืมสังหาริมทรัพย์อันมีค่า

(4) รับประกันโดยประการใด ๆ อันมีผลให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้

(5) เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าหกเดือนหรืออสังหาริมทรัพย์มีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าสามปี

(6) ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานานุรูป เพื่อการกุศล การสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา

(7) รับการให้โดยเสน่หาที่มีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสน่หา

(8) ทำ การอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า

(9) ก่อสร้างหรือดัดแปลงโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือซ่อมแซมอย่างใหญ่

(10) เสนอคดีต่อศาลหรือดำเนินกระบวนพิจารณาใด ๆ เว้นแต่การร้องขอตามมาตรา 35 หรือการร้องขอถอนผู้พิทักษ์

(11) ประนีประนอมยอมความหรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย

ถ้ามีกรณีอื่นใดนอกจากที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถอาจจัดการไปในทางเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว ในการสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเมื่อผู้พิทักษ์ร้องขอในภายหลัง ศาลมีอำนาจสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถนั้นต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนจึงจะทำการนั้นได้

ในกรณีที่คนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่กล่าวมาในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้ด้วยตนเอง เพราะเหตุมีกายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการนั้นแทนคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ในกรณีเช่นนี้ ให้นำบทบัญญัติที่เกี่ยวกับผู้อนุบาลมาใช้บังคับแก่ผู้พิทักษ์โดยอนุโลม

คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การใดกระทำลงโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรานี้ การนั้นเป็นโมฆียะ"

มาตรการที่กล่าวมานี้เป็นเพียงมาตรการเสริมเพื่อคุ้มครองเฉพาะในกรณีที่คนพิการทางการมองเห็นไม่อาจจัดการงานได้เองหรืออาจทำไปในทางที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายกับทรัพย์สินของตนหรือของครอบครัว มิใช่การกำหนดให้คนพิการทางการมองเห็นทุกคนต้องเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถแต่อย่างใด จึงเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ให้ทั้งการรับรองและคุ้มครองความสามารถในการมีสิทธิและความสามารถในการใช้สิทธิของคนพิการทางการมองเห็นเอาไว้โดยกฎหมาย

ข. เรื่องสิทธิที่จะได้รับการดูแล

ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา ไว้ในหมวด 4 มาตรา 307* มีผลเป็นการคุ้มครองคนพิการทางการมองเห็นที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้มิให้ถูกทอดทิ้งจากผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญา ในการดูแลบุคคลดังกล่าว โดยกฎหมายมีเจตนารมณ์สำคัญในการคุ้มครองดูแลมิให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตกับผู้ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเอง หากผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลบุคคลดังกล่าวตามกฎหมาย เช่น บิดามารดา ตามมาตรา 1564 วรรคสอง** แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือผู้มีหน้าที่ตามสัญญา เช่น สัญญาจ้างให้เป็นผู้ดูแลหรือเป็นพยาบาลพิเศษ หากบุคคลที่มีหน้าที่ดังกล่าวทอดทิ้งหรือละเลยหน้าที่จะมีความผิดและมีโทษทางอาญา จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ค. เรื่องสิทธิในการได้รับการชดเชยจากการกระทำที่ทำให้เกิดความพิการ

ในกรณีที่บุคคลจะต้องตกเป็นคนพิการทางการมองเห็นเพราะการกระทำของบุคคลอื่น อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ชกต่อยทำร้ายร่างกายและบริเวณใบหน้า สาดน้ำกรดใส่

---

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 307 บัญญัติว่า

"ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1564 บัญญัติว่า

"บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์

บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วแต่เฉพาะผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้"

บริเวณใบหน้า ถือเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ถูกกระทำ ผู้กระทำจะต้องชดใช้ค่าเสียหายหรือที่เรียกว่า “ค่าสินไหมทดแทน” เพื่อชดเชยความเสียหายให้กับบุคคลที่ถูกกระทำ*

ค่าสินไหมทดแทนที่สามารถเรียกร้องเอาจากผู้กระทำละเมิดในกรณีดังกล่าวนี้ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่ผู้ได้รับความเสียหายต้องเสียไป เช่น ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบการงานโดยสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วนทั้งในเวลาปัจจุบันและในอนาคต** รวมถึงสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินอีกด้วยก็ได้ เช่นในกรณีที่ต้องสูญเสียอวัยวะ หน้าตาเสียโฉม ร่างกายพิการ เหล่านี้ถือว่าเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้[13]

ยกตัวอย่างเช่น นายดำซึ่งเป็นพนักงานขับรถโดยสารประจำทางถูกนายขาวชกต่อยบริเวณใบหน้าจนตาบวมทั้งสองข้าง นายดำได้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลและเสียค่ารักษาพยาบาลเป็นเงินจำนวนหนึ่ง แต่ผลที่สุดแล้วตาที่บวมนั้นก็บอดลง ทำให้นายดำไม่สามารถทำงานเป็นพนักงานขับรถได้อีกต่อไป เช่นนี้นายดำสามารถเรียกร้องเอาค่าเสียหายจากนายขาวได้ ทั้งในส่วนค่ารักษาพยาบาลที่นายดำได้จ่ายไปก่อนหน้านี้ ค่าเสียหายจากการที่เสียความสามารถไม่สามารถประกอบอาชีพเป็นพนักงานขับรถได้อีกต่อไปตลอดชีวิต และค่าความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินจากการที่ต้องสูญเสียดวงตาทั้งสองข้างซึ่งนับเป็นอวัยวะสำคัญในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคลทั่วไป ซึ่งศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยให้ว่าความเสียหายของนายดำที่เกิดจากการกระทำละเมิดของนายขาวนั้นมีเท่าใด โดยพิจารณาจากพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด***

นอกเหนือจากการชดเชยความเสียหายเป็นตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ผู้ถูกกระทำละเมิดให้ต้องกลายเป็นคนพิการทางการมองเห็น ยังได้รับการชดเชยทางด้านจิตใจด้วย โดยกฎหมายถือว่าการทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นต้องสูญเสีย

---

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 444 บัญญัติว่า “ในกรณีทำให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยนั้น ผู้ต้องเสียหายชอบที่จะได้ชดใช้ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป และค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบการงานสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วน ทั้งในเวลาปัจจุบันนั้นและในเวลาอนาคตด้วย”

[13] เพ็ง เพ็งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง, 3 (กรุงเทพฯ : สำนักประธานศาลฎีกา, มปป.) หน้า 392.

*** ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 บัญญัติว่า “ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด”

ดวงตาหรือตาบอด เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส มีโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 10 ปี* อันเป็นมาตรการทางอาญาเพื่อให้ผู้ที่กระทำความผิดรับโทษจากการกระทำความผิดของตน และเป็นการป้องปรามเพื่อให้ผู้ที่จะกระทำความผิดดังกล่าวในอนาคตเกรงกลัวต่อโทษทางอาญาที่ตนจะต้องได้รับจากการกระทำความผิดดังกล่าว ซึ่งนับเป็นการชดเชยทางด้านจิตใจให้แก่ผู้ถูกทำร้ายให้ได้รับความเป็นธรรม โดยผู้ที่มาทำร้ายตนจะต้องได้รับโทษจากการก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นเช่นเดียวกัน

การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นตามกฎหมายที่ได้กล่าวมานี้ เป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกาย สิทธิเสรีภาพในทางความคิดในการแสดงเจตนาอย่างเป็นอิสระ สิทธิเสรีภาพในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งถือเป็นสิทธิเสรีภาพที่มีลักษณะเป็นสิทธิมนุษยชนที่กฎหมายในระดับต่ำกว่ารัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองและคุ้มครองไว้ ซึ่งนอกเหนือจากนี้ยังมีกฎหมายในระดับต่ำกว่ารัฐธรรมนูญอีกกลุ่มหนึ่งที่บัญญัติขึ้นเพื่อส่งเสริมทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้ ได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

4.2.2 กลุ่มกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

ในส่วนนี้ ผู้เขียนขอแบ่งแยกพิจารณาเป็นประเด็นเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. เรื่องการอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิทางการศึกษา

สืบเนื่องจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนทุกคนในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี โดยรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่าย ประกอบกับพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534** พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

---

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี

อันตรายสาหัสนั้น คือ (1) ตาบอด หูหนวก ลิ้นขาด หรือเสียฆานประสาท”

** พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มาตรา 15 บัญญัติว่า “คนพิการที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 14 ให้ได้รับการสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ดังต่อไปนี้

(1) ...

(2) การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ หรือการศึกษาสายอาชีพ หรืออุดมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสม ซึ่งให้ได้รับโดยการจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดรวมในสถานศึกษาธรรมดาก็ได้ โดยให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม”

พ.ศ. 2542[*] และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545[**] ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับคนพิการด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความจำเป็น เพื่อให้ได้มีโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน โดยให้จัดสรรงบประมาณในแต่ละปีเป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการ ในอัตราที่มากกว่าแต่ไม่เกิน 5 เท่า ของเงินอุดหนุนด้านสื่อและวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่นักเรียนทั่วไปต่อคน[***] และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในรายละเอียดแห่งสิทธิในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา[†] โดยได้กำหนดคุณสมบัติของคนพิการที่มีสิทธิในการขอรับเงินอุดหนุน ขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อ ขอยืมและขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ดังต่อไปนี้[††]

---

[*] พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 วรรคสอง บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ”

วรรคสาม บัญญัติว่า “การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

[**] พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 มาตรา 12 บัญญัติว่า “ให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา จัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือเด็กซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส หรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็น เพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ”

[***] กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545 ออกตามความในมาตรา 60 (3) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 85ก. ลงวันที่ 2 กันยายน 2545)

[†] กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 ออกตามความในมาตรา 10 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 85ก. ลงวันที่ 2 กันยายน 2545)

[††] กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 ข้อ 2

(1) มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(2) มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลซึ่งจัดทำโดยสถานศึกษาที่รับคนพิการเข้าศึกษา กล่าวคือ เป็นแผนกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ระดับความสามารถของนักเรียน และความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ ตลอดจนกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาเฉพาะบุคคลเอาไว้ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันกับแผนการศึกษาพิเศษที่รัฐบัญญัติการส่งเสริมการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้โรงเรียนในระบบของรัฐบาลจะต้องพัฒนาแผนดังกล่าวขึ้นให้เหมาะสมกับความพิการของเด็กแต่ละคน (Individualized Education Program หรือ IEP)

(3) คนพิการได้ลงทะเบียนและเข้าศึกษาในสถานศึกษาดังกล่าวแล้ว

เมื่อคนพิการมีคุณสมบัติครบทั้งสามประการนี้แล้ว จึงจะเป็นผู้มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ซึ่งมีรายการปรากฏอยู่ในบัญชีท้ายกฎกระทรวง ฯ โดยสามารถจัดแบ่งสิทธิประโยชน์ได้เป็น*

ก. สิทธิในการขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อทางการศึกษา กำหนดให้สามารถขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อได้ตามรายการที่ปรากฏอยู่ในบัญชี ก.

ข. สิทธิในการขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา กำหนดให้สามารถขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อสิ่งของและบริการต่าง ๆ ได้ตามรายการในบัญชี ก. และบัญชี ค.

---

* ข้อ 3 แห่งกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 กำหนดว่า

“ให้คนพิการที่มีคุณสมบัติตามข้อ 2 มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามบัญชีท้ายกฎกระทรวงนี้ ดังต่อไปนี้

(1) ขอยืมสิ่งอำนวยความสะดวก และสื่อทางการศึกษา ให้เป็นไปตามรายการในบัญชี ก.

(2) ขอยืมเงินเพื่อจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เป็นไปตามรายการในบัญชี ก. และบัญชี ค.

(3) ขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ให้เป็นไปตามรายการในบัญชี ข. และบัญชี ค.”

ค. สิทธิในการขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา กำหนดให้สามารถขอรับสิ่งของและบริการต่าง ๆ ได้ตามรายการในบัญชี ข. และบัญชี ค.

สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาทั้งหลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเข้ามาทดแทนความบกพร่องทางการเห็นของคนพิการทางการมองเห็น จากรายการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และบริการต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในบัญชี ก. บัญชี ข. และบัญชี ค. พบว่ากฎหมายได้กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์ และบริการทางการศึกษาไว้อย่างหลากหลาย เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์แปลสื่อสิ่งพิมพ์เป็นอักษรเบรลล์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์อ่านจอภาพ เครื่องเปิดฟังหนังสือเสียงชนิดแผ่น เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลชนิดแป้นพิมพ์เป็นระบบอักษรเบรลล์ เครื่องแสดงผลอักษรเบรลล์ เครื่องพิมพ์ดีดอักษรเบรลล์ เครื่องเขียนอักษรเบรลล์ด้วยมือชนิดพกพา เครื่องคำนวณที่แสดงผลโดยอักษรเบรลล์หรือเสียง หนังสือเสียง หนังสืออักษรเบรลล์ แผนภาพนูนภาพต่างสัมผัส อุปกรณ์พลศึกษา/เครื่องเล่นกีฬาและนันทนาการสำหรับคนพิการทุกประเภท เช่น ลูกบอลหรือลูกบาสเกตบอลมีเสียง ไม้เท้าขาว ความช่วยเหลือในการจัดอาสาสมัคร การแนะแนวครอบครัว การฝึกอบรมทักษะด้านอาชีพ บริการอ่านหนังสือ เอกสาร หรือข้อสอบ บริการนำทาง บริการผลิตสื่อ เป็นต้น ซึ่งหากคนพิการทางการมองเห็นมีโอกาสในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามรายการที่ปรากฏอยู่ในบัญชีนี้แล้ว ก็เชื่อได้ว่าจะสามารถเข้ามาแก้ไขปัญหาความขาดแคลน “สื่อ” และ “ข้อมูล” ที่อยู่ในรูปแบบที่คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งจะเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนร่วมของคนพิการทางการมองเห็นกับนักเรียนทั่วไป ทำให้สามารถเข้าถึงสิทธิและโอกาสทางการศึกษาและเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

นอกเหนือไปจากกฎหมายการศึกษาที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแล้ว ยังมีกฎหมายไทยและข้อตกลงระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีแล้ว ได้แก่ พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 และข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการนำเข้าวัสดุอุปกรณ์ในทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม* ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันข้อตกลงลงดังกล่าวนี้เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1951[14] เป็นกฎหมายที่มีส่วนในการ

---

* Agreement on the Importation of Educational Scientific and Cultural Materials

[14] UNESCO.org, “Thailand Ratified Conventions”[Online], (n.d.), Available from: http://portal.unesco.org/la/conventions_by_country.asp[2006, September 24]

สนับสนุนสิทธิโอกาสทางการศึกษาของคนพิการทางการมองเห็นด้วยซึ่งผู้เขียนได้กล่าวในรายละเอียดแล้วในบทที่ 3*

จุดมุ่งหมายร่วมกันของกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ คือ ให้มีการยกเว้นการจัดเก็บภาษีศุลกากรขาเข้าสำหรับการนำเข้าสิ่งของสำหรับคนพิการ โดยในพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ได้กำหนดให้ยกเว้นอากรสำหรับ “ของที่นำเข้ามาสำหรับผู้พิการใช้โดยเฉพาะ หรือใช้ในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” โดยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่อธิบดีกรมศุลกากรกำหนดด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งแต่เดิมนั้นได้กำหนดให้ยกเว้นอากรสำหรับ “ของนำเข้าที่พิสูจน์ให้เป็นที่พอใจอธิบดีกรมศุลกากรหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมศุลกากรมอบหมายว่าเป็นของสำหรับคนตาบอดใช้โดยเฉพาะ” อันเป็นการกำหนดไว้ในลักษณะค่อนข้างจำกัด จึงได้มีการแก้ไขดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิม และเกิดประโยชน์ต่อคนพิการทุกประเภท ส่วนการยกเว้นภาษีศุลกากรขาเข้าตามข้อตกลงระหว่างประเทศที่กล่าวมานี้ จะเน้นเฉพาะในส่วนของหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือเอกสารต่าง ๆ งานศิลปะหรือวัตถุของผู้เก็บรวบรวมในทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือวัฒนธรรม วัสดุอุปกรณ์ทั้งที่เป็นภาพและเสียงซึ่งใช้สำหรับทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือวัฒนธรรม เครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ และสิ่งของสำหรับคนตาบอด ซึ่งได้แก่ หนังสือ สิ่งพิมพ์ และเอกสารทั้งหลายที่ทำขึ้นโดยใช้อักษรพิเศษสำหรับคนตาบอด รวมทั้งสิ่งของอื่น ๆ ที่ออกแบบขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อประโยชน์สำหรับคนตาบอดในทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือวัฒนธรรม

จากเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของกฎหมายเกี่ยวกับการยกเว้นภาษีศุลกากรขาเข้าทั้งสองฉบับนี้ เป็นการสนับสนุนให้คนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทยจะมีโอกาสในการเข้าถึงสื่อ ข้อมูล และเทคโนโลยีสำหรับคนตาบอดได้มากขึ้น เนื่องจากผู้นำเข้าสิ่งของดังกล่าวไม่ต้องแบกรับภาระภาษีศุลกากรในการนำเข้าประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้นทุนการผลิตหนังสือ สื่อการเรียนการสอนสำหรับคนพิการทางการมองเห็นอยู่ในราคาที่สูงขึ้น

ในปัจจุบันศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา (ศท.) ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความรู้ความชำนาญด้านการผลิตและเผยแพร่สื่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ดำเนินการตามหลักการแห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 (มาตรา 15 (2)) ซึ่งกำหนดให้ ศท. สนับสนุนงานด้านการศึกษาของ

---

* โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 3 สิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยคำอธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาแห่งข้อตกลงจะอยู่ในหัวข้อ 3.1.2.2

คนพิการตามความเหมาะสม โดยได้ร่วมมือกับหน่วยงานด้านคนพิการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยาลัยราชสุดา (มหาวิทยาลัยมหิดล) ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) สมาคมและมูลนิธิด้านคนพิการต่าง ๆ เพื่อผลิตและเผยแพร่สื่อเสริมการเรียนการสอนและสื่อเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยสำหรับคนพิการทุกประเภท โดยเน้นสื่ออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มคนพิการแต่ละประเภท ซึ่งในส่วนของกลุ่มคนพิการทางการมองเห็นได้เน้นด้านการดำเนินการจัดทำหนังสือเสียง ทั้งรูปแบบเทปคาสเซ็ทและรูปแบบซีดี MP3 หนังสือเสียงระบบเดซี สื่อภาพนูน รายการวิทยุ หนังสือเบรลล์ ซึ่งได้ดำเนินการผลิตอย่างต่อเนื่องและได้เผยแพร่ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบการจัดทำสำเนาสื่อให้ และให้บริการดาวน์โหลดผ่านทางเครือข่ายอินเตอร์เน็ตเพื่อให้แต่ละหน่วยงานไปดำเนินการเผยแพร่ต่อเอง แต่ก็ยังพบว่าสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทางการมองเห็นยังคงขาดแคลนสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาที่เหมาะสมและมีคุณภาพ ที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ[15] เนื่องจากสื่อและข้อมูลต้นฉบับส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปแบบสิ่งพิมพ์ จะต้องดำเนินการแปลงข้อมูลให้กลายเป็นสื่อในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ข้อความเสียง อักษรเบรลล์ ซึ่งต้องใช้เวลาและงบประมาณในการจัดทำค่อนข้างมาก และยังอาจประสบกับปัญหาความไม่แน่นอนในทางกฎหมายลิขสิทธิ์ เนื่องจากกฎหมายลิขสิทธิ์มิได้กำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้อย่างชัดแจ้งในการทำซ้ำหรือดัดแปลง[*] วรรณกรรม[**] อันมีลิขสิทธิ์ เพื่อ

---

[15] ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, “แนวคิดและความเป็นมา (2550)”[ออนไลน์], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: http://www.braille-cet.in.th/braille/information/information-detail.php[10 กุมภาพันธ์ 2550]

[*] **“ทำซ้ำ”** หมายความรวมถึง คัดลอกไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ เลียนแบบ ทำสำเนา ทำแม่พิมพ์ บันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกเสียงและภาพ จากต้นฉบับ จากสำเนา หรือจากการโฆษณาในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ให้หมายความถึง คัดลอกหรือทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์จากสื่อบันทึกใด ไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานขึ้นใหม่ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

“ดัดแปลง” หมายความว่า ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปใหม่ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือจำลองงานต้นฉบับในส่วนอันเป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานขึ้นใหม่ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(1) ในส่วนที่เกี่ยวกับวรรณกรรม ให้หมายความรวมถึง แปลวรรณกรรม เปลี่ยนรูปวรรณกรรมหรือรวบรวมวรรณกรรมโดยคัดเลือกและจัดลำดับใหม่

(2) ในส่วนที่เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ให้หมายความรวมถึง ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปใหม่ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ โดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำขึ้นใหม่

(มาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537)

[**] **“วรรณกรรม”** หมายความว่า งานนิพนธ์ที่ทำขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และให้หมายความรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537)

ผลิตสื่อทางเลือกสำหรับคนพิการทางการมองเห็น จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าเข้าข่ายกรณียกเว้นตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หรือไม่

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้แก่ การกระทำโดยไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร ในลักษณะดังต่อไปนี้

1. การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่น เพื่อ*

(1) วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร

(2) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท

(3) ติชม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

(4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

(5) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว

(6) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร

(7) ทำซ้ำ ดัดแปลงบางส่วนของงาน หรือตัดทอนหรือทำบทสรุปโดยผู้สอนหรือสถาบันศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันศึกษา ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร

(8) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ

2. การกล่าว คัด ลอก เลียน หรืออ้างอิงงานบางตอนตามสมควร โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น**

---

* มาตรา 32 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

** มาตรา 33 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

3. การทำซ้ำโดยบรรณารักษ์ของห้องสมุด ในลักษณะดังจะกล่าวต่อไปนี้ โดยมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร*

(1) การทำซ้ำเพื่อใช้ในห้องสมุดหรือให้แก่ห้องสมุดอื่น

(2) การทำซ้ำงานบางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยหรือการศึกษา

เมื่อพิจารณาตามข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ข้างต้นแล้วจะพบว่า กรณีการผลิตหนังสืออักษรเบรลล์ หนังสือเสียง โดยดัดแปลงมาจากหนังสือต้นฉบับที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อไว้ใช้ในการศึกษาของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น หรือไว้สำหรับให้บริการในห้องสมุดคนตาบอด ซึ่งในการจัดทำขึ้นใหม่นั้น แม้มิได้ขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ก็ยังคงได้รับการยกเว้น ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่อย่างไรก็ตามหากมีการฟ้องร้องว่าการทำซ้ำหรือดัดแปลงดังกล่าวเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้ถูกฟ้องจะต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าการกระทำดังกล่าวของตนเป็นไปตามบทบัญญัติข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้โดยชัดแจ้ง ดังเช่นที่กำหนดไว้ในรัฐบัญญัติลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาซึ่งกำหนดให้มีองค์กรที่ได้รับอนุญาตในการผลิตผลงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มิใช่วรรณกรรมประเภทนวนิยายขึ้นใหม่ในรูปแบบพิเศษเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยของคนตาบอดโดยไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์** ซึ่งกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดขอบเขตการใช้สิทธิไว้ค่อนข้างชัดเจน แต่ก็มีอำนาจในการดำเนินการที่แคบกว่าข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทย

ข. เรื่องการอำนวยความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

สิทธิทางการเมืองมีอยู่หลากหลายลักษณะ หนึ่งในจำนวนนั้นก็คือ “สิทธิเลือกตั้ง” ซึ่งเป็นสิทธิพลเมืองที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้สำหรับปวงชนชาวไทย โดยในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะสิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นทั้งสิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทยในการเข้าไปมีส่วนร่วมปกครองประเทศ

รัฐธรรมนูญได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเอาไว้ในมาตรา 105 โดยกำหนดให้

---

* มาตรา 34 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

** โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 3 หัวข้อ 3.3.3.2 ด้านการศึกษาและข้อมูลข่าวสาร ข้อ จ. รัฐบัญญัติลิขสิทธิ์ (The Copyright Act)

(1) ต้องมีสัญชาติไทย

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง

(3) และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งอย่างน้อย 90 วัน นับถึงวันเลือกตั้ง

นอกจากนี้ บุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนแล้ว จะต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งด้วย[16] ได้แก่ วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช หรือต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย หรืออยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

ดังนั้น คนพิการทางการมองเห็นที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้น ย่อมเป็นผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การเลือกตั้งในประเทศไทยมีอยู่ด้วยกันหลายระดับ ทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น การเลือกตั้งในระดับประเทศที่กล่าวถึงนี้ก็คือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) และสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ได้กำหนดรายละเอียดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเลือกตั้งเอาไว้ โดยในส่วนของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนพิการ กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการอำนวยความสะดวกในการลงคะแนนเลือกตั้งของคนพิการไว้เป็นพิเศษเฉพาะ และในลักษณะเช่นเดียวกันกับการเลือกตั้งในระดับประเทศ การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นก็มีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กำหนดเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงของคนพิการไว้ในลักษณะเดียวกัน

ในกรณีการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของคนพิการทางการมองเห็นมักพบว่าต้องประสบปัญหาข้อจำกัด ซึ่งรัฐมีความจำเป็นต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การกากบาทบัตรเลือกตั้ง เนื่องจากบัตรเลือกตั้งที่จัดเตรียมไว้สำหรับบุคคลทั่วไปเป็นบัตรที่เป็นสิ่งพิมพ์ ทำให้คนพิการทางการมองเห็นไม่สามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงต้องทำบัตรเลือกตั้งในลักษณะพิเศษที่คนพิการทางการมองเห็นจะสามารถเข้าถึงข้อมูลบนบัตรเลือกตั้งนั้นได้ เช่น ทำเป็นบัตร

---

[16] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 106

เลือกตั้งที่เป็นตัวอักษรเบรลล์ หรือจัดอุปกรณ์เสริมที่เป็นตัวอักษรเบรลล์ไว้ให้บริการแก่คนพิการทางการมองเห็นในทุกหน่วยเลือกตั้ง

2. การเข้าสู่คูหาเลือกตั้ง เนื่องจากข้อมูลการประชาสัมพันธ์เพื่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมักอยู่ในรูปแบบที่คนพิการทางการมองเห็นไม่อาจเข้าถึงได้ หรือมีข้อความซึ่งชัดเจนไม่เพียงพอ ทำให้คนพิการทางการมองเห็นส่วนใหญ่ไม่อาจทราบตำแหน่งของคูหาเลือกตั้งและหีบใส่บัตรเลือกตั้งได้ ในกรณีดังกล่าวนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งควรจัดคนช่วยนำทางหรือจัดทำข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของคูหาและหีบใส่บัตรเลือกตั้ง เพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงสถานที่ดังกล่าวได้อย่างสะดวก

3. การเดินทางไปหน่วยเลือกตั้ง ข้อจำกัดดังกล่าวนี้ ปัญหาส่วนหนึ่งได้สืบเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของการให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนพิการทางการมองเห็น และยังพบว่าหน่วยเลือกตั้งบางหน่วย ถูกจัดไว้ในบริเวณที่คนพิการทางการมองเห็นไม่สามารถเข้าถึงได้โดยการใช้บริการขนส่งสาธารณะ คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงควรกำหนดสถานที่ที่คนพิการทางการมองเห็นและคนทั่วไปสามารถเดินทางไปถึงได้โดยใช้บริการขนส่งสาธารณะได้อย่างสะดวก หรือจัดให้มีบริการรถรับส่งคนพิการจากสถานที่หรือบริเวณที่คนทั่วไปและคนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปยังหน่วยเลือกตั้งต่อไป

4. การขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการเลือกตั้ง เนื่องจากสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวิธีการเลือกตั้งที่ปรากฏต่อสาธารณชนยังมีน้อย และส่วนใหญ่เป็นภาพโฆษณาทางโทรทัศน์เพื่อแสดงขั้นตอนผ่านทางรูปภาพ มีการบรรยายวิธีการประกอบภาพเพียงสั้น ๆ ไม่ชัดเจน หรือจัดทำเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของเอกสารสิ่งพิมพ์ จึงทำให้ยังมีคนพิการทางการมองเห็นบางส่วนไม่เข้าใจในวิธีการเลือกตั้งที่ถูกต้อง ส่งผลการลงคะแนนเสียงดังกล่าวกลายเป็นบัตรเสีย หรือมีการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายเลือกตั้ง เช่น นำบัตรออกจากสถานที่เลือกตั้ง เป็นต้น คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงสมควรจัดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วิธีการเลือกตั้งผ่านสื่อมวลชนหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อให้คนพิการแต่ละประเภทสามารถรับรู้และเข้าใจได้ หรือจัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้แก่คนพิการที่หน่วยเลือกตั้ง รวมทั้งมีการใช้สื่อรูปแบบต่างๆ ที่คนพิการแต่ละประเภทจะสามารถเข้าถึงได้ เช่น จัดทำเป็นเอกสารอักษรเบรลล์ หรือสื่อเสียงสำหรับคนตาบอด เป็นต้น

หลักการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิในการเลือกตั้งได้นั้น เป็นสิ่งที่หลายประเทศได้ให้ความสำคัญ ในประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็ให้ความสำคัญถึงขนาดออกเป็นรัฐบัญญัติการเข้าถึงสิทธิในการเลือกตั้งสำหรับคนชราและคนพิการ (Voting Accessibility for the Elderly and Handicapped Act) เพื่อกำหนดให้เป็น

สิทธิของคนพิการและเป็นหน้าที่ของรัฐอย่างชัดแจ้งในการจัดให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิในการเลือกตั้งได้อย่างแท้จริง*

ค. เรื่องการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการกำหนดให้อาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะ มีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และการกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา ตามกฎกระทรวง พ.ศ. 2548 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ไม่ถือเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดแห่งสิทธิที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองตามนัยแห่งมาตรา 55 แต่อย่างไรก็ตาม กฎกระทรวงทั้งสองฉบับนี้ก็จัดเป็นกฎหมายลำดับรองที่มีความสำคัญในแง่การส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น ให้มีสิทธิและโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม สามารถเข้าถึงการบริการสาธารณะ และสิทธิต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองไว้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปมากขึ้น

กฎกระทรวงทั้งสองฉบับดังกล่าวมีเนื้อหาสาระแห่งข้อกำหนดค่อนข้างคล้ายคลึงกัน เกี่ยวกับการกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคาร สถานที่ต่าง ๆ โดยมีข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ค่อนข้างจะสอดคล้องกัน แต่จะมีการกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมที่แตกต่างกันบ้างในบางกรณี สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. กฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (ข้อ 2) กำหนดให้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทั้งในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะต่าง ๆ ในขณะที่กฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายควบคุมอาคาร (ข้อ 3) มีขอบเขตจำกัดไว้เพียงเฉพาะในอาคารเท่านั้น และมีการนำเรื่องขนาดของพื้นที่ให้บริการแก่บุคคลทั่วไปมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบด้วย ซึ่งเป็นการสร้างเงื่อนไขในการเป็นอาคารที่ต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการมีมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่อาคารตามกฎกระทรวงฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการกำหนดลักษณะและประเภทของอาคารไว้เป็นการทั่วไปกว่า โดยสามารถแสดงการเปรียบเทียบลักษณะและประเภทของอาคารตามกฎกระทรวงทั้งสองฉบับได้ตามตารางดังต่อไปนี้

---

* โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 3 หัวข้อ 3.3.3.5 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4 **: ตารางเปรียบเทียบลักษณะและประเภทของอาคารตามกฎกระทรวงแห่งกฎหมายฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและกฎกระทรวงแห่งกฎหมายควบคุมอาคาร**

ลักษณะและประเภทของอาคารตามกฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ	ลักษณะและประเภทของอาคารตามกฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายควบคุมอาคาร
1. โรงพยาบาล	1. โรงพยาบาล สถานพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข สถานีอนามัย (ที่มีพื้นที่ส่วนใดของอาคารที่เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไป เกิน 300 ตารางเมตร)
2. สถานศึกษา สถานศึกษาสำหรับคนพิการ	2. สถานศึกษา (พื้นที่บริการฯ เกิน 300 ตร.ม.)
3. สถานีขนส่งมวลชน	3. สถานีขนส่งมวลชน (พื้นที่บริการฯ เกิน 300 ตร.ม.)
4. โรงแรม	4. โรงแรม (พื้นที่บริการฯ เกิน 2,000 ตร.ม.)
5. หอประชุม	5. หอประชุม (พื้นที่บริการฯ เกิน 2,000 ตร.ม.)
6. อาคารสถานสงเคราะห์คนพิการหรือคนชรา	
7. อาคารอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร	
	6. อาคารที่ทำการของราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย (พื้นที่บริการฯ เกิน 300 ตร.ม.)
	7. หอสมุดและพิพิธภัณฑ์สถานของรัฐ (พื้นที่บริการฯ เกิน 300 ตร.ม.)
	8. สำนักงาน (พื้นที่บริการฯ เกิน 2,000 ตร.ม.)
	9. โรงมหรสพ (พื้นที่บริการฯ เกิน 2,000 ตร.ม.)
	10. สนามกีฬา (พื้นที่บริการฯ เกิน 2,000 ตร.ม.)
	11. ศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้า (พื้นที่บริการฯ เกิน 2,000 ตร.ม.)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. กฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการได้กำหนดให้รวมถึงสถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะด้วย ที่จะต้องมีการจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ในขณะที่กฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายควบคุมอาคารไม่ได้กำหนดครอบคลุมถึงสิ่งเหล่านี้

สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะที่กฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการกำหนดให้จัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการไว้ด้วย ได้แก่

2.1 สถานที่ (ข้อ 3)

(1) สวนสาธารณะ สวนสัตว์ หรือสถานที่ที่ให้บริการทำนองเดียวกัน

(2) สถานที่อื่นใดที่ได้จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะหรือให้ประชาชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดซึ่งอาจมีคนพิการรวมอยู่ด้วยได้ใช้บริการ

2.2 ยานพาหนะ (ข้อ 4)

(1) รถยนต์สาธารณะและรถยนต์บริการตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์

(2) รถที่ใช้ในการขนส่งผู้โดยสารประเภทการชนส่งประจำทางและไม่ประจำทางตามกฎหมาย

(3) รถไฟหรือรถไฟฟ้าตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

(4) เรือโดยสารตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย

(5) อากาศยานขนส่งตามกฎหมายว่าด้วยการเดินอากาศ

2.3 บริการสาธารณะ (ข้อ 5) ได้แก่ บริการสาธารณะอื่นนอกจากอาคาร สถานที่ หรือยานพาหนะ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ที่ได้จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะ หรือให้ประชาชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดซึ่งอาจมีคนพิการรวมอยู่ด้วยได้ใช้บริการ เช่น โทรศัพท์สาธารณะ ตู้ไปรษณีย์ เป็นต้น

3. รายละเอียดของอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการตามกฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 (ข้อ4) โดยจะต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานที่กฎหมายควบคุมอาคารได้กำหนดเอาไว้ในเรื่องเดียวกัน (กฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายควบคุมอาคาร ข้อ 7 ถึง ข้อ 28)

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารที่กฎกระทรวงทั้งสองฉบับได้กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ของคนพิการทางการมองเห็นโดยเฉพาะเจาะจง ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 5 **: ตารางเปรียบเทียบมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารโดยตรงแก่คนพิการตามกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการกับมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการตามกฎหมายควบคุมอาคาร**

มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารโดยตรงแก่คนพิการตามกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ	มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการตามกฎหมายควบคุมอาคาร
1. ทางเข้าสู่อาคาร (1) เป็นพื้นผิวเรียบเสมอกัน ไม่ขรุขระ ไม่มีสิ่งกีดขวาง หรือส่วนของอาคารยื่นล้ำออกมาทำให้การสัญจรไม่สะดวก หรืออาจเกิดอันตรายสำหรับคนพิการ (ข้อ 4 (1) (ก)) (2) ทางเดินจากบริเวณภายนอกเข้าสู่อาคาร หากมีพื้นที่ต่างระดับกันให้ใช้สีทาหรือติดเครื่องหมายให้เห็นชัดสำหรับคนพิการทางการมองเห็น (ข้อ 4 (1) (ค))	(1) เป็นพื้นผิวเรียบเสมอกัน ไม่ลื่น ไม่มีสิ่งกีดขวาง หรือส่วนของอาคารยื่นล้ำออกมาเป็นอุปสรรค หรืออาจทำให้เกิดอันตรายต่อผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา (ข้อ 15 (1)) (2) ต้องจัดให้มีพื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับคนพิการทางการมองเห็นที่พื้นบริเวณต่างระดับที่มีระดับต่างกันเกิน 200 มิลลิเมตร ที่พื้นด้านหน้าและด้านหลังประตูทางเข้าอาคาร โดยมีขนาดกว้าง 300 มิลลิเมตร และมีความยาวเท่ากับและขนานไปกับความกว้างของช่องทางเดินของพื้นต่างระดับของประตู และขอบของพื้นผิวต่างสัมผัสอยู่ห่างจากจุดเริ่มต้นของทางขึ้นหรือทางลงของพื้นต่างระดับของประตู ไม่น้อยกว่า 300 มิลลิเมตร แต่ไม่เกิน 350 มิลลิเมตร (ข้อ 25)
2. ทางลาด	(1) ทางลาดที่มีความยาวตั้งแต่ 2,500 มิลลิเมตรขึ้นไป ต้องมีราวจับทั้งสองด้านโดยราวจับต้องยาวต่อเนื่อง และส่วนที่ยึดติดกับผนังจะต้องไม่กีดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้ของคนพิการทางการมองเห็น (ข้อ 8 (7) (จ)) (2) มีป้ายแสดงทิศทาง ตำแหน่ง หรือหมายเลขชั้นของอาคารที่คนพิการทางการมองเห็นสามารถทราบความหมายได้ ตั้งอยู่บริเวณทางขึ้นและทางลงของทางลาดที่เชื่อมระหว่างชั้นของอาคาร (ข้อ 8 (8))

	(3) ต้องจัดให้มีพื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับคนพิการทางการมองเห็นที่พื้นบริเวณต่างระดับที่มีระดับต่างกันเกิน 200 มิลลิเมตร ที่ทางขึ้นและทางลงของทางลาด โดยมีขนาดกว้าง 300 มิลลิเมตร และมีความยาวเท่ากับและขนานไปกับความกว้างของช่องทางเดินของพื้นต่างระดับของทางลาด และขอบของพื้นผิวต่างสัมผัสอยู่ห่างจากจุดเริ่มต้นของทางขึ้นหรือทางลงของพื้นต่างระดับของทางลาด ไม่น้อยกว่า 300 มิลลิเมตร แต่ไม่เกิน 350 มิลลิเมตร (ข้อ 25)
3. ลิฟท์	(1) มีพื้นผิวต่างสัมผัส* บนพื้นบริเวณหน้าประตูลิฟต์กว้าง 300 มิลลิเมตร และยาว 900 มิลลิเมตร ซึ่งอยู่ห่างจากประตูลิฟต์ไม่น้อยกว่า 300 มิลลิเมตร แต่ไม่เกิน 600 มิลลิเมตร (ข้อ 10 (3))
(1) ปุ่มกดเรียกลิฟท์และปุ่มบังคับลิฟท์ ให้อยู่สูงจากพื้นระหว่าง 0.90 - 1.20 เมตร และมีอักษรเบรลล์กำกับไว้ทุกปุ่มที่มีสิ่งพิมพ์กำกับ (ข้อ 4 (6) (ค))	(2) ปุ่มกดเรียกลิฟต์ ปุ่มบังคับลิฟต์ และปุ่มสัญญาณแจ้งเหตุฉุกเฉินต้องมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 20 มิลลิเมตร มีอักษรเบรลล์กำกับไว้ทุกปุ่มเมื่อกดปุ่มจะต้องมีเสียงดังและมีแสง (ข้อ 10 (4) (ข))
(2) ภายในลิฟท์ให้มีราวจับสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร เมื่อลิฟท์หยุดตามชั้นต่าง ๆ ควรมีเสียงบอกเลขชั้นนั้น ๆ ภายในห้องลิฟท์ (ข้อ 4 (6) (ง))	(3) มีตัวเลขและเสียงบอกตำแหน่งชั้นต่าง ๆ เมื่อลิฟต์หยุด และขึ้นหรือลง (ข้อ 10 (6))

* “พื้นผิวต่างสัมผัส” หมายความว่า พื้นผิวที่มีผิวสัมผัสและสีซึ่งมีความแตกต่างไปจากพื้นผิวและสีในบริเวณข้างเคียงซึ่งคนพิการทางการมองเห็นสามารถสัมผัสได้ (ข้อ 2)

(3) ลิฟท์ขัดข้อง ให้มีทั้งเสียงและดวงไฟเตือนภัยเป็นไฟกระพริบ ทั้งภายนอกและภายในห้องลิฟท์ เพื่อให้คนพิการทางการมองเห็น และคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายได้รับรู้ (ข้อ 4 (6) (จ))	(4) ในกรณีที่ลิฟต์ขัดข้องให้มีทั้งเสียงและแสงไฟเตือนภัยเป็นไฟกะพริบสีแดง เพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นและคนพิการทางการได้ยินทราบ และให้มีไฟกะพริบสีเขียวเป็นสัญญาณให้คนพิการทางการได้ยินได้ทราบว่าผู้ที่อยู่ข้างนอกรับทราบแล้วว่าลิฟต์ขัดข้องและกำลังให้ความช่วยเหลืออยู่ (ข้อ 10 (8))
4. ประตู (1) กรณีลูกฟักเป็นกระจก ให้ติดเครื่องหมายแถบสี หรือทำที่สังเกตให้เห็นชัดสำหรับคนพิการทางการมองเห็น (ข้อ 4 (4) (จ)) (2) ประตูห้องพักในโรงแรมที่จัดไว้สำหรับคนพิการ ให้มีช่องมองและมีช่องว่างด้านล่างของประตู พร้อมทั้งปุ่มสัญญาณเสียงและสัญญาณไฟกระพริบเพื่อรับข่าวสารในกรณีฉุกเฉินและอุบัติภัยต่าง ๆ (ข้อ 4 (4) (ช))	(1) ในกรณีที่ประตูเป็นกระจกหรือลูกฟักเป็นกระจก ให้ติดเครื่องหมายหรือแถบสีที่สังเกตเห็นได้ชัด (ข้อ 18 (6))
5. บันได (1) จุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของราวบันได มีอักษรเบรลล์บอกชั้นและทาสีหรือติดสติ๊กเกอร์ให้เห็นชัด (ข้อ 4 (5) (ค))	(1) มีราวบันไดทั้งสองข้าง โดยราวจับต้องยาวต่อเนื่อง และส่วนที่ยึดติดกับผนังจะต้องไม่กีดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้ของคนพิการทางการมองเห็น (ข้อ 11 (3)ประกอบข้อ 8 (7) (จ)) (2) มีป้ายแสดงทิศทาง ตำแหน่ง หรือหมายเลขชั้นของอาคารที่คนพิการทางการมองเห็นและคนชราสามารถทราบความหมายได้ ตั้งอยู่บริเวณทางขึ้นและทางลงของบันไดที่เชื่อมระหว่างชั้นของอาคาร(ข้อ 11 (7))

	(3) ต้องจัดให้มีพื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับคนพิการทางการมองเห็นที่พื้นบริเวณต่างระดับที่มีระดับต่างกันเกิน 200 มิลลิเมตร ที่ทางขึ้นและทางลงบันได โดยมีขนาดกว้าง 300 มิลลิเมตร และมีความยาวเท่ากับและขนานไปกับความกว้างของช่องทางเดินของพื้นต่างระดับของบันได และขอบของพื้นผิวต่างสัมผัสอยู่ห่างจากจุดเริ่มต้นของทางขึ้นหรือทางลงของพื้นต่างระดับของบันไดไม่น้อยกว่า 300 มิลลิเมตร แต่ไม่เกิน 350 มิลลิเมตร (ข้อ 25)
6. ทางเดินระหว่างอาคาร	(1) พื้นทางเดินต้องเรียบ ไม่ลื่น และมีความกว้างสุทธิไม่น้อยกว่า 1,500 มิลลิเมตร (ข้อ 16 (1)) (2) หากมีท่อระบายน้ำหรือรางระบายน้ำบนพื้นต้องมีฝาปิดสนิท ถ้าฝาเป็นแบบตะแกรงหรือแบบรู ต้องมีขนาดของช่องตะแกรงหรือเส้นผ่านศูนย์กลางของรูกว้างไม่เกิน 13 มิลลิเมตร แนวร่องหรือแนวของรางจะต้องขวางกับแนวทางเดิน (ข้อ 16 (2)) (3) ในบริเวณที่เป็นทางแยกหรือทางเลี้ยวให้มีพื้นผิวต่างสัมผัส (ข้อ 16 (3)) (4) ในกรณีที่มีสิ่งกีดขวางที่จำเป็นบนทางเดิน ต้องจัดให้อยู่ในแนวเดียวกัน โดยไม่กีดขวางทางเดิน และจัดให้มีพื้นผิวต่างสัมผัสหรือมีการกั้นเพื่อให้ทราบก่อนถึงสิ่งกีดขวาง และอยู่ห่างสิ่งกีดขวางไม่น้อยกว่า 300 มิลลิเมตร (ข้อ 16 (4))

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	(5) ป้ายหรือสิ่งอื่นใดที่แขวนอยู่เหนือทางเดิน ต้องมีความสูงจากพื้นทางเดินไม่น้อยกว่า 2,000 มิลลิเมตร (ข้อ 16 (5))
7. ทางเชื่อมระหว่างอาคาร (1) ทางเชื่อมระหว่างอาคารและระเบียง ให้มีพื้นผิวเรียบเสมอกัน ไม่ขรุขระ ไม่มีสิ่งกีดขวาง (ข้อ 4 (3) (ก) (ข))	(1) มีผนังหรือราวกันตกทั้งสองข้าง โดยราวจับที่ผนังหรือราวกันตกนั้นต้องยาวต่อเนื่อง และส่วนที่ยึดติดกับผนังจะต้องไม่กีดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้ของคนพิการทางการมองเห็น (ข้อ 17ประกอบข้อ 8 (7) (จ)) (2) หากมีท่อระบายน้ำหรือรางระบายน้ำบนพื้นต้องมีฝาปิดสนิท ถ้าฝาเป็นแบบตะแกรงหรือแบบรู ต้องมีขนาดของช่องตะแกรงหรือเส้นผ่านศูนย์กลางของรูกว้างไม่เกิน 13 มิลลิเมตร แนวร่องหรือแนวของรางจะต้องขวางกับแนวทางเดิน (ข้อ 17ประกอบข้อ 16 (2)) (3) ในบริเวณที่เป็นทางแยกหรือทางเลี้ยวให้มีพื้นผิวต่างสัมผัส (ข้อ 17ประกอบข้อ 16 (3)) (4) ในกรณีที่มีสิ่งกีดขวางที่จำเป็นบนทางเดิน ต้องจัดให้อยู่ในแนวเดียวกัน โดยไม่กีดขวางทางเดิน และจัดให้มีพื้นผิวต่างสัมผัสหรือมีการกั้นเพื่อให้ทราบก่อนถึงสิ่งกีดขวาง และอยู่ห่างสิ่งกีดขวางไม่น้อยกว่า 300 มิลลิเมตร (ข้อ 17 ประกอบข้อ 16 (4)) (5) ป้ายหรือสิ่งอื่นใดที่แขวนอยู่เหนือทางเดิน ต้องมีความสูงจากพื้นทางเดินไม่น้อยกว่า 2,000 มิลลิเมตร (ข้อ 17 ประกอบข้อ 16 (5))
8.ห้องส้วม	(1) ในกรณีที่ประตูเป็นกระจกหรือลูกฟักเป็นกระจก ให้ติดเครื่องหมายหรือแถบสีที่สังเกตเห็นได้ชัด (ข้อ21 (2) ประกอบข้อ 18 (6))

(1) ติดอักษรเบรลล์เพื่อให้ทราบว่าเป็นห้องน้ำชายหรือหญิงไว้ที่บริเวณใกล้ประตู (ข้อ 4 (7) (ข))	(2) ติดตั้งระบบสัญญาณแสงและสัญญาณเสียงให้ผู้ที่อยู่ภายนอกแจ้งภัยแก่ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชรา และระบบสัญญาณแสงและสัญญาณเสียงให้ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชราสามารถแจ้งเหตุหรือเรียกหาผู้ช่วยในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินไว้ในห้องส้วม โดยมีปุ่มกดหรือปุ่มสัมผัสให้สัญญาณทำงานซึ่งติดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชราสามารถใช้งานได้สะดวก (ข้อ21 (9)) (3) ในกรณีที่ห้องส้วมสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชราอยู่ภายในห้องส้วมที่จัดไว้สำหรับบุคคลทั่วไปซึ่งได้จัดสำหรับผู้ชายและผู้หญิงต่างหากจากกันให้มีอักษรเบรลล์แสดงให้รู้ว่าเป็นห้องส้วมชายหรือหญิงติดไว้ที่ผนังข้างทางเข้าในตำแหน่งที่สามารถสัมผัสได้ด้วย (ข้อ 22 วรรคสอง) (4) ต้องจัดให้มีพื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับคนพิการทางการมองเห็นที่พื้นบริเวณต่างระดับที่มีระดับต่างกันเกิน 200 มิลลิเมตร ที่พื้นด้านหน้าของประตูห้องส้วม โดยมีขนาดกว้าง 300 มิลลิเมตร และมีความยาวเท่ากับและขนานไปกับความกว้างของช่องทางเดินของพื้นต่างระดับของประตู และขอบของพื้นผิวต่างสัมผัสอยู่ห่างจากจุดเริ่มต้นของทางขึ้นหรือทางลงของพื้นต่างระดับของประตูไม่น้อยกว่า 300 มิลลิเมตร แต่ไม่เกิน 350 มิลลิเมตร (ข้อ 25)
9. สถานีขนส่งมวลชน	(1) ให้ขอบนอกของพื้นผิวต่างสัมผัสอยู่ห่างจากขอบของชานชาลาไม่น้อยกว่า 600 มิลลิเมตร แต่ไม่เกินกว่า 650 มิลลิเมตร (ข้อ 25 วรรคสอง)

10. โรงแรม	(1) ภายในห้องพักต้องจัดให้มีสัญญาณบอกเหตุหรือเตือนภัยทั้งสัญญาณที่เป็นเสียงและแสงและระบบสั่นสะเทือนติดตั้งบริเวณที่นอนในกรณีเกิดอัคคีภัยหรือเหตุอันตรายอย่างอื่นเพื่อให้ผู้ที่อยู่ภายในห้องพักทราบ และมีสวิตช์สัญญาณแสงและสวิตช์สัญญาณเสียงแจ้งภัยหรือเรียกให้ผู้ที่อยู่ภายนอกทราบว่ามีคนอยู่ในห้องพัก (ข้อ 27 (2)) (2) มีแผนผังต่างสัมผัสของอาคารในชั้นที่มีห้องพักที่ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และคนชราเข้าใช้ได้ มีอักษรเบรลล์แสดงตำแหน่งของห้องพัก บันไดหนีไฟ และทิศทางไปสู่บันไดหนีไฟโดยติดไว้ที่กึ่งกลางบานประตูด้านในและอยู่สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1,300 มิลลิเมตร แต่ไม่เกิน 1,700 มิลลิเมตร (ข้อ 27 (3))

4. กฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการได้กำหนดรายละเอียดของอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการในสถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะ ตามระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 (ข้อ 5 - 8) โดยจะขอกล่าวถึงเฉพาะอุปกรณ์อำนวยความสะดวกโดยตรงที่กำหนดไว้สำหรับคนพิการทางการมองเห็นโดยเฉพาะเจาะจง ดังต่อไปนี้

4.1 สถานที่

(1) สถานีขนส่ง สถานีรถไฟ และท่าอากาศยาน (ข้อ 5 (2)) กำหนดให้

(1.1) มีแผนผังหรือป้ายติดประกาศทุกชนิดขนาดใหญ่ และติดไฟให้คนสายตาเลือนรางเห็นชัดเจน

(1.2) มีป้ายบอกทางชัดเจน พร้อมทั้งข้อมูลประกาศต่าง ๆ ตารางการเดินรถให้จัดทำเป็นอักษรเบรลล์และตัวพิมพ์ใหญ่

(1.3) มีป้ายอักษรวิ่งให้ข้อมูลพร้อมประกาศโดยใช้เสียงทุกครั้ง

(2) ทางสัญจร (ข้อ 5 (4)) กำหนดให้

(2.1) ทางสัญจรซึ่งมีพื้นที่ต่างระดับที่มีความสูง 10 เซนติเมตร ขึ้นไป และไม่เป็นทางลาดให้มีพื้นผิวต่างสัมผัส (สำหรับคนพิการทางการมองเห็น) ขนานไปกับขอบของพื้นต่างระดับนั้น โดยให้พื้นผิวต่างสัมผัสมีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร และขอบนอกอยู่ห่างจากพื้นระดับ 60 เซนติเมตร

(2.2) ทางเท้าและทางเดินสาธารณะทั้งภายในและภายนอกอาคาร ให้มีพื้นผิวต่างสัมผัสขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร อยู่บนทางเดินนั้น โดยให้ทอดตัวไปตามทางยาวของเส้นทาง ทั้งนี้เพื่อแสดงส่วนของทางเดินที่ชัดเจนไม่มีสิ่งกีดขวาง

4.2 ยานพาหนะ กำหนดให้รถไฟหรือรถไฟฟ้า (ข้อ 7) มีเสียงบอกชื่อสถานีถัดไปสำหรับคนพิการทางการมองเห็น และมีอักษรวิ่งบอกชื่อสถานีสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย

4.3 บริการสาธารณะ

(1) ทางเท้า (ข้อ 8 (1)) กำหนดให้มี

(1.1) ท่อระบายน้ำให้มีฝาปิดสนิท ถ้าเป็นชนิดตะแกรงต้องมีซี่หรือรูเล็กขนาดกว้างไม่เกิน 1.3 เซนติเมตร เพื่อไม่ให้ไม้เท้า ไม้ค้ำยัน อุปกรณ์ช่วยเดินอื่น ๆ หรือล้อเก้าอี้เข็นคนพิการตกลงไป

(1.2) หากมีสิ่งกีดขวางที่จำเป็นบนทางเท้า เช่น ลวดขึงเสาไฟฟ้า ป้ายบอกทาง ตู้ไปรษณีย์ ตู้โทรศัพท์ หรือต้นไม้ ให้จัดอยู่ในแนวเดียวกันและทำพื้นผิวต่างสัมผัสเพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นทราบก่อนถึงสิ่งกีดขวางนั้น

(1.3) ให้มีทางลาดจากทางเท้าลงสู่พื้นถนน บริเวณทางข้ามถนน ทางแยก หรือถนน ซอยและตรงเกาะกลางถนน และทำพื้นผิวต่างสัมผัสสำหรับคนพิการทางการมองเห็น

(1.4) ทางข้ามถนนที่ไม่มีสัญญาณไฟจราจร และมีพื้นผิวที่ต่างระดับกันให้ทาสีให้เห็นชัดโดยสีที่ใช้มีความคมชัดตัดกับสีพื้นผิวเดิม

(2) ป้ายหรือผัง

(2.1) ภายในอาคารในทุกจุดที่มีป้ายหรือผังบอกสถานที่ต่าง ๆ ให้มีอักษรเบรลล์ด้วย

(2.2) ขนาดตัวอักษรที่ใช้เขียนบนป้าย

ระยะทาง	ขนาดตัวอักษร
น้อยกว่า 7 เมตร	6 x 6 เซนติเมตร
ตั้งแต่ 7 - 18 เมตร	11 x 11 เซนติเมตร
เกิน 18 เมตรขึ้นไป	20 x 20 เซนติเมตร

(3) ห้องสมุดสาธารณะ

(3.1) มีหนังสือเป็นอักษรเบรลล์ที่คนพิการทางการมองเห็นจะสามารถรับรู้ได้ด้วยตนเองเป็นจำนวนอย่างน้อย 1% ของจำนวนหนังสือทั้งหมดที่มีให้บริการอยู่ในห้องสมุดนั้น

(3.2) มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการรับรู้สำหรับคนพิการทางการมองเห็น เช่น เครื่องอ่านหนังสือ เครื่องขยายขนาดตัวหนังสือและภาพ เครื่องบันทึกเทป

(4) ตู้ไปรษณีย์ มีอักษรเบรลล์บอกช่องใส่จดหมาย

(5) สัญญาณคนข้ามถนน

(5.1) สัญญาณให้คนข้ามถนนต้องให้มีเสียง ให้คนพิการทางการมองเห็นได้ยินโดยที่สัญญาณไฟให้ข้ามถนนมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 30 วินาที และสัญญาณเสียงให้มี 2 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นเสียงปกติเมื่อใกล้จะสิ้นสุดเวลาของสัญญาณ 15 วินาที ให้เป็นเสียงถี่ขึ้น

(5.2) สัญญาณนี้ให้ติดตั้งที่ทางข้ามถนนห่างจากทางแยกไม่น้อยกว่า 100 เมตร

5. พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 (มาตรา 18) ประกอบกับกฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (ข้อ 1) ได้สร้างมาตรการจูงใจแก่เจ้าของอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะ ซึ่งได้จัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการขึ้นและมีการแสดงสัญลักษณ์สากลที่แสดงให้เห็นว่าอาคารสถานที่ดังกล่าวมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการทางการมองเห็นติดไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสมและเห็นได้ชัดเจน ดังตัวอย่างตามภาพต่อไปนี้

คำบรรยายภาพ: *สัญลักษณ์สีฟ้ารูปคนพิการทางการมองเห็น ถือไม้เท้าหันหน้าออกทางขวามือ พื้นสีขาวขอบสีฟ้ารูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดความกว้างและความสูงด้านละไม่น้อยกว่า 10 เซนติเมตร เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการในตำแหน่งที่เหมาะสมและเห็นได้ชัดเจน* (ตามระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 ข้อ 10)

รูปภาพที่ 2* : ภาพตัวอย่างสัญลักษณ์สากลที่แสดงให้เห็นว่าอาคารสถานที่ดังกล่าวมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการทางการมองเห็น

และให้มีสิทธิหักเงินค่าใช้จ่ายเป็นสองเท่าของเงินที่เสียไปเพื่อการดังกล่าว ออกจากเงินได้หรือกำไรสุทธิของปีที่ค่าใช้จ่ายนั้นเกิดขึ้น ตามประมวลรัษฎากร ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีมาตรการจูงใจลักษณะดังกล่าวในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการตามกฎหมายควบคุมอาคาร

6. กฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายควบคุมอาคารได้กำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อยกเว้นให้ไม่ต้องดำเนินการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการ สำหรับอาคารที่มีอยู่ก่อน หรือได้รับอนุญาตหรือได้ยื่นขออนุญาตก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารภายใต้เงื่อนไขตามข้อ 30* หรือได้แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและได้ดำเนินการตามมาตรา 39 ทวิ แห่ง

---

* ภาพจากระเบียบคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ว่าด้วยมาตรฐานอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ พ.ศ. 2544 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118 ตอนพิเศษ 48ง ลงวันที่ 30 พฤษภาคม 2544

* ข้อ 30 กำหนดว่า “การดัดแปลงอาคารสำหรับอาคารที่ได้รับยกเว้นตามข้อ 29 ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงนี้ ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) ไม่เป็นการเพิ่มพื้นที่อาคารรวมกันทุกชั้นเกินร้อยละสองของพื้นที่อาคารรวมกันทุกชั้นที่ได้รับอนุญาตไว้ก่อนกฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ

(2) ไม่เป็นการเพิ่มความสูงของอาคาร

(3) ไม่เป็นการเพิ่มพื้นที่ปกคลุมดิน

(4) ไม่เป็นการเปลี่ยนตำแหน่งหรือขอบเขตของอาคารให้ผิดไปจากที่ได้รับอนุญาตไว้ก่อนกฎกระทรวงนี้ใช้บังคับ

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยไม่ได้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น ก่อนวันที่กฎกระทรวงฉบับนี้มีผลใช้บังคับ กล่าวคือ ก่อนวันที่ 1 กันยายน 2548 ซึ่งโดยปรกติแล้วหากจะก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเคลื่อนย้ายอาคารใดจะต้องได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือได้แจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและได้ดำเนินการตามมาตรา 39 ทวิ* เสียก่อน มิฉะนั้นแล้วจะมีความผิดตามกฎหมายควบคุมอาคาร และต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน

---

* มาตรา 39 ทวิ บัญญัติว่า “ผู้ใดจะก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารโดยไม่ยื่นคำขอรับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นก็ได้โดยการแจ้งต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) แจ้งให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นทราบตามแบบที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดพร้อมทั้งแจ้งข้อมูลและยื่นเอกสารดังต่อไปนี้ด้วย

(ก) ชื่อของผู้รับผิดชอบงานออกแบบอาคารซึ่งจะต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมประเภทวุฒิสถาปนิกตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรม และจะต้องไม่เป็นผู้ได้รับการแจ้งเวียนชื่อตามมาตรา 49 ทวิ

(ข) ชื่อของผู้รับผิดชอบงานออกแบบและคำนวณอาคารซึ่งจะต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมประเภทวุฒิวิศวกรตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพวิศวกรรม และจะต้องไม่เป็นผู้ได้รับการแจ้งเวียนชื่อตามมาตรา 49 ทวิ

(ค) ชื่อของผู้ควบคุมงานซึ่งจะต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพสถาปัตยกรรมและเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุมตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพวิศวกรรม และจะต้องไม่เป็นผู้ได้รับการแจ้งเวียนชื่อตามมาตรา 49 ทวิ

(ง) สำเนาใบอนุญาตของบุคคลตาม (ก) (ข) และ (ค)

(จ) หนังสือรับรองของบุคคลตาม (ก) (ข) และ (ค) ว่าตนเป็นผู้ออกแบบอาคาร เป็นผู้ออกแบบและคำนวณอาคาร หรือจะเป็นผู้ควบคุมงาน แล้วแต่กรณี พร้อมทั้งรับรองว่าการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคารนั้นถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงและข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องทุกประการ

(ฉ) แผนผังบริเวณ แบบแปลน รายการประกอบแบบแปลนและรายการคำนวณของอาคารที่จะก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายซึ่งมีคำรับรองของบุคคลตาม (ก) และ (ข) ว่าตนเป็นผู้ออกแบบอาคารและเป็นผู้ออกแบบและคำนวณอาคารนั้น

(ช) วันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดการดำเนินการดังกล่าว

(2) ชำระค่าธรรมเนียมการตรวจแบบแปลนก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคารในกรณีที่เป็นการแจ้งการก่อสร้างหรือดัดแปลงอาคาร

ถ้าผู้แจ้งได้ดำเนินการตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่งครบถ้วนแล้ว ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นออกใบรับแจ้งตามแบบที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นกำหนดเพื่อเป็นหลักฐานการแจ้งให้แก่ผู้นั้นภายในวันที่ได้รับแจ้ง และให้ผู้แจ้งเริ่มต้นดำเนินการก่อสร้างดัดแปลง รื้อถอนหรือเคลื่อนย้ายอาคารตามที่ได้แจ้งไว้ได้ตั้งแต่วันที่ได้รับใบแจ้ง

ให้นำมาตรา 38 และมาตรา 39 มาใช้บังคับแก่ใบรับแจ้งตามมาตรานี้โดยอนุโลม”

3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 65) และโทษปรับอีกวันละไม่เกิน 10,000 บาท ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

ในขณะที่ไม่ปรากฏว่ากฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการมีการกำหนดบทเฉพาะกาลไว้แต่อย่างใดจึงเป็นกรณีที่เจ้าของอาคารสถานที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายโดยทันทีและไม่มีข้อยกเว้นทั้งอาคารสถานที่ที่ได้สร้างมาก่อนแล้วหรือที่สร้างขึ้นใหม่ แต่อย่างไรก็ตามหากไม่ได้ปฏิบัติตาม กฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการก็ไม่ได้กำหนดโทษเอาไว้แต่อย่างใด จึงไม่มีสภาพบังคับให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

นอกเหนือไปจากกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและกฎหมายควบคุมอาคารแล้ว ยังมีกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่ได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในยานพาหนะ ได้แก่ พระราชบัญญัติการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543 โดยกำหนดให้การรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนโดยสาร โดยเฉพาะคนทุพพลภาพ คนสูงอายุ และเด็ก ให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมแก่การให้บริการกิจการรถไฟฟ้า ซึ่งยังไม่พบว่ามีการกำหนดรายละเอียดแห่งการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการเอาไว้ แต่อย่างไรก็ตามรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทยนี้ก็อยู่ภายใต้บังคับที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้วยเช่นกัน และในกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน การรักษาความสงบเรียบร้อย ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในเขตระบบรถไฟฟ้า พ.ศ. 2547 ซึ่งได้วางข้อจำกัดการนำสัตว์เข้ามาในเขตระบบรถไฟฟ้าว่าให้ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่เสียก่อน (ข้อ 6) ได้กำหนดยกเว้นไว้ว่าให้สามารถนำสุนัขนำทางสำหรับคนพิการทางการมองเห็นเข้ามาในเขตระบบรถไฟฟ้าได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตเสียก่อน อันเป็นการส่งเสริมสิทธิในการเดินทางของคนพิการทางการมองเห็นให้สามารถเดินทางได้โดยอิสระด้วยเช่นกัน

แต่อย่างไรก็รถไฟฟ้าที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2543 และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน การรักษาความสงบเรียบร้อย ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในเขตระบบรถไฟฟ้า พ.ศ. 2547 นั้น หมายถึงเฉพาะ รถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย (MRTA) ซึ่งเป็นรถไฟฟ้าใต้ดิน เท่านั้น เนื่องจากรถไฟฟ้าลอยฟ้า (BTS) ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายจัดตั้งและควบคุมเป็นการเฉพาะ แต่อย่างไรก็ดี สถานีรถไฟฟ้าทั้งสองรูปแบบเป็นสถานีขนส่งมวลชนตาม

กฎกระทรวง ฯ แห่งกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จึงยังคงอยู่ภายใต้ข้อกำหนดดังกล่าวด้วย

ง. เรื่องการให้มีการสงเคราะห์คนพิการเป็นกรณีพิเศษ และให้เงินช่วยเหลือเนื่องจากต้องกลายเป็นคนพิการ

มีกฎหมายอยู่หลายฉบับที่มีบทบัญญัติในลักษณะที่ให้การสงเคราะห์คนพิการเป็นกรณีพิเศษ หรือมีการให้เงินช่วยเหลือเนื่องจากต้องกลายเป็นคนพิการ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวนี้มีลักษณะแตกต่างไปจากกฎหมายที่ได้กล่าวถึงในเรื่องสิทธิในการได้รับการชดเชยจากการกระทำที่ทำให้เกิดความพิการดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4.2.1 ส่วนกฎหมายที่จะได้กล่าวถึงในส่วนนี้เป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือให้บุคคลผู้มีความพิการได้รับโอกาสที่จะเข้าถึงสิทธิเสรีภาพที่กฎหมายให้การรับรองไว้มากขึ้น ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

1. สิทธิในการได้รับบำนาญพิเศษ บำเหน็จดำรงชีพ เนื่องจากการได้รับอันตรายจนกระทั่งตาบอด เพราะเหตุปฏิบัติราชการในหน้าที่หรือถูกประทุษร้ายเพราะเหตุกระทำการตามหน้าที่ โดยข้าราชการได้รับสิทธิดังกล่าวตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 (มาตรา 37 และมาตรา 47/1) ข้าราชการส่วนท้องถิ่นได้รับสิทธิดังกล่าวตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2500 (มาตรา 36 และมาตรา 46/1) สมาชิกกองอาสารักษาดินแดนได้รับสิทธิดังกล่าวตามพระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. 2497 (มาตรา 25)

2. สิทธิในการได้รับเงินชดเชยจากการถูกประทุษร้ายหรือได้รับอันตรายถึงขนาดสูญเสียลูกตาข้างหนึ่ง หรือสูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่า* ของตาข้างหนึ่ง หรือสูญเสียความสามารถในการใช้สายตาสองข้างร่วมกัน (binocular vision)** (ข้อ 8) เพราะเหตุว่าได้เข้าช่วยเหลือราชการ หรือปฏิบัติงานของชาติตามที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการ หรือปฏิบัติการตามหน้าที่หรือช่วยเหลือบุคคลอื่นตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิบัติการตาม

---

* สูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่า หมายความว่า ไม่สามารถมองเห็นอักษรบนแผ่นป้ายวัดสายตามาตรฐานได้ระยะห่างจากป้ายสามเมตร ในขณะที่คนตาปกติสามารถมองเห็นได้ในระยะห่างจากป้ายหกสิบเมตร (กฎกระทรวง ฯ ข้อ 3 (8))

** สูญเสียความสามารถในการใช้สายตาสองข้างร่วมกัน (binocular vision) หมายความว่า เมื่อใช้ตาข้างที่ไม่ปกติร่วมกับตาอีกข้างหนึ่งแล้วไม่สามารถมองเห็นได้อย่างคนตาปกติและถือว่าเป็นการสูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นของตาข้างที่ไม่ปกตินั้น (กฎกระทรวง ฯ ข้อ 3 (9))

หน้าที่มนุษยธรรม ซึ่งพลเมืองดีพึงปฏิบัติการนั้นไม่ขัดกับคำสั่งโดยชอบของเจ้าพนักงาน เช่น เข้าช่วยเหลือสตรีที่ถูกวิ่งราวกระเป๋า หรือเข้าช่วยเหลือเด็กที่ถูกสัตว์ดุร้ายรุมทำร้าย หรือเข้าช่วยเหลือตำรวจในการจับผู้ร้าย เป็นต้น บุคคลดังกล่าวนี้ถือเป็นผู้ประสบภัยและให้ได้รับเงินชดเชยตามพระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องจากการช่วยเหลือราชการ การปฏิบัติงานของชาติ หรือการปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม พ.ศ. 2543 (มาตรา 5) ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและอัตราในการจ่ายเงินสงเคราะห์และกำหนดลักษณะของความพิการทุพพลภาพขนาดหนักจนเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งในการประกอบอาชีพหรือในการดำรงชีพ พ.ศ. 2544 (ข้อ 1 (7) (8))

แต่หากประสบอันตรายถึงขนาดสูญเสียลูกตาทั้งสองข้าง หรือสูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไปหรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาทั้งสองข้างหรือสูญเสียลูกตาข้างหนึ่งกับสูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาอีกข้างหนึ่ง (ข้อ 2) ถือว่าผู้นั้นได้รับความพิการทุพพลภาพขนาดหนักจนเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งในการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีพ ให้มีสิทธิได้รับเงินดำรงชีพเพิ่มเติมนอกเหนือจากการได้รับเงินชดเชยด้วย ตามมาตรา 8 ประกอบกฎกระทรวง ฯ ข้อ 2 (2)

3. สิทธิของข้าราชการที่ได้รับอันตรายหรือการเจ็บป่วยเพราะเหตุปฏิบัติราชการในหน้าที่ หรือถูกประทุษร้ายเพราะเหตุกระทำการตามหน้าที่ ที่จะได้รับการสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติสงเคราะห์ข้าราชการผู้ได้รับอันตรายหรือการป่วยเจ็บเพราะเหตุปฏิบัติราชการ พ.ศ. 2546 แม้ข้าราชการผู้นั้นจะมีความพิการเกิดขึ้นก็ยังมีสิทธิได้รับการพิจารณาเพื่อรับราชการต่อไปในตำแหน่งที่เหมาะสมอื่น (มาตรา 8) และมีสิทธิที่จะได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษ (มาตรา 12) ด้วย

4. สิทธิในการได้รับเงินทดแทนของลูกจ้างจากการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ตามพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 ประกอบกับประกาศกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่องกำหนดระยะเวลาการจ่าวค่าทดแทนและหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณค่าจ้างรายเดือน ดังต่อไปนี้

(1) ค่าทดแทนจากความสูญเสียลูกตาข้างหนึ่ง หรือสูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาข้างหนึ่ง หรือสูญเสียความสามารถในการใช้สายตาสองข้างร่วมกัน (Binocular Vision) ตามมาตรา 18 และประกาศกระทรวงฯ ข้อ 2 (15) (16)

(2) ค่าทดแทนสำหรับกรณีที่ลูกจ้างไม่สามารถทำงานติดต่อกันได้เกิน 3 วัน ตามมาตรา 18 (1)

(3) ค่าทดแทนการทุพพลภาพ ในกรณีที่ต้องสูญเสียลูกตาทั้งสองข้าง หรือสูญเสียลูกตาข้างหนึ่ง กับ สูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาอีกข้างหนึ่ง หรือสูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาทั้งสองข้าง ตามมาตรา 18 (3) ประกอบกับประกาศกระทรวงฯ ข้อ 4 (7)

(4) ค่ารักษาพยาบาลเพื่อบรรเทาผลของการประสบอันตรายหรือการเจ็บป่วยให้หมดสิ้นไป เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็นแต่ไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามมาตรา 13 ประกอบกับกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537

(5) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพภายหลังจากการประสบอันตราย เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมตามสภาพของร่างกาย ตามความจำเป็น ตามมาตรา 15 ประกอบกับกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537

5. สิทธิในการได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพจากกองทุนประกันสังคมของผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคม ซึ่งกรณีดังต่อไปนี้คณะกรรมการการแพทย์ได้วินิจฉัยว่าเป็นการทุพพลภาพตามกฎหมายประกันสังคม*

(1) สูญเสียลูกตาทั้งสองข้าง

(2) สูญเสียลูกตาข้างหนึ่ง กับ สูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาอีกข้างหนึ่ง

(3) สูญเสียสมรรถภาพในการมองเห็นร้อยละ 90 ขึ้นไป หรือเสียความสามารถในการมองเห็นตั้งแต่ 3/60 หรือมากกว่าของตาทั้งสองข้าง

โดยมีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ (มาตรา 71) และประโยชน์ทดแทนดังต่อไปนี้ (มาตรา 70)

(1) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค

(2) ค่าบำบัดทางการแพทย์

(3) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์

(4) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล

---

* ประกาศสำนักงานประกันสังคม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ในกรณีทุพพลภาพ ลงวันที่ 23 มีนาคม 2536

(5) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ

(6) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจและอาชีพ

(7) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

6. สิทธิในการได้รับเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ หรือเบี้ยยังชีพ มีปรากฏอยู่ทั้งในระเบียบสองฉบับ ได้แก่

(1) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ได้วางหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการพิจารณาเพื่อรับเงินสงเคราะห์ว่าต้องเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ หรือถูกทอดทิ้ง หรือขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

(2) ระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพคนพิการ พ.ศ. 2539 โดยกำหนดว่าผู้พิการที่จะได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพตามระเบียบนี้ต้องเป็นผู้มีฐานะยากจน อาศัยอยู่ตามลำพังหรืออยู่ในครอบครัวที่มีฐานะยากจน โดยรายได้ถัวเฉลี่ยต่อคนต่ำกว่าเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน

สิทธิดังกล่าวนี้มีขึ้นเพื่อต้องการช่วยเหลือคนพิการทางการมองเห็นและคนพิการประเภทอื่น ๆ ที่มีความพิการจนเป็นอุปสรรคต่อการหาเลี้ยงชีพ โดยให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายได้ในบางส่วน

จ. เรื่องการสนับสนุนให้มีการจ้างงานคนพิการ

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้คนพิการที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายนี้ได้รับการสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยให้ได้รับคำแนะนำ ชี้แจงและคำปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพของร่างกายและสมรรถภาพที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้ (มาตรา 15 (3)) และได้สร้างข้อกำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วนการจ้างลูกจ้างทั่วไปทุก 200 คน ต่อการจ้างคนพิการ 1 คน* โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เป็นการคุ้มครองให้คนพิการได้มีงานทำ โดยได้สร้างมาตรการจูงใจโดยกำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนที่ได้รับคนพิการเข้าทำงานตาม

---

* กฎกระทรวง (พ.ศ. 2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534

อัตราส่วนดังกล่าว มีสิทธินำเงินค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนพิการมาหักเป็นค่าใช้จ่ายตามประมวลรัษฎากรได้เป็น 2 เท่าของจำนวนที่จ่ายจริง เพื่อจูงใจให้มีการจ้างคนพิการเข้าทำงานมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในการคำนวณภาษีเงินได้ของสถานประกอบการนั่นเอง

แต่กฎหมายก็ยังเปิดช่องให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการสามารถเลือกที่จะไม่รับคนพิการเข้าทำงานในหน่วยงานของตนได้ โดยให้ส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแทนการรับคนพิการเข้าทำงาน ซึ่งทางเลือกดังกล่าวนี้แม้จะมีประโยชน์ในด้านการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานและสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการและสนับสนุนสถาบันบริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคม และการฝึกอาชีพ ตลอดจนศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการก็ตาม แต่ก็ได้กลายมาเป็นทางเลือกให้กับนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการในการปฏิเสธที่จะรับคนพิการเข้าทำงาน เนื่องจากมองว่าการงานคนพิการจะเป็นการสร้างภาระให้กับการดำเนินงานของตนเสียมากกว่า ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับศักยภาพของคนพิการของเหล่าผู้ประกอบการ จึงมักทำให้คนพิการถูกปฏิเสธในการเข้าทำงาน กฎหมายดังกล่าวจึงเป็นเพียงการสงเคราะห์มิใช่การให้สิทธิแก่คนพิการ ดังที่มีผู้กล่าวว่าเป็นกฎหมายในลักษณะเมตตาธรรม[17] เนื่องจากไม่มีสภาพบังคับและไม่มีมาตรการคุ้มครองมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานเพราะเหตุแห่งความพิการของบุคคล

นอกเหนือไปจากกฎหมายฉบับต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมโอกาส ให้คนพิการทางการมองเห็นได้มีการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองไว้ นั้น ยังมีกฎหมายอีกกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะเป็นการกีดกันและลิดรอนสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม กล่าวคือ ได้มีการบัญญัติเพื่อจำกัดตัดสิทธิโดยตรงเป็นลายลักษณ์อักษร และในลักษณะที่เปิดโอกาสให้สามารถใช้ดุลพินิจ เพื่อเป็นการจำกัดตัดสิทธิโดยทางอ้อม ดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

4.2.3 กลุ่มกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

กฎหมายที่จำกัดตัดสิทธิหรือลิดรอนสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นจะพบในแง่มุมของการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นการทำความเข้าใจกับถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายเหล่านั้นจึงจะขอกล่าวถึงถ้อยคำในลักษณะ

---

[17] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 56.

ต่าง ๆ ที่มีการใช้อยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพ พบว่ามีการใช้ถ้อยคำในลักษณะดังต่อไปนี้ที่เชื่อได้ว่าการใช้ถ้อยคำเหล่านั้นมุ่งประสงค์จะให้หมายความรวมถึงคนพิการทางการมองเห็นด้วย ได้แก่[18]

1) กายพิการ กายทุพพลภาพ หรือไม่สมประกอบ
2) หย่อนความสามารถหรือสมรรถภาพ หรือสูญเสียสมรรถภาพ
3) แพทย์ได้ตรวจรับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์ควรรับเข้าทำงานได้หรือรับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง
4) มีกายหรือจิตที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการหรืออัยการ
5) พิการทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
6) คนเสมือนไร้ความสามารถ

1) ถ้อยคำที่ว่า “กายพิการ” “กายทุพพลภาพ” “ไม่สมประกอบ”

เป็นถ้อยคำที่พิจารณาจากสภาพทางกายเพียงประการเดียว โดยไม่มีความเกี่ยวพันกับความสามารถในการทำงาน ทั้งที่จริงแล้ว บุคคลที่มีกายพิการ กายทุพพลภาพ หรือไม่สมประกอบ มีความสามารถทำงานต่าง ๆ ได้อย่างมากมายถ้าได้รับโอกาส

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งกำหนดเกี่ยวกับความสามารถในการใช้สิทธิทางแพ่งของบุคคล ก็มิได้ห้ามบุคคลเหล่านี้ในการทำนิติกรรมสัญญา จดทะเบียนสมรส หรือทำพินัยกรรม ฯลฯ เพราะฉะนั้นโดยหลักแล้วผู้ที่มีกายพิการ กายทุพพลภาพ หรือไม่สมประกอบก็สามารถทำนิติกรรมต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่กรณีที่ได้ถูกศาลสั่งให้เป็น “คนเสมือนไร้ความสามารถ” ซึ่งเคยอธิบายความหมายและลักษณะไว้แล้วในบทที่ 2

ดังนั้น การใช้ถ้อยคำว่า “กายพิการ “กายทุพพลภาพ” “ไม่สมประกอบ” เพื่อกำหนดลักษณะหรือคุณสมบัติต้องห้ามในการประกอบอาชีพ จึงถือได้ว่าเป็นถ้อยคำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพทางกายหรือสุขภาพ อย่างชัดแจ้งเพราะเป็นการนำสภาพทางกายมาเป็นเกณฑ์ตัดสิทธิในการประกอบอาชีพโดยมิได้คำนึงถึงความสามารถในการทำงานของคนพิการ ซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ

---

[18] เรื่องเดียวกัน, หน้า 89-95.

2) ถ้อยคำที่ว่า "หย่อนความสามารถหรือสมรรถภาพ" "สูญเสียสมรรถภาพ"

แม้จะปรากฏว่ามีการใช้ถ้อยคำเหล่านี้เป็นการทั่วไปกับทุกบุคคล ไม่ได้เจาะจงเฉพาะกับคนพิการ เช่น ในระเบียบสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยว่าด้วยการให้พนักงานออกจากงานด้วยเหตุหย่อนความสามารถ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดว่า "พนักงานผู้ใดปฏิบัติงานโดยได้รับการพิจารณาไม่เลื่อนเงินเดือนประจำปีต่อเนื่องกันเป็นเวลา 2 ปี ให้ถือว่าพนักงานผู้นั้นหย่อนความสามารถ" และไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะได้พิจารณาจากความสามารถในการทำงานของบุคคลเป็นเกณฑ์ แต่ก็มีกฎหมายหลายฉบับที่มิได้นิยามความหมายของคำดังกล่าวเอาไว้อย่างชัดแจ้ง จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้กฎหมายสามารถใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง หากผู้ใช้ดุลพินิจเป็นผู้ที่มีความเชื่อดั้งเดิมก็มีแนวโน้มที่จะจำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ โดยจะถือว่าคนพิการหย่อนความสามารถ เช่น ในข้อบังคับขององค์การสะพานปลา ได้ให้ความหมายของคำว่า "หย่อนสมรรถภาพ" เป็นไปในทำนองเดียวกับทุพพลภาพ ดังนั้น จึงต้องถือว่าคำเหล่านี้เป็นถ้อยคำที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจ นำไปสู่การจำกัดสิทธิของคนพิการในการประกอบอาชีพได้เช่นเดียวกัน[19]

3) ถ้อยคำที่ว่า "แพทย์ได้ตรวจรับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์ควรรับเข้าทำงานได้หรือรับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง"

เป็นถ้อยคำที่ใช้สภาพทางกายหรือสุขภาพ เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าขาดคุณสมบัติในการประกอบอาชีพหรือไม่ โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นมีความสามารถในการทำงานอย่างแท้จริงเพียงใด นอกจากนั้น การที่จะประเมินว่าบุคคลใดมีความสามารถในการทำงานด้านใดได้หรือไม่นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนั้น ๆ แพทย์จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะประเมินได้ว่าคนพิการมีความสามารถในการทำงานด้านใดบ้าง เช่น กรณีของเฮเลน เคลเลอร์[20] (Helen Keller) สตรีชาวอเมริกัน ซึ่งเป็นนักสังคมสงเคราะห์ผู้พิการตาบอดหูหนวกและเป็นใบ้ในเวลาเดียวกัน ถ้าให้แพทย์ตรวจรับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์ควรรับเข้าทำงานได้ แพทย์ย่อมต้องรับรองว่าเธอร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรง แต่ในความเป็นจริงเธอสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้เฉกเช่นคนทั่วไป และคนพิการประเภทเดียวกันนี้หากได้รับการฝึกฝน ก็จะมีสามารถเช่นเดียวกันกับเธอได้ ดังนั้น ต้องถือว่าการกำหนดให้แพทย์ได้เป็นผู้ตรวจ

---

[19] เรื่องเดียวกัน, หน้า 93.

[20] มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย, "เฮเลน เคลเลอร์ นักสังคมสงเคราะห์ผู้พิการตาบอดหูหนวกและเป็นใบ้"[ออนไลน์], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา http://www.tddf.or.th/news48/newsJuly48/news2907481.html [17 กุมภาพันธ์ 2550]

รับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์ควรรับเข้าทำงานได้หรือรับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงเป็นถ้อยคำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างชัดแจ้ง อย่างไรก็ตาม ถ้าแพทย์ผู้ตรวจเป็นผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานนั้น ๆ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการประเมินความสามารถในการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานนั้น ๆ แล้ว ก็พออนุโลมได้ว่าถ้อยคำนี้ไม่ได้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ

4) ถ้อยคำที่ว่า "มีกายหรือจิตที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการหรืออัยการ"

ถ้อยคำดังกล่าวนี้ ได้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545 ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) และคำวินิจฉัยที่ 44/2545 ได้วินิจฉัยในกรณีของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33 (11) ซึ่งทั้งสองกรณีศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นไปตามความจำเป็นและความเหมาะสมของแต่ละองค์กร จึงเป็นลักษณะตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 ซึ่งมีนักกฎหมายบางท่านได้ออกมาให้ข้อสังเกตหรือความคิดเห็นแย้งกับกรณีดังกล่าวนี้ไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ต้องถือว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่สุดและผูกพันให้ทุกองค์กรต้องเคารพในคำวินิจฉัยนี้จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยใหม่มาเปลี่ยนแปลงในภายหลัง ตามมาตรา 268 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ถึงกระนั้นก็ตาม แม้ว่าถ้อยคำ "มีกาย ... ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการ" ไม่ถือเป็นถ้อยคำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างชัดแจ้ง แต่ก็ต้องถือเป็นถ้อยคำที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจ และการใช้ดุลพินิจก็มักจะเป็นการใช้ดุลพินิจในการจำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ ผู้เขียนจึงขอนำคดีดังกล่าว คือ กรณีของนายศิริมิตร บุญมูล ทนายความผู้พิการด้วยโรคโปลิโอ สมัครสอบเพื่อเข้ารับราชการอัยการและตุลาการ มานำเสนอ ซึ่งแม้จะมิใช่กรณีเกี่ยวกับคนพิการทางการมองเห็นโดยตรง แต่ผู้เขียนเชื่อว่าน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการพิจารณา เนื่องจากปัจจุบันมีคนพิการทางการมองเห็นจำนวนมากได้เข้าศึกษาวิชานิติศาสตร์ ซึ่งไม่แน่ว่าในอนาคตอาจมีการสมัครสอบเพื่อเข้ารับราชการอัยการหรือตุลาการต่อไป

ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะกรณีของการสมัครสอบเพื่อเข้ารับราชการอัยการ เนื่องจากได้เป็นงานที่มีลักษณะใกล้เคียงอย่างยิ่งกับงานเดิมของผู้ฟ้องคดี และได้มีคำพิพากษาของศาลจนถึงที่สุดแล้ว ซึ่งมีประเด็นที่ได้ยื่นฟ้องเพื่อให้ศาลวินิจฉัย 2 ประเด็นด้วยกัน คือ

ประเด็นที่ 1 กฎหมายที่กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครสอบ ในที่นี้คือ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33 (11)* ขัดหรือแย้งต่อมาตรา 30 แห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ประเด็นที่ 2 การใช้ดุลยพินิจของกรรมการผู้มีอำนาจพิจารณาเกี่ยวกับการรับสมัคร ในที่นี้คือ คณะกรรมการอัยการ (ก.อ.) ที่มีมติไม่รับสมัครสอบ เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมหรือไม่

ในเรื่องดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 44/2545 โดยมีความเห็นว่า *"เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 มาตรา 33 (11) คำว่า "มีกาย ... ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ" จะใช้ควบคู่กับมาตรา 33 (12) ที่บัญญัติว่า "เป็นผู้ที่คณะกรรมการการแพทย์มีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ซึ่ง ก.อ. จะได้กำหนดให้ตรวจร่างกายและจิตใจแล้ว และ ก.อ. ได้พิจารณารายงานของแพทย์เห็นว่าสมควรรับสมัครได้" บทบัญญัติดังกล่าวเป็นไปตามความจำเป็นและความเหมาะสมของฝ่ายอัยการ จึงเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นลักษณะตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 แต่อย่างใด"* ซึ่งได้วินิจฉัยไปในทำนองเดียวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545 ซึ่งเป็นคำวินิจฉัยในกรณีของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10)**

ประเด็นที่ 1 เมื่อมาพิจารณาการใช้ถ้อยคำในกฎหมายที่ว่า "มีกาย ... ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ" จะเห็นได้ว่า เป็นกรณีที่องค์กรนิติบัญญัติบัญญัติกฎหมายขึ้นโดยมีลักษณะไม่ชัดเจนในตัวเอง

---

* มาตรา 33 "ผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอัยการผู้ช่วยต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ ...

(11) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง"

** มาตรา 26 "ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ...

(10) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในระเบียบของ ก.ต."

ในเรื่องนี้ ผศ.ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า[21] *"เป็นเรื่องข้อจำกัดในการตรากฎหมายว่า องค์กรนิติบัญญัติก็มีข้อจำกัดที่ไม่สามารถตรากฎหมายกำหนดรายละเอียดได้ในทุกเรื่อง หลายเรื่องจึงต้องมีการมอบอำนาจให้ฝ่ายปกครองกำหนดรายละเอียด บางเรื่องบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำที่มีความหมายกว้าง เช่น 'เพื่อประโยชน์ส่วนรวม' 'เพื่อประโยชน์สาธารณะ' 'เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม' 'เพื่อศีลธรรมอันดีของประชาชน' เป็นต้น กรณีเหล่านี้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองจะต้องตีความหรือประเมินข้อเท็จจริงว่า เข้าองค์ประกอบของกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ หากจะถือตามความเห็นของฝ่ายข้างน้อยของศาลรัฐธรรมนูญที่เห็นว่า กฎหมายที่บัญญัติในลักษณะดังกล่าวขัดกับมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญก็คงก่อให้เกิดผลกระทบอย่างสำคัญต่อกระบวนการตรากฎหมาย แต่อย่างไรก็ตาม การวินิจฉัยของฝ่ายข้างมากของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญก็วินิจฉัยโดยมิได้วางหลักหรือมิได้คำนึงถึงหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลอันเกิดจากการประเมินข้อเท็จจริงในกรณีของถ้อยคำในทางกฎหมายที่มีลักษณะไม่เฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด เพราะโดยแท้จริงแล้ว การจะกระทบสิทธิในกรณีนี้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ใช้บทบัญญัติของกฎหมายที่มีลักษณะไม่เฉพาะเจาะจงดังกล่าว และประเมินข้อเท็จจริงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังนั้น ความไม่ชอบด้วยกฎหมายย่อมเกิดขึ้นได้ในชั้นการใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ ด้วยเหตุนี้เองการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าวจักต้องคำนึงถึงอย่างน้อย 2 ประการ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง ข้อจำกัดของการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ และประการที่สอง การคุ้มครองสิทธิของบุคคลอันเกิดจากการใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น ในเรื่องนี้ หากศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยโดยคำนึงถึงหลักทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญควรจะวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ในการประเมินข้อเท็จจริงเกี่ยวเนื่องกับถ้อยคำในทางกฎหมายที่มีลักษณะไม่เฉพาะเจาะจงนั้น อาจถูกควบคุมตรวจสอบได้โดยองค์กรตุลาการ หากเป็นไปตามเงื่อนไขเช่นนี้จึงจะถือว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ แต่กรณีเป็นไปในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ การใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่เป็นการประเมินข้อเท็จจริงอันเกี่ยวเนื่องกับถ้อยคำในทางกฎหมายที่มีลักษณะไม่เฉพาะเจาะจง และการใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวไม่อยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของศาล บทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะไม่เฉพาะเจาะจงนั้นย่อมขัดกับรัฐธรรมนูญได้ จึงเห็นว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวยังขาดความรอบด้านในการที่จะวินิจฉัยวางหลักในเรื่องเกี่ยวกับถ้อยคำในทางกฎหมายที่มีลักษณะไม่เฉพาะเจาะจง"*

---

[21] บรรเจิด สิงคะเนติ, "คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาศาลปกครอง : กรณีสิทธิในการสมัครสอบของทนายความพิการด้วยโรคโปลิโอ," ดุลพาห 52,2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2548): 28-30.

ส่วนศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และอาจารย์มณเฑียร บุญตัน[22] ได้ให้ความเห็นไว้ว่า *"ถ้อยคำดังกล่าวเป็นถ้อยคำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการอย่างชัดแจ้ง เพราะให้ความสำคัญต่อสภาพร่างกายมากกว่าความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งการอ้างว่าได้คำนึงถึงความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่โดยพิจารณาจากความเหมาะสมก็ไม่น่าจะรับฟังได้ เพราะการพิจารณาความเหมาะสมนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอยู่ในตัว แม้ข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายศิริมิตร บุญมูล สามารถทำงานในฐานะทนายความได้ แต่คณะกรรมการการสอบคัดเลือกก็ไม่เปิดโอกาสให้มีการทดสอบว่าบุคคลดังกล่าวจะสามารถทำได้หรือไม่ ดังนั้น แม้ไม่ถือเป็นถ้อยคำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างชัดแจ้ง แต่ก็ต้องถือเป็นถ้อยคำที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจ และการใช้ดุลพินิจก็มักจะเป็นการใช้ดุลพินิจในการจำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ"*

ส่วนผู้เขียนมีความเห็นว่า แม้จะไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า องค์กรนิติบัญญัติมีความจำเป็นต้องมอบให้ฝ่ายปกครองใช้อำนาจดุลพินิจในการกำหนดรายละเอียดของกฎหมาย เนื่องจากไม่สามารถบัญญัติรายละเอียดได้ในทุก ๆ เรื่อง เช่นการใช้ถ้อยคำว่า 'เพื่อประโยชน์ส่วนรวม' 'เพื่อประโยชน์สาธารณะ' 'เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม' 'เพื่อศีลธรรมอันดีของประชาชน' อันเป็นการเปิดโอกาสให้กฎหมายสามารถพัฒนาไปได้โดยสอดคล้องความคิดของสังคมในแต่ละยุคสมัย โดยผู้ใช้ต้องแสดงเหตุผลประกอบให้เห็นว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นซึ่งต้องสอดคล้องกับความคิดเห็นของสังคมและวิญญูชนทั่วไป แต่ถ้อยคำที่เรากำลังพิจารณากันอยู่นี้เป็นถ้อยคำที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง จนทำให้เกิดข้อสงสัยได้ว่า **"การมีกายพิการในลักษณะใดจึงจะถือได้ว่ามีความเหมาะสมเพียงพอสำหรับการเป็นข้าราชการอัยการ?"** เพราะความพิการในระดับของนายศิริมิตรที่สามารถปฏิบัติงานในฐานะทนายความ ซึ่งมีลักษณะของงานใกล้เคียงกันกับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะอัยการอย่างมาก ยังเป็นความพิการที่ ก.อ. มีความเห็นว่าไม่เหมาะสมกับการเป็นข้าราชการอัยการ จึงเห็นได้ว่ามีแนวโน้นที่คณะกรรมการรับสมัครจะใช้ดุลพินิจไปในทางปฏิเสธสิทธิคนพิการเป็นหลัก ดังนั้นหากมีกรณีคนพิการทางการมองเห็นซึ่งมีข้อจำกัดทางกายภาพมากกว่าผู้ที่เป็นโรคโปลิโอมาสมัครสอบเพื่อเข้ารับราชการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย หรือผู้ช่วยผู้พิพากษา ย่อมมีแนวโน้มความเป็นไปได้สูงยิ่งที่จะถูกปฏิเสธสิทธิในการสมัครสอบ เนื่องจากวิธีการปฏิบัติงานและการพิจารณาคดีในระบบของศาลไทย ยังคงใช้ระบบเอกสารในรูปแบบสิ่งพิมพ์เป็นหลัก ซึ่งคนพิการทางการมองเห็นมีข้อจำกัดอย่างมากในการเข้าถึงเอกสารในรูปแบบดังกล่าวนี้ แต่เชื่อได้ว่าหากระบบ

---

[22] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 91.

ศาลไทยได้พัฒนารูปแบบการดำเนินกระบวนพิจารณาเป็นระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ดังเช่นที่มีใช้อยู่ในศาลต่างประเทศ เช่น ในประเทศสิงคโปร์แล้วนั้น[23] การเข้าถึงเอกสารในสำนวนคดีย่อมไม่เป็นข้อจำกัดของคนพิการทางการมองเห็นอีกต่อไป และในต่างประเทศหลาย ๆ ประเทศยังพบว่ามีผู้พิพากษาที่เป็นคนพิการทางการมองเห็นสามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้[24] เช่น ผู้พิพากษาริชาร์ด คอนเวย์ คาเซย์[25] (Judge Richard Conway Casey) ผู้พิพากษาของศาลในสหรัฐอเมริกา ซึ่งท่านได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า คนพิการทางการมองเห็นสามารถทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาได้ จากจำนวนคดีที่ได้พิจารณานับตั้งแต่ปีค.ศ. 1997 ถึง 2001 ประมาณ 300 – 400 คดี เป็นต้น

ในประเด็นที่ 2 นอกจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 44/2545 แล้ว ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยในเรื่องการใช้ดุลพินิจของ ก.อ โดยคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด อ.142/2547 ซึ่งพิพากษากลับคำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 816/2546 ในคดีนี้ ศาลปกครองสูงสุดพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า *"...คณะอนุกรรมการพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือก ฯ พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีขาดคุณสมบัติตามมาตรา 33 (11) และ (12) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 นั้น โดยที่ความเห็นของคณะกรรมการการแพทย์ ฯ และคณะอนุกรรมการพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือก ฯ เป็นเพียงความเห็นเบื้องต้นที่เสนอต่อผู้ถูกฟ้องคดีเพื่อประกอบการพิจารณาเท่านั้น* ***การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีมติไม่รับสมัครผู้ฟ้องคดี โดยมิได้พิจารณาถึงความสามารถที่แท้จริงในการปฏิบัติงานของผู้ฟ้องคดี จึงไม่มีเหตุผลที่หนักแน่นควรค่าแก่การรับฟังว่า การที่ผู้ฟ้องคดีมีกายพิการดังกล่าวจะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของข้าราชการอัยการได้อย่างไร*** *มติของผู้ถูกฟ้องคดีที่ไม่รับสมัครผู้ฟ้องคดีในการสมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วยประจำปี พ.ศ. 2544* ***จึงเป็นการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยโดยไม่ชอบด้วยมาตรา 33 (11) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. 2521 และเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้ฟ้องคดีตามมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย***

---

[23] Supreme Court of Singapore, "Electronic Filing System"[Online], 2007, Available from: http://app.supremecourt.gov.sg/default.aspx[2007, February 17]

[24] รัฐปกรณ์ นิภานันท์, "สถานภาพคนพิการกับการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา"[ออนไลน์], 2549, แหล่งที่มา : http://www.tulawcenter.com/editor_full.php[13 สิงหาคม 2549]

[25] LARRY NEUMEISTER, "Blind Federal Judge an Inspiration"[Online], 2001, Available from: http://www.jwen.com/rp/articles/blindjudge.html[2006, July 25]

พิพากษากลับคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นเป็นให้เพิกถอนมติของผู้ถูกฟ้องคดีในการประชุมครั้งที่ 6/2544 เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2544 ในส่วนที่มีมติไม่รับสมัครผู้ฟ้องคดีในการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย พ.ศ. 2544" แต่ในส่วนกรณีของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) ศาลแพ่งมีคำพิพากษายกฟ้อง[*] นายศิริมิตรจึงได้ยื่นอุทธรณ์เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายโดยตรงต่อศาลฎีกา ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดออกมา ต้องรอผลการวินิจฉัยจากศาลฎีกาต่อไป"

เมื่อพิจารณาจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดแล้ว ผศ.ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า[26] *"การที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า มาตรา 26 (10) ไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิในการเข้าสู่ตำแหน่งภาครัฐภายใต้หลักความเสมอภาค การที่บุคคลหนึ่งถูกห้ามมิให้สมัครสอบคัดเลือก เนื่องจากคุณสมบัติทางด้านร่างกายของบุคคลนั้น กรณีย่อมไปกระทบต่อสิทธิในการเข้าสู่ตำแหน่งภาครัฐฯ การที่จะใช้และตีความกฎหมายจะต้องอาศัยข้อเท็จจริงมาปรับเข้ากับข้อกฎหมายและให้เหตุผลในทางกฎหมายประกอบ แต่การที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการจำกัดสิทธิดังกล่าวไม่เป็นการกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิในการเข้าสู่ตำแหน่งภาครัฐฯ ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องให้เหตุผลว่าไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิอย่างไร มิใช่เป็นเพียงแต่การอ้างถ้อยคำของกฎหมาย เพราะการใช้กฎหมายในลักษณะดังกล่าวมิอาจจะทำให้หลักประกันสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ เกิดผลในทางปฏิบัติแต่อย่างใด แต่กลับไปยืนยันว่าสิ่งเหล่านี้ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็จะส่งผลให้หลักการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญไม่มีผลบังคับในทางปฏิบัติ ส่วนคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดซึ่งเห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดีจะต้องพิจารณาความสามารถที่แท้จริงในการปฏิบัติงานของผู้ฟ้องคดีก่อน จึงจะสามารถให้เหตุผลที่หนักแน่นได้ว่าการที่ผู้ฟ้องคดีมีกายพิการดังกล่าวจะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของราชการอัยการได้อย่างไร เป็นการแสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของเกณฑ์ในการพิจารณา และเป็นเกณฑ์สำคัญที่จะนำไปสู่ข้อพิจารณาว่าเป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่ ตามหลักเกณฑ์ที่จะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้เหมือนกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญต่างกันให้แตกต่างกัน*

---

[*] กรณีฟ้องเรื่องโต้แย้งมติคณะกรรมการตุลาการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) ไม่อาจฟ้องต่อศาลปกครองได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติยกเว้นเขตอำนาจของศาลปกครองไว้ในมาตรา 9 วรรคสอง จึงเป็นกรณีที่ต้องยื่นฟ้องต่อศาลยุติธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55

[26] บรรเจิด สิงคะเนติ, "คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาศาลปกครอง : กรณีสิทธิในการสมัครสอบของทนายความพิการด้วยโรคโปลิโอ," ดุลพาห 52,2: 30-34.

ในกรณีนี้ สิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันก็คือ ความสามารถที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ของราชการอัยการได้ หากผู้ฟ้องคดีสามารถที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ของราชการอัยการได้ ย่อมถือได้ว่าผู้ฟ้องคดีมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับผู้สมัครรายอื่น ๆ เกณฑ์ในการเปรียบเทียบจึงไม่ใช่เป็นการเปรียบเทียบในเชิงกายภาพระหว่างบุคคลทั่วไปกับบุคคลที่พิการ เพราะบุคคลทั่วไปกับบุคคลที่พิการย่อมแตกต่างในสาระสำคัญในทางกายภาพ แต่ความแตกต่างดังกล่าวไม่ใช่เกณฑ์ที่จะนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ ดังนั้น เกณฑ์ในการพิจารณาในเรื่องนี้ของศาลปกครองสูงสุดจึงเป็นเกณฑ์การพิจารณาที่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาค และข้อห้ามมิให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามมาตรา 30 ของรัฐธรรมนูญ อันเป็นการวางบรรทัดฐานที่สำคัญสำหรับการพิจารณาว่าเรื่องใดเป็น "สาระสำคัญ" ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้เหมือนหรือแตกต่างตามหลักความเสมอภาคของรัฐธรรมนูญ"

ผู้เขียนมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับคำพิพากษาดังกล่าวของศาลปกครองสูงสุด และมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมขึ้นนั้นมีสาเหตุสำคัญมาจากการที่กฎหมายบัญญัติให้สามารถใช้อำนาจดุลพินิจอย่างกว้างขวางจนเกินไป ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้ การใช้อำนาจดุลพินิจของเจ้าพนักงานมีแนวโน้มไปในทางจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากกว่าที่จะให้สิทธิ จึงควรวางขอบเขตการใช้อำนาจดุลพินิจให้ไปกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพียงเท่าที่จำเป็นและพอสมควรแก่เหตุเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

5) ถ้อยคำที่ว่า "พิการทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้"

หากพิจารณาเฉพาะตัวข้อความอาจถูกมองว่าถ้อยคำดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยอาศัยเหตุแห่งสภาพทางกายหรือสุขภาพได้ แต่หากยึดตามเนื้อหาสาระต้องถือว่าไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะหากบุคคลใดไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ก็ชอบแล้วที่จะไม่ให้บุคคลดังกล่าวเข้ารับข้าราชการหรือเป็นพนักงานของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นการพิจารณาจากความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวเป็นหลัก มิได้เป็นการพิจารณาจากความพิการ

อย่างไรก็ตาม คำว่า "จนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่" ก็มีการตีความออกเป็นสองนัย โดยพิจารณาจากหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงกับหน้าที่ทั่วไป

โดยนัยแรกหมายถึงผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ใดได้เลย ไม่ว่าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงหรือหน้าที่ทั่วไป หากว่าสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงได้ แต่ปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบทั่วไปไม่ได้ เช่น พนักงานสลับสายโทรศัพท์ หรือเจ้าหน้าที่ล้างฟิล์มเอกซ์เรย์ในห้องมืด ซึ่งเป็นงานที่คนตาบอดทำได้ดี เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นผู้พิการจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ บุคคลนั้นยังสามารถเข้ารับข้าราชการหรือเป็นพนักงานของรัฐวิสาหกิจได้

อีกนัยหนึ่งหมายถึงผู้ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เพียงเฉพาะหน้าที่โดยตรง แต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทั่วไปได้ และหน่วยงานให้ความสำคัญต่อการที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทั่วไปอย่างที่ข้าราชการหรือพนักงานของรัฐวิสาหกิจทั่วไปต้องทำได้ เช่น กรณีที่คนตาบอดสามารถทำงานได้แต่เฉพาะงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ แต่ถ้าให้ไปทำงานทั่วไปอย่างอื่นหรือไปทำงานที่หน่วยงานอื่น กลับไม่สามารถทำได้ ก็ถือว่าไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงต้องห้ามเป็นข้าราชการหรือพนักงานของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งการตีความในลักษณะเช่นนี้ทำให้คนตาบอดหลายคนที่ทำงานในส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ เช่น ในตำแหน่งพนักงานสลับสายโทรศัพท์หรือเจ้าหน้าที่ล้างฟิล์มเอกซ์เรย์ในห้องมืด ไม่ได้รับการบรรจุเป็นข้าราชการหรือพนักงานของรัฐวิสาหกิจ เป็นได้แค่เพียงลูกจ้างชั่วคราวหรือลูกจ้างประจำเท่านั้น

จากการตีความในลักษณะดังที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นได้ว่า แม้ไม่ถือว่าเป็นถ้อยคำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างชัดแจ้งโดยเนื้อหาสาระ แต่เนื่องจากไม่มีการจำกัดขอบเขตการตีความของคำว่า “จนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้” เอาไว้ให้ชัดเจน จึงกลายเป็นถ้อยคำที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจในการจำกัดสิทธิของคนพิการในการประกอบอาชีพได้ เช่น กรณีการใช้ถ้อยคำว่า “ผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้” ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 (มาตรา 30 (5) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีอำนาจสามารถใช้ดุลพินิจประกอบกับทัศนคติในทางลบ เพื่อปฏิเสธการรับบุคคลดังกล่าวเข้ารับราชการในหน่วยงานของตน รวมทั้งกรณีที่ข้าราชการหรือพนักงานของรัฐวิสาหกิจที่พิการในภายหลังส่วนใหญ่ก็ยังคงถูกตั้งคณะกรรมการสอบและใช้ดุลพินิจให้ออกจากราชการ เนื่องจากหัวหน้าหน่วยงานมีความเห็นว่าความพิการดังกล่าวกลายเป็นผู้พิการจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้แล้ว ซึ่งนำความเชื่อดั้งเดิมมาเป็นเหตุผลในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่าเมื่อข้าราชการพิการแล้วไม่สามารถปฏิบัติงานได้ เช่น กรณีของนายประสิทธิ วงศ์หนองหว้า นายทองสุข หลักคำ นางลำยอง กุลสาร์ นายสุพจน์ สัญญาภัคดี นางประกายแก้ว พงษ์ไพโรจน์ ซึ่งเป็นข้าราชการที่ได้กลายเป็นผู้พิการตาบอดในภายหลัง และได้ถูกให้ออกจากราชการในเวลาต่อมา มีแต่เพียงนายประสิทธิ์ วงศ์หนองหว้า ที่ได้เข้าร้องเรียนต่อสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย และได้รับความช่วยเหลือให้สามารถกลับเข้ารับราชการได้อีกครั้ง[27] หรือในกรณีของ ส.ต.ท. สมมุท จำปางาม พิการอัมพาตครึ่งตัว ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากประสบอุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ล้มทำให้ศีรษะกระแทกพื้น ถูกผู้บังคับบัญชา

---

[27] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 91.

เกลี้ยกล่อมให้ลาออกจากราชการ และอ้างว่าจะทำเรื่องขอบำเหน็จบำนาญให้ แต่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือในเรื่องของบำเหน็จบำนาญแต่อย่างใด เป็นต้น[28]

6) ถ้อยคำที่ว่า "คนเสมือนไร้ความสามารถ"

แม้ถ้อยคำดังกล่าวนี้ จะมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยอาศัยเหตุแห่งสภาพทางกายหรือสุขภาพ แต่หากพิจารณาจากเนื้อหาสาระแล้ว จะเห็นได้ว่าไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากคนเสมือนไร้ความสามารถนั้นคือบุคคลที่ไม่สามารถจะจัดทำการงานของตนเองได้หรือจะจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัวได้ ซึ่งแสดงให้เห็นอยู่ในตัวแล้วว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นได้ ดังนั้น การกำหนดให้การเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ เป็นลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพ ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมแต่อย่างใด

จากข้อพิจารณาถ้อยคำทั้ง 6 รูปแบบที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าถ้อยคำในลักษณะแรก คือ คำว่า "กายพิการ" "กายทุพพลภาพ" "ไม่สมประกอบ" เป็นถ้อยคำที่ไม่สมควรปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับใด ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันแล้ว เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม แต่ก็ยังปรากฏว่ามีถ้อยคำในลักษณะดังกล่าวปรากฏอยู่ในกฎหมายบางฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายซึ่งตราขึ้นภายหลังจากที่ได้มีการบรรจุหลักการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางสภาพทางกายหรือสุขภาพเอาไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว นั่นคือ กรณีของมาตรา 32 (6)* แห่งพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 ซึ่งใช้คำว่า "ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ" อันเป็นถ้อยคำที่แสดงถึงการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างชัดแจ้ง สมควรที่จะได้มีการยกเลิก เพื่อให้เป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งกฎหมายการประกอบโรคศิลปะมีส่วนที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนพิการทางการมองเห็น คือ การประกอบวิชาชีพนวดแผนไทย ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมให้การนวดไทยในสาขาการแพทย์แผนไทย ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2544** โดย

---

[28] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 58.

* มาตรา 32 "ผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้ ... (6) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพหรือเป็นโรคที่คณะกรรมการวิชาชีพเห็นว่าไม่สมควรให้ประกอบโรคศิลปะ"

** ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118 ตอนที่ 25ง ลงวันที่ 27 มีนาคม 2544

ได้กล่าวไว้ในส่วนอารัมภบทว่า เนื่องจากลักษณะของการนวดถือเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบำบัดโรคอย่างหนึ่ง แต่ยังไม่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย ทำให้เกิดความหลากหลายในการปฏิบัติทั้งที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและที่ทำให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ซึ่งเป็นเหตุผลที่ได้เพิ่มการนวดไทย* ไว้ในสาขาการแพทย์แผนไทย ผลจากประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับดังกล่าวทำให้ผู้จะประกอบวิชาชีพนวดแผนไทยจะต้องขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตตามมาตรา 35 ประกอบมาตรา 33 (1) แต่ในพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 มาตรา 32 (6) ได้กำหนดให้ผู้มีร่างกายทุพพลภาพเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามในการขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ จึงมีผลทำให้ไม่มีคนพิการทางการมองเห็นคนใดจะสามารถประกอบอาชีพการนวดแผนไทยได้อย่างถูกกฎหมายได้เลย เนื่องจากคนพิการทางการมองเห็นก็เป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามไม่ให้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตในการประกอบโรคศิลปะเช่นเดียวกับคนพิการประเภทอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายซึ่งมีการจำกัดสิทธิคนพิการทางการมองเห็นในการประกอบวิชาชีพโดยถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะความแตกต่างทางสภาพร่างกายหรือสุขภาพอย่างชัดแจ้ง เพราะไม่ได้คำนึงถึงความสามารถที่แท้จริงของคนพิการแต่อย่างใด

และมีถ้อยคำอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นการเปิดโอกาสให้สามารถใช้ดุลพินิจเพื่อจำกัดสิทธิคนพิการทางการมองเห็นในการประกอบอาชีพได้ ได้แก่คำว่า “หย่อนความสามารถหรือสมรรถภาพ” “สูญเสียสมรรถภาพ” “แพทย์ได้ตรวจรับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์ควรรับเข้าทำงานได้หรือรับรองว่ามีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง” “มีกายหรือจิตที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการหรืออัยการ” “พิการทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้” ซึ่งมีระดับการให้อำนาจดุลพินิจที่แตกต่างกันไป และขึ้นอยู่กับว่าผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจเป็นบุคคลที่มีความเชื่อดั้งเดิมซึ่งมักจะใช้ดุลพินิจในการตีความกฎหมายไปในทางจำกัดสิทธิของคนพิการ หรือเป็นบุคคลที่มีความเชื่อใหม่ซึ่งแม้ว่ากฎหมายจะจำกัดสิทธิของคนพิการในการประกอบอาชีพ แต่บุคคลดังกล่าวก็จะพยายามใช้ดุลพินิจเพื่อช่วยให้คนพิการมีงานทำ ดังนั้น คนพิการจะมีงานทำหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับโชคชะตาว่าผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจจะมีความเชื่อแบบใด ซึ่งในประเทศไทยผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจจำนวนมาก มักมีความเชื่อดั้งเดิม กล่าวคือ ไม่เชื่อในศักยภาพของคนพิการด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้การใช้ดุลพินิจจึงออกมาในลักษณะว่าคนพิการทำงานไม่ได้หรือ

---

* “การนวดไทย” หมายความว่า การตรวจประเมิน การวินิจฉัย การบำบัด การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นฟูสุขภาพ ด้วยการกด การคลึง การบีบ การจับ การดัด การดึง การประคบ การอบ หรือวิธีการอื่นตามศิลปะการนวดไทย หรือการใช้ยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ทั้งนี้ ด้วยกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย (ข้อ 1 แห่งประกาศกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2544 เรื่อง การเพิ่มประเภทการนวดไทยในสาขาการแพทย์แผนไทย)

ไม่เหมาะสมที่จะทำงานดังกล่าวนั้น[29] และนอกจากนั้น การที่กฎหมายมีถ้อยคำที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจ อาจทำให้ผู้ใช้กฎหมายมีความเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของตนที่ต้องพิจารณาว่าคนพิการขาดคุณสมบัติในการประกอบอาชีพนั้น เมื่อตนมีหน้าที่ในการพิจารณาก็ต้องถือเอาความปลอดภัยไว้ก่อนด้วยการลงความเห็นว่าคนพิการขาดคุณสมบัติ ดังเช่นกรณีของนายศิริมิตร บุญมูล เป็นต้น การใช้ดุลพินิจในลักษณะนี้จึงมีแต่จะเป็นโทษต่อคนพิการ เพราะคนพิการจะได้รับประโยชน์อย่างมากที่สุดก็แค่เสมอตัว คือ สามารถทำงานต่อไปได้หรือได้งานทำเหมือนกับคนอื่น แต่โดยทั่วไปมักจะไม่ได้รับประโยชน์ เพราะมักถูกใช้ดุลพินิจให้ออกจากงานหรือไม่ให้งานทำ และยังพบว่ายังมีกฎหมายในลักษณะดังกล่าวที่ยังใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเป็นจำนวนมาก[30]

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายบางฉบับที่ไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ และไม่มีลักษณะเป็นการเปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือหัวหน้าหน่วยงานนั้น ๆ ใช้ดุลพินิจที่อาจจำกัดสิทธิของคนพิการในการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังได้ให้สิทธิบางประการแก่คนพิการในด้านอาชีพ แต่ก็สมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม เนื่องจากคนพิการไม่อาจเข้าถือเอาสิทธิประโยชน์ได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเพราะข้อบกพร่องบางประการที่มีอยู่ในกฎหมายดังกล่าวนั้นเอง ได้แก่ กรณีของพระราชบัญญัติสงเคราะห์ข้าราชการผู้ได้รับอันตรายหรือการป่วยเจ็บเพราะเหตุปฏิบัติราชการ พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ดังต่อไปนี้

ตามพระราชบัญญัติสงเคราะห์ข้าราชการผู้ได้รับอันตรายหรือการป่วยเจ็บเพราะเหตุปฏิบัติราชการ พ.ศ. 2546 ได้ให้สิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยรัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย และในระหว่างที่ต้องรักษาพยาบาลรัฐมนตรีเจ้าสังกัดอาจจะอนุญาตให้ลาเกินกว่าที่ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการลากำหนดไว้โดยได้รับเงินเดือนเต็มก็ได้ และในกรณีที่เหตุการณ์ปฏิบัติราชการดังกล่าวทำให้ข้าราชการผู้นั้นต้องพิการหรือทุพพลภาพอันเป็นเหตุจะต้องออกจากราชการตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับที่ใช้อยู่ รัฐมนตรีเจ้าสังกัดอาจพิจารณาให้ข้าราชการผู้นั้นรับราชการต่อไปในตำแหน่งหน้าที่อื่นก็ได้ แต่ไม่พบว่ากฎหมายดังกล่าวให้สิทธิข้าราชการที่พิการนั้น เพื่อลาไปฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพหรือฝึกงานใหม่เพื่อกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งเดิมหรือตำแหน่งใหม่ได้ ทำให้ข้าราชการที่พิการอาจไม่สามารถฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพได้ทันก่อนการพิจารณาเพื่อให้รับราชการต่อไป จึงกลายเป็นว่า

---

[29] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 103.

[30] เรื่องเดียวกัน, หน้า 103-104.

ข้าราชการผู้นั้นไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ที่เหมาะสมต่อไปได้ อันเป็นเหตุให้ต้องออกจากราชการในที่สุด ซึ่งหากได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องสิทธิการลาเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านอาชีพ ก็จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ และเปิดโอกาสสำหรับคนพิการที่จะสามารถเข้าถือเอาประโยชน์ที่กฎหมายได้ให้สิทธิไว้ได้อย่างเต็มที่

กฎหมายอีกฉบับซึ่งสมควรได้มีการปรับปรุงแก้ไขคือ พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งแม้จะได้เคยอธิบายไว้ว่าเป็นกฎหมายที่เป็นการสนับสนุนให้มีการจ้างงานคนพิการตามข้อกำหนดที่ให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วนการจ้างลูกจ้างทั่วไปทุก 200 คน ต่อการจ้างคนพิการ 1 คน แต่กฎกระทรวง (พ.ศ. 2537) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้เอง ได้กำหนดลักษณะของงานที่คนพิการสามารถทำได้ อันเป็นเงื่อนไขในการจ้างงานตามอัตราส่วนดังกล่าว หากสถานประกอบการเอกชนที่อยู่ในเงื่อนไขที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงานแต่ไม่มีงานในลักษณะตามที่ได้ประกาศกำหนด ก็ได้รับการยกเว้นไม่ต้องจ้างคนพิการเข้าทำงานได้โดยไม่จำต้องส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการอีกด้วย

การที่รัฐสงเคราะห์คนพิการโดยการกำหนดลักษณะของงานที่คนพิการสามารถทำได้ตามประกาศกรมประชาสงเคราะห์ เรื่อง กำหนดลักษณะของงานที่คนพิการสามารถทำได้ออกตามความในข้อ 1 ของกฎกระทรวง (พ.ศ. 2537) ซึ่งออกตามความใน มาตรา 17 (2) แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เป็นการแสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับในศักยภาพของคนพิการ โดยการมุ่งที่การสงเคราะห์คนพิการเป็นหลัก แต่ยังขาดกลไกในการส่งเสริมสิทธิในการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการประกอบอาชีพหรือให้โอกาสที่จะสามารถแสดงศักยภาพในการทำงาน ซึ่งขัดต่อหลักปรัชญาความเชื่อในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และความเชื่อในศักยภาพของคนพิการ ทำให้คนพิการไม่ได้รับการส่งเสริมให้ทำงานที่แปลกใหม่หรือท้าทายความสามารถ[31] การกำหนดให้มีลักษณะของงานหรืออาชีพที่คนพิการทำได้ ถือได้ว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการจำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ เนื่องจากนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนใดไม่จ้างงานคนพิการในอาชีพนอกเหนือจากอาชีพหรือลักษณะของงานที่กำหนดไว้ ก็ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม โดยไม่ต้องส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแทนด้วย และในส่วนของนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขแห่งข้อกำหนดการจ้างงานคนพิการก็มักเลือกที่จะส่งเงินสนับสนุนเข้ากองทุนฯ แทน ทั้ง ๆ ที่การรับคนพิการเข้าทำงานนั้นจะทำให้ได้รับประโยชน์ในทางภาษีด้วยก็ตาม เนื่องจากยังเกิดความไม่แน่ใจในความสามารถของคนพิการ

---

[31] เรื่องเดียวกัน, หน้า 78-79.

และเกรงว่าคนพิการจะกลายมาเป็นภาระในการที่จะต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ทำงานให้

ผลจากประกาศกรมประชาสงเคราะห์ฉบับดังกล่าว ทำให้คนพิการส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาการเข้าสู่การจ้างงานในสถานประกอบการของเอกชนตามอัตราส่วนที่กำหนดในกฎกระทรวง ฯ กล่าวคือ[32]

1) เมื่อมีลักษณะของงานหรืออาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ผู้บริหารระบบ (system administrator) นักออกแบบระบบ (system designer) นักโปรแกรมระบบ (system programmer) นักโปรแกรมประยุกต์ (application programmer) นักบำรุงรักษาโปรแกรม (maintenance programmer) นักวิเคราะห์ระบบ (system analyst) เป็นต้น ซึ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยสนับสนุนการทำงานและการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของคนพิการทางการมองเห็นเป็นอย่างมาก จึงทำให้คนพิการทางการมองเห็นจำนวนไม่น้อยสามารถทำงานดังกล่าวได้ แต่ด้วยข้อจำกัดของประกาศกรมประชาสงเคราะห์ซึ่งไม่ได้มีการปรับปรุงเพิ่มเติมลักษณะของงานใหม่ ๆ เข้าไป อีกทั้งไม่สามารถจัดว่าอยู่ในลักษณะของงานที่ได้กำหนดไว้แต่เดิมได้ ทำให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าทำงาน โดยอ้างว่าลักษณะของงานใหม่ ๆ ไม่อยู่ในประกาศกรมประชาสงเคราะห์ ฯ ซึ่งเป็นการปฏิเสธไม่จ้างงานคนพิการโดยไม่ต้องส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้วย ดังนั้น หากยังคงนำเอาประกาศกรมประชาสงเคราะห์ฉบับนี้มาใช้ต่อไป ย่อมเป็นช่องทางให้ปฏิเสธการจ้างงานคนพิการได้โดยไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ในขณะที่ยังคนพิการอีกจำนวนมากที่มีความศักยภาพเพียงพอสำหรับการทำงานที่แปลกใหม่และท้าทายความสามารถ แต่ไม่สามารถเข้าถึงการประกอบอาชีพดังกล่าวได้

2) ในทางปฏิบัติ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนที่อยู่ในเกณฑ์ต้องจ้างงานคนพิการตามระบบสัดส่วนการจ้างงาน มักหาทางหลีกเลี่ยงข้อกำหนดดังกล่าว โดยประกาศรับคนพิการเข้าทำงานในตำแหน่งงานที่เชื่อว่าคนพิการไม่สามารถทำได้ เช่น ตำแหน่งสถาปนิก วิศวกร เป็นต้น ซึ่งเมื่อประกาศรับคนพิการแล้วไม่มีคนพิการมาสมัครงานในตำแหน่งดังกล่าว นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนนั้นก็ไม่ต้องจ้างงานคนพิการและไม่ต้องส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ แม้ว่านายจ้างหรือสถานประกอบการของเอกชนนั้นมีตำแหน่งงานอื่นที่คนพิการสามารถทำได้อยู่หลายตำแหน่งก็ตาม

---

[32] เรื่องเดียวกัน, หน้า 85-87.

ดังนี้ จึงเห็นได้ว่าประกาศกรมประชาสงเคราะห์ เรื่อง กำหนดลักษณะของงานที่คนพิการสามารถทำได้สมควรที่จะถูกยกเลิกไป เพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์จากมาตรการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ได้จริง และยังเป็นการขจัดอุปสรรคที่อาจทำให้มีการหลีกเลี่ยงข้อกำหนดเกี่ยวกับสัดส่วนการจ้างงานคนพิการ ซึ่งทำให้มาตรการต่าง ๆ ที่กฎหมายฉบับนี้สร้างขึ้นมาเป็นแค่เพียงแนวทางในการปฏิบัติสำหรับนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่ต้องการจะสงเคราะห์คนพิการให้มีงานทำ มิใช่กฎหมายที่มีสภาพบังคับเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานคนพิการแต่อย่างใด

กฎหมายอีกฉบับหนึ่งซึ่งได้มีการใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484 โดยไม่ได้มีการแก้ไข คือ พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2484 ซึ่งได้ให้คำนิยามโดยรวมถึงการทำอาชีพวณิพกของคนตาบอดว่าเป็นการขอทานด้วย* มีผลทำให้อาจต้องถูกส่งตัวไปยังสถานสงเคราะห์ตามกฎหมายนี้** แม้อาจเข้าใจได้ว่ากฎหมายควบคุมการขอทานมีขึ้นเพื่อการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ให้ได้รับการดูแลจากรัฐ ป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรคต่างๆ เช่น โรคเรื้อน วัณโรค และเพื่อจัดให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยก็ตาม แต่บทบัญญัติที่กำหนดให้มีการส่งตัวผู้ทำการเป็นขอทานซึ่งมีความพิการ ไปยังสถานสงเคราะห์ เป็นลักษณะของการกระทำที่ไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และจำกัดสิทธิเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่แห่งรัฐธรรมนูญมาตรา 36 เกินสมควร เนื่องจากแม้รัฐธรรมนูญจะให้อำนาจในการออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิดังกล่าวนี้ได้ แต่ก็ต้องเป็นไปเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์ ในกรณีกำหนดให้ถือว่า “วณิพก” เป็นการขอทานด้วย และมีผลทำให้ต้องถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพและการเลือกถิ่นที่อยู่ จึงเป็นการจำกัดสิทธิของคนพิการที่เป็นการนอกเหนือไปจากกรณีที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ จึงสมควรที่จะยกเลิกบทบัญญัติที่กำหนดให้การเป็นวณิพกถือเป็นการ

---

* มาตรา 6 ห้ามมิให้บุคคลใดทำการขอทาน

การขอทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิได้ทำการงานอย่างใด หรือให้ทรัพย์สินสิ่งใดตอบแทน และมิใช่เป็นการขอกันในฐานญาติมิตรนั้น ให้ถือว่าเป็นการขอทาน

การขับร้อง การดีดสีตีเป่า การแสดงการเล่นต่าง ๆ หรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกันนั้น เมื่อมิได้มีข้อตกลงโดยตรงหรือโดยปริยายที่จะเรียกเก็บค่าฟังค่าดู แต่ขอรับทรัพย์สินตามแต่ผู้ฟังผู้ดูจะสมัครใจให้นั้น ไม่ให้รับฟังเป็นข้อแก้ตัวว่าไม่ได้ทำการขอทานตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้

** มาตรา 7 เมื่อปรากฏจากการสอบสวนว่า ผู้ใดทำการขอทาน และผู้นั้นเป็นคนชราภาพหรือเป็นคนวิกลจริต พิการ หรือเป็นคนมีโรค ซึ่งไม่สามารถประกอบการอาชีพอย่างใด และไม่มีทางเลี้ยงชีพอย่างอื่น ทั้งไม่มีญาติมิตรอุปการะเลี้ยงดู ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งตัวไปยังสถานสงเคราะห์

ขอทานเสียเพื่อเป็นการขจัดกฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในการประกอบอาชีพและการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยให้หมดสิ้นไป

นอกเหนือจากกลุ่มกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในแง่มุมของการประกอบอาชีพดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังพบว่ากฎหมายในปัจจุบันมีส่วนสนับสนุนให้สิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในด้านการศึกษาถูกจำกัดลงด้วย คือ กรณีที่พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ผู้ปกครองต้องส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษา* ตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ** มิฉะนั้นแล้วจะต้องได้รับโทษ*** แต่เมื่อพิจารณาโทษตามบทบัญญัติแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นโทษที่อยู่ในอัตราต่ำมาก คือ ปรับไม่เกิน 1,000 บาท ซึ่งทำให้ผู้ปกครองที่ยังมีความเชื่อดังเดิมว่าลูกที่สายตาพิการของตนไม่สามารถที่จะเรียนหนังสือได้ หรือไม่สมควรที่จะต้องไปเรียนหนังสือให้ยากลำบาก หรือเนื่องจากผู้ปกครองเกิดความอับอายและไม่ต้องการให้สังคมรับรู้ว่าตนมีลูกหลานที่พิการ ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม เป็นสาเหตุที่ทำให้มีผู้ปกครองบางส่วนยอมเสียค่าปรับซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่มากมายนัก เพื่อเก็บบุตรหลานของตนไว้ที่บ้าน จึงทำให้เด็กที่มีความพิการทางการมองเห็นไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาดังที่มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิในเรื่องนี้เอาไว้

แม้รัฐบาลจะมีนโยบายว่า “คนพิการทุกคนอยากเรียนต้องได้เรียน” แต่ก็ยังปรากฏว่ามีโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครบางแห่ง ได้ติดประกาศว่าโรงเรียนยังไม่พร้อมที่จะรับเด็กตาบอดเข้าเรียนร่วม[33] ซึ่งเมื่อมาพิจารณาในแง่กฎหมายแล้วการกระทำดังกล่าวอาจไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เนื่องจากสถานศึกษาอาจอ้างว่าตนมีเหตุผลอันสมควรที่จะไม่รับเด็กพิการเข้าเรียน เนื่องจากยังไม่มีความพร้อม ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร สื่อการ

---

* มาตรา 6 ให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษา

เมื่อผู้ปกครองร้องขอ ให้สถานศึกษามีอำนาจผ่อนผันให้เด็กเข้าเรียนก่อนหรือหลังอายุตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

** “การศึกษาภาคบังคับ” หมายความว่า การศึกษาชั้นปีที่หนึ่งถึงชั้นปีที่เก้าของการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ (มาตรา 4)

*** มาตรา 13 ผู้ปกครองที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 6 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

[33] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 47.

เรียนการสอน และสถานที่ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นความรับผิดตามมาตรา 15 จากการกระทำที่ทำให้เด็กพิการไม่สามารถเข้าเรียนได้*

จากกรณีดังกล่าวเห็นได้ว่าสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้ที่มีความพิการทางการมองเห็นไม่มีโอกาสในการเข้าเรียนนั้น มีปัจจัยสำคัญมาจากทัศนคติของผู้ปกครองและผู้ประกอบการสถานศึกษาเป็นสำคัญ และบทบัญญัติในกฎหมายเองก็ยังมีส่วนสนับสนุนให้เกิดช่องทางการจำกัดสิทธิทางการศึกษาอีกทางหนึ่งด้วย

4.3 วิเคราะห์บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการลิดรอนหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการทางการมองเห็น

จากลักษณะของกฎหมายที่เป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นที่ได้กล่าวถึงมาข้างต้นนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่กฎหมายกำหนดคุณสมบัติของบุคคลในการเข้าดำรงตำแหน่ง รับใบอนุญาต หรือประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยนำเหตุแห่งความพิการหรือทุพพลภาพมาเป็นเกณฑ์ในการจำกัดสิทธิ โดยไม่คำนึงถึงความสามารถที่แท้จริงในการปฏิบัติงาน เช่น กำหนดไว้แต่เพียงว่า “เป็นผู้มีกายพิการหรือทุพพลภาพ” ย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางสภาพร่างกาย สมควรที่จะถูกยกเลิกบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวให้หมดสิ้น

รวมถึงกรณีที่กฎหมายไม่ได้มีถ้อยคำที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยชัดแจ้ง แต่มีการเปิดช่องให้ใช้อำนาจดุลพินิจในการพิจารณาได้ ซึ่งหากไม่มีการจำกัดขอบเขตหรือวางแนวทางสำหรับการใช้อำนาจดุลพินิจเอาไว้ หรือควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวให้มีความชอบด้วยกฎหมายอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องแล้ว ย่อมมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การใช้อำนาจดุลพินิจไปในลักษณะที่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการได้ แต่หากกฎหมายได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้โดยแสดงให้เห็นว่า แท้จริงแล้วมิได้ตัดสิทธิเพราะเหตุแห่งความพิการ แต่ตัดสิทธิเพราะบุคคลนั้นไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อยู่แล้วโดยสภาพ เช่น “เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ” เช่นนี้แล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ปัญหาสำคัญอยู่ที่ลักษณะการใช้ถ้อยคำในการออกกฎหมาย ซึ่งแม้ว่าองค์กรนิติบัญญัติจะไม่สามารถตรากฎหมายกำหนดรายละเอียดได้ในทุกเรื่อง

---

* มาตรา 15 ผู้ใดโดยปราศจากเหตุอันสมควร กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นเหตุให้เด็กมิได้เรียนในสถานศึกษาตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มีจำเป็นต้องมอบอำนาจให้ฝ่ายปกครองซึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมายไปกำหนดรายละเอียดเอง แต่ก็ควรได้มีการจำกัดขอบเขตแห่งการใช้ดุลพินิจไม่ใช่มีความกว้างขวางจนทำให้ประชาชนเกิดความไม่แน่นอนในสิทธิเสรีภาพของตนเองได้ และแม้จะมีองค์กรตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของผู้ใช้อำนาจดุลพินิจทั้งในส่วนขององค์กรตุลาการและองค์กรภายในฝ่ายปกครองเอง แต่ก็มีลักษณะเป็นการเยียวยาภายหลังจากที่ได้เกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ซึ่งหากองค์กรนิติบัญญัติสามารถเล็งเห็นถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและไปกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อยู่ก่อนแล้วก็ไม่สมควรที่จะรอให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นแล้วไปแก้ไขในภายหลัง หากแต่ควรได้มีการวางมาตรการเพื่อป้องกันการเกิดผลดังกล่าวไว้ล่วงหน้า

รวมถึงบทบัญญัติต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ในการเลือกถิ่นที่อยู่ของคนพิการทางการมองเห็น เช่น มาตรา 6 วรรคสอง และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน ประกาศกรมประชาสงเคราะห์ เรื่อง กำหนดลักษณะของงานที่คนพิการสามารถทำได้ เป็นต้น กฎหมายเหล่านี้สมควรที่จะได้การยกเลิกหรือปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

4.4 วิเคราะห์สภาพบังคับของกฎหมายไทยในการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น

จากกฎหมายลักษณะต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นจะเห็นได้ว่า การคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นกระจัดกระจายอยู่ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ และมีลักษณะเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทุกประเภทเป็นสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ออกกฎหมายยังขาดความเข้าใจถึงลักษณะความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกันออกไปตามลักษณะความสามารถบางประการที่สูญเสียไป ซึ่งหากคนพิการแต่ละประเภทนั้นได้รับการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับประเภทความพิการและความต้องการของตนแล้ว ความพิการก็ไม่ใช่อุปสรรคในการใช้สิทธิเสรีภาพและการดำเนินชีวิตดังเช่นบุคคลทั่วไปแต่อย่างใด ความต้องการทางกายภาพที่แตกต่างกันดังกล่าวนี้ ส่งผลให้กฎหมายที่มีลักษณะรวมศูนย์ความพิการดังกล่าวไม่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงสำหรับคนพิการทางการมองเห็น เช่นกรณีการจัดสรรงบประมาณด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาโดยคำนวณสัดส่วนของคนพิการแต่ละประเภท ทำให้คนพิการทางการมองเห็นซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้สื่อและเทคโนโลยีที่มีราคาแพงกว่าคนพิการประเภทอื่น ไม่สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่กฎหมายกำหนดให้ไว้ตามรายการนั้นได้ จึงเป็นมาตรการที่วางไว้อย่างสวยหรูแต่ไม่สามารถเกิดผลได้จริงในทางปฏิบัติ

นอกจากความกระจัดกระจาย การคุ้มครองแบบรวมศูนย์ความพิการ และข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณแล้ว ยังพบอีกว่ามาตรการต่าง ๆ ตามกฎหมายที่เป็นการคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น ขาดสภาพบังคับอย่างเพียงพอ กฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นโดยตรงสำหรับคนพิการซึ่งมีอยู่เพียงฉบับเดียว คือ พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มีบทบัญญัติอยู่เพียง 20 มาตรา ซึ่งจำนวนกว่าครึ่งของบทบัญญัติเหล่านั้นเน้นไปในทางการจัดตั้งและกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานด้านคนพิการ มิใช่เป็นบทบัญญัติโดยตรงเพื่อรับรองหรือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของคนพิการ โดยกฎหมายส่วนที่คุ้มครองหรือรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการซึ่งมีอยู่เพียงไม่กี่มาตรานั้น ก็เป็นเพียงการวางมาตรการให้ปฏิบัติตามแต่ไม่ได้กำหนดผลหรือโทษของการฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว จึงเป็นกฎหมายที่ขาดสภาพบังคับให้ต้องมีการปฏิบัติตาม และเป็นกรณีการบังคับให้ภาคเอกชนเป็นผู้ปฏิบัติเสียเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่ได้กำหนดให้ภาครัฐต้องปฏิบัติการในลักษณะเดียวกัน เช่น ในเรื่องของการกำหนดสัดส่วนการจ้างงานคนพิการ 1 คนต่อการจ้างงานคนพิการ 200 คน แม้จะมีมติคณะรัฐมนตรีให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการในลักษณะเช่นเดียวกันกับหน่วยงานภาคเอกชน แต่มติคณะรัฐมนตรีก็ไม่ใช่กฎหมาย ประกอบกับกฎหมายที่กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับราชการส่วนใหญ่ยังคงให้ดุลพินิจผู้มีอำนาจในการคัดเลือกในอันที่จะปฏิเสธการรับคนพิการเข้าทำงานได้อีกด้วย ส่วนในภาคเอกชน นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการก็อาจเลือกจ่ายเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแทนการจ้างงานคนพิการ หรืออ้างเหตุที่ว่าหน่วยงานของตนไม่มีตำแหน่งงานที่เหมาะสมกับคนพิการตามที่กรมประชาสงเคราะห์ประกาศกำหนดไว้จึงได้รับการยกเว้นจากข้อกำหนดการจ้างงานคนพิการ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างปัญหาส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้บังคับกฎหมายที่เชื่อว่าน่าจะสามารถคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นได้

แม้จะยังมีกฎกระทรวงอีกหลายฉบับที่เชื่อว่าน่าจะช่วยส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในด้านต่างๆ ของคนพิการทางการมองเห็น เช่น กฎกระทรวงตามกฎหมายการศึกษาซึ่งเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อทางการศึกษา กฎกระทรวงตามกฎหมายควบคุมอาคารและกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการซึ่งกำหนดให้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ในอาคารสถานที่ ยานพาหนะและบริการสาธารณะต่าง ๆ สำหรับอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการ เป็นต้น เจตนารมณ์ดังกล่าวก็ยังไม่สามารถบรรลุผล เนื่องจากยังมีกฎหมายบางฉบับที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รวมทั้งปัญหาในด้านเจตคติของผู้ใช้กฎหมายที่มีต่อศักยภาพของคนพิการทางการมองเห็นซึ่งนำไปสู่การหาช่องทางเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมายและการใช้ดุลพินิจไป

ในทางจำกัดสิทธิ และที่สำคัญคือ ยังไม่มีกระบวนการที่จะมาเยียวยาแก้ไขความเสียหายของผู้ที่ถูกจำกัดสิทธิดังกล่าวโดยไม่เป็นธรรมให้ปรากฏเห็นอย่างชัดเจน[34]

จากการศึกษาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายของประเทศไทย ทั้งในส่วนที่คุ้มครอง รับรอง และลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น พบว่ารัฐธรรมนูญได้วางหลักการสำคัญในการคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคนไว้อย่างเท่าเทียมกัน โดยมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยอาศัยความแตกต่างในเรื่องสภาพทางกายและสุขภาพมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งแยก ทำให้เชื่อได้ว่าสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยย่อมได้รับการคุ้มครองและรับรองเฉกเช่นเดียวกับสิทธิของบุคคลอื่น ๆ ทั่วไป

แต่เมื่อได้ศึกษาในรายละเอียดแห่งกฎหมายในระดับตั้งแต่พระราชบัญญัติลงมาทำให้ทราบว่า ยังมีกฎหมายหลายฉบับที่มีลักษณะไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญทั้งโดยชัดแจ้งและโดยไม่ชัดแจ้ง ซึ่งสมควรจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการทางการมองเห็นให้หมดสิ้นไป อีกทั้งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อส่งเสริมการใช้สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นที่มีอยู่ในปัจจุบันยังขาดสภาพบังคับอย่างเพียงพอที่จะทำให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ นั้นได้จริงในทางปฏิบัติ สมควรที่จะได้มีการแก้ไขปรับปรุงและวางมาตรการอื่น ๆ เสริมเพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถบริโภคสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ที่ได้รับการคุ้มครองและรับรองไว้ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในปัจจุบันองค์กรด้านคนพิการได้พยายามผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยการยกเลิกพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และนำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. .... มาใช้บังคับแทน ซึ่งขณะนี้คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) กำลังพิจารณาเพื่อปรับแก้และเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ฉบับที่ได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว เพื่อให้มีถ้อยคำและเนื้อหาที่สมบูรณ์

---

[34] วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ, รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ, หน้า 83-84.

สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการยิ่งขึ้น[35] โดยมีประเด็นสำคัญที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ไปสู่บทบัญญัติใหม่ที่ปรากฏอยู่ในร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ดังต่อไปนี้*

(1) การให้นิยามความหมาย ได้เปลี่ยนแปลงการให้ความหมายคำว่า “คนพิการ” ในรูปแบบเชิงการแพทย์ มาสู่รูปแบบเชิงสังคม และกำหนดถ้อยคำอื่น ๆ เช่น “การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” “การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

(2) คณะกรรมการด้านคนพิการ เปลี่ยนจาก “คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” มาเป็น “คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ” โดยมีขอบอำนาจหน้าที่เพิ่มเติมไปจากเดิมที่เน้นเฉพาะในเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการ มาสู่การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

(3) สำนักงานด้านคนพิการ มีการเปลี่ยนแปลงชื่อเรียกสำนักงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการด้านคนพิการ โดยให้จัดตั้งสำนักงานในลักษณะที่เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีการวางข้อกำหนดเกี่ยวกับรายได้ ทรัพย์สิน การเก็บรักษา การใช้จ่ายเงิน การทำบัญชีของสำนักงานไว้อย่างชัดเจน รวมถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติ การคัดเลือก การพ้นจากตำแหน่ง และอำนาจหน้าที่ของเลขาธิการและคณะกรรมการบริหารของสำนักงาน และยังได้กำหนดให้มีหน่วยงานในการส่งเสริม พัฒนา และสร้างหลักประกันในการมีงานทำของคนพิการในกระทรวงแรงงานเพิ่มเติมขึ้นด้วย

(4) การห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ เป็นประเด็นที่ได้กำหนดให้มีขึ้นเพิ่มเติมในกฎหมายฉบับใหม่นี้ โดยครอบคลุมไปถึงกระบวนการเพื่อเยียวยาความเสียหายที่คนพิการได้รับจากการกระทำดังกล่าว นอกเหนือไปจากการนำไปฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาล

(5) การจดทะเบียนคนพิการ มีการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องคณะกรรมการและสำนักงานด้านคนพิการ

---

[35] แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย, “จดหมายข่าว การเมืองเรื่องคนพิการ ฉบับที่ 1 มีนาคม 2550”[ออนไลน์], 2550, แหล่งที่มา: http://www.pikarn.com[22 มีนาคม 2550]

* โปรดดู ตารางเปรียบเทียบพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กับ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. .... (ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา และฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข) ในภาคผนวกประกอบ

(6) สิทธิของคนพิการ เปลี่ยนจากแนวความคิดที่กำหนดให้คนพิการเป็นผู้ได้รับการสงเคราะห์ ไปสู่การมีสิทธิของคนพิการ และมีการเพิ่มเติมสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร เทคโนโลยี สิทธิในการเดินทางด้วยตนเองโดยอิสระ สิทธิในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เป็นต้น

(7) กองทุนสำหรับคนพิการ เปลี่ยนแปลงชื่อกองทุนให้สอดคล้องกับขอบเขตการดำเนินงานที่มีความกว้างขวางมากขึ้นกว่าเดิม โดยมีการกำหนดเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุนและคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนไว้อย่างชัดเจน

(8) การส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ ปรับปรุงให้มีการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีบทกำหนดโทษในกรณีที่ไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด

(9) การกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ เปลี่ยนจากแนวความคิดการสงเคราะห์กับคนพิการ มาสู่การกำหนดหน้าที่และผู้รับผิดชอบในการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับคนพิการ

จากประเด็นการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่ได้ยกมากล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติและพัฒนาการในทางความคิดที่มีต่อคนพิการที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่มุ่งการสงเคราะห์ให้กับคนพิการ ไปสู่การให้สิทธิกับคนพิการ โดยวางกรอบสำหรับการบัญญัติกฎหมายในรายละเอียดต่อไป และมุ่งเน้นให้มีคนพิการหรือผู้แทนจากองค์กรคนพิการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้เชื่อได้ว่าคนพิการจะได้รับประโยชน์ที่ตรงกับความต้องการของตนมากขึ้นกว่าแต่เดิม เนื่องจากผู้ที่จะทราบถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของคนพิการแต่ละกลุ่มดีที่สุดก็คือกลุ่มคนพิการแต่ละประเภทนั้นเอง อีกทั้งการวางมาตรการกำหนดโทษในกรณีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายยังเป็นการสร้างสภาพบังคับให้ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ได้วางไว้สามารถบังคับให้เกิดผลจริงในทางปฏิบัติ จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีแนวโน้มว่าจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงสิทธิและเสรีภาพได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

4.5 วิเคราะห์การดำเนินการในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศของไทย ในการส่งเสริมและบังคับการให้เป็นไปตามสิทธิของคนพิการทางการมองเห็น

ประเทศไทยได้เข้าร่วมดำเนินการในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศกับนานาประเทศทั้งในระดับสังคมโลกและระดับภูมิภาคหลายโครงการด้วยกัน ในการดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศระดับสังคมโลกประเทศไทยได้ร่วมลงนามและให้สัตยาบันในข้อตกลงระหว่าง

ประเทศว่าด้วยการนำเข้าวัสดุอุปกรณ์ในทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม (Agreement on the Importation of Educational Scientific and Cultural Materials) เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 1951 (พ.ศ. 2494) ซึ่งมีผลทำให้หนังสือเบรลล์ หนังสือเสียง หรือสิ่งของอื่นๆ ที่ออกแบบขึ้นสำหรับคนตาบอดใช้โดยเฉพาะ สามารถนำเข้ามาได้โดยได้รับการยกเว้นการเก็บภาษีศุลกากรขาเข้า อันเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้คนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทยสามารถเข้าถึงสิทธิเสรีภาพในด้านการศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากได้ขจัดภาระภาษีศุลกากรในการนำเข้าหนังสือ สิ่งของ และเทคโนโลยีสำหรับคนตาบอดจากต่างประเทศ จึงเป็นการช่วยลดต้นทุนการนำเข้าสิ่งของเหล่านั้นได้ในระดับหนึ่ง แต่ในความเป็นจริงยังคงพบว่าราคาสิ่งของต่าง ๆ ดังกล่าว ยังมีมูลค่าค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับราคาของที่ใช้เพื่อประโยชน์อย่างเดียวกันสำหรับผู้ที่สามารถมองเห็นได้อย่างปกติ เช่น ในการทำสำเนาเอกสารฉบับหนึ่ง คนทั่วไปสามารถใช้วิธีการถ่ายเอกสารได้ในอัตราหน้าละ 50 สตางค์ ถึง 1 บาท แต่หากต้องการทำสำเนาเอกสารในรูปแบบที่คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงได้ เช่น แปลงเป็นอักษรเบรลล์ จะต้องใช้กระดาษมากกว่าประมาณ 3 เท่า[36] ของอักษรตัวพิมพ์ ในอัตราหน้าละประมาณ 1.50[37] – 3 บาท เป็นต้น แม้ข้อตกลงดังกล่าวจะช่วยลดภาระด้านภาษีศุลกากรขาเข้าแล้ว แต่ต้นทุนในเรื่องค่าใช้จ่ายจึงยังคงเป็นปัญหาที่ทำให้คนพิการทางการมองเห็นยังไม่ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ อย่างเต็มที่อยู่เช่นเดิม

นอกเหนือจากข้อตกลงดังกล่าวแล้ว ประเทศไทยยังได้ร่วมดำเนินการในกระบวนการจัดทำร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการแห่งองค์การสหประชาชาติ (International Convention on the Rights of Persons with Disabilities) อนุสัญญาฉบับดังกล่าวนี้นับเป็นกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรกที่ได้รับรองสิทธิของคนพิการเอาไว้อย่างชัดแจ้ง ซึ่งที่ประชุมสมัชชาแห่งสหประชาชาติได้มีมติรับรองร่างอนุสัญญาฯ แล้ว เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2006 ตามมติที่ 61/106[38] (resolution 61/106) และได้เปิดให้มีการลงนามในร่างอนุสัญญาฯ ตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 2007 โดยอนุสัญญาจะมีผลบังคับใช้เมื่อพ้น 30 วัน นับแต่มีการให้สัตยาบันครบ 20 ประเทศ ซึ่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการ

---

[36] กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล, “คนพิการทางการมองเห็น ต้นทุนชีวิตที่ต้องจ่ายแพงกว่า”[ออนไลน์], 2549, แหล่งที่มา: http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9490000093310[30 สิงหาคม 2549]

[37] วิทยาลัยราชสุดา, “อัตราค่าใช้บริการสถานที่ อุปกรณ์ และบริการอื่นในวิทยาลัยราชสุดา” [ออนไลน์], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: http://www.rs.mahidol.ac.th/research/3.rate.pdf[17 กุมภาพันธ์ 2550]

[38] Office of Legal Affairs, “Opening for Signature: Convention on the Rights of Persons with Disabilities”

เฉพาะกิจในการจัดทำร่างอนุสัญญา ได้เข้าร่วมลงนามตั้งแต่วันแรกที่เปิดให้มีการลงนามแล้ว[39] และคาดว่าคงจะได้ให้สัตยาบันโดยไม่ชักช้า เพื่อจะได้ดำเนินการในขั้นตอนการประกาศใช้บังคับภายในประเทศตามแนวปฏิบัติและดุลยพินิจของหน่วยราชการเจ้าของเรื่องต่อไปโดยเร็ว[40]

นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้เข้าร่วมประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยสังคมสารสนเทศ หรือ WSIS (World Summit on the Information Society) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และเทคโนโลยีการสื่อสาร ในทุก ๆ ประเทศทั่วโลก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาแห่งองค์การสหประชาชาติได้มีมติที่ 56/183 (resolution 56/183) ลงวันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 2001 โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ 175 ประเทศ ซึ่งแม้วัตถุประสงค์หลักแห่งการประชุมสุดยอดระดับโลกนี้ จะไม่ได้กำหนดขึ้นเพื่อสิทธิประโยชน์ของคนพิการทางการมองเห็นโดยตรง แต่การกำหนดให้มีการพัฒนาสังคมสารสนเทศ จึงทำให้บุคคลต่าง ๆ ทั้งที่มีความสามารถในการมองเห็นและมองไม่เห็นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น เช่น การพัฒนาเครื่องมือและโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมตามความต้องการของคนพิการในรูปแบบต่าง ๆ การบริหารจัดการและการจัดทำข้อมูลข่าวสารของหน่วยราชการเพื่อให้บริการประชาชนผ่านระบบอินเตอร์เน็ตและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือที่เรียกว่า “e-governance”[41] การจัดทำข้อมูลข่าวสารในด้านการค้าขายผ่านระบบอินเตอร์เน็ต หรือที่เรียกว่า “e-trade”[42] หรือการใช้เทคโนโลยีมัลติมิเดียและระบบอินเตอร์เน็ตสำหรับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงการอำนวยความสะดวกทางด้านการศึกษาได้อย่างเต็มที่ซึ่งเป็นสิ่งที่นอกเหนือไปจากอุปกรณ์การเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ หรือที่เรียกว่า “e-learning”[43] เป็นต้น ซึ่งนับเป็นอีกหนึ่งความร่วมมือระหว่างประเทศที่ส่งเสริมสิทธิในทางการศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการทางการมองเห็นทั้งในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

---

[39] UN Enable, “List of Signatory States and Regional Integration Organizations”

[40] มนตรี กิตติวังชัย, “การจัดทำสนธิสัญญาของประเทศไทย”[ออนไลน์], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: http://www.mfa.go.th[3 กุมภาพันธ์ 2550]

[41] International Telecommunication Union, “What is e-governance (sometimes also referred to as e-government)?”[Online], (n.d.), Available from: http://www.itu.int/wsis/basic/faqs.asp[2007, February 26]

[42] International Telecommunication Union, “What is e-trade?”[Online], (n.d.), Available from: http://www.itu.int/wsis/basic/faqs.asp[2007, February 26]

[43] International Telecommunication Union, “What is e-learning?”[Online], (n.d.), Available from: http://www.itu.int/wsis/basic/faqs.asp[2007, February 26]

ในความร่วมมือระหว่างประเทศระดับภูมิภาค ประเทศไทยได้เข้าร่วมดำเนินการเพื่อจัดทำกรอบการปฏิบัติงานแห่งสหัสวรรษจากทะเลสาบบิวาสู่สังคมบูรณาการปลอดอุปสรรคและตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิสำหรับคนพิการในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก หรือ BMF (Biwako Millennium Framework for Action: Towards an Inclusive, Barrier-free and Rights-based Society for Persons with Disabilities in Asia and the Pacific) ซึ่งได้นำกรอบการปฏิบัติงานดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานในช่วงทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก ระหว่างปี พ.ศ. 2536 – 2545 ซึ่งต่อมาได้ขยายระยะเวลาไปอีกหนึ่งทศวรรษ คือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2546 -2555 โดยใน BMF ได้ระบุถึงประเด็นสำคัญต่าง ๆ แผนปฏิบัติการ และยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมสังคมสำหรับทุกคน (inclusive society) สังคมที่ปราศจากอุปสรรค (barrier-free society) ทั้งในด้านสถาบัน กายภาพ และทัศนคติ รวมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ให้คุณค่าแก่คนพิการ และให้คนพิการเป็นศูนย์กลางของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมด้วยการตัดสินใจของตนเอง (rights-based society) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากหลักความคิดแบบการกุศล (charity-based approach) ไปสู่หลักความคิดแบบสิทธิ (rights-based approach) เพื่อปกป้องสิทธิของคนพิการ และยังเน้นในด้านองค์กรสร้างตนเองของคนพิการและองค์กรภาคเอกชนเป็นสำคัญ ซึ่งแม้แผนปฏิบัติการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ใน BMF จะเป็นการกำหนดเพื่อคนพิการทุกประเภท แต่จากการกำหนดในเรื่องต่าง ๆ เช่น การพัฒนาการสร้างเสริมศักยภาพ การสร้างกฎระเบียบเกี่ยวกับการศึกษาร่วม (Education for All) การฝึกอบรมเพื่อให้มีการจ้างงานและการประกอบอาชีพอิสระ การเข้าถึงสิ่งแวดล้อมและการขนส่งสาธารณะ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศเทคโนโลยีด้านการสื่อการและด้านเครื่องช่วยความพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดให้มีการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับอักษรเบรลล์ ทั้งในด้านการสะกดอักษรเบรลล์ด้วยนิ้วมือ การแปลเอกสารเป็นอักษรเบรลล์ การอ่านหนังสือสำหรับคนตาบอด เป็นต้น[44] ทำให้เชื่อได้ว่าคนพิการทางการมองเห็นจะได้รับประโยชน์จากกรอบปฏิบัติงานนี้อย่างเต็มที่ด้วยเช่นกัน

ความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งในระดับสังคมโลกและระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกนั้น ได้มีส่วนช่วยกระตุ้นเตือนให้ภาครัฐหันมาให้ความสนใจและเกิดความตระหนักรู้ถึงสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม

---

[44] สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ, “ทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก พ.ศ. 2546 – 2555 กรอบการปฏิบัติงานแห่งสหัสวรรษจากทะเลสาบบิวาสู่สังคมบูรณาการปลอดอุปสรรคและตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิสำหรับคนพิการในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก”[ออนไลน์], (ม.ป.ป.), แหล่งที่มา: http://www.opp.go.th/km/fund/apcd5_7_12_49.pdf [26 กุมภาพันธ์ 2550]

ความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ ยังจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและจริงจังจากรัฐบาลและหน่วยงานเจ้าของเรื่อง จึงจะเกิดผลสำเร็จได้ตามเป้าประสงค์ที่วางเอาไว้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีในทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองสิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งได้แก่ หลักความเสมอภาค หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ประกอบกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายของต่างประเทศทั้งในระดับสังคมโลก ระดับภูมิภาคในภูมิภาคยุโรป บทบัญญัติแห่งกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และบทบัญญัติแห่งกฎหมายของประเทศไทย ทำให้เห็นถึงหลักการสำคัญที่สังคมทุกระดับชั้นต่างได้ยึดถือร่วมกัน นั่นก็คือ **"ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคน"** ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญอันเป็นที่มาแห่งการรับรอง **"สิทธิมนุษยชน"** ไว้ในบทบัญญัติแห่งกฎหมายในยุคปัจจุบันทั้งในส่วนของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

ทฤษฎีกฎหมายที่สำคัญที่มีขึ้นเพื่อคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการทางการมองเห็นอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปก็คือ **"หลักความเสมอภาค"** หลักดังกล่าวนี้ไม่ได้เรียกร้องให้บุคคลทุกคนจะต้องได้หรือมีสิ่งต่าง ๆ เหมือนกันในทุกกรณี หากแต่เรียกร้องให้รัฐต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญต่างกันให้มีความแตกต่างกัน แต่การเลือกปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญต่างกันให้มีความแตกต่างกันไปนั้นจะต้องไม่เอาเหตุแห่งความแตกต่างทางสภาพร่างกายหรือสุขภาพมาเป็นเกณฑ์ หากได้เอาเหตุแห่งความแตกต่างดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งแยกบุคคลและปฏิบัติต่อบุคคลแต่ละกลุ่มให้มีความแตกต่างกันไปย่อมถือว่าเป็น **"การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม"** การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางสภาพร่างกายหรือสุขภาพจะถือเป็นการเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรมได้ก็ต่อเมื่อสถานการณ์หรือสภาพของเรื่องนั้นมีความแตกต่างกันหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ หรือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่ดำรงอยู่ในสังคม ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองการเลือกปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่ดำรงอยู่ในสังคมว่าไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมเอาไว้อย่างชัดแจ้งแล้ว หลักกฎหมายอีกประการหนึ่งซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าหลักความเสมอภาค ในแง่การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ก็คือ **"หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ"** ซึ่งได้กำหนดกรอบแห่งการที่จะจำกัดสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ไว้ว่าจะต้อง 1) จำกัดเป็นการทั่วไปคือมุ่งใช้กับบุคคลทุกคน 2) ไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิจนกลายเป็นการเพิกถอนสิทธิดังกล่าวนั้น และ 3) จะต้องได้สัดส่วนระหว่างความจำเป็นกับระดับของการจำกัดสิทธิ ซึ่งพบว่ารัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) ได้วางเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้โดยสอดคล้องกับหลักการดังกล่าวแล้ว

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะบัญญัติหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ โดยมิได้ระบุไว้อย่างชัดเจนถึงขนาดว่าเป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อคนพิการทางการมองเห็นโดยเฉพาะ แต่จากการมีบทบัญญัติเรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมนี้เอง ได้ยืนยันให้เห็นว่ากฎหมายไม่ต้องการให้มีการกีดกันบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดออกไปเพราะเหตุแห่งความพิการ จึงเชื่อได้ว่าหลักกฎหมายดังกล่าวนี้ต้องการคุ้มครองไปถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการทางการมองเห็นด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 มาตรา 4 มาตรา 29 และ มาตรา 30 ประกอบกับมาตรา 3 แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 ซึ่งให้นำบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาใช้บังคับนั้น จะเห็นได้ว่ามีการนำแนวคิดทฤษฎีการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันอย่างครบถ้วน ซึ่งมีผลทำให้กฎหมายฉบับต่าง ๆ ที่มีลำดับต่ำกว่ารัฐธรรมนูญจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมิได้

แต่จากการศึกษาพบว่า ยังมีกฎหมายของประเทศไทยหลายฉบับซึ่งอยู่ภายใต้บังคับหลักการตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งกับหลักการแห่งรัฐธรรมนูญในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหากฎหมายที่บัญญัติขึ้นไม่เป็นไปตามหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพและหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ

มีกฎหมายหลายฉบับที่ได้บัญญัติขึ้นโดยมีเนื้อหาสาระไม่สอดคล้องกับหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนและไม่เป็นไปตามหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ เช่น พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 มีการนำความพิการมาเป็นสาเหตุในการจำกัดสิทธิในการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตของคนพิการทางการมองเห็นที่ประกอบอาชีพนวดแผนไทย เนื่องจากการนวดไทยหรือการนวดแผนไทยเป็นการประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยซึ่งผู้ที่จะประกอบอาชีพดังกล่าวได้จะต้องได้รับการขึ้นทะเบียนและมีใบอนุญาตเสียก่อน การกำหนดให้เพิ่มเติมการนวดไทยอยู่ในสาขาการแพทย์แผนไทยประกอบกับการห้ามผู้ที่มีความพิการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบโรคศิลปะ เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อจำกัดการประกอบอาชีพนวดแผนไทยของคนพิการทางการมองเห็นอย่างชัดแจ้ง โดยสาเหตุแห่งการจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพดังกล่าวมิได้คำนึงถึงความสามารถที่แท้จริงของคนพิการทางการมองเห็น กฎหมายดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นโดยไม่ชอบด้วยหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพ

เนื่องจากมีลักษณะเป็นการเพิกถอนสิทธิในการเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ ซึ่งถือได้ว่ากระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิในการประกอบอาชีพนวดแผนไทยของคนพิการทางการมองเห็นแล้ว อีกทั้งยังขัดต่อหลักความเสมอภาคในการประกอบอาชีพของคนพิการ เนื่องจากได้นำเอาเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องสภาพร่างกายมาเป็นสาเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติให้แตกต่างไปจากบุคคลอื่น ๆ โดยไม่มีการแสดงถึงเหตุผลความจำเป็นในการวางข้อจำกัดสิทธิในลักษณะดังกล่าว จึงถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เป็นต้น กฎหมายที่มีบทบัญญัติในลักษณะเช่นนี้เป็นกฎหมายที่ขัดต่อหลักการพื้นฐานแห่งรัฐธรรมนูญอย่างชัดแจ้ง จึงสมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกให้หมดสิ้นไป

2. ปัญหากฎหมายที่บัญญัติขึ้นเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

ปัญหาดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากการใช้ถ้อยคำในกฎหมายในลักษณะที่เปิดโอกาสให้สามารถใช้ดุลพินิจในการให้สิทธิหรือตัดสิทธิของผู้ที่มีความพิการได้อย่างกว้างขวาง เช่น การใช้ถ้อยคำว่า “มีกายหรือจิตที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการหรืออัยการ” หรือ “พิการทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้” เป็นต้น และมีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่จะนำไปสู่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพของคนพิการทางการมองเห็น ซึ่งโดยหลักในทางนิติศาสตร์แล้ว กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอันมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นหลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ จะต้องกำหนดข้อยกเว้นดังกล่าวนั้นให้มีความชัดเจน และเมื่อเกิดปัญหาจะต้องตีความข้อยกเว้นดังกล่าวนั้นโดยเคร่งครัด จะตีความในลักษณะเป็นการขยายความไปในทางที่เป็นผลร้ายต่อประชาชนผู้ถูกกระทบสิทธิไม่ได้ ดังนั้นการเปิดโอกาสให้สามารถใช้ดุลพินิจไปในทางจำกัดสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นจึงขัดกับหลักกฎหมายทั่วไป

นอกจากนั้น การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจสำหรับความพิการทุกประเภทโดยไม่ได้มีการระบุประเภทใดประเภทหนึ่งไว้เป็นการเฉพาะ แต่กรณีดังกล่าวก็อาจก่อให้เกิดปัญหาการใช้ดุลพินิจเลือกปฏิบัติระหว่างความพิการแต่ละประเภทที่แตกต่างกันไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานเกี่ยวกับเอกสารหรืองานที่มีคนส่วนใหญ่เห็นว่ามีความจำเป็นต้องใช้สายตาอาจมีการเลือกปฏิบัติในทางปฏิเสธคนพิการทางการมองเห็นมากกว่าความพิการประเภทอื่น ทั้งที่ความจริงแล้วคนพิการทางการมองเห็นสามารถปฏิบัติงานดังกล่าวได้ดีเทียบเท่ากับผู้ที่มีความสามารถในการมองเห็นหากได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น การใช้สื่อต่าง ๆ ในรูปแบบที่คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงได้ การมีอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทางการมองเห็น หรือในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งทำให้คนพิการทางการ

มองเห็นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้เช่นเดียวกับผู้ที่มีความสามารถในการมองเห็น เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มักเกิดจากความเชื่อและความเข้าใจผิด ๆ เกี่ยวกับศักยภาพของคนพิการทางการมองเห็นที่สะสมเรื่อยมาตั้งแต่ในอดีต

3. ปัญหากฎหมายที่บัญญัติขึ้นเกี่ยวกับการกำหนดสิทธิของบุคคลซึ่งมีความพิการหรือทุพพลภาพ ในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ

กฎหมายในกลุ่มนี้ถือว่ามีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างของสภาพทางกายหรือสุขภาพ แต่เป็นลักษณะของบทบัญญัติที่มีขึ้นเพื่อส่งเสริมสิทธิของคนพิการทางการมองเห็น จึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งกฎหมายที่ส่งเสริมสิทธิของคนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทยส่วนใหญ่จะพบในลักษณะของกฎหมายที่กำหนดให้ครอบคลุมความพิการทุกประเภทในฉบับเดียว หรือที่เรียกกันว่ามีลักษณะเป็นแบบ **“รวมศูนย์ความพิการ”** โดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพความแตกต่างและความต้องการที่แตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะของความพิการแต่ละประเภท เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณสำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา กำหนดให้จัดสรรเงินโดยคำนวณจากสัดส่วนของจำนวนคนพิการในแต่ละประเภท ทำให้งบประมาณที่จัดสรรสำหรับเด็กนักเรียนที่มีความพิการทางการมองเห็นซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าเด็กนักเรียนที่มีความพิการประเภทอื่น ๆ ได้รับการจัดสรรเงินงบประมาณในจำนวนที่น้อยกว่า ทั้ง ๆ ที่การผลิตสื่อการเรียนการสอนสำหรับเด็กนักเรียนที่มีความพิการประเภทนี้ เช่น หนังสือเบรลล์ หนังสือเสียง หรือสำหรับอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการเรียนอื่น ๆ โดยส่วนใหญ่มีราคาค่อนข้างแพง และมีความจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมากกว่าการผลิตสื่อสำหรับคนพิการประเภทอื่น ๆ เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนที่มีใช้อยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งคนพิการประเภทอื่น ๆ ที่ไม่พิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงได้โดยการใช้สายตาเป็นสำคัญ แม้กฎเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าวจะไม่เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม เนื่องจากใช้กฎเกณฑ์เดียวกันนี้กับผู้ที่มีความพิการทุกประเภทเป็นการทั่วไป แต่ผลลัพธ์จากการใช้กฎเกณฑ์ดังกล่าวทำให้นโยบายในการสนับสนุนด้านการศึกษาของคนพิการทางการมองเห็นไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้จริงในทางปฏิบัติ และจากสาเหตุแห่งความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลืออื่นของคนพิการแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกันไป เช่น คนพิการทางการมองเห็นมีความต้องการสื่อและข้อมูลข่าวสารที่สามารถรับรู้ได้โดยการใช้ประสาทสัมผัสด้านอื่นนอกจากสายตา เช่น อักษรเบรลล์ ข้อความเสียง เพื่อทดแทนความบกพร่องทางกายภาพที่มีอยู่ ในขณะที่คนพิการทางการได้ยินสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในรูปของตัวอักษรสิ่งพิมพ์หรือรูปภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่มีความสามารถมองเห็น เพียงแต่เขาจะไม่สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในรูปของเสียงได้ หรือในกรณีของคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ต้องใช้เก้าอี้รถเข็นสามารถ

รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ทั้งในรูปแบบตัวอักษรสิ่งพิมพ์และเสียงซึ่งเป็นข้อจำกัดของคนพิการทางการมองเห็นและคนพิการทางการได้ยิน แต่คนพิการทางการเคลื่อนไหวกลับต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องการจัดสถานที่ต่าง ๆ ให้รถเข็นสามารถเข้าถึงได้ ตัวอย่างที่ยกมากล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า คนพิการแต่ละประเภทมีความต้องการที่แตกต่างกัน สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับคนพิการประเภทหนึ่งอาจไม่มีความจำเป็นหรือถึงขั้นไร้ประโยชน์สำหรับคนพิการอีกประเภทหนึ่ง เช่น หนังสือเสียงมีคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อคนพิการทางการมองเห็นแต่ไม่มีประโยชน์อย่างใด ๆ ต่อคนพิการทางการได้ยิน ดังนั้น การบัญญัติกฎหมายขึ้นในลักษณะรวมศูนย์ความพิการโดยมุ่งหมายให้มีลักษณะเป็นการทั่วไปสำหรับคนพิการทุกประเภท แต่ไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างทางกายภาพและความต้องการของคนพิการแต่ละประเภท จึงทำให้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นในลักษณะดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนพิการทางการมองเห็นเท่าที่ควรจะเป็น

4. ปัญหากฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อการส่งเสริมสิทธิของคนพิการทางการมองเห็น เพื่อให้สามารถใช้สิทธิได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป มีอยู่อย่างกระจัดกระจายในกฎหมายฉบับต่าง ๆ

ที่ได้กล่าวว่าบัญญัติไว้อย่างกระจัดกระจายนี้ มีทั้งในลักษณะที่บัญญัติเป็นมาตราหนึ่งมาตราใดในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติหรือในระดับกฎกระทรวง เช่น มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 หรือกฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 นั้น ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการนำมาใช้บังคับหรือติดตามผลการดำเนินการให้เป็นไปตามสิทธิดังกล่าวและนอกจากนี้ กฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์ของคนพิการโดยตรงที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีเพียงฉบับเดียวเท่านั้น คือ พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งเป็นกฎหมายในลักษณะรวมศูนย์ความพิการ ไม่มีสภาพบังคับอย่างจริงจัง และล้าสมัย เหตุที่กล่าวว่าไม่มีสภาพบังคับอย่างจริงจังเนื่องจากกฎหมายฉบับดังกล่าวไม่มีบทกำหนดโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติหรือมาตรการต่าง ๆ ที่ได้กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ จึงมีลักษณะเป็นกฎหมายที่ให้การสงเคราะห์ มิใช่การให้สิทธิอย่างแท้จริง ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศแล้วจะพบว่า ในต่างประเทศมีการบัญญัติรับรองสิทธิของคนพิการที่แตกต่างไปจากกฎหมายไทย โดยมีทั้งกฎหมายที่บัญญัติขึ้นแบบรวมศูนย์ความพิการและกฎหมายสำหรับคนพิการทางการมองเห็นโดยเฉพาะ และกฎหมายแบบรวมศูนย์ความพิการของต่างประเทศ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษสำหรับบุคคลที่มีความพิการหรือกฎหมายเกี่ยวกับความเสมอภาคในการเคหะของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้บัญญัติขึ้นโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของความ

พิการในแต่ละด้าน เช่น การกำหนดให้โรงเรียนจะต้องพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความพิการของเด็กแต่ละคน การกำหนดให้เจ้าของสถานที่พักอาศัยจะต้องวางกฎเกณฑ์พิเศษสำหรับนโยบายการดำเนินงานเพื่อให้คนพิการมีโอกาสอย่างเท่าเทียมในการพักอาศัย เช่น การกำหนดให้ยกเว้นนโยบายห้ามเลี้ยงสัตว์สำหรับคนตาบอดให้สามารถนำสุนัขนำทางเข้ามาในบริเวณที่พักอาศัยได้ เป็นต้น และยังมีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นไว้โดยเฉพาะด้วย เช่น กฎหมายเกี่ยวกับสุนัขนำทางหรือไม้เท้าขาวของคนตาบอด กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของคนตาบอดในการประกอบกิจการร้านค้าในอาคารที่หน่วยงานของรัฐได้เข้าไปดำเนินการ เป็นต้น ซึ่งในประเทศไทยยังไม่ปรากฏว่ามีการบัญญัติกฎหมายให้สิทธิคนพิการทางการมองเห็นไว้โดยเฉพาะดังเช่นในต่างประเทศแต่อย่างใด

5. ปัญหาสภาพบังคับของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทางการมองเห็น

เจตคติของผู้ใช้กฎหมายมีความสำคัญต่อผลของการบังคับใช้กฎหมายว่าจะเป็นไปในแนวทางจำกัดสิทธิของคนพิการทางการมองเห็นหรือไม่ เช่น ในกรณีที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ใช้อำนาจดุลพินิจในการพิจารณาความสามารถในการทำงานของคนพิการว่าเหมาะสมกับตำแหน่งงานหรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์ในการบัญญัติกฎหมายตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บัญญัติกฎหมายส่วนใหญ่มีทัศนคติไปในทางลบต่อศักยภาพหรือความสามารถของคนพิการ ทำให้มีการวางข้อกำหนดเกี่ยวกับความพิการไว้เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการขาดคุณสมบัติในการเข้าทำงาน หรือในยุคที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายโดยไม่ได้วางข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพของคนพิการในการประกอบอาชีพอย่างชัดแจ้งแล้ว ก็ยังคงเปิดโอกาสให้มีการใช้อำนาจดุลพินิจในการพิจารณาว่าจะจำกัดสิทธิของคนพิการหรือไม่ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นไปในทางจำกัดตัดสิทธิเป็นส่วนใหญ่ เห็นได้จากกรณีตัวอย่างการจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพของนายศิริมิตร บุญมูล ที่ได้มีการฟ้องร้องเป็นคดีความขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองสูงสุด เป็นต้น การปล่อยให้สิทธิของคนพิการในการประกอบอาชีพเป็นเรื่องของดุลพินิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมทำให้เกิดความไม่มั่นคงในสิทธิ สมควรที่จะได้มีการแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวนี้ต่อไป เพื่อให้เกิดความแน่นอนชัดเจนยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศพบว่า กฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่ทั้งในส่วนของกฎหมายระดับสังคมโลก กฎหมายในระดับภูมิภาคของยุโรป รวมถึงกฎหมายภายในของประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างก็ได้มีการบัญญัติอย่างชัดเจนถึงการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการในด้านการจ้างงาน การสมัครเข้าทำงาน ซึ่งทำให้สิทธิในการทำงานของคนพิการทางการมองเห็นในต่างประเทศมีความมั่นคงกว่าคนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทย

จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้การรับรองและคุ้มครองให้บุคคลทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันไว้แล้ว ปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น เกิดขึ้นจากการบัญญัติกฎหมายโดยไม่เป็นไปตามหลักการแห่งรัฐธรรมนูญและบัญญัติขึ้นโดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทความพิการ จึงทำให้คนพิการทางการมองเห็นซึ่งมีความต้องการจำเป็นพิเศษเพื่อทดแทนความบกพร่องของสมรรถภาพในการมองเห็นไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากมาตรการที่กฎหมายสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของคนพิการในภาพรวม จึงขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ควรดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือยกเลิกกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการขัดหรือแย้งต่อหลักการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

กฎหมายตั้งแต่ระดับพระราชบัญญัติลงมาที่ใช้บังคับอยู่และมีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยตรงนั้น ล้วนมีสาเหตุสำคัญมาจากเจตคติในทางลบที่ผู้บัญญัติกฎหมายมีต่อคนพิการ โดยไม่ได้พิจารณาถึงความสามารถที่แท้จริงของพวกเขา กฎหมายในลักษณะดังกล่าวนี้ขัดแย้งต่อหลักการแห่งรัฐธรรมนูญโดยชัดแจ้ง จะต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามหลักการแห่งรัฐธรรมนูญหรือยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าวนั้นเสีย

นอกจากนั้น กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของคนพิการในการทำงานที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันโดยส่วนใหญ่เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าดำรงตำแหน่งในหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งหน่วยงานของรัฐไม่ถูกบังคับให้อยู่ภายใต้ระบบสัดส่วนการจ้างงานคนงาน 200 คนต่อการจ้างงานคนพิการ 1 คน จึงสมควรที่จะได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายโดยเปิดโอกาสให้คนพิการทางการมองเห็นได้เข้าทำงานในตำแหน่งหน้าที่ที่เหมาะสมในหน่วยงานของรัฐในอัตราที่สูงขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับหน่วยงานภาคเอกชนและเป็นการกระตุ้นให้มีการจ้างงานคนพิการมากขึ้นด้วย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้สังคมมีทัศนคติต่อศักยภาพของคนพิการในทางบวกและเป็นไปในทางที่ถูกต้องยิ่งขึ้นด้วย

2. ควรกำหนดกรอบแห่งการใช้อำนาจดุลพินิจในการพิจารณาคุณสมบัติของคนพิการที่เกี่ยวกับกรณีการประกอบอาชีพ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

จากถ้อยคำในกฎหมายที่เปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคุณสมบัติของคนพิการในการเข้าทำงานหรือดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในหน่วยงานภาครัฐ โดยให้อำนาจดุลพินิจแก่หน่วยงานในการพิจารณาคัดเลือกไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งมีผลทำให้คนพิการทางการมองเห็นส่วนใหญ่ถูกพิจารณาว่าเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมในการเข้าทำงานดังกล่าว และนำไปสู่การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเนื่องจากนำความพิการมาเป็นสาเหตุการจำกัดตัดสิทธิโดยมิได้พิจารณาถึงศักยภาพหรือความสามารถที่แท้จริง จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีลักษณะดังกล่าว โดยการกำหนดกรอบแห่งการใช้อำนาจดุลพินิจให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น การกำหนดความหมายหรือแนวทางในการตีความถ้อยคำดังกล่าวไว้ เพื่อไม่ให้ผู้มีอำนาจในการพิจารณาคัดเลือกสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางหรือเป็นไปตามอำเภอใจจนเกินไป ซึ่งเชื่อว่าหากได้มีการปรับปรุงแก้ไขบรรดากฎหมายดังกล่าวนี้ประกอบกับพัฒนากฎหมายและมาตรการที่เป็นการส่งเสริมการใช้สิทธิและเสรีภาพของคนพิการให้มีผลบังคับได้จริงในทางปฏิบัติและสอดคล้องกับความต้องการของคนพิการแต่ละประเภท จะสามารถทำให้คนพิการทางการมองเห็นได้รับความเสมอภาคและเท่าเทียมกันกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมอย่างแน่นอน

3. ควรบัญญัติกฎหมายขึ้นเพิ่มเติม เพื่อเป็นการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นอย่างเฉพาะเจาะจง โดยต้องคำนึงถึงความต้องการพิเศษของคนพิการทางการมองเห็น ซึ่งมีความแตกต่างไปจากความต้องการของคนพิการประเภทอื่น ๆ ด้วย

ผู้บัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวนี้จะต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริงของคนพิการทางการมองเห็น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้กลุ่มคนพิการทางการมองเห็นเอง ได้มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการยกร่างกฎหมาย หรืออย่างน้อยที่สุดก็ควรได้มีการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของคนพิการทางการมองเห็นว่าแท้จริงแล้วพวกเขาต้องการอะไร มิใช่ดำเนินการไปโดยการตัดสินใจเองว่าเป็นสิ่งที่พวกเขาต้องการหรือเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสมสำหรับพวกเขาแล้ว ซึ่งอาจไม่ตรงตามความต้องการของคนพิการทางการมองเห็นเลยก็เป็นได้ ทำให้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคนพิการทางการมองเห็นแต่มิได้ฟังเสียงของกลุ่มเป้าหมาย เป็นกฎหมายที่ไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร หรือไร้ประโยชน์ หรืออาจถึงขั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อคนพิการทางการมองเห็นได้ ยกตัวอย่างเช่น นโยบายในการจัดทำพื้นผิวต่างสัมผัส (Braille block หรือ Guiding block) คู่ขนานไปตามทางเดินเท้าของพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้จัดทำคิดว่าการดำเนินการดังกล่าวนี้เป็นการอำนวยความสะดวกให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถใช้ทางเดินเท้าดังกล่าวได้อย่างสะดวกและปลอดภัย แต่ตามสภาพความเป็นจริง การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวไม่ได้เหมาะสมกับลักษณะพื้นผิว

และวัฒนธรรมในการใช้ทางเท้าของประชาชนในประเทศไทยแต่อย่างใด เนื่องจากพื้นผิวบริเวณข้างเคียงที่จัดทำพื้นผิวต่างสัมผัสไม่มีความเรียบเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของพื้นผิวต่างสัมผัส อีกทั้งยังมีการติดป้ายโฆษณาระเกะระกะ มีการนำรถเข็นขายของ หาบเร่แผงลอย หรือแม้กระทั่งมีการนำรถยนต์ขึ้นมาจอดกีดขวางการเดินทางบนทางเท้า ทำให้ไม่เกิดประโยชน์อันใดในการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกในลักษณะดังกล่าวนี้ และนอกจากนั้นคนพิการทางการมองเห็นส่วนใหญ่ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศกลับมองว่าการกระทำดังกล่าวนี้เป็นการสร้างภาพลักษณ์ในทางลบอย่างถาวรให้กับคนพิการทางการมองเห็นที่จะต้องเดินตามการขีดเส้นของบุคคลอื่นไปตลอด การจัดทำเพียงพื้นผิวต่างสัมผัสในลักษณะการเตือนภัย ในบริเวณที่เป็นจุดอันตราย เช่น ทางแยกที่มีถนนตัดผ่าน ทางต่างระดับ บันได เพียงเท่านี้ก็เป็นการเพียงพอแล้วสำหรับการส่งเสริมให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเดินทางได้โดยอิสระและปลอดภัย

รวมทั้งควรได้มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะสำหรับคนพิการทางการมองเห็น เพื่อสนับสนุนการใช้สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น โดยเน้นในด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การบริการเทคโนโลยีในรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของคนพิการทางการมองเห็นเพื่อที่จะสามารถทดแทนบกพร่องในการมองเห็น จัดให้มีการบริการสาธารณะและจัดสภาพแวดล้อมให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการเดินทางอย่างเป็นอิสระและมีความปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางโดยการใช้ไม้เท้าขาวหรือสุนัขนำทาง อันจะนำมาซึ่งความเสมอภาคและความเท่าเทียมของคนพิการทางการมองเห็นกับบุคคลทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยที่ยังคงมีทัศนคติในเชิงลบต่อคนพิการ จึงอาจไม่สามารถมุ่งหวังความเป็นไปได้ในระดับที่สูงนักจากการที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะให้ความสำคัญหรือให้ความสนใจต่อการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ดังนั้น อย่างน้อยที่สุดควรได้มีการระบุให้การบัญญัติกฎหมายทั่วไปหรือกฎหมายสำหรับคนพิการทุกประเภท มีการพิจารณาถึงความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละประเภทเอาไว้อย่างชัดเจนด้วย หรืออาจบัญญัติไว้ในลักษณะที่เปิดช่องให้สามารถกำหนดรายละเอียดของกฎหมาย เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกันไปได้ โดยอาจระบุให้กำหนดรายละเอียดที่เกี่ยวข้องสำหรับคนพิการทางการมองเห็นไว้ในกฎหมายลำดับรองประเภทต่าง ๆ เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ตามรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวนี้ ก็สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับกรณีการบัญญัติกฎหมายขึ้นเป็นเฉพาะสำหรับคนพิการทางการมองเห็นด้วยเช่นกัน

4. ควรได้มีการรวบรวมและปรับปรุงกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อประโยชน์ของคนพิการทางการมองเห็น ให้รวมอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวและแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน

จากปัญหาการมีอยู่ของบทบัญญัติเพื่อส่งเสริมสิทธิของคนพิการทางการมองเห็นมีอยู่อย่างกระจัดกระจายในกฎหมายฉบับต่าง ๆ และอยู่ในรูปแบบของกฎหมายในระดับที่แตกต่างกันไป ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการติดตามผลการบังคับใช้ว่าได้ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้วหรือไม่อย่างไร จึงสมควรที่จะได้มีการรวบรวมกฎหมายเหล่านั้นมาไว้ในที่เดียวกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนและสะดวกแก่การติดตามและใช้บังคับ อีกทั้งกฎหมายที่เป็นมาตรการเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้คนพิการสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกันกับบุคคลทั่วไป กล่าวคือ พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งบังคับใช้มาเป็นระยะเวลากว่า 15 ปีแล้ว สมควรที่จะได้มีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศไทย โดยจะต้องบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่โดยคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของความพิการในแต่ละประเภทตลอดจนกำหนดให้มีความครอบคลุมการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดยอาจนำตัวอย่างมาจากบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทย และกำหนดให้รองรับการปฏิบัติตามพันธกรณีแห่งอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการของสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมดำเนินการในกระบวนการยกร่างกฎหมายกับนานาประเทศและได้ลงนามในอนุสัญญาแล้วเมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นวันแรกที่องค์การสหประชาชาติได้เปิดให้มีการลงนามในอนุสัญญาดังกล่าว และคาดหวังว่าประเทศไทยคงจะได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาฉบับนี้ในระยะเวลาอีกไม่นานนัก

5. ควรกำหนดมาตรการเสริมเพื่อทำให้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองรับรอง และส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น มีสภาพบังคับที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

แม้รัฐธรรมนูญจะได้วางหลักการสำคัญครบถ้วนตามทฤษฎีกฎหมายสำหรับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนพิการทางการมองเห็นไว้อย่างครบถ้วนแล้ว แต่เนื้อหาแห่งกฎหมายในเรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ จึงสมควรที่จะได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวนี้ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยอาจนำแบบอย่างการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับระบบกฎหมาย สภาพสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย เพื่อเป็นการขจัดและยับยั้งการกระทำต่าง ๆ ที่เข้าข่ายเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความพิการ และควรได้มีการกำหนดสภาพบังคับหรือผลแห่งการกระทำที่เป็นการละเมิดหลักการดังกล่าวไว้ด้วยว่าผู้กระทำจะได้รับผลร้ายประการใด

6. ควรมีกฎหมายกำหนดวิธีดำเนินการภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามหรือได้ให้สัตยาบันในสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น ให้มีความชัดเจนว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไปเพื่อให้พันธกรณีดังกล่าวมีผลใช้บังคับในประเทศไทย

ในปัจจุบันยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอว่าภายหลังจากการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามหรือได้ให้สัตยาบันในสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศฉบับต่าง ๆ แล้วนั้นจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป มาตรา 224 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) ได้กำหนดไว้แต่เพียงกรณีที่ประเทศไทยเข้าทำสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศซึ่งจะมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐหรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ว่าจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา แต่มิได้กำหนดถึงวิธีในการดำเนินการภายหลังจากที่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบันในสนธิสัญญาหรือความตกลงดังกล่าวแล้ว โดยปล่อยให้ขึ้นอยู่กับแนวปฏิบัติและดุลพินิจของหน่วยงานเจ้าของเรื่องว่าจะดำเนินการอย่างไร เช่น ประกาศใช้สนธิสัญญาในราชกิจจานุเบกษา หรือนำเสนอเพื่อให้ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาต่อไป ซึ่งทำให้ไม่มีความชัดเจนแน่นอน และหากไม่มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ประชาชนก็อาจจะไม่ทราบว่าหน่วยงานใดมีพันธกรณีตามสนธิสัญญาฉบับใดบ้าง จึงสมควรที่จะได้มีการกำหนดวิธีดำเนินการในเรื่องดังกล่าวนี้ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยจะต้องให้มีความชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นในประเทศไทยซึ่งได้รับการรับรองหรือคุ้มครองอยู่ในพันธกรณีระหว่างประเทศฉบับต่าง ๆ สามารถมีผลใช้บังคับในทางปฏิบัติได้อย่างจริงจังหรือมีค่าบังคับไม่ด้อยไปกว่าสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมายภายในของประเทศ

เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาพบว่า แม้ประเทศไทยจะได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศทางด้านสิทธิมนุษยชนมาแล้วหลายฉบับ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีการบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีตามมาตรฐานที่อนุสัญญาได้กำหนดไว้ และด้วยเหตุผลในลักษณะดังกล่าวนี้เอง จึงสมควรที่จะได้มีการกำหนดวิธีดำเนินการภายหลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามหรือให้สัตยาบันในสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศฉบับต่าง ๆ ที่ได้คุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็น เพื่อให้เกิดความแน่นอนชัดเจนว่านับแต่ประเทศไทยได้เข้าผูกพันตนตามพันธกรณีระหว่างประเทศดังกล่าวแล้ว หน่วยงานผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการต่อไปในทิศทางใด โดยประชาชนสามารถติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานดังกล่าวได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งจะทำให้สิทธิและเสรีภาพของคนพิการทางการมองเห็นจะสามารถมีผลใช้บังคับอย่างจริงจังในทางปฏิบัติตามพันธะสัญญาที่ประเทศไทยได้ให้ไว้กับนานาประเทศ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล. คนพิการทางการมองเห็น ต้นทุนชีวิตที่ต้องจ่ายแพงกว่า[ออนไลน์]. 2549. แหล่งที่มา: http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9490000093310[30 สิงหาคม 2549]

การต่างประเทศ, กระทรวง. กรมยุโรป. กองยุโรป 1. สหภาพยุโรป[ออนไลน์]. 2549. แหล่งที่มา: http://www.mfa.go.th/web/52.php[10 ธันวาคม 2549]

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. รายงานสถานการณ์ทางสังคม ความก้าวหน้าการพัฒนาคนพิการ 2547[ออนไลน์]. 2547. แหล่งที่มา: http://www.m-society.go.th/mso/doc/no_33/sc03.pdf[29 ธันวาคม 2548]

การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. ทศวรรษคนพิการแห่งเอเชียและแปซิฟิก พ.ศ. 2546 – 2555 กรอบการปฏิบัติงานแห่งสหัสวรรษจากทะเลสาบบิวาสู่สังคมบูรณาการปลอดอุปสรรคและตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิสำหรับคนพิการในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก[ออนไลน์]. (ม.ป.ป.). แหล่งที่มา: http://www.opp.go.th/km/fund/apcd5_7_12_49.pdf[26 กุมภาพันธ์ 2550]

กุลพล พลวัน. สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2547.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักความเสมอภาค[ออนไลน์]. 2547. แหล่งที่มา: http://www.pub-law.net/article/ac010147a.html[5 พฤษภาคม 2549]

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547.

จรัญ โฆษณานันท์. รัฐธรรมนูญ 2540 : จาก “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” สู่ “ธัมมิกสิทธินุษยชน”. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2544.

จรัญ โฆษณานันท์. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.

จิราลักษณ์ จงสถิตมั่น, แปล. กฎมาตรฐานว่าด้วยการสร้างความเสมอภาคทางโอกาสให้แก่คนพิการองค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2537[ออนไลน์]. (ม.ป.ป.). แหล่งที่มา: http://www.tddf.or.th/library/law0002.pdf[28 ธันวาคม 2547]

เชิดชัย เลิศจิตรเลขา, บาทหลวง. สุภาพร ดาวดี, เซอร์ และ Katherine Crabtree. ศักดิ์ศรีและความต้องการด้านศาสนาของคนพิการ จากมุมมองคริสต์ศาสนาในสังคมไทย. ใน สรุปผลการวิจัยชุดโครงการวิจัยศาสนากับคนพิการในประเทศไทย, เจนจิรา เทศทิม และนิตยา รอดยูร (บรรณาธิการ), หน้า 41-42. นครปฐม: หจก.ไอเดีย สแควร์, 2549.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. รายงานการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลัง: การวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม [ออนไลน์]. 2542. แหล่งที่มา: http://www.onec.go.th/publication/4315014/ [20 ธันวาคม 2548]

นพนิธิ สุริยะ. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์: มุมมองจากบริบทของไทย. วารสารนิติศาสตร์ 30 (3 กันยายน 2543): 507.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. บทบรรณาธิการครั้งที่ 151 ในเว็บไซต์ www.pub-law.net: รัฐธรรมนูญใหม่ควรมีสาระและประเด็นอย่างไร(3)[ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: http://www.pub-law.net[20 มกราคม 2550]

บรรเจิด สิงคะเนติ. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาศาลปกครอง : กรณีสิทธิในการสมัครสอบของทนายความพิการด้วยโรคโปลิโอ. ดุลพาห 52 (2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2548): 28-30.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 1 (2543): 34.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547.

บุญช่วย สิรินธโร, พระมหา. การศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับคนพิการ. ใน สรุปผลการวิจัยชุดโครงการวิจัยศาสนากับคนพิการในประเทศไทย, เจนจิรา เทศทิม และนิตยา รอดยูร (บรรณาธิการ), หน้า 58-59. นครปฐม: หจก.ไอเดีย สแควร์, 2549.

ปกรณ์ สิงห์สุริยา. ผู้พิการจากมุมมองทางปรัชญา. ใน สรุปผลการวิจัยชุดโครงการวิจัยศาสนากับคนพิการในประเทศไทย, เจนจิรา เทศทิม และนิตยา รอดยูร (บรรณาธิการ), หน้า 27. นครปฐม: หจก.ไอเดีย สแควร์, 2549.

ประชุม โฉมฉาย. หลักกฎหมายโรมันเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

ประดิษฐมนูธรรม, หลวง. คำอธิบายกฎหมายปกครอง. ใน ประชุมกฎหมายมหาชนและเอกชนของปรีดี พนมยงค์, หน้า 154. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการในสังคมไทย. จดหมายข่าว การเมืองเรื่องคนพิการ ฉบับที่ 1 มีนาคม 2550[ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: http://www.pikarn.com[22 มีนาคม 2550]

พาณิชย์, กระทรวง. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. สหภาพยุโรป[ออนไลน์]. 2547. แหล่งที่มา: http://www.dtn.moc.go.th/web/8/143/658/eu.asp[12 ธันวาคม 2549]

พิมพา ขจรธรรม. สภาวะความพิการของเด็กวัยเรียนในประเทศไทย. วารสารวิทยาลัยราชสุดา 1 (ม.ป.ป.): 22.

เพ็ง เพ็งนิติ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักประธานศาลฎีกา, (ม.ป.ป.).

ไพโรจน์ พลเพชร และคณะ. ชุดโครงการวิจัยการติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญเรื่อง สิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. นนทบุรี: (ม.ป.ท.), 2546.

ไพศาล กุมาลย์วิสัย. วิจารณ์กฎหมาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย). ดุลพาห 4 (2511): 96-97.

มณเฑียร บุญตัน. 3 ทศวรรษสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ท.). (ม.ป.ป.).

มนตรี กิตติวังชัย. การจัดทำสนธิสัญญาของประเทศไทย[ออนไลน์]. (ม.ป.ป.). แหล่งที่มา: http://www.mfa.go.th[3 กุมภาพันธ์ 2550]

มหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยาลัยราชสุดา. อัตราค่าใช้บริการสถานที่ อุปกรณ์ และบริการอื่นในวิทยาลัยราชสุดา[ออนไลน์]. (ม.ป.ป). แหล่งที่มา: http://www.rs.mahidol.ac.th/research/ 3.rate.pdf[17 กุมภาพันธ์ 2550]

มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2540). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2546.

มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย. การประเมินระดับความผิดปกติ[ออนไลน์]. (ม.ป.ป.). แหล่งที่มา: http://www.tddf.or.th/library/doctor/การประเมินระดับความผิดปกติ.doc [10 กุมภาพันธ์ 2549]

มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย. เฮเลน เคลเลอร์ นักสังคมสงเคราะห์ผู้พิการตาบอดหูหนวกและเป็นใบ้[ออนไลน์]. (ม.ป.ป.). แหล่งที่มา: http://www.tddf.or.th/news48/newsJuly48/news2907481.html[17 กุมภาพันธ์ 2550]

รัฐปกรณ์ นิภานันท์. สถานภาพคนพิการกับการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา[ออนไลน์]. 2549. แหล่งที่มา: http://www.tulawcenter.com/editor_full.php[13 สิงหาคม 2549]

แรงงาน, กระทรวง. สำนักงานประกันสังคม. การประเมินความสูญเสียอย่างถาวรทางจักษุ. ใน คู่มือการประเมินการสูญเสียสมรรถภาพของผู้ประกันตนที่ขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีทุพพลภาพตามพระราชบัญญัติประกันสังคม, หน้า 84. นนทบุรี: กองประสานการแพทย์และฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์, 2542.

วงพักตร์ ภู่พันธ์ศรี. จิตวิทยาเด็กพิเศษ (PC 396). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

วนิดา ไชยชเนตรตี. ข้อความคิดเกี่ยวกับมาตรการควบคุมผู้ต้องขังกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์[ออนไลน์]. (ม.ป.ป.) แหล่งที่มา: http://www.pub-law.net/article/ac130447.html [26 กรกฎาคม 2549]

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2543.

วิชัย ตันศิริ. รัฐธรรมนูญของประเทศตะวันตกและไทย: กรณีศึกษาทางประวัติศาสตร์และกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2540.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. สู้ชีวิต เคราะห์สร้างโอกาส. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2541.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง การแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม: ศึกษากรณีกฎหมายและกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ[ออนไลน์]. 2546. แหล่งที่มา: http://www.lawreform.go.th/ [24 กันยายน 2548]

ศึกษาธิการ, กระทรวง. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. แนวคิดและความเป็นมา (2550) [ออนไลน์]. (ม.ป.ป.). แหล่งที่มา: http://www.braille-cet.in.th/braille/information/information-detail.php[10 กุมภาพันธ์ 2550]

ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล. หลักและวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ". กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2548.

สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. ความพิการทางการเห็น สาเหตุ การป้องกัน และการดูแล [ออนไลน์]. (ม.ป.ป.). แหล่งที่มา: http://www.tab.or.th[10 กุมภาพันธ์ 2549]

สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. ประวัติและวัตถุประสงค์ของสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย[ออนไลน์]. (ม.ป.ป.). แหล่งที่มา: http://www.tabod.net/[10 กุมภาพันธ์ 2549]

สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. สรุปสาระสำคัญข้อแนะฉบับที่ 168 ว่าด้วยการฟื้นฟูอาชีพและการมีงานทำ (บุคคลพิการ)[ออนไลน์]. (ม.ป.ป.). แหล่งที่มา: http://www.nectec.or.th/org/tab/job/recommend.htm[29 พฤษภาคม 2549]

อารีย์ เพลินชัยวาณิช. การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา [ออนไลน์]. (ม.ป.ป.). แหล่งที่มา: http://203.170.173.156/deformed/[10 กุมภาพันธ์ 2549]

อิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ. คำนิยม. ใน การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2544.

อุดม รัฐอมฤต, นพนิธิสุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2544.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2548.

ภาษาต่างประเทศ

A Statement from the Catholic Bishops of New Zealand for the International Year of Disabled Persons[Online]. 1981. Available from: http://www.catholic.org.nz/statements/ 81_disabled.php[2005, July 26]

Ad Hoc Committee on Convention on Persons with Disabilities. Ad hoc Committee agrees on new UN Convention to Protect Disabled Persons' Rights[Online]. 2006. Available From http://www.un.org/News/Press/docs/2006/soc4716.doc.htm[2006, August 30]

European Blind Union. Survey on the Employment of Blind and Partially Sighted People in Europe[Online]. (n.d.). Available from: http://www.euroblind.org/fichiersGB/surveymb.htm[2005, August 1]

European Commission. The Charter of Fundamental Rights of the EU - all personal, civil, political, economic and social rights in one simple text[Online]. 2003. Available from: http://www.ec.europa.eu/justice_home/fsj/rights/charter/fsj_rights_charter_en.htm[2006, December 18]

European Court of Human Rights. Tysiac v. Poland (application no. 5410/03)[Online]. 2006. Available from: http://www.echr.coe.int/Eng/Press/2006/Feb/AnnouncehearingsFebruary2006.htm[2006, December 16]

European Disability Forum. Introduction to the European Disability Forum[Online]. 2005. Available from: http://www.edf-feph.org/en/about/intro /intro_co.htm [2006,December 18]

Freyhoff, G., Parker, C., Coue, M., and Greig, N. Included in Society[Online]. (n.d.). Available From: http://ec.europa.eu/employment_social/index/socinc_en.pdf [2006, April 20]

Human Rights Features. Rights of the Disabled Towards a New UN Convention[Online]. 2003. Available from: http://www.hrdc.net/sahrdc/hrfeatures/ HRF77.htm[2006, September 15]

International Telecommunication Union. What is e-governance (sometimes also referred to as e-government)?[Online]. (n.d.). Available from: http://www.itu.int/wsis/basic/faqs.asp[2007, February 26]

International Telecommunication Union. What is e-learning?[Online]. (n.d.). Available from: http://www.itu.int/wsis/basic/faqs.asp[2007, February 26]

International Telecommunication Union. What is e-trade?[Online]. (n.d.). Available from: http://www.itu.int/wsis/basic/faqs.asp[2007, February 26]

Introduction of ICF[Online]. (n.d.). Available from: http://www3.who.int/icf/intors/ICF-Eng-Intro.pdf[August 20, 2005]

Jernigan, K. A Definition of blindness[Online]. (n.d.). Available from: http://www.nfb.org/definition.htm[2005, December 31]

Maurer, M. White Cane Safety Day: A Symbol of Independence[Online]. 2003 Available from: http://www.nfb.org/wcsd_art.htm[2005, August 26]

Moore, J.E., and Tucker, A. The need for Reprocity between States in Creating...[Online]. 1994. Available from: http://www.blindmerchants.org[2006, October 30]

National Association of Guide Dog Users. Hawaii Quarantine Law[Online]. 2003. Available from: http://www.nfb-nagdu.org/laws/usa/hawaii/hawaii-q.html[2006, November 15]

National Center on Accessible Information Technology in Education. What does Section 508 of the Rehabilitation Act of 1973 require?[Online]. (n.d.). Available from: http://www.washington.edu/accessit/articles?233[2007, March 1]

National Federation of the Blind. A Model Braille Bill[Online]. (n.d.). Available from: http://www.blind.net/bg410004.htm[2006, November 16])

National Federation of the Blind. Americans With Disabilities Act (ADA)[Online]. 2006. Available from: http://www.nfb-nagdu.org/laws/usa/ada.html[2006, October 31]

National Federation of the Blind. Blindness and Low Vision Fact Sheet[Online]. (n.d.). Available from: http://www.nfb.org/fact_sheet-blindness_and_law_vision.asp [2006, October 31]

National Federation of the Blind. Guide Dog Access Laws of the World[Online]. (n.d.). Available from: http://www.nfb-nagdu.org/laws/laws.html[2006, October 31]

National Federation of the Blind. Important Notice on Copyright Changes[Online]. (n.d.). Available from: http://www.nfb.org/law/copyright.htm[2005, December 20]

National Federation of the Blind. National Federation of the Blind Mission Statement[Online]. (n.d.). Available from: http://www.nfb.org/nfb/Mission_Statement.asp[2006, October 31]

National Federation of the Blind. Purpose of the NFB[Online]. (n.d.). Available from: http://www.nfb.org/nfb/Purpose_NFB.asp[2006, October 31]

National Federation of the Blind. United States of America Guide Dog Access Legislation[Online], (n.d). Available from: http://www.nfb-nagdu.org/laws/usa/usa.php[2006, October 31]

Neumeister, L. Blind Federal Judge an Inspiration[Online]. 2001. Available from: http://www.jwen.com/rp/articles/blindjudge.html[2006, July 25]

Office of Aviation Enforcement and Proceedings. Fly-Rights: A Consumer Guide to Air Travel[Online]. (n.d.). Available from: http://airconsumer.ost.dot.gov/publications/disabled.htm[2006, November 14]

Office of Legal Affairs. Opening for Signature: Convention on the Rights of Persons with Disabilities[Online] 2006. Available from: http://untreaty.un.org [2007,January 18]

Randolph-Sheppard Act Summary[Online]. 2006. Available from: http://www.michigan.gov [2006, October 30]

Rosenbaum, A., S. The Philosophy of Human Rights International Perspective. London: Aldwych Press, 1980.

Schroeder, F., K. Braille Bills: What Are They And What Do They Mean?[Online]. (n.d.). Available from: http://www.blind.net/bg410005.htm[2006, November 16]

Snellen eye chart[Online]. (n.d.). Available from: http://premieremedical.safeshopper.com/ and http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Snellen06.png[2005, August 30]

Steedman, W. 10 Tips: How to Use IDEA 2004 To Improve Education for Children with Disabilities[Online]. 2005. Available from: http://www.wrightslaw.com[2007, February 20]

Supreme Court of Singapore. Electronic Filing System[Online]. 2007. Available from: http://app.supremecourt.gov.sg/default.aspx[2007, February 17]

U.S. Architectural and Transportation Barriers Compliance Board. The Architectural Barriers Act and other access laws: Filing a Complaint, it's your right![Online]. (n.d.). Available from: http://www.makoa.org/gov/g15.htm[2006, November 16]

U.S. Department of Education. IDEA Regulations - NATIONAL INSTRUCTIONAL MATERIALS ACCESSIBILITY STANDARD (NIMAS)[Online]. (n.d.). Available from: http://idea.ed.gov/explore/home[2007, February 20]

U.S. Department of Justice. A Guide to Disability Rights Laws[Online]. 2005. Available from: http://www.usdoj.gov/crt/ada/cguide.htm[2006, October 1]

UN Enable. Guiding Principles of the Convention[Online]. 2007. Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/convinfoguide.htm[April 15, 2007]

UN Enable. List of Signatory States and Regional Integration Organizations[Online]. 2007. Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/conventionsign.htm [2007, April 10]

UN Enable. Overview of International Legal Frameworks for Disability Legislation [Online]. (n.d.). Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/ disovlf.htm [2004, December 1]

UNESCO.org. Thailand Ratified Conventions[Online]. (n.d.). Available from: http://portal. unesco.org/la/conventions by country.asp[2006, September 24]

United Nation. The United Nations and Disabled Persons: A Chronology[Online]. (n.d.). Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/dis50y00.htm[2006, September 15]

United Nations. United Nations Commitment to Advancement of the Status of Persons with Disabilities[Online]. (n.d.). Available from: http://www.un.org/esa/socdev/ enable/disun.htm[2006, September 15]

United Nations. United Nations Commitment to Advancement of the Status of Persons with Disabilities[Online]. (n.d.). Available from: http://www.un.org/esa/socdev/enable/disun.htm[2006, September 15]

United States Access Board. Update of the 508 Standards and the Telecommunications Act Guidelines[Online]. (n.d.). Available from: http://www.access-board.gov/sec508/update-index.htm[2007, March 1]

Watt, W.S. How Visual Acuity Is Measured[Online]. (n.d.). Available from: http://www.mdsupport.org/library/acuity.html[2005, August 20]

Wex (Cornell Law School). Civil Rights: an overview[Online]. 2006. Available from: http://www.law.cornell.edu/wex/index.php/Civil_rights[2006, October 30]

What Is Legal Blindness?[Online]. (n.d.). Available from: http://vision.about.com/od/severevisionloss/f/legalblind.htm[2005, December 31]

Wikipedia. European Social Charter[Online]. (n.d.). Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/European_Social_Charter[2006, December 19]

Wikipedia. Fourteen Amendment to the United States Constitution[Online]. 2006. Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Fourteenth_Amendment_to_the United States Constitution[2006, November 8]

Wikipedia. Paratransit[Online]. (n.d.). Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/Paratransit[2006, October 21]

World Blind Union. About us[Online]. (n.d.). Available from: http://www.worldblindunion.org[2006, September 15]

World Blind Union. WBU Members of East Asia and the Pacific[Online]. (n.d.). Available from: http://www.worldblindunion.org/home.cfm?id=74&nivel=3&orden=4[2006, September 15]

Wrightslaw. What You Need to Know About IDEA 2004 Section 1412: State Eligibiliry (the Catch-All Statue)[Online]. (n.d.). Available from: http://www.wrightslaw.com/idea/art/sec.1412.overview.htm[2007, February 20]

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางเปรียบเทียบพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กับ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ....

(ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา และฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*)

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	**ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ....**	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
1. การให้นิยามความหมาย **"คนพิการ"** หมายความว่า คนที่มีความผิดปกติหรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 4)	**"คนพิการ"** หมายความว่า บุคคลซึ่งไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้ เนื่องจากมีความบกพร่องทางการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา หรือการเรียนรู้ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใดเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด (มาตรา 4)	**"คนพิการ"** หมายความว่า บุคคลซึ่งไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้ เนื่องจากมีความบกพร่องทางการมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา หรือการเรียนรู้ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใดเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด (มาตรา 4)
"การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ" หมายความว่า การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือ	**"การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ"** หมายความว่า การเสริมสร้างสมรรถภาพหรือความสามารถของคนพิการให้มีสภาพ	**"การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ"** หมายถึง กระบวนการที่มุ่งเน้นให้คนพิการได้พัฒนาสมรรถภาพ

* ร่าง พรบ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. .... ที่คณะอนุกรรมาธิการด้านคนพิการขอให้พิจารณาแก้ไขในการประชุมคณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2550 ข้อมูลจากสภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
การเสริมสร้างความสามารถของคนพิการให้มีสภาพที่ดีขึ้น โดยอาศัยวิธีการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคม และการฝึกอาชีพเพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงาน หรือดำรงชีวิตในสังคมทัดเทียมคนปกติ (มาตรา 4)	ที่ดีขึ้นโดยอาศัยวิธีทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคม และการฝึกอาชีพเพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสทำงาน หรือดำรงชีวิตในสังคมทัดเทียมคนปกติ (มาตรา 4)	ทางด้านร่างกาย ประสาทสัมผัส สติปัญญา จิตใจ และสังคม ถึงระดับสูงสุด และสามารถดำรงสมรรถภาพในระดับสูงสุดนั้นได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลในชั้นต้น แต่หมายถึงมาตรการและกิจกรรมที่ครอบคลุมกว้างขวางตั้งแต่การฟื้นฟูสมรรถภาพขั้นพื้นฐานหรือทั่วไป จนถึงกิจกรรมที่เน้นการบรรลุเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง อาทิ การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพให้กับคนพิการ (มาตรา 4)
- ไม่มีการกำหนด -	**“การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต”** หมายความว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การช่วยเหลือและการส่งเสริมให้คนพิการสามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้เช่นบุคคลทั่วไปอย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นประโยชน์ต่อสังคม (มาตรา 4)	**“การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ”** ให้รวมถึง การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมและพิทักษ์สิทธิ การสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอิสระ มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ (มาตรา 4)
“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (มาตรา 4)	**“คณะกรรมการ”** หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (มาตรา 4)	- ไม่มีการแก้ไข -
- ไม่มีการกำหนด -	**“หน่วยงานของรัฐ”** หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการ ที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการ	- ไม่มีการแก้ไข -

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
	ส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้น โดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ (มาตรา 4)	
- ไม่มีการกำหนด -	**"พนักงานเจ้าหน้าที่"** หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 4)	- ไม่มีการแก้ไข -
- ไม่มีการกำหนด -	**"กองทุน"** หมายความว่า กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (มาตรา 4)	- ไม่มีการแก้ไข -
- ไม่มีการกำหนด -	- ไม่มีการกำหนด -	"สำนักงาน" หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (มาตรา 4)
- ไม่มีการกำหนด -	**"ผู้ดูแลคนพิการ"** หมายความว่า บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นใดที่รับดูแลหรืออุปการะคนพิการ (มาตรา 4)	- ไม่มีการแก้ไข -
2. คณะกรรมการด้านคนพิการ ให้มีคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงคมนาคม	ให้มีคณะกรรมการ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงคมนาคม ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ อธิบดีกรมการแพทย์ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ อธิบดีกรมสามัญศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินหกคนซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ ให้หัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเป็นเลขานุการและให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ การแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งให้รัฐมนตรีแต่งตั้งจากคนพิการ ซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการไม่น้อยกว่าสองคน (มาตรา 5)	ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้แทนขององค์การคนพิการแต่ละประเภทที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำนึงถึงจำนวนสมาชิกขององค์การคนพิการนั้นไม่เกินเจ็ดคน และผู้ทรงคุณวุฒิอีกสี่คนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ (มาตรา 5)	และการสื่อสาร ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้แทนขององค์การคนพิการแต่ละประเภทที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำนึงถึงจำนวนสมาชิกขององค์การคนพิการนั้นเจ็ดคน และผู้ทรงคุณวุฒิอีกหกคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมแทนกรรมการจากภาครัฐจะต้องเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หรือระดับเก้าขึ้นไป (มาตรา 5)
ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) เสนอแนะนโยบายการดำเนินงาน	ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (1) เสนอนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาให้	ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (1) เสนอนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อ

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
และแผนบริหารงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการต่อรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ และมอบหมายให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป (2) ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และความเห็นแก่รัฐมนตรีในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (3) สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์การพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแก่ส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ เงินอุดหนุน สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการต่างๆ ตามที่เห็นสมควร (4) จัดทำโครงการเพื่อการสงเคราะห์การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (5) อนุมัติโครงการหรือแผนงานที่จะใช้เงินกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและวาง	ความเห็นชอบและมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป (2) ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 19 (1) และ (6) มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 33 (3) กำหนดระเบียบและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือ<u>ส่งเสริม</u> สนับสนุน และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแก่หน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ เงินอุดหนุน สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการต่างๆ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (4) วินิจฉัยและมีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ (5) พิจารณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ และเอกชนเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (6) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการบริหารกองทุน การจัดหาผลประโยชน์ การจัดการกองทุน ระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำรายงานสถานะการเงิน	พิจารณาให้ความเห็นชอบและมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป (2) ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 19 (1) และ (6) มาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 33 <u>รวมทั้งนโยบายและกฎหมายอื่นใดของรัฐที่อาจมีผลกระทบต่อคนพิการ</u> (3) กำหนดระเบียบและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือ สนับสนุน <u>ส่งเสริม</u>และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแก่หน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ เงินอุดหนุน สิ่งอำนวยความสะดวก หรือบริการต่างๆ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (4) วินิจฉัยและมีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ (5) พิจารณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ และเอกชนเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (6) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการบริหารกองทุน การจัดหาผลประโยชน์ การจัดการกองทุน ระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อการส่งเสริมและพัฒนา

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
ระเบียบเกี่ยวกับการบริหารและการใช้จ่ายเงินกองทุนดังกล่าว (6) วางระเบียบ ข้อบังคับ และข้อกำหนดต่างๆ ภายในขอบเขตการดำเนินงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ (7) ปฏิบัติงานอื่นตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย (มาตรา 6)	และการบริหารกองทุน ระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินกองทุน และการตัดหนี้เป็นสูญ และกำหนดระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (7) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา6)	คุณภาพชีวิตคนพิการ ระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำรายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุน ระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินกองทุน และการตัดหนี้เป็นสูญ และกำหนดระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ <u>(6)/1 จัดทำโครงการเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ</u> <u>(6)/2 อนุมัติโครงการหรือแผนงานที่จะใช้เงินกองทุนและวางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานและการใช้จ่ายเงินกองทุน</u> (7) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา6)
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ (มาตรา 7)	กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี นับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ภายในหกสิบวัน ในระหว่างที่ยังไม่ได้แต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้ง	- ไม่มีการแก้ไข -

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
	อีกได้ (มาตรา 7)	
นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 7 กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ (1) ตาย (2) ลาออก (3) เป็นบุคคลล้มละลาย (4) เป็นคนไร้ความสามารถ (5) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (มาตรา 8)	นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ (1) ตาย (2) ลาออก (3) เป็นบุคคลล้มละลาย (4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ (5) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (6) คณะรัฐมนตรีให้ออก (มาตรา 8)	- ไม่มีการแก้ไข -
ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับ	ในกรณีที่กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง ทั้งนี้ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ที่ได้รับ	- ไม่มีการแก้ไข -

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
แต่งตั้งไว้แล้วนั้น หรือของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งตนแทน แล้วแต่กรณี (มาตรา 9)	แต่งตั้งให้เป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว (มาตรา 9)	
การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่ง ในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด (มาตรา 10)	การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการทำหน้าที่แทน ถ้ารองประธานกรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่แทน การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด ให้มีการประชุมคณะกรรมการไม่น้อยกว่าปีละสามครั้ง (มาตรา 10)	- ไม่มีการแก้ไข -
ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย คณะอนุกรรมการแต่ละคณะ ให้มี	คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย คณะอนุกรรมการแต่ละคณะให้มีคนพิการซึ่งมีบัตรประจำตัวคนพิการตามมาตรา 18 ไม่น้อยกว่าหนึ่งคนเป็น	คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการบริหารกองทุน คณะอนุกรรมการตามประเภทของคนพิการและคณะอนุกรรมการอื่น เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย คณะอนุกรรมการแต่ละคณะให้มีคนพิการซึ่งมีบัตร

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
คนพิการซึ่งได้จดทะเบียนไว้ตาม มาตรา 14 ไม่น้อยกว่าหนึ่งคนเป็นอนุกรรมการ การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำความในมาตรา 10 มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 11)	อนุกรรมการ ให้นำความในมาตรา 10 มาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม (มาตรา 11)	ประจำตัวคนพิการตามมาตรา 18 ไม่น้อยกว่าหนึ่งคนเป็นอนุกรรมการ ให้นำความในมาตรา 10 มาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม (มาตรา 11)
3. สำนักงานด้านคนพิการ ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการขึ้นในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ในการสงเคราะห์การพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) ประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศในการดำเนินงานเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและในการให้คนพิการได้รับการสงเคราะห์ตามมาตรา 15 (2) รวบรวมและเก็บรักษาข้อมูล	ให้สำนักส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและรับผิดชอบงานธุรการและวิชาการของคณะกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (1) ประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2) รวบรวมและเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันความพิการ การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (3) จัดทำแผนงานเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ	ให้จัดตั้งสำนักงานขึ้นเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรือกฎหมายอื่น ให้สำนักงานมีฐานะเป็นนิติบุคคลและอยู่ในกำกับของรัฐมนตรีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กิจการของสำนักงานไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคมและกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน แต่พนักงานและลูกจ้างของสำนักงานต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายดังกล่าว (มาตรา 12/1)

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
เกี่ยวกับคนพิการเพื่อประโยชน์ในการป้องกันความพิการ การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (3) จัดทำแผนงานเกี่ยวกับการป้องกันความพิการ การรักษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ (4) ริเริ่มและเร่งรัดให้มีการส่งเสริมกิจกรรมของคนพิการ (5) จัดให้มีการฝึกอบรมผู้ซึ่งทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยร่วมมือกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง (6) ส่งเสริมอาชีพและจัดหางานให้แก่คนพิการซึ่งได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพแล้ว (7) เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่วิชาการและประชาสัมพันธ์กิจกรรมเกี่ยวกับคนพิการ (8) รวบรวมผลการวิเคราะห์ วิจัย ดำเนินการ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบาย แผนงานการสงเคราะห์ การพัฒนา	(4) ริเริ่มและเร่งรัดให้มีการส่งเสริมกิจกรรมของคนพิการ (5) จัดให้มีการฝึกอบรมผู้ซึ่งทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง (6) ส่งเสริมอาชีพและจัดหางานให้แก่คนพิการ (7) เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่วิชาการและประชาสัมพันธ์กิจกรรมเกี่ยวกับคนพิการ (8) รวบรวมผลการวิเคราะห์ วิจัย ดำเนินการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามนโยบาย แผนงานการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของหน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง แล้วรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ (9) พัฒนาองค์ความรู้และดำเนินการด้านต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ เพื่อเพิ่มโอกาสในการมีงานทำของคนพิการ (10) ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของคนพิการในการพัฒนาอาชีพและการประกอบอาชีพ (11) ส่งเสริมและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน การศึกษาและอาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพคนพิการ (12) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่เกี่ยวกับการทำงาน ผลงาน	ให้สำนักงานมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ (1) รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ และคณะกรรมการบริหาร (2) ประสานงานกับหน่วยงานด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลและหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศที่ดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องคนพิการ และดำเนินการเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันในระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนงานด้านคนพิการ (3) สำรวจ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ รวมทั้งสถานการณ์ของคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อจัดทำเป็นรายงานหรือเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ (4) สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง การดำเนินงาน และการสร้างความเข้มแข็งขององค์การด้านคนพิการ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิคนพิการ ตลอดจนสนับสนุนและประสานงานให้หน่วยงานของรัฐจัดงบประมาณให้แก่องค์การด้านคนพิการ เพื่อดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น หรือตามที่คณะรัฐมนตรีหรือ คณะกรรมการ มอบหมาย (มาตรา 12/2)

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง แล้วรายงานผลให้คณะกรรมการทราบ (9) ปฏิบัติการตามมติคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (มาตรา 12)	และผลิตภัณฑ์จากการทำงานของคนพิการ (13) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนด หรือมติคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (มาตรา 12)	รายได้ของสำนักงาน ประกอบด้วย (1) เงินอุดหนุนทั่วไปที่รัฐบาลจัดสรรให้ตามความเหมาะสมเป็นรายปี (2) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้ (3) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ตกเป็นของสำนักงาน (4) รายได้จากการดำเนินกิจการของสำนักงาน (5) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) (2) (3) และ (4) (มาตรา 12/3) บรรดารายได้ของสำนักงานตามมาตรา 12/3 ไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ทรัพย์สินของสำนักงานไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดีและบุคคลใดจะยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้สำนักงานในเรื่องทรัพย์สินของสำนักงานมิได้ บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สำนักงานได้มาโดยมีผู้บริจาคให้หรือได้มาโดยการซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ตามมาตรา 12/3 (2) (3) (4) หรือ (5) ของสำนักงาน ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสำนักงาน ให้สำนักงานมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		รักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของสำนักงาน บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สำนักงานได้มาโดยใช้เงินรายได้ตามมาตรา 12/3 (1) ให้ตกเป็นที่ราชพัสดุ แต่สำนักงานมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาประโยชน์ได้ (มาตรา 12/4) การเก็บรักษาและการใช้จ่ายเงินของสำนักงานให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารกำหนด การบัญชีของสำนักงาน ให้จัดทำตามหลักสากลตามแบบและหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการบริหารกำหนด และต้องจัดให้มีการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการเงิน การบัญชีและการพัสดุของสำนักงาน ตลอดจนรายงานผลการตรวจสอบให้คณะกรรมการบริหารทราบอย่างน้อยปีละครั้ง ให้สำนักงานจัดทำงบการเงินซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยงบดุลและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีของทุกปี ในทุกรอบปีให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินหรือบุคคลภายนอกตามที่คณะกรรมการบริหารแต่งตั้งด้วยความเห็นชอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีและประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของสำนักงาน โดยให้แสดงความคิดเห็นเป็นข้อวิเคราะห์ว่าการใช้จ่ายดังกล่าว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประหยัด และได้ผลตามเป้าหมายเพียงใด แล้วทำรายงานผลการสอบบัญชีเสนอต่อคณะกรรมการ ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีของทุกปี ให้สำนักงานทำรายงานประจำปีเสนอต่อคณะกรรมการบริหารเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการ และรัฐมนตรีเพื่อทราบ โดยแสดงงบการเงินและบัญชีทำการที่ผู้สอบบัญชีรับรองว่าถูกต้องแล้ว พร้อมทั้งรายงานของผู้สอบบัญชี รวมทั้งแสดงผลงานของสำนักงานในปีที่ล่วงมาด้วย (มาตรา 12/5) ให้มีเลขาธิการคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารงานของสำนักงานขึ้นตรงต่อ คณะกรรมการ มีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งงานของสำนักงาน และเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานและลูกจ้างในสำนักงาน โดยอาจมีรองเลขาธิการตามจำนวนที่คณะกรรมการบริหารกำหนดเป็นผู้ช่วย สั่งและปฏิบัติงานตามที่เลขาธิการมอบหมายก็ได้ คุณสมบัติของเลขาธิการและรองเลขาธิการ ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งเลขาธิการจาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		บุคคลที่คณะกรรมการบริหารคัดเลือก และ คณะกรรมการให้ความเห็นชอบแล้ว หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกเลขาธิการตามวรรคสามให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด เลขาธิการมีอำนาจแต่งตั้งรองเลขาธิการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหาร (มาตรา 12/6) ให้เลขาธิการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกินสองวาระติดต่อกันมิได้ เมื่อเลขาธิการพ้นจากตำแหน่ง ให้รองเลขาธิการพ้นจากตำแหน่งด้วย เมื่อตำแหน่งเลขาธิการว่างลงและยังไม่มีการแต่งตั้งเลขาธิการคนใหม่ ให้คณะกรรมการบริหารแต่งตั้งกรรมการบริหารคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทน ในกรณีที่เลขาธิการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองเลขาธิการที่คณะกรรมการบริหารกำหนดเป็นผู้รักษาการแทน แต่ถ้าไม่มีรองเลขาธิการหรือรองเลขาธิการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะกรรมการบริหารแต่งตั้งพนักงานของสำนักงานคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทน (มาตรา 12/7) นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		เลขาธิการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ (1) ตาย (2) ลาออก (3) ถูกจำคุก (4) ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ผ่านการประเมิน ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ (มาตรา 12/8) เลขาธิการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ (1) บริหารกิจการของสำนักงานให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย มติ ข้อบังคับ ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการ และคณะกรรมการบริหาร (2) จัดทำแผนงานหลัก แผนการดำเนินงาน แผนการเงินและงบประมาณประจำปีของสำนักงานเสนอคณะกรรมการบริหารเพื่ออนุมัติ (3) ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การเงิน การงบประมาณและการบริหารด้านอื่นของสำนักงานตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารกำหนด (4) วางระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของสำนักงานเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย นโยบาย มติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		ข้อบังคับ ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการ และคณะกรรมการบริหาร (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการ และคณะกรรมการบริหารมอบหมาย (มาตรา 12/9) เงินเดือนและประโยชน์ตอบแทนอื่นของเลขาธิการให้คณะกรรมการบริหารกำหนดตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด (มาตรา 12/10) ให้เลขาธิการเป็นผู้แทนของสำนักงานในกิจการของสำนักงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอก แต่เลขาธิการจะมอบหมายให้บุคคลใดปฏิบัติงานในเรื่องใดแทนตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารกำหนดก็ได้ (มาตรา 12/11) ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย (1) ประธานกรรมการบริหารซึ่งแต่งตั้งจากคณะกรรมการ (2) กรรมการบริหารซึ่งแต่งตั้งจากผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หนึ่งคน (3) กรรมการบริหารซึ่งแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกินหกคนและต้องเป็นคนพิการต่างประเภทกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		ไม่น้อยกว่าสามคน (4) เลขาธิการเป็นกรรมการบริหารและเลขานุการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการในการสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตาม (3) ให้เป็นไปตามระเบียบที่ คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 12/12) การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การประชุมและการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหาร ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 12/13) คณะกรรมการบริหารมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ (1) กำหนดนโยบาย และกำกับดูแลการดำเนินงานของสำนักงานให้เกิดการจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามอำนาจหน้าที่ (2) กำหนดคุณสมบัติของเลขาธิการและรองเลขาธิการ และดำเนินการคัดเลือกเลขาธิการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (3) อนุมัติแผนงานหลัก แผนการดำเนินงาน แผนการเงินและงบประมาณประจำปีของสำนักงาน (4) ออกข้อบังคับ ระเบียบหรือประกาศตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ (5) จัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานของ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		สำนักงานและรายงานต่อคณะกรรมการอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง (6) จัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของเลขาธิการ (7) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการบริหารมอบหมาย (8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (มาตรา 12/14) ให้มีหน่วยงานในการส่งเสริม พัฒนา และสร้างหลักประกันในการมีงานทำของคนพิการในกระทรวงแรงงาน เพื่อดำเนินการ ดังต่อไปนี้ (1) พัฒนาองค์ความรู้และดำเนินการด้านต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม พัฒนา และสร้างหลักประกันในการมีงานทำของคนพิการ (2) ส่งเสริม พัฒนา และสร้างหลักประกันในการมีงานทำ และสนับสนุนการรวมกลุ่มของคนพิการในการพัฒนาอาชีพและการประกอบอาชีพ (3) ส่งเสริมและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านแรงงาน การศึกษาและอาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริม พัฒนาและสร้าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		หลักประกันในการมีงานทำของคนพิการ (4) พัฒนาระบบบริการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพสำหรับคนพิการ และกำหนดมาตรฐานของการให้บริการ (5) ประชาสัมพันธ์เผยแพร่เกี่ยวกับการทำงาน ผลงาน และผลิตภัณฑ์จากการทำงานของคนพิการ (มาตรา 12/15) ให้หน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องใด มีหน้าที่ให้การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามอำนาจหน้าที่นั้น (มาตรา 12/16)
	เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (1) มีหนังสือแจ้งให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการชี้แจงข้อเท็จจริงหรือความเห็นในการปฏิบัติงาน ส่งผู้แทนมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นมาประกอบการพิจารณา (2) มีหนังสือแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือมีหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือส่งเอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นมาประกอบการพิจารณา (มาตรา 13)	- ไม่มีการแก้ไข -

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
4. การห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ		
- ไม่มีการกำหนด -	การกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใด ในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ จะกระทำมิได้ การกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความรวมถึงการกระทำหรืองดเว้นกระทำการที่แม้จะมิได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้คนพิการต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับเพราะเหตุแห่งความพิการด้วย การเลือกปฏิบัติที่มีเหตุผลทางวิชาการ จารีตประเพณี หรือประโยชน์สาธารณะสนับสนุน ให้กระทำได้ตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณี ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง แต่ผู้กระทำการนั้นจะต้องจัดให้มีมาตรการช่วยเหลือเยียวยา หรือรักษาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์แก่คนพิการตามความจำเป็นเท่าที่จะกระทำได้ (มาตรา 14)	- ไม่มีการแก้ไข -
- ไม่มีการกำหนด -	คนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามมาตรา 14 มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่ง	- ไม่มีการแก้ไข -

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
	เพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด การร้องขอตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่น อันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้ หลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอ และการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 15)	
- ไม่มีการกำหนด -	ในการใช้สิทธิตามมาตรา 15 คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการอาจขอให้องค์การคนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ร้องขอหรือฟ้องคดีแทนได้ การฟ้องคดีตามมาตรา 15 วรรคสอง ไม่ว่าคนพิการเป็นผู้ฟ้องเองหรือองค์การ คนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ฟ้องแทน ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียม (มาตรา 16)	- ไม่มีการแก้ไข -

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
5. การจดทะเบียนคนพิการ ให้สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามมาตรา 12 เป็นสำนักงานทะเบียนกลางสำหรับคนพิการในกรุงเทพมหานครและในจังหวัดอื่น โดยมีหัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการเป็นนายทะเบียนกลาง และให้สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดทุกจังหวัดเป็นสำนักงานทะเบียนสำหรับคนพิการในจังหวัดของตนโดยมีพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดเป็นนายทะเบียนจังหวัด (มาตรา 13)	ให้สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เป็นสำนักงานทะเบียนกลางสำหรับคนพิการในกรุงเทพมหานครและในจังหวัดอื่น โดยผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ เป็นนายทะเบียนกลางสำหรับจังหวัดอื่นให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นสำนักงานทะเบียนสำหรับคนพิการในจังหวัดของตน โดยมีพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นนายทะเบียนจังหวัด (มาตรา 17)	ให้สำนักงานเป็นสำนักงานทะเบียนกลางสำหรับคนพิการในกรุงเทพมหานครและในจังหวัดอื่น โดยเลขาธิการสำนักงาน เป็นนายทะเบียนกลาง สำหรับจังหวัดอื่นให้หน่วยงานที่คณะกรรมการกำหนด เป็นสำนักงานทะเบียนสำหรับคนพิการในจังหวัดของตน โดยมีหัวหน้าหน่วยงานนั้นเป็นนายทะเบียนจังหวัด (มาตรา 17)
ให้คนพิการซึ่งประสงค์จะได้รับสิทธิในการสงเคราะห์ การพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามพระราชบัญญัตินี้ ยื่นขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียนกลาง ณ สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการหรือต่อนายทะเบียนจังหวัด ณ สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ ในกรณีที่คนพิการเป็นผู้เยาว์	เพื่อประโยชน์ในการได้รับสิทธิตามมาตรา 19 คนพิการอาจยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการต่อสำนักงานนายทะเบียนกลางหรือสำนักงานนายทะเบียนจังหวัด หรือสถานที่อื่นตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ในกรณีที่คนพิการเป็นผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถหรือคนไร้ความสามารถหรือในกรณีที่คนพิการมีสภาพความพิการถึงขั้นไม่สามารถไปยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้อนุบาล หรือผู้ดูแลคนพิการ แล้วแต่กรณีจะยื่นคำขอแทนก็ได้ แต่ต้องนำคนพิการหรือหลักฐานว่าเป็นคน	- ไม่มีการแก้ไข -

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนไร้ความสามารถ หรือในกรณีที่คนพิการมีสภาพความพิการถึงขั้นไม่สามารถไปจดทะเบียนด้วยตนเองได้ ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้อนุบาล หรือบุคคลที่ดูแลคนพิการแล้วแต่กรณีจะยื่นขอจดทะเบียนแทนก็ได้ แต่ต้องนำคนพิการหรือหลักฐานว่าเป็นคนพิการไปแสดงต่อนายทะเบียนกลางหรือนายทะเบียนจังหวัด แล้วแต่กรณีด้วย การจดทะเบียน การกำหนดสิทธิหรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิและการขอสละสิทธิโดยนพิการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 14)	พิการไปแสดงต่อนายทะเบียนกลางหรือนายทะเบียนจังหวัดแล้วแต่กรณีด้วย การยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการและการออกบัตร การกำหนดสิทธิ หรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิ และการขอสละสิทธิของคนพิการ และอายุบัตรประจำตัวคนพิการ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 18)	
6. สิทธิของคนพิการ คนพิการที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 14 ให้ได้รับการสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ดังต่อไปนี้ (1) บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เพื่อปรับสภาพทาง	<u>คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ดังต่อไปนี้</u> (1) บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้นตามหลักเกณฑ์ วิธีการ	<u>คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากผลิตภัณฑ์ สภาพแวดล้อม แผนงาน โครงการและกิจกรรมการพัฒนาทุกรูปแบบ บริการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจน สวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐดังต่อไปนี้</u> (1) บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทาง

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
ร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (2) การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ หรือการศึกษาสายอาชีพหรืออุดมศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสม ซึ่งให้ได้รับโดยการจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดรวมในสถานศึกษาธรรมดาก็ได้ โดยให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม (3) คำแนะนำชี้แจงและปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพของร่างกายและสมรรถภาพที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้ (4) การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ (5) บริการจากรัฐในการเป็นคดีความและในการติดต่อกับทางราชการ (มาตรา 15)	และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขกำหนดในกฎกระทรวง (2) การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ หรือแผนการศึกษาแห่งชาติ ตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาธรรมดา โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม (3) คำแนะนำชี้แจง คำปรึกษา และการช่วยเหลือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพของร่างกายและสมรรถภาพที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้ (4) การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก และบริการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ (5) การช่วยเหลือให้เข้าถึงบริการสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐ การช่วยเหลือทางกฎหมาย และการจัดหาทนายความว่าต่างแก้ต่างคดี ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (6) การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร เทคโนโลยี	การแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์เครื่องช่วยคนพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้นตาม พรบ.ประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 พรบ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขกำหนดในกฎกระทรวง หรือตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี (2) การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ หรือแผนการศึกษาแห่งชาติ ตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบ โดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดหรือตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี (3) การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การคุ้มครองแรงงาน และหลักประกันการมีงานทำตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน กำหนดใน

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
	สารสนเทศ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการสื่อสารจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดในกฎกระทรวง (7) สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทางหรือเครื่องช่วยความพิการใด ๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์ เครื่องมืออุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการ ดังกล่าว (8) การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพช่วยเหลือคนพิการ ในกรณีที่คนพิการที่มีสภาพความพิการในระดับรุนแรงไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้และมีฐานะยากจน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ คนพิการที่ไม่มีผู้ดูแลคนพิการ มีสิทธิได้รับการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและการเลี้ยงดูจากหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่มีสถานสงเคราะห์เอกชนจัดที่อยู่อาศัยและสวัสดิการให้แล้ว รัฐต้องจัดเงินอุดหนุนให้แก่สถานสงเคราะห์เอกชนนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ ผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับบริการให้คำปรึกษาแนะนำ	กฎกระทรวงหรือตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี (4) อาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ (5) การช่วยเหลือให้เข้าถึงบริการสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐ การช่วยเหลือทางกฎหมาย และการจัดหาทนายความว่าต่างแก้ต่างคดี ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (6) ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภท ตลอดจนบริการสื่อสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กำหนดในกฎกระทรวงหรือตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี (7) การนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง เครื่องช่วยคนพิการ รวมถึงผู้ช่วยเหลือคนพิการ ติดตัวหรือติดตามไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็น

271

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
	ฝึกอบรมทักษะการเลี้ยงดู การจัดการศึกษา และการประกอบอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด คนพิการที่มีสภาพความพิการในระดับรุนแรงไม่สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้ผู้ดูแลคนพิการนั้นมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษี ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 19)	สาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์ เครื่องมือ อุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ หรือผู้ช่วยเหลือคนพิการ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (8) การจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพช่วยเหลือคนพิการในกรณีที่คนพิการที่มีสภาพความพิการในระดับรุนแรงและมีฐานะยากจน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ (9) การจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ (10) การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง อย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพ เสมอภาค และเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป คนพิการที่ไม่มีผู้ดูแลคนพิการหรือผู้ดูแลไม่สามารถดูแลคนพิการได้ มีสิทธิได้รับการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและการเลี้ยงดูจากหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่มีสถานสงเคราะห์เอกชนจัดที่อยู่อาศัยและสวัสดิการให้แล้ว รัฐต้องจัดเงินอุดหนุนให้แก่สถานสงเคราะห์เอกชนนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ ผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับบริการให้คำปรึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		แนะนำ ฝึกอบรมทักษะการเลี้ยงดู การจัดการศึกษา การส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำตลอดจนความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อให้พึ่งตนเองได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ คนพิการและผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษี ตามที่กฎหมายกำหนด องค์กรเอกชนที่จัดให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ตามมาตรานี้ มีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 19)
7. กองทุนสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” ในสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานและสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการและสนับสนุนสถาบันบริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคมและการฝึกอาชีพ ตลอดจนศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และองค์กรที่	ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ เรียกว่า “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” เพื่อเป็นทุนสำหรับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครองส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การส่งเสริมและการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การศึกษาและการประกอบอาชีพของคนพิการ รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ (มาตรา 20)	ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงาน เรียกว่า “กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” เพื่อเป็นทุนสำหรับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและการสนับสนุน ให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่น และตามที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 20) กองทุนประกอบด้วย (1) ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ เงินงบประมาณ และรายได้ในกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามพระราชบัญญัติการ

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
เกี่ยวข้องกับคนพิการ กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินอื่น ดังต่อไปนี้ (1) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล (2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาคจากประชาชน จากนิติบุคคลหรือจากองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศหรือที่ได้มาจากการจัดกิจกรรม (3) ดอกผลของเงินกองทุนและการขายหรือหาประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค (4) รายได้อื่นๆ เงินและทรัพย์สินอื่นตามวรรคสอง ให้ส่งเข้ากองทุนโดยไม่ต้องส่งคลังเป็นเงินรายได้แผ่นดิน การจัดหาผลประโยชน์และการใช้จ่ายเงินของกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง (มาตรา 16)	กองทุนประกอบด้วย (1) ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ เงินงบประมาณ และรายได้ในกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่โอนมาตามมาตรา 38 (2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล ทั้งนี้ ให้รัฐบาลจัดสรรให้เพียงพอแก่การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (3) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ของกองทุน (4) เงินรายได้จากการออกสลากหรือที่ได้มาจากการจัดกิจกรรม (5) เงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการส่งเข้ากองทุนตามมาตรา 30 (6) ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน (7) รายได้จากการขาย การลงทุน หรือการหาประโยชน์จากทรัพย์สินของกองทุน (8) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุน หรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือนิติกรรม (9) รายได้อื่น เงินและทรัพย์สินของกองทุนตามวรรคหนึ่ง ไม่ต้อง	ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ที่โอนมาตามมาตรา 38 (2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล ทั้งนี้ ให้รัฐบาลจัดสรรให้เพียงพอแก่การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (3) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ของกองทุน (4) เงินรายได้จากการออกสลากหรือที่ได้มาจากการจัดกิจกรรม (5) เงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการส่งเข้ากองทุนตามมาตรา 30 (6) ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน (7) รายได้จากการขาย การลงทุน หรือการหาประโยชน์จากทรัพย์สินของกองทุน (8) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุน หรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือนิติกรรม (9) ภาษีจากสินค้าและบริการที่เป็นสาเหตุแห่งความพิการ เช่น เหล้า บุหรี่ ยานพาหนะ และยา เป็นต้น (10) รายได้อื่น เงินและทรัพย์สินของกองทุนตามวรรคหนึ่ง ไม่ต้อง

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
	ส่งคลังเป็นเงินรายได้แผ่นดิน การบริจาคเงินหรือทรัพย์สินเข้ากองทุน ให้ผู้บริจาคนำไปหักลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีได้ตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 21)	ส่งคลังเป็นเงินรายได้แผ่นดิน การบริจาคเงินหรือทรัพย์สินเข้ากองทุน ให้ผู้บริจาคนำไปหักลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีได้ตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 21)
- ไม่มีการกำหนด -	ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจำนวนห้าคน ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนองค์กรของคนพิการจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรผู้ปกครองของคนพิการหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการหนึ่งคน เป็นกรรมการ และให้ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ เป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา 22) ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้	- ไม่มีการกำหนด -

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
	(1) บริหารกองทุน รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการลงทุน การหาประโยชน์ และการจัดการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง (2) พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (3) รายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา 23)	
- ไม่มีการกำหนด -	การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินกองทุน และการตัดหนี้เป็นสูญ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง (มาตรา 24)	- ไม่มีการแก้ไข
- ไม่มีการกำหนด -	ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนจัดทำงบการเงินส่งผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของกองทุนทุกรอบปี แล้วทำรายงานผลการสอบบัญชีของกองทุนเสนอต่อคณะกรรมการ (มาตรา 25)	ให้คณะอนุกรรมการบริหารกองทุนจัดทำงบการเงินส่งผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของกองทุนทุกรอบปี แล้วทำรายงานผลการสอบบัญชีของกองทุนเสนอต่อคณะกรรมการ (มาตรา 25)

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
- ไม่มีการกำหนด -	ให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนจำนวนเจ็ดคน ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนห้าคน ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ด้านการเงิน การประเมินผล และการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ซึ่งในจำนวนนี้จะต้องเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการประเมินผลจำนวนสองคน และคนพิการอย่างน้อยหนึ่งคนเป็นกรรมการ โดยมีรองปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งปลัดกระทรวงมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา 26) คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (1) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน (2) รายงานผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับกองทุนจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงเพื่อ	- ไม่มีการแก้ไข

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
	ประกอบการพิจารณาประเมินผลได้ (มาตรา 27)	
- ไม่มีการกำหนด -	ให้นำบทบัญญัติมาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 11 มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การแต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างหรือแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้น การประชุม และการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการของคณะกรรมการบริหารกองทุนและคณะกรรมการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนโดยอนุโลม (มาตรา 28)	ให้นำบทบัญญัติมาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 11 มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การแต่งตั้งกรรมการแทนตำแหน่งที่ว่างหรือแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้น การประชุม และการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการบริหารกองทุนและคณะกรรมการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนโดยอนุโลม ในกรณีผู้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน ซึ่งเป็นผู้แทนองค์การด้านคนพิการและองค์การด้านคนพิการนั้นได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุน ไม่ถือว่าเป็นเรื่องผลประโยชน์ขัดกัน (มาตรา 28)
8. การส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ เพื่อเป็นการคุ้มครองและสงเคราะห์คนพิการ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ	เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานใน	- ไม่มีการแก้ไข

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
ของเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับลูกจ้างอื่น (มาตรา 17 (2))	อัตราส่วนที่เหมาะสมกับลูกจ้างอื่น ทั้งนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวนที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐจะต้องจ้างงานคนพิการเข้าทำงาน (มาตรา 29)	
ในกรณีที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการประสงค์จะไม่รับคนพิการเข้าทำงานตามสัดส่วนที่กำหนดจะขอส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา 16 ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแทนการรับคนพิการเข้าทำงานก็ได้ (มาตรา 17)	นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่มิได้รับคนพิการเข้าทำงานตามจำนวนที่กำหนดตามมาตรา 29 ให้ส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา 21 (5) ทั้งนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุน นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่ต้องส่งเงินเข้ากองทุนตามวรรคหนึ่งแต่มิได้ส่ง ส่งล่าช้า หรือส่งเงินไม่ครบถ้วน ให้เสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีของเงินที่ยังไม่ได้ส่งเข้ากองทุน นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งรับคนพิการเข้าทำงานหรือส่งเงินเข้ากองทุนตามวรรคหนึ่ง มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนพิการหรือเงินที่ส่งเข้ากองทุน แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 30)	- ไม่มีการแก้ไข

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
- ไม่มีการกำหนด -	ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะรับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 29 หรือนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการไม่รับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 29 และไม่ประสงค์จะส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา 30 หน่วยงานของรัฐ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนั้นอาจให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการแทนก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในระเบียบของคณะกรรมการ (มาตรา 31)	- ไม่มีการแก้ไข
- ไม่มีการกำหนด -	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้อายัดทรัพย์สินของนายจ้างหรือสถานประกอบการซึ่งไม่ส่งเงินที่จะต้องส่งตามมาตรา 30 การมีคำสั่งให้อายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้ต่อเมื่อได้ส่งคำเตือนเป็นหนังสือโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนำเงินส่งเข้ากองทุนหรือส่งเงินที่ค้างจ่ายภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับแต่วันที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการได้รับหนังสือนั้นและนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการไม่จ่ายภายในเวลาที่กำหนด	เลขาธิการสำนักงานประกันสังคม มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้อายัดทรัพย์สินของนายจ้างหรือสถานประกอบการซึ่งไม่ส่งเงินที่จะต้องส่งตามมาตรา 30 และไม่ปฏิบัติตามมาตรา 31 การมีคำสั่งให้อายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้ต่อเมื่อได้ส่งคำเตือนเป็นหนังสือโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนำเงินส่งเข้ากองทุนหรือส่งเงินที่ค้างจ่ายภายในเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับแต่วันที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการได้รับหนังสือนั้นและนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการไม่จ่ายภายในเวลาที่

280

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
	หลักเกณฑ์และวิธีการอายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด ทั้งนี้ ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 32)	กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการอายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานกำหนด ทั้งนี้ ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา 32)
นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนซึ่งรับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 17 (2) มีสิทธินำเงินค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนพิการมาหักเป็นค่าใช้จ่ายตามประมวลรัษฎากรได้เป็นสองเท่าของจำนวนที่จ่ายจริง (มาตรา 18)	นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างคนพิการเข้าทำงานมากกว่าร้อยละแปดสิบของลูกจ้างในสถานประกอบการนั้น โดยมีระยะเวลาจ้างเกินกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวันในปีภาษีใด มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ในปีภาษีนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 34)	- ไม่มีการแก้ไข
9. การกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ		
เพื่อเป็นการคุ้มครองและสงเคราะห์คนพิการ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นที่ต้องมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ (มาตรา 17 (1))	ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ออกกฎกระทรวงกำหนดลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น ที่ต้องมีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะแก่คนพิการ	ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ออกกฎกระทรวงกำหนดลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ บริการขนส่ง หรือบริการสาธารณะอื่น ที่ต้องมีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะแก่คนพิการ
เจ้าของอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ	เจ้าของอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือผู้ให้บริการสาธารณะอื่น ซึ่งได้จัดอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะแก่คนพิการตามวรรคหนึ่ง มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษี	เจ้าของอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือ

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
หรือบริการสาธารณะอื่น ๆ ซึ่งได้จัดอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการตามมาตรา 17 (1) มีสิทธิหักเงิน ค่าใช้จ่ายเป็นสองเท่าของเงินที่เสียไปเพื่อการนั้นออกจากเงินได้สุทธิหรือกำไรสุทธิของปีที่ค่าใช้จ่ายนั้นเกิดขึ้นแล้วแต่กรณี ตามประมวลรัษฎากร (มาตรา 18)	เป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 33)	ผู้ให้บริการสาธารณะอื่น ซึ่งได้จัดอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะแก่คนพิการตามวรรคหนึ่ง มีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 33)
10. อื่น ๆ - ไม่มีการกำหนด -	ให้สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสคนพิการ และผู้สูงอายุ มีอำนาจประกาศโฆษณาข้อมูลการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 31 ต่อสาธารณะ ในกรณีที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะพิจารณาให้สัมปทาน การส่งเสริมการลงทุน การประกาศเกียรติคุณ สินเชื่อ รางวัล เครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดแก่นายจ้าง หรือสถานประกอบการใด ให้นำข้อมูลที่ได้ประกาศตามวรรคหนึ่งมาประกอบการพิจารณาด้วย (มาตรา 35)	ให้สำนักงานมีอำนาจประกาศโฆษณาข้อมูลการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 29 มาตรา 30 และมาตรา 31 ต่อสาธารณะ ในกรณีที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะพิจารณาให้สัมปทาน การส่งเสริมการลงทุน การประกาศเกียรติคุณ สินเชื่อ รางวัล เครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดแก่นายจ้าง หรือสถานประกอบการใด ให้นำข้อมูลที่ได้ประกาศตามวรรคหนึ่งมาประกอบการพิจารณาด้วย (มาตรา 35)
ในระหว่างที่ยังมิได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการขึ้นในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก	ในระหว่างที่ยังมิได้แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามพระราชบัญญัติการ	ในระหว่างที่ยังมิได้แต่งตั้งคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุตามความในมาตรา 12 ให้สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุมีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 12 และมาตรา 13 (มาตรา 19)	ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับทำหน้าที่คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ (มาตรา 39)	พ.ศ. 2534 ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับทำหน้าที่คณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ (มาตรา 39)
บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่น ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน (มาตรา 3)	ให้บรรดากฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ยังคงใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัด หรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 40)	- ไม่มีการแก้ไข -
ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้น กฎกระทรวงเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ (มาตรา 20)	ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รัฐมนตรีแต่ละกระทรวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้น กฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ (มาตรา 41)	ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้รัฐมนตรีแต่ละกระทรวงมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของ

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		กระทรวงนั้น กฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ (มาตรา 41)
11. บทเฉพาะกาล - ไม่มีการกำหนด -	- ไม่มีการกำหนด -	ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน สิทธิ หนี้สิน และเงินงบประมาณของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ สังกัดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ไปเป็นของสำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้ ให้โอนพนักงานของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ สังกัดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ ไปเป็นพนักงานของสำนักงานตามพระราชบัญญัตินี้ ข้าราชการและลูกจ้างผู้ใดถูกสั่งให้ไปช่วยปฏิบัติงานที่สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ สังกัดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อได้แสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อเลขาธิการภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้โอนมาเป็นพนักงานหรือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
		ลูกจ้างของสำนักงานนับแต่วันที่แสดงความจำนง (มาตรา 42)
- ไม่มีการกำหนด -	- ไม่มีการกำหนด -	ให้นำบรรดาข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของสำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ สังกัดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุมาใช้บังคับกับการปฏิบัติงานของสำนักงานโดยอนุโลม จนกว่าจะได้มีข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 43)
- ไม่มีการกำหนด -	- ไม่มีการกำหนด -	ให้ถือว่าข้าราชการที่โอนมาตามมาตรา 42 ออกจากราชการเพราะทางราชการเลิกหรือยุบตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการหรือกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ แล้วแต่กรณี ให้ถือว่าลูกจ้างที่โอนมาตามมาตรา 42 ออกจากงานเพราะทางราชการยุบเลิกตำแหน่งหรือเลิกจ้างโดยไม่มีความผิด และให้ได้รับบำเหน็จตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยบำเหน็จลูกจ้าง (มาตรา 44)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534	ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.	
	ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา	*ฉบับที่คณะอนุกรรมาธิการด้านผู้พิการขอให้พิจารณาแก้ไข*
- ไม่มีการกำหนด -	- ไม่มีการกำหนด -	ให้นำความในมาตรา 44 มาใช้บังคับกับการออกจากราชการหรือออกจากงานของข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการที่สำนักงานรับเข้าทำงานด้วยโดยอนุโลม แต่ข้าราชการหรือลูกจ้างนั้นต้องแสดงความจำนงเป็นหนังสือสมัครเข้าทำงานต่อสำนักงานภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (มาตรา 45)
- ไม่มีการกำหนด -	- ไม่มีการกำหนด -	ให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ สังกัดสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งเลขาธิการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 46)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวธีรดา โสมะนันทน์ เกิดเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2524 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2543 สอบไล่ได้ความรู้ชั้นเนติบัณฑิต เมื่อปีการศึกษา 2544 และเข้าศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2546 ปัจจุบันรับราชการตำแหน่งนิติกร ระดับ 5 สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย